

10.06.2015. godine

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Poštovani poslanici 25. saziva Skupštine Crne Gore, otvaram sedmu sednicu prvog proljećnjeg zasijedanja u 2015. godini. Brzo smo sazvali sednicu zbog obaveza koje imamo u našim integrativnim procesima, dogovorom smo je sazvali. Nije veliki dnevni red, imajući u vidu da ona sjednica koja je bila prethodna ima 49 tačaka dnevnog reda. Ovdje smo u mnogo manjem dnevnom redu i mislim dosta lakšem.

Možemo li usvojiti dnevni red? Za, protiv, uzdržani? Izvolite. Pročitaću - 1. Predlog zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjere bezbjednosti; 2. Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom; 3. Izvještaj o radu Fonda zaštite i ostvarivanju manjinskih prava za 2012. godinu; 4. Isti izvještaj za 2013. godinu; 5. Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2013. godinu; 6. Isti takav za 2014. godinu i posljednja tačka Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. ZKP se podrazumijeva kao osnovni zakon. Izvolite.

Hvala vam. Usvojili smo predloženi dnevni red. Idemo po planu. Prva tačka je **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku**, evo i ja bježim od krivične procedure. Dogovor je da to razmatramo dva plus. Ministar je tu, hvala ministru Pažinu što je sa nama.

Da li neko želi riječ u ime Odbora? Izvjestioci? Idemo po redu, dobićete sada dnevni red. Izvjestioci odbora ne žele?

Može. Izvolite, kolegice Jonica.

SNEŽANA JONICA:

Bez namjere da vam dodatno trošim vrijeme, ali mislim da jeste korisno. Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu je u dvije faze razmatrao ovaj predlog zakona. Prvo

smo 4. juna imali konsultativno saslušanje na koje smo pozvali sve relevantne institucije koje primjenjuju i koje će primjenjivati Zakonik o krivičnom postupku, kao i relevantne subjekte koji mogu dati sugestije za primjenu ovog zakona. Nakon toga smo juče imali prvo čitanje ovog predloga zakona.

Ono zbog čega sam se javila kao izvjestilac jeste potreba i zbog kolega koji moguće još nijesu dobili izvještaje jer se sada spremaju za distribuciju, da je Odbor juče utvrdio mislim deset amandmana kojima se značajno uvažavaju primjedbe koje su se čule tokom konsultativne rasprave ovog dijela koji se tiče izuzeća do dijela koji se tiče zahtjeva za zaštitu zakonitosti preko dijela pozicije branioca okrivljenog do niza drugih stvari. Vjerujem da će u jednom dijelu o tome govoriti i predstavnik predlagača. Samo želim da naglasim da kolege prije rasprave, nadam se da će do tada stići izvještaji o radu, uzeti u obzir činjenicu da su značajne sugestije predstavnika nevladinih organizacija i relevantnih institucija koje su date na konsultativnom saslušanju uvažene, bile amandman Odbora i dobijele načelnu saglasnost ministarstva, što znači da će i postati sastavni dio zakona. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Ja se vama zahvaljujem na dobro obavljenom poslu. Jer, to je upravo model kod zakona ovako sistemskog značaja i da nije 23 poglavlje, oni su zadiranje u osnovnu slobodu, pravu slobodu, ako se tako može reći. Metodologija koju ste primjenili je prava, konsultativno saslušanje uprkos kratkim rokovima i tek onda političko odlučivanje na osnovu stručnih znanja koja su neophodna da bismo imali zakone, da bi naša politička volja bila manje voluntaristička iako je pleonazam volje voluntaristički. Mislim da ste uradili odličan posao i hvala vam na tome. Zato i tražim prvo riječ predstavnika odbora da bismo čuli što je odrađeno prije nego što damo riječ predlagaču. Ovo je bio Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu. Nema Zakonodavnog. Dajemo ministru riječ. Izvolite, ministre Pažin.

ZORAN PAŽIN:

Poštovani predsjedniče, poštovane dame i gospodo, uvaženi poslanici,

Prethodnih dana tekao je intenzivni dijalog o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku kako u Skupštini tako i van Skupštine, u stručnoj i građanskoj javnosti. To je sasvim prirodno jer se radi o zakoniku koji u ozbiljnoj mjeri ima kapacitet da suspenduje ljudske slobode i prava u određenim situacijama, što ga stavlja u sistemskom smislu na mjesto odmah poslije Ustava, kako to većina pravnih teoretičara smatra.

Da se podsjetimo, 2009. godine u našem pravnom sistemu uradili smo jedan revolucionarni zahvat kada je u pitanju krivični proces uvođenjem koncepta tužilačke istrage koji je u značajnoj mjeri pomjerio težište pravnog sistema u Crnoj Gori sa evropskog kontinentalnog pravnog sistema ka anglosaksonskom sistemu, odnosno ka adverzijalnom, odnosno akuzatornom postupku.

Kada se radi jedan tako ozbiljan zahvat, onda je za očekivati da je potrebno određeno vrijeme da se spozna duh samog zakona. U prethodnom periodu čak i neki profesionalci koji su po profesionalnoj vokaciji upućeni da primjenjuju ovaj zakon su bili u dilemama oko primjene samog zakona i traganjem za onim što je duh samog zakona. Kako bi to rekao naš veliki pravnik, ministar pravde iz 1893. godine Valtazar Bogišić čije je djelo spomenik pravne kulture ne samo Crne Gore nego južnoslovenskih naroda uopšte i Evrope - ko same riječi zakonske znade, taj još zakona ne zna dok mu ne spozna duh i smisao.

Smisao tužilačke istrage jeste iako je tužilaštvo stranka u postupku, ono je konceptom tužilačke istrage dobilo i značajna ovlašćenja u samom srcu krivičnog postupka, a to je istraga, zbog čega je neophodno da tužilaštvo ima i odgovarajuće pravne mehanizme za efikasnu primjenu ovog zakonika u borbi protiv svih oblika kriminaliteta, posebno korupcije i organizovanog kriminala koji na ozbiljan način mogu da dezavuišu one osnovne društvene vrijednosti crnogorskog društva.

Osnovni koncept izmjena jeste sadržan u potrebi da s jedne strane pružimo snažne pravne mehanizme organima otkrivanja i gonjenja počinitelaca krivičnih djela, a s druge strane da očuvamo postignuti nivo ljudskih sloboda i prava, a tamo gdje je to moguće da ga i unaprijedimo. Mislim da ponuđeni Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku ide upravo u tom pravcu. Poseban kvalitet ovog predloga zakona sadržan je u činjenici o kojem je govorila predsjedavajuća matičnog odbora, da je prethodila jedna veoma kvalitetna rasprava i konsultativno saslušanje svih onih koji su profesionalno upućeni na primjenu ovog zakonika, ali i predstavnika civilnog društva. Takva kvalitetna rasprava rezultirala je odgovarajućim izmjenama Predloga zakonika i on je kao amandman Odbora sada sastavni dio predloga. Mislim da smo odgovorili svim potrebama ovog zakona. Uvažili smo u visokom nivou sve preporuke ekspertskih komisija koje su boravile u Crnoj Gori. Mislim da kao rezultat imamo jedan visoko kvalitetni pravni tekst u novotehničkom smislu čija implementacija treba da pruži mjerljive rezultate u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, kao i svih drugih vrsta kriminala, jer je zapravo to jedini pravi vjetar u leđa crnogorskom društvu na putu evropskih integracija.

Predsjedniče, toliko za sada. Sa pažnjom ću saslušati mišljenja svih poslanika i spreman sam da odgovorim i učestvujem u raspravi.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam.

Evo, ja da pohvalim, jer malo hvalimo a mnogo kudimo, ako nemamo svijest o svojoj snazi, onda će problemi biti veći, ko je sve učestvovao u toj raspravi. Da pohvalim Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu, Branka Lakočević, Radule Kojović sudija Vrhovnog suda, Veselin Vučković zamjenik vrhovnog državnog tužioca, Drago Radulović, profesor Pravnog fakulteta u Podgorici, Branislav Lutovac advokat, Dragan Šoć advokat, Radovan Ljumović rukovodilac Odeljenja za planiranje razvoja, analitiku i unapređenje rada i razvoja u Upravi policije, Milorad Marković predstavnik nevladinih organizacija, Ivica Stanković vrhovni državni tužilac, Đurđina Ivanović specijalna

tužiteljka za borbu protiv organizovanog kriminala u Vrhovnom državnom tužilaštvu, Nikola Medojević predstavnik Advokatske komore, u ime nevladinog sektora - Boris Marić Centra za građansko obrazovanje, Dijana Bajramspahić Institut Alternativa, Milan Radović Građanska alijansa, Vanja Čalović Mreža za afirmaciju nevladinog sektora MANS i Dalibor Tomović Akcija za ljudska prava. Šesnaest po raznim osnovama stručnjaka u vrlo kratkom roku u kojem je zakon bio pred nama. Ovo je model rada koji treba da postane više praksa i višednevni rad. Mislim da ovoliki broj stručnjaka zaslužuje višednevni rad ne samo jednokratno bavljenje ovim problemom. Jer, ministar je to lijepo rekao o značaju krivičnog zakonodavstva u ustavnom sistemu svake zemlje.

Po rasporedu prvi prijavljeni je Milorad Vuletić iz DPS-a, a posle njega Milan Knežević iz Demokratskog fronta, pa Miodrag Lekić iz Kluba samostalnih poslanika, Draginja Vuksanović SDP-a, Snežana Jonica SNP-a, Pozitivne Crne Gore Srđan Perić i Bošnjачke stranke Rešad Sijarić. To su uvodničari u ime poslaničkih klubova. Izvolite.

MILORAD VULETIĆ:

Zahvaljujem, gospodine predsjedniče.

Uvažene kolegice i kolege, poštovani ministre sa saradnicom, poštovani građani,

Opšte je poznato da je Zakon o krivičnom postupku krovni zakon ili zakon koji se svrstava u red najvažnijih pravnih propisa iz domena krivično procesne materije. Zato se njegove izmjene i dopune brižno i stručno pripremaju kako se istim ne bi narušio sklad dobro iznormiranih pravnih instituta koji čine osnovu ili figurativno rečeno kičmu važećeg zakona. S toga je dobro što je u izradi teksta izmjena i dopuna ovog zakona, kako smo i čuli, učestvovala i radila radna grupa sastavljena od najjemenentnijih stručnjaka iz ove oblasti.

No, i pored toga i u završnoj fazi priprema Predloga ovog zakona od strane zainteresovanih subjekata stručne i laičke javnosti, kao i samih članova radne grupe, otvorile su se određene dileme da li su određene norme kojima se uređuje način

odstupanja ili utvrđuje neko pravo najkvalitetnije iznormirano. Mišljenja sam da smo na matičnom odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu održali kvalitetnu raspravu na ovu temu u dva navrata, posebno na konsultativnom saslušanju kome su prisustvovali članovi radne grupe, drugi zainteresovani subjekti i članovi ovog skupštinskog radnog tijela. Takođe, mislim da smo u interaktivnoj komunikaciji uspjeli da u nekim segmentima doprinesemo kao što smo čuli poboljšanju pojedinih odredbi koje su bile predmetom sporenja od strane nekih učesnika u diskusijama, a što će ukupno rezultirati kroz amandmane odbora ili pojedinih poslanika do konačnog zaključenja rasprave.

Nešto kratko o samom Predlogu zakona i razlozima zbog kojih će poslanici Demokratske partije socijalista podržati predložene izmjene i dopune Zakona o krivičnom postupku. Priličan broj izmjena i dopuna koje se predlažu ovim zakonom nastale su kao rezultat praktične primjene zakonika, osavremenjavanja na osnovu dobre prakse evropskih država i država u regionu, otklanjanja pojedinih zakonskih neusklađenosti i daljeg unapređenja postojećih rješenja. Aktivnost na izradi ovog predloga zakona predviđena je i brojnim nacionalnim obavezujućim dokumentima. Da napomenem, ozbiljan zaokret, a što smo čuli u uvodnom izlaganju od gospodina ministra, unutar krivično pravnog sistema Crne Gore urađen je 2009. godine uvođenjem tužilačke istrage.

Podsjećanja radi, najvažnije karakteristike novog krivičnog postupka bile su prelazak na državno tužilačku istragu, nepostojanje sudija porotnika, nastojanje da se poboljša položaj oštećenog, uvođenje sporazuma o priznavanju krivice, proširenje kruga krivičnih djela na koje se mogu primijeniti mjere tajnog nadzora, uvođenje postupka za privremeno oduzimanje imovinske koristi, kao i finansijske istrage radi proširenog oduzimanja imovine, čije zakonito porijeklo u krivičnom postupku nije dokazano, a teret dokazivanja prenijet je na okrivljenog. Konkretno dileme koje su se čule u javnosti odnose se na pitanja, prije svega, da li je koncept tužilačke istrage dao rezultate u dosadašnjoj primjeni i praksi, kako su efekti dosadašnjih primjena mjera tajnog nadzora, te da li to postaje jedan od najznačajnijih načina pribavljanja dokaza u postupku i da li je u tom dijelu rađena analiza od strane Ministarstva pravde. Isto tako, postavlja se pitanje da li je sporazum o priznanju krivice u datom opsegu nešto što će donijeti bolje ili gore

rezultate. Najznačajnije je da su novine sadržane u Predlogu zakona, njih 20-ak i da bi trebalo da daju odgovor na ova pitanja daljom primjenom zakona u praksi koje zbog isteka vremena za diskusiju ne mogu detaljno niti uopšte komentarisati dalje. S toga, ovaj predlog zakona poslanici Demokratske partije socijalista podržavaju, pa predlažem Skupštini da ga usvoji. Zahvaljujem, gospodine predsjedniče.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala na urednosti, poslaniče, i ponašanju u skladu sa Poslovníkom.

Najavio sam kolegu Kneževića, a priprema se kolega Lekić.

MILAN KNEŽEVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine predsjedniče Skupštine i Socijaldemokratske partije.

Uvažene kolege, ministre Pažin, uvaženi građani, svake izmjene koje se serviraju kao posledica, odnosno želja za borbom protiv organizovanog kriminala i korupcije, a skrivaju se ispod plašta strategije reforme pravosuđa, pa da li je to 2014., 2018. ili 2022. godina, uglavnom u Crnoj Gori i ovom parlamentu i u nadležnim institucijama koje su zadužene da implementiraju ovakve zakone, predstavljaju mrtvo slovo na papiru.

Uvjeren sam, gospodine ministre, da i nakon usvajanja ovih izmjena neće doći do kompletnih pomaka u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije. Čitava vaša strategija i taktika se, da se izrazim sportskim rečnikom, svodi na izvođenje kata. Vi beskonačno dugo izvodite kate boreći se sa zamišljenim protivnikom, a to je organizovani kriminal i korupcija i gubite u toj borbi, čak i u izvođenju kata. Rekli ste da je vođena sveobuhvatna javna rasprava, da su svi dali svoj doprinos, ali meni se čini da ovo možemo, vi ste citirali Valtazara Bogišića, a ja ću citirati jednu narodnu izreku: "Tužni skupe, jeste li zadovoljni"? Svi ovi koji su učestvovali u javnoj raspravi, počevši od Advokatske komore, NVO sektora i tome sl. iskazuju nezadovoljstvo ovako predloženim izmjenama i dopunama, a ja ću početi od nadležnosti državnog tužioca. Za

krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, državni tužilac je nadležan da izdavanjem obavezujućih naloga ili neposrednim rukovođenjem usmjerava radnje policije u izviđaju, a sada se dodaje i Vojne policije i organa uprave nadležnog za poslove carina, organe uprave nadležnog za poslove poreza i drugih organa uprave. Vi ste dali tolika ovlaštenja vrhovnom državnom tužiocu da ovdje još samo fali da on bude i naš predstavnik na pjesmi Evrovizije.

Podsjetiću vas na gostovanje premijera Đukanovića kada se ovdje radilo o rekonstrukciji Vlade, gdje je on jasno locirao vrhovnog državnog tužioca i ovaj parlament koji je izglasao vrhovnog državnog tužioca, a posjetiću vas, takođe, da Demokratski front nije glasao državnog tužioca, da će oni od sada snositi odgovornost za nedostatak borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije. Gospodin Đukanović zajedno sa vjerovatno novoizabranim zamjenikom predsjednika Duškom Markovićem se posvetiti bezbjednosti i koordinaciji služba bezbjednosti. Kada ponekad pročitamo Informer i saznamo kako nam funkcioniše državna bezbjednost i na koji način su usmjerene njihove tendencije za kreiranje društvenih procesa u Crnoj Gori, dolazimo do jasnim zaključaka da gospodina Đukanovića i ove koji sprovode ovakve šminkerske izmjene i dopune, u stvari ne interesuje borba protiv organizovanog kriminala i korupcije.

Nastaviću dalje. Ulazak u tuđi stan bez naredbe i pretresanja. Zamislite onu drugu Crnu Goru za koju vjerujem da svi znamo da postoji, onu Crnu Goru u kojoj komšije ne govore sa komšijama, rođaci ne govore sa rođacima, prijatelji ne govore sa prijateljima i neko prijavi policiji, ljut na komšiju, da se u njegovom ambaru, stanu nalazi 100 tona marihuane. Onda policija može potpuno bez neograničenih ovlaštenja da uđe u taj stan, da pretresa, da izmaltretira ljude bez ikakvih svjedoka, jer smatraju da može doći do fizičkog ugrožavanja ljudi prilikom tog pretresa.

Dalje, u dijelu mjera tajnog nadzora, ako se ovo poveže sa ovlaštenjima koja ste dali ANB-u i Policiji, meni dođe da vas pitam da li ste konsultovali nekog od ovih eksperata iz ove armije i sila. Jer, ovakve represivne metode mislim da se mogu uz silu primjenjivati ili već se primjenjuju. Dakle, neograničeno prisluškivanje i mjere tajnog nadzora koje se povećavaju sa tri na 18 mjeseci.

Poštovani građani, ako državni tužilac sumnja na nekog od nas počevši od onih koji su osumnjičeni za organizovana djela kriminala i korupcije do sitnih kriminalaca, a bogami zašto ne reći, gospodine predsjedniče Skupštine, i do političara i državnika. Oni nas mogu nesmetano fotografisati, snimati, prisluškivati sve do 18 mjeseci. Ako u tih 18 mjeseci ne nađu ništa spektakularno zbog čega bi nas priveli, ali recimo nađu da je nekome zagorelo mlijeko i prekipjelo po šporetu i tepihu ili je neko opsovao ženu ili je neko viknuo na dijete, dobićemo to u Informeru kao jednu od naslovnih strana ili na drugoj ili trećoj strani.

Samo želim da ukažem i završavam time, pozivajući se na statistiku, da je Crna Gora pištolj država u Evropi po broju ubistava. Nije mi jasno kako ćete ovim izmjenama i dopunama zaustaviti katastrofalan statistički podatak, a pročitacu ga Crna Gora je evropska zemlja sa najvećim brojem ubistava počinjenih vatrenim oružjem i taj procenat prema istraživanjima iznosi 70%. U Crnoj Gori stopa ubistva iznosi 3,5%, a u Podgorici 4,74% na 100.000 stanovnika. Na drugom mjestu je Albanija. Alal vam vjera. Samo vi nastavite da izvodite kate sa zamišljenim neprijateljem, donosite strategije, donosite taktike, a nećemo se pomaći u borbi protiv organizovanog kriminala više nego li ona pačad u onoj pačijoj školi. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala. Samo ste napravili lapsus. Državnici nikada ne mogu biti pod krivičnim postupkom, zato postaju državnici.

Idemo dalje. Najavio sam kolegu Lekića, a priprema se koleginica Vuksanović. Izvolite.

MIODRAG LEKIĆ:

Uvažene kolege, uvaženi ministre,

Istaknuto je već da se radi o izuzetno važnom zakonu koji je na prvi pogled ekskluzivno pravni, a on je i politički, zato se i javljam. I sami ste rekli da čak, pretpostavljam, u retoričkom zaletu, da se radi o revolucionarnim dimenzijama, dakle od nekoliko godina ranije kada je počeo ovaj koncept tužilačke istrage, pretpostavljam da ste to rekli u smislu promjene kvaliteta, jer revolucija znači, u filozofskom smislu, promjena kvaliteta, da niste mislili na političku revoluciju, jer to je uvijek opasnost za pravo. Čak i francuska revolucija je proklamovala u jednoj fazi, ona čuvena, princip da nema slobode za neprijatelje slobode, pa je zvučalo to vrlo elegantno, a stvorilo prostor da se ljudi gone i da se interpretira što je sloboda. Završavam ovu digresiju. Rekao bih da se radi, što je konstatovano u korpusu tzv. reformskih zakona iz oblasti pravosuđa. Tu dolazimo odmah do problema jer se smatra, a to ne kaže opozicija nego Evropska unija, da je pravosuđe najslabija karika u pristupnim pregovorima. Tu sada dolazimo do najava velikih promjena jedne produkcije normativnog, ali imamo realnost stvarnu, vrlo sumornu, dakle nema još uvijek presuda za visoku korupciju. Čak iz Vrhovnog suda, od predsjednice čujemo da nema optužnica ne znam od kada sve itd. Imamo jedan snažan raskorak između normativnog i stvarnog. Pitanje je da li ćemo uspjeti da stvorimo jedan funkcionalni sistem pravosuđa koji bi onda kao takav mogao da uđe u podjelu kao jedna od grana vlasti, kao što je garancija zapravo demokratije pravosuđa, skupština i vlada.

Opet ću napraviti digresiju. Premijer sa jednom nevjerovatnom lakoćom ovdje i uopšte u javnim nastupima govori o diktaturi parlamenta, o subverzivnoj djelatnosti ad hoc većine i takve nebuloze i vrlo uvjerljive za parlament. Jer, ad hoc većine podrazumijevaju ostavku Vlade, a ne opservacije ili ta većina moralna ili demokratska itd. Opet me odvela digresija da prevedem ove ocjene sa evropskog nivoa na domaći teren o trulim daskama. Nema zdravog pravosuđa na trulim daskama, čak taj zadah truleži se širi i on je opasan za druge sfere društva, za ekonomiju. Otuda proističe taj dio kriminala i korupcije koji ne može da se riješi.

Nešto konkretno oko ovog zakonika koji mi nećemo glasati, odnosno ja ga neću glasati i članovi DEMOS-a iz nekoliko razloga, ne negirajući i poštujući određeni trud, pa i koncept koji ste predložili, on je moderan, on može u uporednom pravu da se poveže sa nekim iskustvima u svijetu, ali kada imamo tu realnost onda ne možemo govoriti o

cjelini. Evo, konkretno što mislim da je neprihvatljivo. Uprkos ovim diskusijama, mi još nijesmo dobili doduše amandmane nego samo ko je učestvovao, što je govoreno itd, ne znam, nisam možda dobio tako da ne znam što je prihvaćeno. Uglavnom, radi se o nekoliko pitanja. Prvo, izbjegava se norma. Zamoliću vas za vaše objašnjenje, ono možda nije totalno utemeljeno pravno, ali bi trebalo s obzirom na dramatičnu situaciju pravosuđa, to je norma o krivičnoj odgovornosti osoba iz pravosuđa zbog neobavljanja svoje dužnosti. Ostaje nam samo da mi čekamo hrabri potez, stručni potez, moralni potez. Što ne bi i kontrolori bili kontrolisani, što ne bi i oni kao svi mi građani bili uplašeni od potencijalne sankcije. To je predloženo i nije prihvaćeno. Zatim, ove mjere tajnog nadzora. One su delikatne, mnogo se raspravljalo o njima. Shvatio sam, prihvatam da je to institut koji donosi ... određeni progres, ne slučajno u drugim zemljama. Mi smo imali i osobe iz Crne Gore koje su bile pod tajnim nadzorom, mislim na Mila Đukanovića, Svetozara Marovića itd. pa smo čitali izvještaje jedne države koja ih je teretirala u tajnom nadzoru zbog istraga u regionalnom kriminalu i korupciji i švercu. Istina mi smo imali i ovdje kod nas i nismo još uvijek dobili izvještaj o dosadašnjim iskustvima primjene ovog instituta. To je traženo i to je potrebno da se dobije.

Jedna stvar, takođe pravnog karaktera, zamoliću vas da je objasnite, to je suštinsko, čini mi se, a to je član 159, meni nimalo nije jasno ovdje ko na kraju preuzima odgovornost za uvođenje tajnih mjera. Naime, kaže se sljedeće: "Mjere iz člana 157 na obrazloženi predlog državnog tužioca pisanom naredbom određuje sudija za istragu". Sudija za istragu. „Mjere iz člana 157 Zakonika na određeni predlog policije pisanom naredbom određuje državni tužilac.“ Dakle jedan i drugi, da li u nekoj sinhronizaciji? Ne, odvojeno. To je prostor za konfuzije, to su prostori da nema definisane odgovornosti. Zašto, ako su na istom poslu u širem smislu, zašto to ne bi bilo povezano, zašto jedan može, drugi ne itd. Tako da, to je mjera, vi ćete objasniti, ja ću se rado usaglasiti sa vama ako to budete ubjedljivo objasnili.

I konačno, u čitavoj materiji uočio sam postojanje tzv. sporazuma između policije i tužilaštva. Ima li potrebe ako ovdje mašemo sa evropskim zakonom, revolucionarnim zakonom, novu eru sa ovim zakonom, zašto to ne normiramo u zakonu, zašto osporiti prostor za taj sporazum, dogovor policije i tužilaštva, zašto to da ne bude transparentno.

Dakle, ako nismo uspjeli da konstituišemo pravosuđe koja bi bila jedna od tri karike u političkom sistemu kao garancija demokratije, izgleda da smo uspjeli da u pravosuđu stvorimo tri karike u jednom konfuznom sistemu, mislim na tužioca, sud i policiju, u tom smislu sam više očekivao, da će se u ovoj materiji makar to pojasniti. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam.

Autonomija Parlamenta je stalna tema, ali moram podsjetiti na Ustav da ne bismo arbitrirali oko toga. Ustav, član 85 jasno govori - poslanik se opredjeljuje i glasa po sopstvenom uvjerenju. Ne postoji nikakva supervećina ili superobaveza da drugačije glasa, osim opredjeljenje i uvjerenje. To je temelj parlamentarizma i od toga nema dalje.

Vi, poslaniče Lekiću, govorite francuski, a ja ne. Ali, mislim da je Robespjer rekao - Nema demokratije za neprijatelje demokratije. Moguće da sam ja pogriješio, a vi ga govorite, zato pretpostavljam da ste vi bolje pročitali osnovnu verziju. Ista ideja. Ostali su prije njega mnogi.

Hvala.

Dalje se najavio, sad će naša justicija redom, prvo koleginica Vuksanović pa koleginica Jonica, pa onda koleginica Jasavić, pa da imamo te tri justicije ovdje u pravnom sektoru. Ima ih još, ali evo, sad su tri. U redu, izvolite.

DRAGINJA VUKSANOVIĆ:

Hvala.

Uvaženi predsjedniče Parlamenta gospodine Krivokapiću, kolege poslanici, uvaženi predstavnici Vlade, poštovani građani Crne Gore,

Pred nama su izmjene i dopune jednog važnog sistemskog zakonika, Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore za koji smatramo da je dobro normativno postavljen. U odnosu na ovu konstataciju svi ste već upoznati da smo na konsultativnom saslušanju imali značajne primjedbe, kako predstavnika nadležnog Državnog tužilaštva, tako i predstavnika NVO sektora. Ono što ja mogu da zapazim jeste da pohvalim uvaženog ministra i predstavnike Ministarstva pravde što je zaista veliki broj tih sugestija

prihvaćen, naravno za dobrobit svih u državi u odnosu na koje će se primjenjivati ovaj zakon, neko kroz teoriju, neko kroz praksu.

Ono što ja želim da sugerišem jeste sljedeće. Ono što je najviše izazvalo pažnje konkretno mene kao pravnika jesu institut sporazuma o priznanju krivice, mjere tajnog nadzora i neka procesnopravna pitanja.

Kada govorimo o sporazumu o priznanju krivice znamo da je u Predlogu izmjena i dopuna Zakonika o krivičnom postupku bilo predloženo da se ovaj sporazum o priznanju krivice primjenjuje u odnosu na sva učinjena krivična djela. Međutim, kada su izražene neke sugestije, predlagač i ministar su prihvatili da se ovaj sporazum o priznanju krivice ne može primijeniti u odnosu na krivična djela ratnih zločina što u potpunosti smatramo opravdanim.

Uvažena kolegistica Jonica i ja smo juče na Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu sugerisale da smatramo da se ovaj sporazum o priznanju krivice ne može primijeniti u odnosu na krivična djela protiv života i tijela. Naročito ovdje mislimo u odnosu na ubistva, teška ubistva, ubistva na svirep način. Potom kad je u pitanju tijelo, silovanje protiv prirodni blud, a da ne govorimo o obljubama nad maloljetnim licima.

Kada je u pitanju laka tjelesna povreda mislim da u tom dijelu treba da se može primijeniti sporazum o priznanju krivice, a u ovom dijelu da treba zaista obratiti pažnju jer mislim da postoje tu više neki problemi psihičke prirode koji se ne mogu sporazumom o priznanju krivice riješiti na takav način.

Kada govorimo o mjerama tajnog nadzora, ja ovdje vidim problem, ne koliko u domenu ograničenja ljudskih prava i sloboda, ukoliko se ove mjere tajnog nadzora ne zloupotrebljavaju. Mi ovdje imamo jedan vrlo veliki praktični problem, a to je: imamo situaciju da mjere tajnog nadzora nisu dale rezultate. Šta znači da nisu dale rezultate? Da u odnosu na lice nad kojim su sprovedene, tj.primjenjivane mjere tajnog nadzora, nije postala osnova da se pokrene krivični postupak. Mene zanima, koliko se u tom dijelu ispoštovala do sada odredba, stav 8 člana 159 sadašnjeg važećeg ZKP u kome se kaže: "Ako prilikom primjene mjera tajnog nadzora zabilježe podaci i obavještenja koja upućuju na neko drugo lice za koje postoje osnovane sumnje da je izvršilo krivično djelo za koje je određena mjera tajnog nadzora ili neko drugo krivično djelo, taj dio materijala će se izdvojiti i dostaviti Državnom tužiocu".

Ono što je takođe značajno jeste da u ovom dijelu, veoma je značajno da je u odnosu na lice na koje je sprovedena mjera tajnog nadzora, koja nije dala rezultate, to lice trebalo da bude obaviješteno o tome da mjera tajnog nadzora nije dala konkretne rezultate. Tamo se navode neki izuzeci, ako je postojala opasnost po zdravlje ljudi, po javni poredak itd. Ako u tom dijelu ova norma se ne zloupotrebljava, a mjera tajnog nadzora da rezultate upravo u ovome na čemu mi svi stojimo, a to je borba protiv organizovanog kriminala i korupcije, onda mi ne možemo govoriti o zloupotrebi ljudskih prava. Ali, ako imamo da nam se kompletna istraga i izviđaj zasnivaju samo na, da kažem figurativno, slušanju, a ne na operativi, a da pri tom lice nad kojim je sprovedena mjera koja nije dala rezultate nije obaviješteno, onda tu zalazimo u zonu kršenja ljudskih prava i sloboda. To je pitanje koje treba ovdje da se postavi i to je onda zloupotreba norme i zalaženje u pravo na privatnost i zbog toga neko treba da snosi krivično pravnu odgovornost ako tu normu zloupotrebljava. Toliko što se tiče mjera tajnog nadzora.

Ono što je veoma značajno naglasiti jeste da mi je veoma drago što je sugerisano iz nadležnih državnih institucija u domenu tužilačke istrage i pokretanja krivičnog postupka i što je predlagač prihvatio, a to je da je konačno došlo vrijeme da se ovim zakonikom odredi rok u kome će tužilac nadležni postupati po krivičnoj prijavi i u kom roku će donijeti odluku po toj krivičnoj prijavi.

Konačno je došlo vrijeme da se stane na put onim tužiocima koji nisu postupali po krivičnim prijavama, koji su držali predmet u ladicama ne znam koliko vremena, a da ne govorim o tome da je bilo arhiviranih predmeta i to svi znamo dobro u ovoj državi.

Kada govorimo o optužnicama za koje se spočitava od strane sudova da nemaju kvaliteta ne trebamo zaboraviti član Zakonika o krivičnom postupku da kontrolu optužnice vrši vijeće iz člana 2,4 stav 7, tročlano vijeće sudija. Znači ako imamo optužnicu koja je podignuta, a koja je prošla to tročlano vijeće sudija a nema kvalitet, onda to nije odgovornost Tužilaštva nego odgovornost tog tročlanog vijeća sudija koje je pustilo takvu optužnicu da ide dalje.

Ono što posebno pozdravljam jeste ono što je ukazao uvaženi advokat Lutovac i što je prihvatio, takođe, predlagač, a to je da se briše optuženička klupa, jer smatram da lice koje se nalazi pred sudom je uvijek nevino dok se ta njegova krivica ne dokaže. Nema krivice bez dokaza, nema optužbe bez presude. Znači, to lice ukoliko ima potrebu

da nešto kaže pred sudom u svoju korist, u svoju odbranu, on treba da ima pored sebe branioca sa kojim će da se konsultuje. I mislim da je to potpuno u redu i da je to u trendu sa savremenim evropskim kretanjima.

U odnosu na ostale sugestije, neke preciznosti, dogovorile smo sa uvažena kolegistica Jonica i ja da će ona to precizirati. Ja vam zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Neki su okrivljeni toliko familijarni sa sudijama da im ne treba branilac, tako da je pitanje ko je onda tu na optuženičkoj klupi, tužilac ili okrivljeni i pitanje je đe je klupa.

Hvala vam.

Najavila se kolegistica Jonica, neka se pripremi kolega Perić.

SNEŽANA JONICA:

Hvala, predsjedniče.

Kolegice i kolege poslanici, poštovani građani, ministre Pažin, gospođu Radonjić,

Činjenica je da smo na Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu čuli zaista maksimum mogućeg o tome kako je do sada funkcionisao sistem, odnosno važeći Zakonik o krivičnom postupku i niz raznih sugestija. Ali, ono što je moj ključni utisak sa konsultativne rasprave o ovom predlogu zakona je da imamo upečatljivo različito mišljenje predstavnika ključnih institucija koje primjenjuju Zakonik o krivičnom postupku. Iako su bili zajedno u radnoj grupi, iako je bio cilj da zbog toga što su zajedno u radnoj grupi negdje usaglase sve one sporne situacije zbog kojih imamo probleme u primjeni zakona i u ostvarivanju ciljeva koji se tiču borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije, mi smo i na konsultativnom saslušanju imali ekspremno suprotstavljene stavove ključnih institucija koje sprovode Zakonik o krivičnom postupku. To dovodi do sljedećeg, da se ponavlja ili potvrđuje teza koju sam u par navrata na slične teme rekla, da mi očigledno idemo pogrešnim putem. Mi mijenjamo zakon, a ostaje nam konstanta. Znač,i popravljajući zakon nismo promijenili ono što je konstantno, a to je optužba između sudova i tužilašva i policije o međusobnoj saradnji, odnosno o tome da je neko drugi kriv za nedostatak rezultata. Iz toga, naravno, proizilazi zaključak koji ću više puta

ponoviti da je vrijeme da prestanemo da samo pokušajem izmjena zakona popravljamo stanje i da shvatimo da je potrebno promijeniti ljude koji primjenjuju te zakone, jer su neke stvari postale očigledne.

Ono što je upečatljivo takođe, jedino čime su se zajednički pohvalili ti predstavnici institucija koji su imali suprotstavljene stavove, da su potpisali sporazum o saradnji između Policije i Tužilaštva. To je za mene najveći apsurd koji sam mogla da čujem. Znači, sporazumjeli su se, dakle, kolege, Policija i Tužilaštvo da će da rade po zakonu, da sarađuju, odnosno da ispunjavaju jasno definisane obaveze zakona, što znači, izvlačim zaključke, da do sad to nisu radili, ali da su sad morali da se sporazumiju da će poštovati zakon. E, tu je pitanje za sve nas ovdje koji donosimo zakone, što mi još treba da uradimo da bi se ti zakoni primjenjivali, a ne da se poslije toga institucije još i dogovaraju hoće li ih primjenjivati i kako će ih primjenjivati. To je jedan dio priče.

Ono što sam sigurna je da je i ova izmjena zakona na žalost samo adaptiranje zakona stanju u institucijama koje treba da ga primjenjuju a ne nešto drugo što bi trebali da ovakvim izmjenama zakona radimo. Dakle, prvo da mijenjamo one koji nisu imali kapaciteta i kvaliteta da neke stvari rade.

Ono što sam takođe čula je priča o konceptu tužilačke istrage i dileme. Prvo, nsporno, početak je nedovršen, ili jedan naš uvaženi kolega je to lijepo rekao, ova priča o tužilačkoj istrazi izgleda kao kad neko krene s jednog kraja provalije na drugi da preskoči, ostane da visi nad njom. Trenutno je nama krivično zakonodavstvo, odnosno ono što treba da uradimo kroz koncept tužilačke istrage, otprilike iznad te provalije i mi ćemo morati jasno da definišemo što su slabosti, nedostaci, da ih unaprijedimo, da vidimo kako se to u primjeni manifestuje. To nijesmo uspjeli da uradimo ovim izmjenama zakona.

Sporazum o priznanju krivice, širi mu se okvir a konstatuje se da smo nezadovoljni dosadašnjim efektom. Meni malo nelogično jer kad radite proširenje opsega nekog novog instituta, valjda je prethodno logično da uradite analizu efekata njegove dosadašnje primjene. Institut odloženog gonjenja, reći će nam ili rekli su nam podatke, 549 predmeta prošle godine ili 190 hiljada eura. Ne zamjerite mi, moja prva i jedina asocijacija na institut odloženog gonjenja je slučaj Keljmendi i hotel koji vrijedi više miliona eura, koji je divlje sagrađen, izvršeno je krivično djelo, a platio je 5000 školi i

5000 vrtiću, što je poruka svim budućim divljim graditeljima, naročito tako "jakim" investitorima "čistih para", da će da se ukalkulišu koliko će da zarade kad će nešto da naprave da će unaprijed da odvoje tih 10 hiljada koje će morati da uplate, da krše zakon jer smo im takvu poruku poslali valjda na ovakav način. Produženje i proširenje opšteg, mjera tajnog nadzora. Ono što je evidentno, nismo dobili podatke i nismo dobili odgovor na jasno postavljena pitanja i ne optužujem Ministarstvo pravde, znam da je proslijeđeno svim relevantnim institucijama, jer se čekaju odgovori iz Tužilaštva i sudova, ali kada smo imali obavezu ili potrebu da kao Parlament dobijemo odgovor ako nam se mjere tajnog nadzora značajno šire u opsegu i u roku trajanja, odnosno šire se sa sedam na 18 mjeseci i još se neke dodaju, da na ključna pitanja odgovaraju - koliko je predmeta za primjenu, koliko je bilo predloga, koliko je bilo odobrenih predmeta, koliko su puta tražili produženje da vidimo da li ima smisla ta priča o produženju, koliko je lica procesuirano na osnovu dokaza pribavljenih mjerama, koliko je započetih krivičnih postupaka i otvorenih istraga po osnovu prikupljenih informacija primjena mjera, koliko je trajanje sudskih odluka po osnovu pribavljenih dokaza putem mjera tajnog nadzora i do kraja koliko je lica obaviješteno da su nad njima primijenjene mjere.

Ono što vam mogu reći da postoji jedan dokument i čitam doslovce ono što je jedna od naših relevantnih institucija rekla - nijedno lice prema kojem su primijenjene mjere tajnog nadzora po naredbi sudije za istragu nije obaviješteno o primjeni mjera tajnog nadzora niti su ta lica upoznata sa materijalima prikupljenim primjenom tajnog nadzora. Ali, eto, recimo za jednu od tih godina, neću da pričam o nekompletiranim podacima, imamo recimo 39 lica za koja nakon okončanja primjene mjera tajnog nadzora, nije donijeta naredba o sprovođenju istrage zbog toga što primjena nije dala rezultate, pa oni još nisu obaviješteni, pa to još i nije uništeno, pa ćemo tako i nadalje dobiti razne druge podatke.

Znam da malo prekoračujem, ne zamjerite mi, još par stvari koje moram zaista da naglasim. SNP će tražiti brisanje ovog dijela koji se tiče produženja ovog roka, jer nedostavljanjem relevantnih podataka nisu nam ničim dokazali ili potvrdili što su do sada radili s mjerama tajnog nadzora niti opravdali konkretnim podacima da je prihvatljivo da se ovakvo produženje traži. Naravno, svodi se i na to da je očigledno i to se čulo od niza institucija to postao očigledno jedini način prikupljanja dokaza, da smo se sveli na to da

nam nadležni organi sjede i prisluškuju i čekaju da im se samo desi neko saznanje da bi riješili pitanje.

I do kraja priče, kontrola optužnice, zaista jedan bolji dio priče koji će valjda obezbijediti balans između odgovornosti suda i Tužilaštva da prestanemo da slušamo priču loša optuženja, loša presuđenja, jer ćemo valjda sada imati od strane sudova odgovornost za ono što su prethodno mogli da vide je li dobro, je li loše optuženje.

Jedan od amandmana SNP-a biće i jasno definisanje rokova po kojima će tužioci morati postupati po krivičnoj prijavi. Dakle, vrijeme od tri dana nakon prijema krivične prijave, kada će započeti postupanje, vrijeme od tri mjeseca u kojem će morati donijeti odluku u običnim predmetima i maksimum šest mjeseci za složenije predmete uz specifičnost predmeta gdje je po zamolnicama pribavljanje dokaza međunarodno pravna pomoć, gdje ćemo drugačije definisati rokove.

I na kraju, cilj ove priče je jačanje efikasnosti, jačanje transparentnosti, jačanje rezultata, jačanje povjerenja javnosti u pravosuđe. A eto, nema veze sa zakonom, ali moram s tim završiti. Ako je u ponedjeljak ukinuta presuda Šarić - Lončar, ima li iko da povjeruje crnogorskom pravosuđu kad se ponavlja po ko zna koji put da tih par većih slučajeva završavaju tako što se ukidaju presude. Ako Tužilački savjet ne može da se izbori sa činjenicom da ima tužioca za kojeg je postojala prvostepena presuda da je obavio sitnu krađu, pa sad treba da optužuje nekoga drugoga preko puta sebe za tešku krađu, a da mu taj odgovara sa „koleginice“ jer su izvršiocu sličnog djela, onda ne možemo očekivati ni povjerenje u kredibilitet tužilaca.

Ponavljam, moramo mijenjati i ljude a ne samo zakone ako zaista iskreno želimo efekta u ovoj priči. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Mi na žalost se nijesmo opredijelili za koncept uskoka, pa da za to potpisujemo sporazume. A sa druge strane čini mi se da u jednoj susjednoj zemlji, nije susjedna, ne graničimo se, nego je nekad bila u istoj državi, bilo je 850 hiljada snimaka, audio snimaka, a u jednoj drugoj zemlji OEBS-a 12 hiljada diskova je bilo snimljeno. Naravno, niko od njih nije bio kriminalac, svi su bili iz političkog života i javnog života.

Hvala.

Najavio sam kolegu Perića i posljednji u ime klubova će biti kolega Sijarić.
Izvolite, kolega Perić.

SRĐAN PERIĆ:

Hvala, predsjedniče.

Uvaženi ministre sa saradnicom,

Danas raspravljamo jedan, u suštini, vrlo bitan zakon, o izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku koji nije kozmetičkog već u mnogim segmentima i suštinskog karaktera. Obim zahvata i promjene je vrlo širok i nekoliko puta sam ponavljao i na odborima, ponoviću i sad, mi već godinu dana pravimo jedan put kojim bi trebalo da procesuiramo puteve, prekršioce iz oblasti korupcije na visokom nivou i one koji imaju prestupe iz oblasti organizovanog kriminala i na tom putu nema nikakvog prolaza. Nemamo ni jedan slučaj pravosnažne presude korupcije na visokom nivou. To je danas činjenica od koje krećem.

A šta smo mi u međuvremenu uradili? Promijenili smo Ustav, donijeli smo set antikorupcijskih zakona, izglasali smo VDT-a tropetinskom većinom. I gdje smo danas? Isto onamo gdje smo bili i prije nego smo sve to odradili. I danas, ministre, vi dolazite sa zakonom pred nama gdje u suštini ima kvalitetnih rješenja, ima takođe i mjesta nepreciznosti, na koje ću se osvrnuti u drugom dijelu diskusije, ali koji nama ne garantuje ništa, ne zbog vaše kompetencije koja je nesporna, već zbog toga što nema političke volje. Jer, kako drugačije okarakterisati situaciju u kojoj upravo iz tih klupa smo slušali priču kako je rad na Plantažama od 12 sati na dan, gdje zaradite 300 eura, dobro plaćen posao, a sa druge strane upravo nismo dobili nikakvu povratnu informaciju gdje smo sa slučajem 3,8 miliona dolara na računu švajcarske banke - da li smo to procesuirali. Ne znamo što je sa jahtom Kenco, koja se pominje da je u Krfu, koja je bila prije tri godine u Budvi. Ne znamo šta je sa bankom gdje su otvoreni fiktivni računi. I u tom ambijentu, bez ikakvog rezultata vi dolazite pred nas i nudite nam ono što i vi možete, papir. Na žalost, moram reći papir, jer bojim se da instituti koje vi ovdje nudite neće biti iskorišćeni dok ne budemo imali političke volje. Sve ono što se do sada dešavalo govori u prilog mojoj tvrdnji, a ne vašoj namjeri.

Ono što je dalje za nas posebno zanimljivo jeste, neko je ovdje takođe pominjao i aferu „snimak“, Državno tužilaštvo je tu aferu u Crnoj Gori odbacilo u roku koji je bio kraći nego što je bilo potrebno da se presluša snimak. U tom ambijentu mi govorimo da će ovaj zakon promijeniti ambijent borbe protiv korupcije na visokom nivou i u oblasti organizovanog kriminala. I onda, u tom ambijentu, u članu 16 vi predviđate institut kojim se stan može pretresati bez prisustva svjedoka. I sad, pazite, lice koje vrši taj pretres, ukoliko je u sprezi sa organizovanim kriminalom, on ima jedan moćni mehanizam - podmetanje dokaza, i vi, želeći da donesete novi kvalitet prava, u stvari trasirate negdje mogućnost uvođenja još veće nepravde. I to je ono što te vrste nepreciznosti vrlo nas brinu.

Sa druge strane vi ste u članu 46 naveli da Državni tužilac može neko lice lišiti slobode 72, umjesto dosadašnjih 48 časova i niste naveli u kojim uslovima je to moguće, tu niste dovoljno precizni bili. Mnogo nedorečenosti.

Onda na trećem mjestu takođe imate i u članu 62 gdje govorite o institutu koji se odnosi na sporazum o priznanju krivice nema do kraja izražene transparentnosti. Mi ćemo tu podnijeti amandman kojim tražimo da ti slučajevi budu dostupni na web stranicama. Ono što hoću da kažem jeste da ovim ambijentom, sa ovim, hajde da kažem, rupama u novom zakonu, na žalost, bojim se da ne možemo očekivati značajnije rezultate, odnosno siguran sam da ćemo nakon pola godine biti u istoj situaciji. Ili, sa druge strane, da li mi od vas kao ministra pravde, iako vi, jasno je, niste nad tužilačkom i sudskom vlasti, da li mi možemo očekivati neki prvi slučaj pravosnažne presude za korupciju na visokom nivou u doglednom periodu, pola godine, godinu, dvije, da li možemo?

Naravno, rezultat u borbi protiv korupcije na visokom nivou a i u borbi protiv organizovanog kriminala je više nego skroman, posebno u ovom prvom, u borbi protiv korupcije na visokom nivou rezultata asolutno nema nikakvog. Javno čega se plašim da vrijeme koje dozvoljava da prolazi u čekanju nekih značajnijih konačnih presuda ... značajne sudske karijere i integriteta čovjeka sa nespornim pravnim znanjem i stručnošću, govorim o Vrhovnom državnom tužiocu, polako se troši i mi ćemo doći u situaciju da potrošimo nesporn kredibilitet čovjeka za kojeg je glasalo tri petine ovog

parlamenta, kao gotovo obavezujuće, doći ćemo u tu situaciju da potrošimo čovjeka a da ne postignemo ništa. To je ono što nas jako brine.

Na kraju, moram reći, bojim se da i vi ne budete za godinu dana u istoj poziciji. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolega Perić me je posjetio na jedan slučaj, mislim da je prije osam godina, predsjedniku Opštinskog odbora SDP-a su zapaljena kola, škoda. Inspektor koji je došao na uviđaj došao je privatnim A8 da kontroliše paljevinu škode. Naravno nikad nije bio pod istragom, da ne bi slučajno ostao nepoznat ovaj kraj priče.

Hvala vam.

Kolega Sijarić, najavio sam vas. Čovjek svašta pamti, a pogotovo istinu lako pamti.

REŠAD SIJARIĆ:

Zahvaljujem, predsjedniče Skupštine.

Poštovani gospodine ministre Pažin sa svojom saradnicom, poštovani građani,

Zakon o krivičnom postupku je najvažniji zakon u oblasti krivičnog pravosuđa. Zakonik o krivičnom postupku stupio je na snagu 26. avgusta 2009. godine. Budući da su Zakonom o krivičnom postupku predviđeni brojni nivoi krivično procesni instituti koji ranije nijesu postojali u našem pravnom sistemu, a mnogi već postojeći instituti značajno su modifikovani. Vlada Crne Gore je takođe 2009. godine donijela plan implementacije Zakona o krivičnom postupku. Njime su stvoreni uslovi da prvi koraci u primjeni Zakona o krivičnom postupku budu uspješni i da se na taj način savladaju prvobitni problemi u primjeni svakog reformskog zakona.

Zakon o krivičnom postupku ima za cilj postizanje balansa između poštovanja ljudskih prava zagwarantovanih Ustavom i efikasnog sprovođenja istrage i gonjenja počinitelaca krivičnih djela. Kako bi Crna Gora imala savremeni evropski zakonik o

krivičnom postupku koji će predstavljati dobru osnovu za borbu protiv svih oblika kriminala, potrebno je pristupiti izmjenama i dopunama procesnog krivičnog zakonodavstva. Posebnu pažnju u Prijedlogu zaslužuju teme - mjere tajnog nadzora i unutrašnja kontrola policije. Jaču pažnju zaslužuje pitanje nedovoljne i efikasne saradnje Policije i Tužilaštva koja proizvodi loše postignute rezultate u oblasti korupcije i organizovanog kriminala.

Na osnovu istraživanja koja su izvršena od strane instituta Alternativa u 2014. godini utvrđeno je da je više problema na relaciji Tužilaštvo - Policija u otkrivanju i gonjenju počilaca krivičnih djela. Sporazumom o zajedničkom radu Državnog tužilaštva i Ministarstva unutrašnjih poslova unapređuju se ovlašćenja i radnje policije u izviđaju, usmjeravaju policijske radnje u izviđaju od strane Državnog tužilaštva, sprovođenja radnji, dokazivanja, lišavanja slobode, zadržavanja i sl.

Sporazum razrješava pitanja koja su bila predmet zajedničkog rada, pa ne često i predmet sporenja. Takođe treba staviti i akcenat na mjere tajnog nadzora, koje predstavljaju efikasno oružje u borbi protiv kriminala, ali moramo biti svjesni da je moguće ugroziti ljudska prava i da se mora imati potreban senzibilitet u traženju tačke ravnoteže između ta dva jednako bitna društvena interesa.

Prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku su predviđene mogućnosti proširivanja mjera tajnog nadzora kako bi se unijelo više odgovornosti i transparentnosti u radu u ovoj oblasti. Institut Alternativa kao glavni problem vidi u neobjavlivanju podataka od strane Policije i Tužilaštva i sudova o rezultatima primjene mjera tajnog nadzora od usvajanja ZKP-a 2010. godine. Nema nijedne Vladine analize o sprovođenju ZKP-a u ovom dijelu, posebno sa osvrtom na ukupan broj predloga istražnim sudijama za primjenu mjera tajnog nadzora po vrstama mjera, broj odobrenih prijedloga, broj prijedloga za produženje mjere, broj predmeta u kojima su primijenjene mjere tajnog nadzora, broj primljenih prijedloga i odobrenih mjera od strane državnih tužilaca Upravi policije da primijeni mjere tajnog nadzora, broj lica nad kojima su primijenjene mjere tajnog nadzora i vrste mjere, krivična djela za koja se lica terete, broj lica obaviještenih da su nad njima primijenjene mjere i broj pravosnažnih sudskih presuda zasnovanih dijelom na informacijama prikupljenih mjerama tajnog nadzora.

Dio stručne pa i laičke javnosti smatra da mjere tajnog nadzora ugrožavaju pravo na privatnost, ne samo građana protiv kojih su određene mjere tajnog nadzora već i drugih povezanih lica. Zbog povreda odredbi Zakona o krivičnom postupku dokazi prikupljeni primjenom mjera tajnog nadzora često se izuzimaju iz sudskih spisa. Neophodno je jasno definisati mehanizme kontrole nad mjerama tajnog nadzora koje se primjenjuju u krivičnom postupku kako bi se što više eliminisale zloupotrebe onih koji sprovode mjere tajnog nadzora.

Na kraju, smatram da će se ovim izmjenama Zakona o krivičnom postupku Crna Gora približiti praksi i principima Evropske unije, one se upravo odnose na poglavlje 23 i 24 koja su ključna u pregovorima sa Evropskom unijom. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, poslaniče Sijariću.

Idemo sada na raspravu sa svim elementima.

Kolega Sekulić Predrag, pa kolega Bulatović Predrag.

Bar mi pravnici smo skloni dijalogu ako nisu drugi, odnosno istina nas obavezuje na to. Izvolite.

ZORAN PAŽIN:

Poštujući ovaj visoki dom trudiću se da odgovorim na pitanja koja su otvorena tokom prvog dijela rasprave.

Poslanik Vuletić je govorio o potrebi da se ukaže kako se pokazao koncept tužilačke istrage u dosadašnjoj fazi razvoja ovoga koncepta. Ja bih rekao kroz odgovore eksperata Evropske komisije, da se pokazao kao jedan kvalitativni iskorak u razvoju krivičnoprocesnog prava u Crnoj Gori.

Poslanik Knežević je postavio pitanje nadležnosti Državnog tužioca u smislu proširenja njegove nadležnosti da rukovodi postupkom i kad su u pitanju Uprava carine, odnosno Uprava prihoda, Vojna policija. Upravo je to korak ka boljoj efikasnosti samog krivičnog postupka i upravo su to elementi na koje su nam eksperti Evropske komisije i ukazivali. Postoje specifične pravne situacije kad je potrebno poznavati carinsko pravo, kad je potrebno poznavati poresko pravo i potrebna je sinhronizacija i sinergija između

organa za primjenu zakona. To je razlog zašto je Državno tužilaštvo dobilo nadležnost da usmjerava tok izviđaja, odnosno istrage uključujući i Vojnu policiju i Upravu prihoda i Upravu carina, uz nadležnost Uprave carina u određenim situacijama i da sasluša osumnjičenog po naredbi i uz nadzor Državnog tužilaštva.

Kada je u pitanju mogućnost ulaska u stan i bez naredbe suda, to je pitanje koje se više puta čulo i danas a i prethodnih dana tokom rasprave. Treba prije svega reći da se ne radi o situaciji u kojoj već ne postoji odgovarajući nalog suda. Ako imamo rješenje o pritvoru, sud se već u tom dijelu izjašnjavao o ovom pitanju. Ukoliko postoji naredba za prinudno dovođenje, takođe je sud bio u prilici da o tome odlučuje, ili se radi o potjernici koja je raspisana iz razloga koji predviđa Zakonik o krivičnom postupku.

Koje su preostale situacije? Preostale situacije su kada sam držalac stana zatraži od strane policije da uđe u stan da mu pruži odgovarajuću pomoć, situacija kada je to potrebno uraditi radi hvatanja učinioca krivičnoga djela. Dakle, ono što je važno reći jeste da su to sve situacije koje i sada postoje u okviru našeg krivičnoga prava, ali sada sistematizujemo i objedinjavamo na jednom mjestu.

Termin kada postoji opasnost odlaganja postoji dugi niz godina u našem krivičnompravnom sistemu i nije apsolutno ništa novo u tom pogledu.

Rekli ste da se radi o neograničenoj primjeni mjera tajnog nadzora a istovremeno ste rekli da se radi o roku od 18 mjeseci. Dakle, to je nešto što bi mi pravnici nazvali *kontradictio in adjecto*, odnosno nešto što u sebi nosi klicu svoje suprotnosti. Mjere tajnog nadzora su limitirane na maksimalno 18 mjeseci, a to ne znači da će u svakom konkretnom slučaju biti primijenjen upravo rok od 18 mjeseci. Svako produženje roka od četiri mjeseca mora biti na odgovarajući način obrazloženo. Sud je taj koji će da cijeni da li su ispunjeni uslovi za produženje mjera tajnog nadzora. Organ koji primjenjuje mjere tajnog nadzora je dužan da dostavlja periodični izvještaj onome organu koji je naložio mjere tajnog nadzora. Dakle, radi se o jednoj apsolutnoj kontroli. Pri tome, materijalno pravni uslovi za određivanje mjera tajnog nadzora su da se na drugi način ne mogu prikupiti dokazi potrebni za krivični postupak, to istovremeno znači ako je moguće na drugi način prikupiti dokaze da neće biti mjera tajnog nadzora. Takođe, mora se raditi u situaciji da bi primjena drugih dokaznih sredstava značilo ugrožavanje prava ili nesrazmjern rizik za ugrožavanje života, ili ukoliko se radi o mjerama tajnog nadzora,

po nalogu Tužilaštva, zakon precizno definiše da okolnosti slučaja moraju da ukazuju da će se sa najmanje povrede prava na privatnost postići željeni rezultat kroz prikupljanja dokaza. Dakle, radi se o jednom izuzetnom sredstvu koje je moćna istražna tehnika, koje je komparativno rješenje u razvijenim zapadnim demokratijama i do kojeg smo došli i uz sugestiju eksperata Evropske komisije.

Rok za trajanje, kao maksimalni rok od 18 mjeseci je prisutan i u Republici Hrvatskoj, u nekim drugim državama su neki drugi rokovi, ali u svakom slučaju rok od 18 mjeseci kao maksimalni rok pri čemu i ukoliko dođe do prekida mjera tajnog nadzora, ukupan rok od 18 mjeseci ne smije biti probijen.

Uvaženi poslaniče Lekić, vi ste govorili o sukobu, odnosno vi ste koristili termin "raskorak" između svijeta normativnosti i svijeta stvarnosti.

Zaista, rimski pravници su tvrdili da pravo ostvaruje svoju vrijednost tek u dodiru sa životom. Ja se s tim apsolutno slažem. Ni najsavremeniji pravni tekst ukoliko ne bude na odgovarajući način implementiran, neće dati rezultate. Ali, to nije razlog da mi ne težimo da usavršavamo svoj pravni sistem, a ukoliko ne bude rezultata, dajte da povučemo zajedno liniju odgovornosti. Da vidimo ko je za to odgovoran, jesu li nam zaista normativnopravna rješenja, počevši od ustavnih rješenja, odgovarajuća za naš pravni sistem, za realnost u kojoj živimo, ili ne. Da li su nam organi za primjene zakona na nivou zadatka koji smo im dali ili ne. Ali to ne znači da ne trebamo težiti da uklonimo svaki mogući izgovor da nemamo odgovarajuća pravna sredstva u našem zakoniku.

Takođe, pomenuli ste staru metaforu predsjednika Skupštine o "trulim daskama". Želim da vas podsjetim da kada je ta metafora izgovorena da sam ja bio jedan od rijetkih nosilaca pravosudne funkcije u tom trenutku koji se sa tom metaforom složio iako je tadašnje pravosuđe vrlo snažno i burno reagovalo na tu metaforu. Ne samo da sam se složio nego sam, kao predsjednik Suda, i djelovao, i zborio, i tvorio, jer je jedan broj nosilaca pravosudnih funkcija u to doba razriješen na moju inicijativu, time je došlo do pomirenja između svijeta normativnosti i svijeta stvarnosti.

Pomenuli ste takođe krivičnu odgovornost nosilaca pravosudnih funkcija. Naravno da i nosioci pravosudnih funkcija trebaju da odgovaraju za svoje činjenje ili ne činjenje ili popuštanje, ali mi to imamo precizno uređeno našim Ustavom. Postoji samo funkcionalna odgovornost, a ona podrazumijeva jedino imunitet za iznešeno pravno

mišljenje tokom odlučivanja o predmetu koji je u nadležnosti dotičnog sudije. Za ništa drugo ne postoji imunitet, kad su u pitanju nosioci pravosudnih funkcija.

Takođe ste pomenuli član 159 i dvije vrste mjera tajnog nadzora. Da se podsjetimo, mjere tajnog nadzora kao dvije mogućnosti, jedne koju određuje sud, druge koju određuje Tužilaštvo, imamo još od 2006. godine u našem pravnom sistemu. Dakle, dvije vrste mjera tajnog nadzora već postoje u našem pravnom sistemu i tu nemamo baš ništa novo. Imamo proširenje mjera tajnog nadzora, imamo produženje rokova. Ali, mogućnost da i Tužilaštvo na obrazloženje policije određuje mjere tajnog nadzora, imamo već od 2006. u našem pravnom sistemu.

Kada je u pitanju sporazum o priznavanju krivice, više poslanika je pominjalo ovaj institut, on je izvorno anglosaksonskog porijekla, komparativno gledajući države anglosaksonskog sistema, posebno Sjedinjene Američke države, preko 90% slučajeva rješavaju alternativnim načinima, među njima i sporazumom o priznanju krivice. Lično mislim da je to jedan dobar institut koji ne mora da bude na štetu oštećenoga, nego naprotiv može u nekoj situaciji da bude izrazito u korist samog oštećenog pa čak i u situacijama kad se radi o krivičnim delima protiv polne slobode o čemu je govorila uvažena poslanica Vuksanović, jer u tim situacijama viktimološki gledano, viktimologija je jedna pomoćna krivičnopravna nauka koja se bavi statusom i položajem žrtve, dolazi do takozvane sekundarne stigmatizacije žrtve, kada žrtva je u prilici da u sudskom postupku ponovo preživljava traume koje su bile zapravo povod za krivični postupak. Kroz sporazum o priznanju krivice ona može biti pošteđena takve jedne stigmataizacije koja je nužna posljedica ponekad vođenja krivičnog postupka, a s druge strane veoma je važno znati da sud kontroliše svaki sporazum o priznanju krivice ukoliko stranke prekorače granice ovlašćenja ili ukoliko je sam sporazum suprotan pravnom poretku.

Lično sam mišljenja da krivična djela iz oblasti ratnih zločina i terorizma ne trebaju da budu obuhvaćeni sporazumom o priznanju krivice. Evo i zašto? Tu se radi o potrebi da se do kraja rasvijetle okolnosti u kojima se čine tako teška krivična djela i to je od najšireg društvenog interesa da se spozna kontekst u kome su takva krivična djela rađena, jer je to zapravo uslov generalne prevencije. To je jedan kriminološki aspekt spoznaje o onome što je dovelo do izvršenja tako teških krivičnih djela i činjenično

stanje u ovim krivičnim djelima, po mom dubokom uvjerenju, mora biti do kraja rasvijetljeno iz preventivnih razloga a i iz razloga pravde.

Poslanica Jonica je govorila o različitim stavovima članova radne grupe. Zaista to je tačno, donekle je to i razumljivo, jer svaki od nosilaca pravosudne funkcije govori iz svog ugla, Tužilaštvo iz jednoga, sudovi iz drugoga, a advokatura iz trećeg ugla. Međutim, zato je tu i Ministarstvo pravde i ministar pravde da presiječe i preuzme odgovornost za ponuđena rješenja.

Dakle, sve ono što sam juče govorio na Odboru je povod za moju direktnu odgovornost za primjenu svih tih instituta za koje sam se ja lično založio. Između ostalog smo imali priliku da čujemo i da pozicija okrivljenoga u sudnici nije adekvatna, to je bila primjedba Avbokatske komore. Ja se potpuno slažem sa tim stavom i nema ni jednog razloga da okrivljeni ne sjedi uz svoga branioca, jer važi pretpostavka nevinosti. Međutim, mislim da to nije materija za ZKP nego je to pitanje koje treba biti uređeno sudskim poslovníkom, kad dođemo u tu fazu razvoja sistema ja ću biti za to rješenje.

Poslanik Perić je govorio o garanciji rezultata. Naravno nema garancije rezultata, niko ne može garantovati rezultate, ali ima odgovornosti, političke i svake druge ukoliko ne bude rezultata. Nema nikakve tajne ukoliko ne bude rezultata u efikasnoj borbi protiv svih vrsta kriminaliteta postaviće se pitanje odgovornosti. Zna se ko je za koji dio odgovoran, svak ima svoju nadležnost u skladu sa Ustavnim rješenjem, koji su donešeni u ovom visokom domu.

Toliko za sada. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Najavio sam kolegu Sekulića, ide kolega Bulatović. Nema komentara na pitanja, precizno.

Da vam pročitam da ne biste griješili. Da vam pročitam Poslovnik da ne biste vi griješili. Daću vam riječ, samo da pročitam prije toga, da vam smanjim mogućnost greške.

Član 96 Poslovníka - Predlagač, odnosno ovlašćeni predstavnik predlagača u toku pretresa ima pravo da se javi i dobije riječ radi odgovora na postavljena pitanja.

Član 99 - Odgovori na postavljena pitanja u toku pretresa dva minuta po jednom odgovoru.

Izvolite.

MILAN KNEŽEVIĆ:

Koliko me sjećanje služi, a čini mi se da me služi, ja gospodinu Pažinu nijesam postavio ni jedno jedino pitanje, nego je on komentarisao navode i stavove iz moje diskusije, tako da smatram da imam pravo na komentar u skladu sa Poslovníkom i sa dosadašnjim načinom rada u ovom parlamentu.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam.

Da je ministar kršio Poslovník, vi ste mogli da kažete kad je odgovarao na pitanje, neko odgovara na vaša pitanja - nisam vam postavio nijedno pitanje, ja mu ne bih dao riječ da odgovara na nešto što niste postavili. Molim vas, ja sam vas saslušao. Međutim, on je rekao da odgovara na pitanja i rekao je - kolega Knežević je postavio ovo pitanje – odgovaram, kolega ovaj je postavio ovo pitanje – odgovaram, kolega ovaj je postavio ovo pitanje - odgovaram. I niko nije rekao da nije postavio pitanje.

Ja sam slušao njega i slušao sam vas.

Izvolite sad.

MILAN KNEŽEVIĆ:

Gospodine Krivokapiću,

Ja nisam postavio pitanje gospodinu Pažinu. Gospodin Pažin je izrekao jednu neistinu ovdje vezano za moju diskusiju i ja imam pravo makar na ispravku navoda, s obzirom da vidim da ste sad promijenili dosadašnji način rada u ovom parlamentu. Hoćete li mi dozvoliti ispravku makar navoda vezano za dio koji je pomenuo gospodin Pažin, a možemo da preslušamo stenogram.

Znači gospodinu Pažinu ja nisam postavio ni jedno jedino pitanje i on je polemisaó sa mojim stavovima. Ako je vaša namjera da ovdje ukinete raspravu sa gospodinom Pažinom, ok, ja ću to da uvažim.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Gospodine Kneževiću, ne. Moja namjera je upravo da omogućim raspravu svim poslanicima. Kolega Kneževiću, evo, pročitao sam vam dva člana, nije mi bilo teško da vam pročitam dva člana Poslovnika. Poslije vas je prijavljeno još iz opozicije osam poslanika, iz vlasti još pet. Znači, ako bi dozvolili to što vi kažete, a ne bi bilo po Poslovniku, kad bih kršio Poslovnik kolege ne bi mogle da završe svoj dio posla jer bi prošlo sat i 20 minuta, a dogovoreno je 2+. Prema tome, sve je čisto i jasno, štitim prava drugih poslanika u skladu sa Poslovníkom.

MILAN KNEŽEVIĆ:

Hoćete li mi dozvoliti samo ...

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Neću. Neću, hvala vam.

MILAN KNEŽEVIĆ:

Ja mislim da ste ovako trebali da trenirate strogoću u SDP-u a ne u Parlamentu. Ja vam neću dozvoliti da se ovako ponašate, to sigurni budite. Kršite Poslovnik na svakom mogućem mjestu i na meni nećete trenirati strogoću. ... ste se početkom sjednice, gospodin Pažin je ovdje izrekao neistinu vezano za moju diskusiju, a vi mi ne dozvoljavate ovdje da odgovorim.

Znači, gospodine Krivokapiću, nemojte trenirati strogoću nadamnom. Ja vam kažem nemojte trenirati strogoću.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, nemate riječ.

Kolega Kneževiću, molim vas, da vas ne udaljujem.

Pročitao sam vam Poslovnik, molim vas, uozbiljite se malo i tišina. Nema potrebe sad time da se bavimo. Molim vas, upristojite se.

Kolega Sekuliću, izvolite.

PREDRAG SEKULIĆ:

Hvala vam, gospodine predsjedniče.

Uvaženi gospodine ministre sa saradnicom, uvaženi kolege,

Dozvolite prije svega da se saglasim sa svim onim poslanicima i sa uvažanim gospodinom ministrom koji su govorili o značaju Krivičnog zakonika kao ...

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolega Sekuliću ...

Kolega Kneževiću ...

Kolega Sekulić, Knežević, izvinite, možemo li da imamo red? Čekajte, molim vas, slušajte, ne govorite iz mjesta. Ako hoćete nešto da pojasnite, možete dobiti minut.

U redu, hvala vam.

Oduzeo sam vam riječ po pravu koju nijeste imali, druga je po pravu, povreda Poslovnika.

Molim vas, treniraću ovdje dok mi to daje pravo ovaj Poslovnik. Čuvam red, ako hoćete nešto da pojasnite, izvolite minut.

Želite li nešto da pojasnite?

U redu, hvala. Onda pustite kolegu Sekulića da završi.

Izvolite.

PREDRAG SEKULIĆ:

Hvala, gospodine predsjedniče.

Uvaženi gospodine ministre sa saradnicom, uvažene kolege,

Dozvolite mi na samom početku da se saglasim sa svim kolegama koji su govorili o značaju Krivičnog zakonika za Crnu Goru i značaju onoga što donose ove izmjene, uz jednu dilemu koju je tokom javne rasprave izrekao jedan od profesora Pravnog fakulteta i čini mi se da je to dilema sa kojom svi moramo da se suočimo, jer bez obzira na ciljeve kojima težimo kada je u pitanju borba protiv organizovanog kriminala i ispunjavanje svega onoga što piše u poglavljima 23 i 24, ipak treba negdje da imamo u vidu značaj ovih izmjena i da vidimo da li su tako česte izmjene, jer dozvolite, 2009. godine su bile ranije izmjene ZKP-a, znači, da li tako česte izmjene na neki način utiču i na ono što je atmosfera u našem pravosuđu s jedne strane, a sa druge strane i na pitanje odnosa prema ljudskim pravima. U svakom slučaju dozvolite mi da i ja kao i moji predhodnici najviše pažnje obratim na ono što je bilo i najviše dilema u javnosti. Znači, to su u pitanju mjere tajnog nadzora i njihovo proširenje s jedne strane i sa druge strane ono što može da bude dilema u javnosti jeste pitanje sporazuma o priznanju krivice. Rekao bih, da kada govorimo o anglosaksonskom pravu trebalo bi da imamo u vidu da anglosaksonsko pravo umnogome, rekao bih, mnogo više nego što se to radi o evropskom pravu, kontinentalnom pravu, štiti ljudska prava i dozvolite mi da samo pročitam nekoliko stavova iz člana 24 a ne iz člana 157 koji se mijenja, kada su u pitanju mjere tajnog nadzora i koje se sada mogu odnositi na pružanje simuliranih poslovnih usluga i sklapanje simuliranih pravnih poslova, osnivanje fiktivnih privrednih društava, praćenje prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela itd, uz angažovanje prikrivenog islednika i saradnika.

Podsjetio bih na nekoliko presuda Vrhovnog suda Amerike koji je kao presedent uzet kasnije u njihovom pravosuđu, da ipak mjere tajnog nadzora moraju da imaju jednu određenu granicu gdje se postavlja pitanje kršenja ljudskih prava. Ponavljam još jedanput, bez obzira što zaista bez ikakve dileme imamo i političku volju, u Zakonu o krivičnom postupku i u ovom zakonu imamo dovoljno osnova kada je u pitanju borba protiv organizovanog kriminala, ipak treba da vodimo računa o toj granici ljudskih prava.

Za razliku od mojih drugih kolega, nemam nikakav problem sa tim da se vremenski produže mjere tajnog nadzora. Kada govorimo o organizovanom kriminalu, kada govorimo o suzbijanju svih onih krivičnih djela koje su novina u našoj praksi, rekao

bih upošte u praksi u svijetu, jer imamo u zadnjih 10-tak godina nova krivična djela koja ranije nijesmo imali, prije svega razvojem interneta i razvojem softverskog kriminala, mislim da taj period možemo slobodno produžiti, ali kažem još jedanput, uz jasno postavljanje granica. Naravno, lako ćemo se složiti da ako neko želi da zloupotrijebi svoje pravo, čak i ako suzimo tu granicu ta zloupotreba je moguća, o tome su govorile moje uvažene kolege iz vlasti i iz opozicije, ali kažem još jedanput čini mi se da mi negdje gradimo taj sistem povjerenja gdje možemo da imamo povjerenje u naše institucije i gdje bi sa druge strane zaista ukoliko dođe do bilo kakve zloupotrebe, govorim o najmanjoj mogućoj zloupotrebi, zaista trebalo oštro reagovati. Naravno, uz onu dilemu koja je uvijek negdje prisutna u odnosu između onoga što je normirano i onoga što imamo u praksi. Znači, svake godine kada pogledamo budžet vidimo da ne mala sredstva se izdvajaju za ono što je određivanje pritvora građanima koji su osumnjičeni za krivična djela, a bez pravnog osnova. Čini mi se da tu negdje u praksi zaista moramo voditi računa, ovaj Zakon o krivičnom postupku daje dobre elemente za to, ali sa druge strane mislim da trebamo izdići na mnogo veći nivo i pitanje odgovornosti tužilaca koji propisuju takve mjere i pitanje odgovornosti kasnije svih onih koji se nalaze u sudskom postupku. Naravno, otvara se tu još nekoliko pravnih dilema, znači ako ste dali mjere tajnog nadzora zato što ste sumnjali u jedno krivično djelo koje je propisano kao mogućnost davanja mjera tajnog nadzora, šta se dešava ako otkrijete drugo krivično djelo koje je blaže zapriječeno i nije zapriječeno mjerama tajnog nadzora. Znači, može se pojaviti danas, sutra i u teoriji i u praksi pitanje da li imate pravo podizati optužnicu na osnovu tako prikupljenog materijala iako to krivično djelo za koje ste saznali mjerama tajnog nadzora nije propisano. Znači, to je zaista pravna dilema i čini mi se da će pravna teorija morati da da odgovor na to. I pitanje o sporazumnom priznanju krivice, slažem se s kolegama da dosadašnji institut nije dao dobre rezultate, ali vjerujem isto tako da ovo proširenje ovog instituta bez obzira na ... imamo, može doprinijeti da ovaj institut nešto jače zaživi u našoj pravnoj teoriji i praksi. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Kolega Bulatović, izvolite.

PREDRAG BULATOVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine predsjedniče.

Dame i gospodo,

Ova rasprava i sve ono što je predhodilo najbolji je dokaz da Parlament u ovom trenutku ulazi u jedan začarani krug i da oni koji žele promjenu u Crnoj Gori treba veoma ozbiljno da razmisle da li i naše parlamentarno djelovanje i djelovanje na ovaj način ima svoju efikasnost i svoj smisao. Ja mislim da to postaje sve više bez smisla, jer uvlačenje u kvaziteorijske rasprave, u nešto što nema naprosto praktičnog smisla makar za onaj dio pozicije koji želi suštinske promjene je neadekvatna stvar.

Centralno pitanje, dame i gospodo, poštovani građani, ovdje jeste da ministar pravde kaže imamo li mi pomake u odnosu na ono što je tražila Evropska komisija. Pošto ne postavljam pitanje njemu, a on ako želi da polemíše neka izvoli, da bih imao pravo, rezultata nema. Nema između ostalog i zato što ministar ovdje prisutni zajedno sa čitavom Vladom i svi u vrhu vlasti ne žele da se bore protiv organizovanog kriminala, korupcije posebno korupcije na visokom nivou. I ovdje se otvaraju teorijske rasprave, ja pozdravljam konsultativno saslušanje na Odboru za politički sistem kao što pozdravljam i zajedničku sjednicu dva odbora, za politički sistem i za antikorupciju, ali to naprosto se gubi u nečemu što se traži kao konkretni rezultat.

Gospodine Pažin, znate, kada bi se tehnički sistemi projektovali po sistemu koji ste Vi maloprije rekli citirajući neke latinske izreke, onda bismo mi imali velike ekonomske i druge štete. Postoje pravila kod tehničkih sistema kako se probaju, provjeravaju, ali za organizacione sisteme i društvene sisteme suviše je mnogo da se dozvoli nekom da 20 i više godina eksperimentiše, jer nije 25 generacija doživjelo problem nego mnogo više. Crna Gora je doživjela probleme zahvaljujući vašim

eksperimentima. Ja nemam ništa protiv mjera tajnog nadzora. Ništa mi ne predstavlja ni 10 ni 18 ni 24 mjeseca koliko, kao što znate, u Zakonu o Agenciji za nacionalnu bezbjednost je omogućeno najnovijim promjenama da policijski doušnici mogu da prate one koji su politički neistomišljenici. Ja nemam problem sa tim, ja dovoljno znanja imam da shvatam da za borbu protiv kriminala u demokratski uređenoj državi je potrebno da se ustanove mjere tajnog nadzora svake vrste, pa i ovo što ste propisali. Ali, poenta nije u tome, poenta je u sledećem:

Uzmite Izvještaj sa konsultativnog saslušanja, Vrhovni državni tužilac kaže da mjere tužilačke istrage nijesu lošije od mjera, ono što je bilo sudske, pa molim vas, pa to je farsa. Mi tri godine pravimo eksperiment da bi došli do jedne relativne ocjene da tužilačka istraga nije lošija, ne kaže se da je znatno bolja. Zašto mi to radimo? Radimo da bi pravili vrćenje u začarani krug. Pazite nešto, ovdje je prije neki dan na Odboru kolegistica Danka Marković rekla, inače se pomalo bavim time, Barak Obama je potpisao restrikciju takozvanog Patriotskog zakona, ali napravio je fingiranje restrikcije takozvanog Patriotskog zakona. Najveći zviždač u istoriji čovječanstva, Snouden, za mene je on zviždač, nije izdajnik, nije špijun, nego zviždač, ukazao je da se na osnovu tog patriotskog zakona milijarde podataka prikuplja od građana Sjedinjenih Američkih Država i taj zakon je bio osnova za tako nešto. Restrikcija toga zakona sada služi kao osnova za predsjedničke izbore u Sjedinjenim Američkim Državama.

Dakle, nama je uzor Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države gdje se gazi Ustav uz prisluškivanje sopstvenih građana. Tu ste prvaci svijeta. Ja sam kao član Odbora za odbranu i bezbjednost imao prilike da odem u Ministarstvo unutrašnjih poslova i da vidim tu posebnu sobu, taj uređaj, taj softver koji prati i može da prati sedam do osam hiljada građana u istom trenutku. Znate šta je zaključak? Zaključak je da se može neovlašćeno neograničeno prisluškivati svako koga želi neko ko rukovodi tim resorom ili neko ko je iza onoga ko je nadležan, može ministar unutrašnjih poslova da se iza njegovih leđa tako nešto radi. Nijesmo došli do tajne sobe, Agencija za nacionalnu bezbjednost, i nije poenta u tome treba li 18,24 itd, nego je poenta u tome šta je izvještaj o mjerama tajnog nadzora. Dobar je zaključak sa sjednice Odbora za politički sistem da se analiziraju mjere tajnog nadzora. Ali, on je bez smisla, sad ću da

vam kažem zašto. Kako može članovi Odbora za politički sistem da prave tu analizu kada nemaju pristup tajnim podacima. Ja imam pristup tajnim podacima, pa ne mogu da dođem do suštine stvari. Vi ćete dobiti brojeve, ne vi, vi imate pristup tajnim podacima, ali će članovi Odbora za politički sistem da dobiju samo brojeve. Šta brojevi znače? Treba da se zna da li je u toj akciji, toj i toj, ne ulazeći u imena itd, koliko je trajala određena akcija, ali je mnogo važnije od toga da li je prilikom održavanja i pripreme Kongresa Socijaldemokratske partije bio pod mjerama tajnog nadzora bilo ko iz te manje vladajuće koalicije. Moj stav imajući u vidu stanje u Crnoj Gori jeste - onaj ko nije bio u interesu i po mjeri vrha Crne Gore koji je Crnu Goru učinio privatnom državom i problem je u tome.

Na kraju, gospodine Pažin, Vama je ovdje veoma jasno, kaže u ovom izvještaju o napretku za 2014. godinu i sledeća stvar, o tome smo govorili, treba da dovedemo do kraja to pitanje takozvanog nezakonitog bogaćenja javnih funkcionera. Prostije rečeno, šta ćemo da uradimo sa onim ljudima koji su opljačkali Crnu Goru, opustošili je i postali bogataši i milioneri. Reći ćete, retroaktivno ne može, reći ćete da javni interes tu ne važi, a ja postavljam pitanje zašto nema djelotvornih istraga za one za koje se iz aviona vidi da su učestvovali u nezakonitim radnjama i tu je pitanje odgovornosti i time ću završiti. Maloprije je ministar pravde rekao, ako ne bude rezultata biće mjera odgovornosti. Čijih? Onda je predsjednik Vlade rekao sledeću stvar - vi ste birali Vrhovnog državnog tužioca i Skupština je odgovorna za izbor toga, pa neće biti tako. Onda će oni koji nijesu glasali za Vrhovnog državnog tužioca biti bez odgovornosti, oni koji su glasali da imaju odgovornost. Ne, oni su glasali za Vrhovnog državnog tužioca, oni su to radili iz najbolje namjere vjerujući da na taj način deblokiraju određeni proces, a od njega se traže rezultati. Da li ćete se složiti, nije pitanje nego politička konstatacija, da se ako izvještaj bude negativan smijeni Vrhovni državni tužilac, odnosno da se zatraži njegova ostavka. Šta je mjera odgovornosti ministra pravde? Šta je mjera odgovornosti potpredsjednika Vlade koji je sada i na čelu savjeta za vladavinu prava itd? Dakle, govorim kao građanin Crne Gore kome je u interesu da se nastavi proces evropskih integracija. Ja mislim da ovaj zakon je samo jedan štrik i pitanja koja su bila u javnosti kao mjere tajnog nadzora za mene nijesu problematične ako se ne zloupotrebljavaju. Ali vidite, sada je afera i u

Njemačkoj, pod prismotrom je političkom Angela Mrekel zato što je dozvolila da BND pomaže ovoj američkoj obavještajnoj organizaciji da prisluškuje zvaničnike Evropske unije, pa vode raspravu o tome, neće lako da se izvuče iz toga. A šta mi imamo? Imamo v.d. stanje Agencije za nacionalnu bezbjednost, imamo ekspresne promjene koje su bile u Agenciji za nacionalnu bezbjednost i vi tražite da vodimo teorijsku raspravu. Ni na kraj pameti mi nije da vodim teorijsku raspravu o mjerama tajnog nadzora. U Crnoj Gori postoji zloupotreba, taj je sektor van kontrole i jednostavno vi ste usvojili zakon koji će možda biti osnova nekome da zloupotrebljava ono što je zakon, što je demokratska praksa itd. Gospodin Knežević nije govorio o neograničenom vremenu, nego je govorio o neograničenoj mogućnosti policijskih službenika da ulaze u stan i da vrše određene mjere tajnog nadzora. Rasprava od 18 mjeseci i nijeste uopšte poentirali sa 18 i 24 meseca. Mene što se tiče, za nekoga treba da se uvedu mjere tajnoga nadzora onoliko koliko će biti priveden pravdi. Za neke ovdje u Crnoj Gori, posebno iz vrha vlasti, trebalo je uvesti mjere tajnog nadzora upravo da bi mogli da budu procesuirani. Pošto nije država to uradila, ipak te mjere tajnog nadzora je nad tim zvaničnicima uradio Veliki brat, koji milijarde i milijarde informacija ima. Sjedinjene Američke Države i druge obavještajne međunarodne službe imaju podatke o zvaničnicima Crne Gore i njihovim nezakonitim radnjama. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala Vam.

Kolega, želite li komentar?

Kolega Husnija Šabović, a da se pripremi kolega Miljanić. Inače, ona izreka ima latinska - forma čini suštinu stvari. Tako je počelo Rimsko pravo dok nije došlo do ove druge koja bi nama trebala.

Izvolite, kolega Šaboviću.

HUSNIJA ŠABOVIĆ:

Hvala, gospodine predsjedniče.

Poštovane kolegice i kolege poslanici, gospodine ministre sa svojom pomoćnicom,

Važeći Zakon o krivičnom postupku stupio je na snagu avgusta 2009. Godine, njegova primjena za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina godinu dana kasnije, dok je puna primjena počela septembra 2011. godine. Ovaj period od godine, odnosno dvije godine bio je predviđen u cilju efikasnije primjene Zakonika.

Karakteristike ovog krivičnog postupka su prelazak na državnu tužilačku istragu, ukidanje sudija porotnika, poboljšanje položaja oštećenog u krivičnom postupku, uvođenje sporazuma o priznanju krivice, proširenje kruga krivičnih djela na koja se mogu primjeniti mjere tajnog nadzora, privremeno oduzimanje imovinske koristi kao i finansijske istrage. S obzirom na brojnost novih krivičnoprocesnih instituta koji ranije nijesu postojali u našem pravnom sistemu, Vlada je 2009. godine donijela plan implementacije Zakona o krivičnom postupku u cilju savladavanja problema u primjeni ovog reformskog zakona.

Iste godine Vlada obrazuje Komisiju za praćenje implementacije Zakonika. Iskustva u dosadašnjoj praksi u primjeni Zakonika o krivičnom postupku pokazala su da treba pristupiti izmjenama i dopunama ovog zakonika, ali da postavljeni koncept Krivičnog postupka ne treba mijenjati. Do ovog uvjerenja se došlo na osnovu mišljenja OSCE, komentara Vrhovnog suda Crne Gore, Vrhovnog državnog tužilaštva, MUP-a, Uprave policije i drugih.

U izvještajima Evropske komisije o napretku Crne Gore, izvještajima eksperata Evropske komisije, prepoznati su pozitivni efekti primjene novog Zakonika i napredak u procesnom zakonodavstvu, ali su date i određene preporuke za poboljšanje ovog zakonskog teksta. Više je razloga za izmjene i dopune Zakonika o krivičnom postupku, pored usaglašavanja određenih odredaba sa Ustavom, harmonizacije sa praksom

evropskih i država u regionu, otklanjanja pojedinih zakoniskih neusklađenosti i unapređenja određenih postojećih rješenja. Takođe, izmjene Zakonika o krivičnom postupku predviđene su brojnim nacionalnim obavezujućim dokumentima a sve u cilju kako bi Crna Gora imala jedan savremeni i evropski Zakonik o krivičnom postupku koji će biti dobra osnova za borbu protiv svih oblika kriminala.

Danas ste Vi, gospodine ministre, rekli u svom uvodnom izlaganju da dugo ovih dana traje rasprava na institucionalnom, u skupštinskim odborima itd. Ja bih rekao da ova procedura traje još mnogo, mnogo duže i da je završnica ili krajnji efekat svega ovoga što je pokazala stručna i laička javnost svedeno konačno na jedan rad radne grupe koja je formirana kako je to i citirao predsjednik Skupštine gospodin Krivokapić, od predstavnika struke, nauke, Advokatske komore, nevladinog sektora i sve ono što je sublimirano u njihovim predlozima uglavnom je pretočeno u nekoliko kvalitetnih amandmana koje ste vi na Odboru za politički sistem i pravosuđe uglavnom prihvatili i čime stvorili pretpostavku da danas u ovom parlamentu donesemo pozitivan sud o predlogu ovog, ja bih rekao strateškog reformskog zakona u pravnom sistemu Države Crne Gore. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala Vama.

Najavljujem kolegu Miljanića, priprema se koleginica Šćepanović, i ona je među justicijama, tako da joj ne skinem titulu pravnice.

Izvolite.

ZORAN MILJANIĆ:

Hvala, predsjedniče Parlamenta.

Uvažene koleginice i kolege, građani Crne Gore, ministre Pažin,

Krenuo bih od toga da zakon vrijedi valjda onoliko koliko vrijede ljudi koji ga sprovode, mislim da ćemo se složiti oko toga. Zakon koji je prethodio ovome zakonu donijet je davne 2009. godine, gdje se predviđaju tužilačke istrage. Rezultat sprovođenja

toga zakona jeste taj da mi u Crnoj Gori nemamo ni jednu jedinu pravosnažnu presudu za korupciju na visokom nivou i nemamo još uvijek pravosnažne presude za najteža krivična djela čiji smo svjedoci bili svih ovih godina, da pomenem teška ubistva Duška Jovanovića, Šćekića, pa i ovaj maratonski "Mis Pat" i red drugih slučajeva za koje do dana današnjega nemamo rješenje. Pripremajući se za ovaj zakon pokušao sam u uporednim zakonima država regiona i nekim državama Evropske unije da nađem ova rješenja koja ste ovdje naveli, nijesam uspio. Dali ste mi odgovor danas zašto nijesam uspio, zato što se ovaj zakon naslanja na anglosaksonsko zakonodavstvo. Zašto na anglosaksonsko, Vi ćete vjerovatno objasniti zašto mi iz ovoga našega evropskog okruženja idemo i prihvatamo to zakonodavstvo. Kada i ovaj zakon ne bude dao rezultate jer očigledno je da nema političke volje za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije na visokom nivou, možete nas neki naredni put prebaciti možda i u neko afričko zakonodavstvo. Mislim da to nije dobro kako za vas tako i za nas, tako i za državu Crnu Goru.

Da krenemo od nekoliko stavki iz ovog zakona koje budu oči posebno u dijelu kršenja ljudskih prava i sloboda. To je član 16 gdje se pretresanje može sprovesti bez prisustva svjedoka, ako bi prisustvo pretresanju izložilo svjedoke riziku od fizičkih povreda ili ako prisustvo svjedoka nije moguće odmah obezbijediti a postoji opasnost od odlaganja, vrlo nedefinisano. Kako se može uopšte i pomisliti da se pretresanje sprovede bez prisustva svjedoka, to je prva stvar.

Naredna, to je član 26, mjera iz člana 157, da se na obrazloženi predlog ovlašćenog policijskog službenika po službenoj dužnosti određuje pisanom naredbom, mjere tajnog nadzora određuje državni tužilac. Ovo nijesam našao nigdje ni u jednom zakonu iz regiona i očigledno, rekao sam već, o čemu se tu radi, vi ste objasnili, međutim ne zaboravimo da mi imamo posla sa nesmjernivošću vlasti od 1945. godine do dana današnjeg, da imamo Udbu i njene nasljednike do današnjeg AMB-a i da imamo jednu potpunu sliku primjene mjera tajnog nadzora koja je van zakonskih okvira. Imena lica nad kojim se primjenjuju mjere tajnog nadzora se uopšte i ne obavještavaju da je na njima ikada bila i primijenjena mjera tajnog nadzora. Mi ćemo iz DEMOS-a posebno se pozabaviti ovom tematikom i predložićemo određene promjene, ne u ovom zakonu nego u nekim drugima gdje se mora uvesti građanski odnosno civilni nadzor nad primjenom

mjera tajnog nadzora, što već ima slučajeve i u regionu i u zemljama Evropske unije. Ovdje niko nema nikakav nadzor ni kontrolu nad primjenom mjera tajnog nadzora, a bio sam svjedok kao član Odbora za bezbjednost, da posjetim to famozno odjeljenje, a ima ih dva, osim Uprave policije i Agencije za nacionalnu bezbjednost, a smatramo da je dosta za ovu državu da postoji ... jedan segment koji će se baviti ovim stvarima koje zadiru u ljudska prava i slobode. Prosto je nevjerovatno da taj službenik tamo ima na svojoj savjesti, da može da prisluškuje koga god hoće i da niko nema nikakvu kontrolu nad tim šta se tamo radi. Ponavljam, mora se uvesti civilni, odnosno građanski nadzor nad primjenom mjera tajnog nadzora da ne bi dolazilo do svih ovih zloupotreba do kojih dolazi. Dobro je ako imamo samo te dvije služb. Plašim se da postoje i druge, paralelne službe isto tako od ovih određenih zaštitarskih firmi, da li one imaju možda neka tehnička sredstva da se bave ovom problematikom. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala Vama.

Riječ ima kolegistica Šćepanović, a neka se pripremi kolega Labudović.

Izvolite.

MARTA ŠĆEPANOVIĆ:

Zahvaljujem, predsjedniče.

Poštovani predlagači, poštovane kolege, uvaženi građani Crne Gore,

Zakonik o krivičnom postupku ova Skupština je usvojila 2009. godine sa vacatio legis od godine, odnosno dvije godine. Najvažnije izmjene koje je donio novi procesni Zakon jeste prelazak na novi model istražnog postupka. Umjesto sudske istrage koji je do tada vodio istražni sudija i koja je bila organski dio sudskog krivičnog postupka, uvedena je državotuzilačka istraga koju vodi državni tužilac.

Ovaj Predlog zakona je rezultat Izvještaja o potrebi izmjena i dopuna Zakona o krivičnom postupku koji je sačinjen od strane Ministarstva pravde i sačinjen je na osnovu primjedbi svih relevantnih subjekata koji primjenjuju ovaj zakon. Moram da napomenem na samom početku da je izmijenjeno ovim Predlogom zakona načelo legaliteta, odnosno sada se za početak istrage traže osnovi sumnje. Dakle, niži nivo vjerovatnosti, najniži mogući stepen uvjerenja u pogledu činjenice da je osumnjičeni učinio krivično djelo umjesto osnovane sumnje koju je dosadašnji zakon poznao, a koja u stvari podrazumijeva takve dokaze i podatke na osnovu kojih bi tužilac mogao pokrenuti istragu.

Nadalje, što se tiče ovih izmjena činjenica da se istraga otvara naredbom državnog tužioca ima značaj za pravni položaj okrivljenog koji se tim aktom obavještava da se protiv njega vodi krivični postupak. Ovdje su upravo iz tog razloga, a to se pokazalo u praksi, ove norme koje se odnose na naredbe morale su biti precizirane, definicije početka krivičnog postupka i momenti nastupanja ograničenja određenih prava usled vođenja krivičnog postupka koji su se odnosili na osumnjičenog.

Što se tiče novih rješenja, takođe ću da se osvrnem na dio koji se tiče optužnice, a koja predstavlja državnog tužioca, dakle pravosudne i izvršne vlasti, ne sudske vlasti i iz tog razloga ona mora biti kontrolisana od strane suda. Ovdje se često postavljalo u ovom plenumu pitanje prilikom razmatranja i sudskog izvještaja i tužilačkog izvještaja kako se do sada vršila kontrola optužnice, jer smo imali priliku da čujemo da se ta odgovornost prebacivala sa suda na tužioce i ovdje je jedno pozitivno rješenje koje sada uvodi ovaj Predlog zakona a to je uvođenje ročišta prilikom kontrole optužnice na kom će tužilac donijeti dokaze na kojima se zasniva optužnica, a sa druge strane okrivljeni i branilac će imati mogućnost da ukažu na propuste u istrazi ili na nezakonite dokaze u istrazi ili ukoliko nema dovoljno dokaza. Dakle, ovim se svim jača položaj okrivljenog prije stupanja na snagu optužnice.

Predlogm ovog zakona se takođe proširuje i krug krivičnih djela za koje može da se predloži, odnosno zaključi sporazum o priznanju krivice. Naime ovi sporazumi imaju za cilj racionalizaciju krivičnog pravosuđa, rasterećenje sudova i pronalaženje efikasnijih i humanijih mjera socijalnog i pravnog reagovanja prema učiniocima krivičnih djela.

Imajući u vidu današnje diskusije koje se odnose na ovu promjenu, ja želim prije svega da podsjetim sve nas ovdje da je i prema važećem zakonu tačno propisano o čemu se ove dvije strane moraju sporazumjeti, odnosno obavezati na određene činidbe. Dakle, svaki sporazum mora sadržati sporazum o visini i drugim krivičnim sankcijama koje će okrivljenom biti izrečene, o troškovima krivičnog postupka, imovinsko-pravnom zahtjevu i odricanju od prava žalbe. Dakle, ovdje je bilo pomena o tome da li proširiti na sva krivična djela. Predlagač je nakon konsultativnog saslušanja ipak odlučio da iz ovoga izuzme ratne zločine i krivična djela koja se odnose na terorizam, a ja sam prosto željela da ukažem na to da kada su u pitanju druga krivična djela da uvijek u praksi postoji već jedna praksa koja se tiče visine kazne za svako određeno krivično djelo i što je najvažnije napomenuti jeste da ovu kontrolu sporazuma uvijek vrši sud. Dakle, svaki sporazum u krajnjem iskontroliše sud.

Što se tiče mjera tajnog nadzora želim zbog svih diskutanata da napomenem, tačno je da je došlo do izmjena koje se odnose na mjere tajnog nadzora, da su uvedene četiri nove mjere i da je najbitnija izmjena koja se odnosi na ... ovih mjera a koja iznosi 18 mjeseci. Dakle, one se mogu produžavati i prekidati više puta s tim da taj prekid uvijek ulazi u konačnu dužinu trajanja. Ovo je bio i predlog evropskih eksperata, za produženje ovih mjera, ali svakako da se mora imati u vidu i to želim da napomenem zbog svih diskutanata, da prilikom određivanja mjera tajnih nadzora i prilikom produženja novih mjera uvijek sud odlučuje da li ima mjesta za odobrenje i produženje istih. Dakle, stiče se utisak da te mjere, prosto ne postoji nikakav zakon na osnovu kojih se oni sprovode. Ne, svaka mjera mora biti obrazložena i prilikom odobrenja a takođe i prilikom produženja. Dakle, ovdje je sud čuvar ljudskih prava.

Ono što mene samo interesuje povodom mjera tajnog nadzora, na što su ukazale i nevladine organizacije, jeste da li naša policija i naše službe imaju tehnička sredstva s kojima mogu da sprovedu te mjere tajnog nadzora imajući u vidu da će se ovaj zakon nadam se usvojiti a i produženje ovih mjera. To je nešto što se pokazalo kao problem u tužilaštvu i u policiji. Iz svih ovih razloga smatram da su nove izmjene na mjestu i mi ćemo podržati ovaj zakon. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, kolegice Šćepanović.

Najavio sam kolegu Labudovića, a da se pripremi kolega Zarubica.

Izvolite.

EMILO LABUDOVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine predsjedniče.

Kolegijalno je da Vam čestitam na reizboru, mada da budem iskren, nijesam Vam se nešto pretjerano obradovao, ali bih se manje obradovao Vašoj alternativi.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Nije dobro kad mi se konkurencija raduje.

EMILO LABUDOVIĆ:

Gospodine ministre, ja ću u ovom mom slovu nastojati da se držim one čuvene setence dvorskog slikara Aleksandra Makedonskog, Apela, koji je rekao da "obučari ne bi trebalo da sude dalje od cipela" i ja ću o stanju u crnogorskom pravosuđu gledajući u njegove cipele i ovog momenta konstatujući da su prašnjave, okrzane, raspertlane i da su im bušni đonovi. Ja znam da ćete se Vi intimno složiti sa mnom, a oficijelno to ne smijete da priznate, da je najveći problem crnogorskog pravosuđa zapravo osustvo njegove tradicije kao slobodnog, zasnovanog na pravdi i pravu. Od Zeka Malog, koji je sudio ognjem i mačem, pa do Nikole velikog koji je sudio na trupini i na sred Obilića poljane pa preko prijekih i ratnih sudova, preko komesara do političkih sudova, to stanje traje i dan - danas. I kad bismo jednom riječju ili jednom rečenicom, jednom sintagmom

htjeli da ga okarakterišemo, ja ne bih tražio bolju od one koju je rekao Milovan Đilas, a to je da je Crna Gora besudna zemlja. Ako je to moglo da važi za ono vrijeme, a važno je, ako je za to imalo određenog i opravdanja jer je riječ o totalitarnim režimima, nažalost nema opravdanja i nema objašnjenja zašto ta ocjena gotovo nepromijenjena, gospodine ministre, važi u trenutku kad je Crna Gora, navodno, lider na evropskom putu i samo što nije zakoračila u NATO pakt i evropsku zajednicu. Uvijek je ovdje, gospodine ministre, dominirala politička volja nad snagom pravde i uvijek se po potrebi nalazio neki zarez, neka neprecizna formulacija, neki necitirani stav ili pogrešno citirani član zakona koji je omogućavao da se rad i onih poštenih, jer ja kad iznosim ovu globalnu ocjenu imam uvijek na umu na desetine i stotine poštenih sudija koji rade svoj posao najbolje što znaju i najpoštenije što mogu, na nekoj višoj istanci obezvrijedi.

Čak i počinioci najtežih krivičnih djela kojih se dočepala ova vlast su na privremenom boravku u Spužu ili Bijelom Polju jer je samo pitanje dana i pitanje razloga kad će njihova presuda pasti. Tako imamo suđenja koja traju godinama, imamo suđenja bez presuda, imamo suđenja koja traju dovoljno da se pokrije boravak u kazneno-popravnoj instituciji i imamo suđenja koja na kraju država Crna Gora, odnosno njeni poreski obveznici plate parama iz budžeta.

Meni sve ovo liči, neko je ovdje o tome govorio, na eksperiment koji djeluje zadivljujuće u laboratoriji, ali čim ga primijenite na živo biće ili uopšte ne djeluje ili uništava to biće. Nema izmjene i dopune KZ-a koji ovdje nije pozdravljen kao maltene epohalno otkriće koje će da omogući da konačno u Crnoj Gori zavladaju pravo i pravda i to je trajalo taman onoliko koliko se slegne prašina. Digne se halabuka, digne se nevladin sektor, dignu se advokati, sudije, drž' ne daj i to potraje, mi ovdje se raspičamo sat-dva i sve se na tome završi. I onda prođe par godina, mi zaključimo, odnosno zaključe oni koji nas posmatraju da to nije dalo rezultata pa onda u nove eksperimente u nove promjene i tako dalje i tako dalje.

Evo, vrijeme curi, hoću samo da se osvrnem na ovaj problem oko mjera tajnog nadzora. Meni ovo ne smeta, vjerujte. Ovo je samo pokušaj legalizacije onoga što već imamo u praksi. Gospodine minstre, nije problem što nas nadziru i kad nas nadziru

državni organi, sa i bez odobrenja, sa i bez sudske odluke itd, problem je gospodine ministre, ali to na sreću ili na žalost nije problem samo Crne Gore, što nas nadzire ko god hoće i ko god može, a mogu mnogi. Čak i u najrazvijenijim demokratijama u svijetu imate službe koje navodno rade za vladu a za njih niko u vladi, osim par ovlašćenih, ne zna, i onda nakon nekog vremena izbije afera pa se ona ugasi, ali kao himere rastu desetak drugih glava itd. Stanje i dostignuća tehnoloških inovacija u toj oblasti su takvi da danas ne samo država, i kažem i ponavljam, nije opasno kad to radi samo država, pa i kad radi mimo zakona, nego i kriminalni krugovi, pojedinci, danas u sred Crne Gore mogu da prisluškuju koga hoće i kad im je god volja. E, to je problem, gospodine minister, i to bi trebalo riješiti nekako zakonom a ne razbijati glavu oko toga da li je prirod dozvoljenog tajnog nadzora 18 ili 24 mjeseca.

Po meni, oni koji treba da budu nadzirani, a zna se u ovoj državi ko treba da bude nadziran, treba da bude nadziran, što je rekao ovdje jedan od prethodnih kolega, sve dok ne budu zatvoreni. Ali, gospodine ministre, vi znate, mada nećete to priznati, a znamo i mi, znaju vrapci u Crnoj Gori, da u Crnoj Gori postoje pojedinci, postoje organizacije, postoje mreže, postoje kriminalni krugovi koji raspolažu boljom opremom nego što to ima Tužilaštvo i što to ima MUP. I od koga se mi branimo, gospodine ministre, i ovim zakonom i svim budućim zakonima.

Zahvaljujem.

I da vam kažem, ne zbog samih rješenja u ovom zakonu, već zbog čitavog tog spleta okolnosti u kome se on donosi, zbog stanja u kome se nalazi crnogorsko pravosuđe, ja zaista ne mogu da dam podršku ovom zakonskom rješenju. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam.

Počeli smo primati prijave za raspravu o dvije tačke koje su, podsjetiću ponovo, dogovorom na Kolegijumu odložene zbog toga što nisu prošle radna tijela, a to je Predlog zakona o izvršenju kazne zatvora, novčane kazne i mjere bezbjednosti i Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. One idu poslije kada prođu radna tijela.

Mi nastavljamo danas po izvještajima, kad završimo ZKP, tako da znate danas su izvještaji na dnevnom redu jer ove dvije tačke čekaju razmatranje na odborima, jer prvi zakon je preko 200 članova, tako da je ovo složen zakon, a po hitnom postupku smo sazvali ovu sjednicu.

Kolega Zarubica izvolite, a priprema se koleginica Marković, ako je tu.

Izvolite.

VELJKO ZARUBICA:

Zahvaljujem, predsjedniče Krivokapiću.

Poštovane koleginice, poštovane kolege, poštovani ministre Pažin sa saradnicom, poštovani građani,

Suštinske izmjene unutar krivičnog sistema Crne Gore su implementirane u postojećem Zakoniku o krivičnom postupku, donešenom 2009. godine, uvođenjem tužilačkog koncepta istrage.

Ove izmjene predstavljaju rezultat kontinuiranog praćenja primjene novog koncepta tužilačke istrage na osnovu plana implementacije Zakonika o krivičnom postupku, kao i informacije o njegovoj primjeni.

Kada govorimo o dosadašnjoj primjeni koncepta tužilačke istrage, pomenuću izvod iz Izvještaja o radu Državnog tužilaštva za 2014. godinu, u kojem se navodi da koncept tužilačke istrage potvrđuje svoju efikasnost i opravdanost. Dalje se navodi da tužilačku istragu nije samo edukovala efikasnost, već i kvalitet optužnih akata.

U postupku sudske kontrole optužnica iz nadležnosti osnovnih i viših državnih tužilaštava, potvrđeno je 96,04%, u 2013. 96% i u 2012. 95,04% podignutih optužnica. Suštinske izmjene sadržane su u dogradnji normi kojima se obezbjeđuju adekvatni instrumenti i oruđu tužilaštva i policije u borbi protiv najtežih krivičnih djela, a prvenstveno organizovanog kriminala i korupcije.

Kako je navedeno u uvodnom izlaganju, intencija predlagača izmjena i dopuna Zakonika je dalje unapređenje sistema efikasnog vođenja krivičnog postupka, posebno kada su u pitanju korupcija i organizovani kriminal, ali i zaštita i unapređenje dostignutog stepena ljudskih prava i sloboda, što je u svakom slučaju suštinsko pravno pitanje.

Ono što je najviše izazvalo pažnje kod rasprave o izmjenama i dopunama Zakonika na konsultativnom saslušanju, kao i na samom Odboru je, između ostalog, primjena mjera tajnog nadzora, kao i sporazumno priznanje krivice.

Što se tiče primjena mjera tajnog nadzora, predlogom se predviđa preciziranje postojećih mjera tajnog nadzora i propisane su tri nove. Takođe, dopunjen je katalog krivičnih djela za koje se mjere tajnog nadzora mogu odrediti, kao i izvršene izmjene u odnosu na nadležnost za određivanje i trajanje mjera tajnog nadzora.

Kada se govori o trajanju mjera tajnog nadzora koje ovim predlogom zakonika mogu biti produžene sa sedam na 18 mjeseci od donošenja prve naredbe za određivanje mjera tajnog nadzora, treba naglasiti da organi koji sprovode mjere tajnog nadzora moraju obavještavati tužioca, odnosno sud, o primjeni istih i čim se prikupe neophodni dokazi, te mjere moraju obustaviti posebnom naredbom.

U konačnom, ako se mjere tajnog nadzora sprovode u skladu sa zakonom, mislim da ne može doći do njihove zloupotrebe, ali zaista se postavlja pitanje civilne kontrole. Zaista treba istaći da je ministar pravde, gospodin Pažin, pokazao zavidan demokratski kapacitet uvažavajući sve one primjedbe koje su se mogle čuti od učesnika konsultativnog saslušanja a i samog Odbora, za koje je smatrao da mogu poboljšati kvalitet predloženih izmjena u Zakoniku o krivičnom postupku. U tom kontekstu prihvatio je više amandmana. Između ostalog u dijelu koji se odnosi na lica sa invaliditetom, zabranu prava uvida u spise predmeta, kao i u dijelu koji se odnosi na sporazumno priznanje krivice.

U konačnom, kako je navedeno u obrazloženju zakona, Ministarstvo pravde zaduženo je za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene Zakonika o krivičnom postupku, u skladu sa obavezama propisanim u Akcionom planu za poglavlje 23. Ministarstvo pravde donijeće plan praćenja implementacije izmjena i dopuna Zakonika o krivičnom postupku.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, kolega Zarubica.

Najavio sam koleginicu Marković, a priprema se kolega Obradović.

DANIJELA MARKOVIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi predsjedniče.

Uvaženi ministre sa saradnicom, građani i građanke Crne Gore,

Pred nama je opet jedan novi predlog izmjena i dopuna Zakona o krivičnom postupku, koji ne znam kakve će rezultate dati, jer čulo se danas ovdje, mnogo puta smo donosili te izmjene i dopune, ali nismo se pridržavali tih izmjena i dopuna, jer smatram da i sa postojećim rješenjima da smo radili, dobijali bismo bolje rezultate.

Potreba donošenja ovih izmjena i dopuna je možda i očiglednija laičkoj javnosti da se ne radi o usaglašavanju zakonodavstva Crne Gore sa evropskim, već je to jedna nužda Crne Gore da radi borbe sa organizovanim kriminalom krene najpre od razgraničavanja nadležnosti i određivanju uloga između tužilaštva i uloge sudstva u toj borbi. Jer, često smo čuli, dovde ide optužnica, dovde ide istraga, kad počinje, kad se završava, šta se upotrebljava. Ovdje su data dosta dobra rješenja o razgraničavanju svega i smatram ako se bude primjenjivalo, dat je jedan okvir tužilačke istrage i tužilac neće moći bacati loptu na sudstvo ni sudstvo na tužioca, ako se, kažem, bude primjenjivalo onako kako budemo usvojili. Jer, stoji činjenica da su organizovane kriminalne grupe donekle opremljenije i organizovanije od države, sa tehnikom koja često prevazilazi opremu naših bezbjedonosnih i kriminalističkih službi. Znači, nije samo u donošenju ovog zakona potreba, nego u donošenju i edukaciji i bezbjedonosnih službi. Znači, nastaje trka između organizovanog kriminala i države u opremi i svemu ostalom, čak imamo nekih indicija da nas je tu organizovani kriminal i pretekao u opremama. Zato kažem da je nužda donošenja ovog zakona, jer brzina tužilačke istrage će biti veća.

Najprije se izmjene tiču člana 19. Državni tužilac po izmjenama preduzima krivično gonjenje kada postoje osnovi sumnje da je određeno lice počinilo krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti. Znači osnovana sumnja je zamijenjena sa osnovama sumnje. Zašto? Osnovana sumnja je viši stepen vjerovatnosti, a osnovi sumnje su niži stepen. Osnovi sumnje imaju indicije, pretpostavke, dok osnovana sumnja ima podatke i činjenice koje su dokazive.

Upravo ta tužilačka istraga će početi od osnova sumnje da bi što bolje pokazala rezultate makar na indicijama i pretpostavkama. Osnovi sumnje, kao najnižu razinu

vjerovatnosti praktično možemo shvatiti kao neki nivo istraživanja. Recimo da policijski službenik primijeti na jednom primjeru da jedno lice ima mnogo novca koje troši, kupuje nepokretnosti i tako dalje, a recimo ima 700 ili 800 eura platu i njegova supruga isto toliko platu. Zanimljivo je pitanje, jer se tiče osnova sumnje. Vozi najnovija kola koja koštaju 50.000 eura, znači san svakog građanina, ima pet-šest stanova, dvije-tri kuće, djeca su mu upošljena, studiraju na prestižnih fakultetima, ali to lice nema nikakvih porodičnih biznisa, nema nasljeđivanja, ne bavi se ničim izvan svoje struke, ima kredite koje je podiglo 10.000 ili 5.000 ili 20.000 neka bude, naslijeđenu imovinu nije prodao, i sad tu postoje odmah osnove sumnje otkuda tom licu toliki novac i njegovoj porodici. Znači nije zaradio ni u službi, jer kada bi se sabralo sve to što je radio za 15 godina, tu ne treba velika računica ni veliko istraživanje tužiocu i policiji, onda će doći do podatka da za sve ono što je zaradio za 15 godina ne može zakučiti ni jedan stan. I šta to znači? Postaviće se pitanje otkuda, počćeće se sa postupkom. To su osnovi sumnje, tu ima posla za tužilačku istragu beskrajno, jer smo svjedoci, ako nećemo da žmurimo, vidimo svo to bogatstvo koje nema porijeklo. U tom slučaju tužilac treba da primijeni mjere tajnog nadzora, protiv njih nikada nijesam u tom dijelu, a ima ih dosta, od ulaska u prostorije gdje opet dođe do povrede prava, prava djeteta najviše. Evropska konvencija dozvoljava u tri slučaja koja su navedene u ovoj evropskoj konvenciji, povredu privatnog života i povredu doma, ali u ovim slučajevima kada dođe do tog istraživanja do mjera tajnog nadzora doći će se do puteva korupcije. Ne mora da bude ni mala ni velika korupcija, korupcija je korupcija kako je god nazvali. Organizovanl kriminal, prodaja oružja, droge, putevi već koje je u pitanju krivično djelo. Tu je postavljeno dobro, to sam rekla da je ovaj član postavljen, da kreće se od osnova sumnje, da se ne čeka do

suđenja i do osnovane sumnje, jer nije ni osnovana sumnja neki veliki teorijski stepen vjerovatnoće ako nije potkrijepljeno dokazima. Možemo da imamo lični doživljaj, ne možemo da imamo dokazni postupak.

Novina je i u članu 175 u stavu 1 tačka 4 gdje se definiše, pritvor je nužan, za razliku od prošlog člana, ako je u pitanju krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora od 10 godina ili teža kazna i koje je posebno teško zbog načina izvršenja ili posljedica.

Zatim član 176 se mijenja, pa je novina da se rješenje o pritvoru može donijeti bez saslušanja okrivljenog, ako se okrivljeni krije ili je nedostižan, u bekstvu. Pitam se koji je efekat rješenja o pritvoru ako se okrivljeni krije. Često se dešava da se taj okrivljeni nikada i ne pojavi, da je napustio zemlju. Znači rješenje o pritvoru ostaje. To je jedna praznina na koju nismo ni na Odboru ni na konsultativnom saslušanju uopšte obratili pažnju, ili možda imate vi neko objašnjenje za to. Znači, okrivljeni nije saslušan u bekstvu je, a donijeto je rješenje o pritvoru. Po mome mišljenju nema nikakav smisao da se donosi uopšte to rješenje. Znači ostaje bez smisla, pritvor se mora uvijek određivati prema prisutnom osumnjičenom, da bi se ostvarila njegova svrha.

Izmjene se tiču i kontrola optužnice. Kontrola optužnice postoji kao jedan međustadijum. Ovako se može shvatiti između istrage i suđenja, jer vijeće zakazuje jedno ročište, znači to je obaveza po ovom zakonu, na koje se pozivaju tužilac, branilac i okrivljeni i praktično dolazi do selekcije dokaza optužbe i odbrane. To bi bilo dobro zamišljeno, a kako će to u praksi da funkcioniše pokazaće vrijeme, jer što odgovara optužbi to neće odgovarati odbrani, može doći da se ubrza, a može doći i da se uspori vraćanjem u ponovni postupak i tako unedogled. Recimo, optužba ima svoje oružje i

vjerovatno u svim predmetima učešće na tom ročištu branioca i okrivljenog neće mnogo donijeti dobra okrivljenom, jer zašto bi branilac iznosio greške tužioca na tom ročištu. On te greške će da upotrebi na suđenju i da padne optužnica. Prema tome, nelogično mi je da će ijedan branilac, ako je pravi branilac, baš uočavati greške tužioca. Uvijek smo čekali da tužilac napravi grešku i da se dođe do toga da optužba padne. Mislim da će biti bez nekog velikog smisla, o tome pričam, ta odredba o tom ročištu, posmatrano sa strane odbrane.

Što se tiče mjera tajnog nadzora uvedene su tri nove. Ulazak u prostorije radi tajnog fotografisanja i video i audio snimanja u prostorijama, pružanje simuliranih poslovnih usluga i sklapanje simuliranih pravnih poslova, osnivanje fiktivnog pravnog društva. Mnogo se ovdje pričalo o ulasku u prostorije, koje su to prostorije to ćemo zanemariti, o merama, njihovom trajanju. Mene bi više interesovalo, recimo, kao pružanje simuliranih poslovnih usluga i sklapanje simuliranih pravnih poslova, jer to je jedna vrlo opasna mera, da li je to na državi da čini ona kriminal. Ako angažujemo lice koje će da odrati sve to protiv lica, stoji, koje pruža simulirane usluge i sklapanje simuliranih pravnih poslova, neće se preduzeti krivično gonjenje za radnje koje predstavljaju pomaganje u vršenju krivičnog dela ako to čini radi obezbjeđenja podataka i dokaza za uspješno vođenje krivičnog postupka. Sasvim nejasno.

Prvo, ako to lice podstiče osumnjičenog, a on ga podstiče, podstrekava ga da čini to krivično delo, zatim mu pomaže, tu je jedna linija tanka odgovornosti države i toga lica koje je angažovala država, prikriveni saradnik, znači da i to lice čini krivično djelo, odnosno država, tužilac koji ga je i ovlastio. Kako ćemo mi sad tu razgraničiti odgovornost toga lica? To je lijepo zamišljeno, ali ipak mislim da će tu da bude velika

poteškoća kada dođe do odbrane da to lice može da kaže, jer se snimaju razgovori, prave se fiktivni pravni poslovi i sve ostalo, da je to lice podstrekač, da je pomagač i na kraju će ispasti da je to lice odgovorno, a ne lice prema kome su mere nadzora bile upućene. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam.

Kolega Obradoviću, izvolite, otprilike pitanje koliko je branjena država.

RADOVAN OBRADOVIĆ:

Uvaženi gospodine ministre, uvažena gospođo Radonjić, poslanice, poslanici, uvažene građanke i građani Crne Gore,

Ja mogu da izrazim zadovoljstvo vezano za izmjene i dopune Zakona o krivičnom postupku Crne Gore. Ove izmjene i dopune se ne odnose samo na tajni nadzor, nego zaista ima izmjena i to jedno dvadesetak veoma važnih i one unapređuju naš sistem, odnosno sam krivični postupak u Crnoj Gori, koji je veoma važan.

Počecu onako kako je slijed u samom ovom Zakoniku vezano za osnovi sumnje. Ranije se pokretao krivični postupak ukoliko postoji osnovana sumnja, sad postoji osnovi sumnje. Ovdje su takođe definisani sami uslovi, odnosno radnje koje se mogu definisati kao početak vođenja krivičnog postupka, prije svega samo izdavanje naredbe za sprovođenje istrage.

Imamo odredbe koje se odnose na samog branioca kojeg po službenoj dužnosti mora postaviti sud, naravno ukoliko ga ne uzme okrivljeni, ako je zaprijećena najveća

kazna zatvora za to krivično djelo, a to je 40 godina zatvora, zatim ako se odnosi prema optužnici i optužni predlog prema maloljetnjim licima, ako se odnosi prema invalidnim licima, takođe za krivična djela za koje je zaprijeđena kazna i preko 10 godina. Ukoliko neko ima branioca, pa branilac u toku samog pretresa ne bude više branilac, prestane da bude i tako dalje, onaj ko je imao branioca treba da uzme drugog. Ukoliko ne, to će mu postaviti sud po službenoj dužnosti. U svakom slučaju navedeno je i ko postavlja branioca, ko određuje branioca do podizanja optužnice, ko je državni tužilac, a nakon toga to je sudija, sudeći.

Navedene su i određene odredbe koje se odnose na samu činjenicu ulaska u prostorije. Kada se treba uhvatiti počinitelj djela koji je u bjekstvu, kada neko lice traži pomoć, kada neko traži da se uđe u njegov stan, kada se ne može na drugačiji način spriječiti opasnost po imovinu, po zdravlje, tada se može ući u prostorije određenog lica i to je veoma važno omogućiti nego kad pobjegne osoba ili kad već dokazi ne mogu kasnije da budu pribavljeni na kvalitetan način.

Novine su i kada je u pitanju sami optužni predlog, odnosno optužnica koja se podiže, naravno za teža zapriječena krivična djela i u oba slučajana ova optužna akta se stavljaju na odgovarajuće provjere, odnosno sud može da vrati na dopunu odgovarajući upravni akt ukoliko smatra da on sadrži odgovarajuće nedostatke, odnosno vrši se provjera istih.

Takođe i kod samih presuda i način izjavljivanja žalbe koja se može izjaviti i presuda po žalbi može da bude odbijajuća ili usvajajuća i u svim tim slučajevima navedeni su uslovi za isto.

Što se tiče mjera tajnog nadzora uvodi se naravno najviše u slučajevima ako se dokazi ne mogu pribaviti na drugi način, pa se moraju uvoditi ove mjere i pratiti određena lica na način što će se ubaciti određeni instrumenti vezano za audio i vizuelno snimanje. Zatim vršiti praćenje komunikacija lica koje je pod mjerama tajnog nadzora, a osim toga vršiće se i simulacija uključenja odgovarajućih pravnih poslova, ugovora, simulacija davanja mita, primanja mita, simulacija prevoza odgovarajućih supstanci, materija i tako dalje. Što je veoma značajno i takođe jedan kvalitet ovog zakona jeste i oduzimanje protivpravne imovinske koristi, kada je neko stekao na nezakonit način. Takođe su ovdje odredbe u tom pravcu koje su išle, a ono što posebno želim da naglasim, što bih volio da se unaprijedi, jer sam imao prilike i sa ljudima iz pravosuđa iz Sjedinjenih Američkih Država da razgovaram na tu temu, posebno sa jednim državnim tužiocem u Sjedinjenim Američkim Državama kod kojih postupak teče mjesec, dva ili tri najduže i to neprestano, svaki dan se odvija postupak dok se ne završi odgovarajući predmet, što mislim da bi bila odlična praksa da se uvede kod nas. Postupci kod nas dugo traju, godinama, čak i desetinu godina. Izbljede sjećanja vezano za same događaje što je veoma bitno i kod svjedoka i mislim da bi u tom pravcu mogli da izvršimo određene korekcije, da nemamo sudije porotnike koji su ranije sjedeli. Jednostavno samo su bili tu čisto onako prisutni, a nijesu odlučivali i nemaju moć odlučivanja kao što je to u anglosaksonskom pravu ili u Sjedinjenim Američkim Državama. Nemam vremena više, ali zaista novine koje su veoma kvalitetne i podržavam zakon. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kod nas ključni svjedoci izmijene potpuno iskaz i ne odgovaraju zbog toga. U Americi kada prodate neurbanizovano zemljište odmah idete na sporazum i ne branite se uopšte. (Upadica) Ne, oni ne znaju šta je vladavina prava, i bolje brinu o državnim interesima.

Sada imamo kolegu Gošovića, kolegu Tuponju, kolegu Stanića i to je to. Na kraju će ministr dati završnu riječ. Izvolite.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Predsjedniče Skupštine, kolegice i kolege, gospodine ministre Pažin sa saradnicom, poštovani građani,

Predložene veoma značajne izmjene i dopune Zakonika o krivičnom postupku posledice su dosadašnje neefikasnosti u sprovođenju krivičnog postupka sa jedne strane i nepostojanja mjerljivih rezultata u radu tužilaštva u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije sa druge strane. Predlogom zakona zadržava se postojeći koncept tužilačke istrage, a stvaranje normativne osnove za efikasniji krivični postupak i obezbjeđenje zaštite slobode i prava čovjeka zajamčenih Ustavom i međunarodnim dokumentima su dva cilja koja treba Zakonom o krivičnom postupku da se obezbijede.

Uravnoteženost obadva zahtjeva o krivičnom postupku u fazi istrage treba da obezbijedi državni tužilac koji ima dvostruku ulogu, da goni počinioce krivičnog djela, ali i prikuplja dokaze koji potkrepljuju optužnicu, ali i da štiti njihova prava i prikuplja dokaze koje idu u prilog odbrane. Nedostatak dokaza po jednom ili drugom osnovu ima za posledicu da optužnica u sprovedenom postupku nikako da dobije onaj tretman

pravosnažnosti kao pravosnažne presude što je posebno vidno u onim predmetima koji posebno pobuđuju pažnju u javnosti.

Predlog zakona kojeg danas razmatramo po pojedinim svojim odredbama neminovno će se negativno odraziti kada su u pitanju prava i slobode građana. Po važećem ZKP-u policija ima obavezu da lice lišeno slobode u roku od 12 sati sprovede državnom tužiocu, a sada je neopravdano taj rok duplo povećan na 24 časa. Takođe, mogućnost zadržavanja lica lišenog slobode od strane tužioca umjesto dosadašnjih 48 povećano je za 72 časa od časa lišenja slobode. Faktički se vraćamo na neka rješenja koja su uvedena još 1977. godine Krivičnim zakonikom tadašnje SFRJ.

Gospodine ministre, ovakva zakonska rješenja svakako traže odgovor, da nijesu ona posledica nesposobnosti, neopremljenosti, neorganizovanosti nadležnih organa u prikupljanju dokaza, što ima za posledicu ograničenje sloboda i prava građana, jer su sada ta krivična djela do te mjere usložena da trebamo ograničavati tu slobodu i prava građana na ovakav način. S tim u vezi, podsjetiću da je odredbama člana 24 Ustava Crne Gore propisano da zajamčena ljudska prava i slobode mogu se ograničiti samo zakonom u obimu koji dopušta Ustav u mjeri koja je neophodna da bi se u otvorenom i slobodnom demokratskom društvu zadovoljila svrha zbog koje je to ograničenje i dozvoljeno.

Mjere tajnog nadzora se sa najduže sedam povećavaju na najduže 18 mjeseci. Ipak, u svojoj suštini neosnovano je toliko zadiranje u privatnost. Ovako određene mjere tajnog nadzora, s obzirom na dužinu njihovog trajanja, vi to gospodine ministre svakako najbolje znate, u suprotnosti su sa članom 8 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i ustavnih sloboda koji se odnosi na pravo na poštovanje privatnog i porodičnog

života doma i prepiske. Svemu ovome ne prethodi informacija koliko je mjera tajnog nadzora do sada određeno, na osnovu koliko mjera tajnog nadzora su pokrenuti krivični postupci, a što bi bilo veoma značajno zbog analize opravdanosti primjene mjera tajnog nadzora.

I na kraju, gospodine ministre, koji su mehanizmi zaštite da mjere tajnog nadzora koje odredi državni tužilac neće biti zloupotrijebljene i usmjerene prema određenoj ličnosti, a ne u cilju otkrivanja krivičnih djela i počinitelaca?

Ograničenje određenih prava građana, kao posledica pokretanja krivičnog postupka, nastupilo je i stupanjem optužnice na pravnu snagu, a za krivična djela za koja je propisana novčana kazna i kazna zatvora do pet godina od dana kada je donesena oslobodajuća presuda. Sada je taj prag, ovim definicijama kada se ima smatrati da je pokrenut krivični postupak, spušten na nivo donošenja naredbe o sprovođenju istrage, kao i na momenat upućivanja poziva za glavni pretres u skraćenom postupku za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina.

Kada se ima u vidu da naredba tužioca o sprovođenju istrage ne podliježe nikakvoj kontroli njene osnovanosti ni od strane odbrane, niti od strane suda, onda se na taj način mogu velikom broju lica ograničiti određena prava. Na primjer pravo na zapošljavanje, ako ste uslovljeni činjenicom da na konkursu morate priložiti uvjerenje odnosno taj dokaz, potvrdu da se protiv vas ne vodi krivični postupak.

Takođe, važeći ZKP dozvoljava izuzetno uskraćivanje u izviđaju ili istrazi prava na uvid u pojedine spise predmeta ako bi time bila ugrožena svrha istrage, nacionalna bezbjednost ili zaštita svjedoka. Novim zakonskim rješenjem uskraćivanje u tim situacijama je prošireno i na spisak predmeta u cjelini, pri čemu okrivljeni i branilac ne

moгу znati razloge niti dobiti obraloženje za takvu procjenu tužioca kao i sudije za istragu.

Pravni je nonsens sigurno, gospodine ministre, da odluka koju donosi sudija za istragu kojom se odbija prigovor okrivljenog, odnosno njegovog branioca, za uvid u spise predmeta se dostavlja tom podnosiocu prigovora bez obrazloženja, a tužiocu sa obrazloženjem. Vidim da je na Odboru za pravosuđe i upravu promijenjeno rješenje, a ja imam sličan amandman koji mislim da ipak na nešto potpuniji način i pravičniji način uređuje to pitanje.

Takođe, za razliku od važećeg Zakona sada se uvodi ročište radi ispitivanja ocjene zakonitosti i opravdanosti optužnice, naročito se pozivaju tužioci, okrivljeni, branilac, ali je nejasno o čemu će raspravljati okrivljeni i branilac kada nije propisano da im se dostavi prethodno podignuta optužnica, da bi se mogli kvalitetno pripremiti za to ročište. Ovo je jedna od primjedbi koje su advokati isticali u raspravi na predlog ovog zakona. Jednostavno, u svemu tome treba propisati da uz poziv za ročište okrivljenom i braniocu treba dostaviti i primjerak podignute optužnice. I opšta je, da tako kažem, ocjena da institut sporazuma o priznavanju krivice još nije zaživio u potrebnoj mjeri u našem krivičnom sistemu i imajući u vidu svrhu tog sporazuma, podržavam mišljenja iznešena u raspravi na predlog ovog zakona, da je ipak neosnovano eliminisati mogućnost njegovog zaključenja najkasnije na prvom ročištu za održavanje glavnog pretresa, već ta mogućnost mora postojati do pravosnažnog okončanja krivičnog postupka. S tim u vezi, iskustvo u praksi država koje primenjuju taj sistem ukazuje na punu opravdanost jednog takvog rješenja.

Očigledno da je vrijeme od pet minuta suviše kratko da bismo dali onu krajnje neophodnu analizu sadržaja predloga ovog zakona. Možda će biti prilike u postupku razmatranja amandmana. Zahvaljujem i izvinjavam se zbog prekoračenja.

PREDSJEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, kolega Gošoviću.

Riječ ima kolega Goran Tuponja, a neka se pripremi poslanik Stanić. Izvolite, kolega Tuponja.

GORAN TUPONJA:

Zahvaljujem, potpredsjedniče, poštovani ministre Pažin, uvžene kolegice, kolege, poštovni građani Crne Gore,

Izmjene i dopune Zakona o krivičnom postupku sam po sebi imaju za cilj, kako je dato i u obrazloženju, borbu protiv organizovanog kriminala, korupcije, terorizma, razna krivična djela, tako da njegova namjera, njegova suština ne može nikako biti sporna.

Unapređenje zakonodavstva je naša obaveza, ali još veća obaveza ili još i veći izazov je njegova implementacija. Ovaj zakon se bavi mjerama tajnog nadzora i to je jedno jako osjetljiva tema. Puno kolega je diskutovalo o tome. Zašto je to osjetljiva tema? Zbog toga što živimo u državi kakva jeste Crna Gora, gdje vi nijeste sigurni kako se primljenjuju te mjere tajnog nadzora, ko ih primljenjuje nad kim, pod kojim pravilima. Da smo u nekoj skandinavskoj zemlji, vjerovatno bi ta briga bila daleko manja, ali pošto nijesmo nego smo u Crnoj Gori onda je ta briga potpuno i opravdana, jer iskustvo nas uči da ti neki nedemokratski metodi iz sistema vlasti se primljenjuju i žive u praksi.

Ne vidim nikakav razlog da se i u tom dijelu onoliko koliko je moguće uvažava neophodnost postojanja mjera tajnog nadzora, ali postoji jedan dio gdje se može povećati i transparentnost njihovog rada i kontrola tih mehanizama na kojima oni rade, tako da ne vidim nijedan razlog zašto ne bi postojao neki godišnji ili periodični izvještaj o njihovom radu, o mjerama koje su preduzeli ne navodeći nijedno ime, ne navodeći nijedan konkretan slučaj ukoliko je to potrebno da bi se zaštitio taj njihov rad. Ali, po vrsti primijenjenih mjera tajnog nadzora, po broju odobrenih predloga, po broju predmeta u kojima su primijenjene, po broju lica nad kojim su primijenjene, niz podataka koji bi mogao da odsluša rad mjera tajnog nadzora i da se stavi i paralela tih mjera tajnog nadzora sa rezultatima mjera tajnog nadzora. Znači, slučajevi u kojima su procesuirani i koji su rezultirali krivičnom prijavom, ili presudom, ili već kako god, a u direktnoj su vezi su sa mjerama tajnog nadzora. Takođe, bilo bi interesantno imati informaciju o žalbi građana koji su u vezi sa ovim pitanjima i tako dalje. Znači, mi imamo iz 2013.godine izvještaj eksperta Evropske komisije Mauricija Varanezea, on je potvrdio da nijesu ispunjene tehničke mogućnosti za utvrđivanje mjera tajnog nadzora i da se preuzimanje podataka ne evidentira na adekvatan način, te da je moguće zloupotrebljavati cijeli sistem i izbjeći bilo kakvu kontrolu. To je upozorenje na koje vi morate reagovati. Papir trpi puno, praksa je drugo, vi ste u vašem uvodnom izlaganju ili nekom naknadnom komentaru rekli da postoji raskorak između svijeta normativnosti i životne stvarnosti. Jeste, nažalost, taj raskorak je kod nas mnogo velik. Dovoljno je da se osvrnemo na to.

Jedno generalno pitanje: Da li su sudstvo i tužilaštvo u Crnoj Gori zaista nezavisni, i ako nijesu zbog čega nijesu? Tu je ključ rješenja problema. Zašto je to tako? Da li je to zbog toga što opozicija utiče na to ili možda zbog toga što postoji politički

uticaj vlasti i na sudstvo i na tužilaštvo? Dovoljno bi možda bilo i pogledati ko su bogataši u Crnoj Gori, ko su ti koji imaju ogroman novac. Čast izuzecima, to su uglavnom ljudi koji su ili iz vlasti ili su bliski vlasti i dovoljno je da stavimo u usporedbu njihovo bogatstvo sa onim koliko su oni mogli da zarade na dužnostima koje su obavljali. Tu veće optužnice ne treba. Da li je taj čovjek iz Mojkovca, ili je iz Kolašina, ili je iz Nikšića, ili je iz Podgorice, postoje ljudi čije bogatstvo daleko premašuje njihovu ukupnu moguću zaradu na mjestima koja su obavljali u državnim institucijama ili u firmama koje su u državnom vlasništvu. Hvala vam. Izvinite zbog prekoračenja. Imao sam par stvari da kažem, ali ostaću na ovome.

PREDSJEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam. Uvijek vremena nedostaje, moramo da ga racionalno koristimo.

Poslaniče Staniću, Vi završavate krug diskusija. Izvolite.

NOVICA STANIĆ:

Poštovani građani, gospodine potpredsjedniče, gospodine ministre,

Dva su razloga zbog kojih sam se javio da učestvujem u raspravi o ovoj tački dnevnog reda.

Prvi, da vas pitam šta je sa gospodinom Džomićem, obzirom na onu presudu Upravnog suda kao privremenu mjeru, da se čovjek može vratiti do okončanja pravosudnog postupka. Da li je čovjek zalutao pa ne umije da se vrati, ili je neko presudio izvan pravosudnog sistema da ne može da se vrati. Očekujem odgovor makar u završnoj riječi.

Drugi razlog je što sam ovdje u ovom zakonu vidio, odnosno Predlogu zakona se kaže da za sprovođenje ovog zakona nije potrebno obezbijediti dodatna finansijska sredstva u budžetu Crne Gore. Ovo mi je malo nelogično. Ako se ovim zakonom produžavaju mjere tajnog nadzora, sad ne znam sa koliko mjeseci na 18 i da to ne košta ništa, a obzirom da sam ja ljekar pa znam da nije isto liječiti bolesnika tri mjeseca ili 18 mjeseci, da to mnogo više košta, nekako mi je to nelogično. Pa ako to stvarno ne košta, onda sam došao u dilemu, recimo, da vam ponudim jedan predlog za razmišljanje. Ako to ne košta, zašto ne bi prisluškivali sve građane Crne Gore. Evo, ja se prvi javljam kao dobrovoljac za mjere tajnog nadzora ispred poslanika u Skupštini Crne Gore da me prisluškuju. Zašto to radim? Pa to je jedini način da skinem hipoteku domaćeg izdajnika sa sebe. Prvi put sam postao domaći izdajnik '91.godine kada sam otišao u opoziciju, umjesto da sam otišao uz vlast. Drugi put sam ovjerio tu etiketu domaćeg izdajnika kada sam na referendumu glasao za zajedničku državu, a ne za suverenu Crnu Goru, i ja se ubih dokazujući kako sam i jedno i drugo uradio, jer sam želio dobro Crnoj Gori, ne ovakvoj kakva je danas, nego malo drugačijoj, ali ne vredi. E, možda na ovaj način, da se mjere tajnog nadzora sprovedu nadamnom pa da se vidi da ja ništa ne radim protiv države. S tim što bi ovo poglavlje u ovom zakonu trebalo promijeniti, ne da se zove mjere tajnog nadzora, nego mjere za dobro Crne Gore. I zamislite kada bi svi, od poslanika preko ministara do svakog građanina Crne Gore, bili na mjerama tajnog nadzora, odnosno na mjerama za dobro Crne Gore, da li bi se neko usudio da planira zločin, da se bavi nekim organizovanim kriminalom i slično. Možda i o tome da razmislimo.

Naprосто osjećam potrebu da odgovorim poslanicima na dileme koje su otvorene vezano za ...

PREDSJEDAVALJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Odgovore da, ali ne ulazite u komentare, bez pominjanja imena, jer onda bi morali da prekršimo Poslovnik. Izvolite.

ZORAN PAŽIN:

Da krenemo od pitanja koje je jedan poslanik otvorio, a tiče se situacije kada sa mjerama tajnog nadzora dođe do saznanja da se ne radi o krivičnom djelu koje je u korpusu krivičnih djela iz člana 158 ovoga zakonika, za koje su dozvoljene mjere tajnog nadzora. Dakle, šta se radi u takvoj situaciji, bilo je pitanje.

Rješenje za ovo pitanje je sadržano već u samom članu 158 stav 8, gdje je rečeno da u toj situaciji ukoliko mjere tajnog nadzora upućuju da se radi o nekom drugom krivičnom djelu, da će se izdvojiti prikupljeni materijali iz spisa predmeta i tužilaštvo zna šta radi u situaciji kada mjere tajnog nadzora ne daju povod za krivični postupak u tom smislu.

Takođe je postavljeno pitanje zašto prihvatamo anglosaksonsko pravo? Trebamo znati da u Evropi više ne postoji nijedan čisti model, niti model evropskog kontinentalnog prava, niti čisti model anglosaksonskog prava. U čitavoj Evropi radi se o mješovitom sistemu. Razlog za to prije svega treba tražiti u praksi Evropskog suda za ljudska prava koja je obavezujuća i za države koje njeguju tradiciju anglosaksonskog prava i one države koje njeguju tradiciju evropskog kontinentalnoga prava. Tako je i

crnogorski pravni sistem danas jedan mješoviti sistem sa elementima i evropskog kontinentalnog prava i anglosanksonskog prava.

Takođe otvoreno je pitanje razlike između osnova sumnje i osnovane sumnje. Dakle, jedno veoma važno pitanje jer je razlika u dokaznom kredibilitetu kojim raspolažu organi koji vode postupak. Osnov sumnje su zapravo operativni podaci kojim raspolažu organi krivičnog gonjenja da bi uopšte ušli u materiju istraživanja o čemu se tu radi. Ne još uvijek u formi istrage, jer se tu već radi o krivičnom postupku, nego u formi izviđaja. Međutim, ono što je veoma važno jeste da pravni sistem mora biti uređen na način da je veoma jasno postavljena razlika između osnova sumnje i osnovane sumnje, jer je osnovana sumnja osnovna materijalno-pravna pretpostavka za preduzimanje niza procesnih radnji, kao što je, primjera radi, određivanja pritvora. Pritvor može biti određen samo ako je dokazni kredibilitet na nivou osnovane sumnje.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava ukazuje na potrebu da se postojanje ove materijalno-pravne pretpostavke može peispitivati u svakoj fazi postupka. Kod nas postoji jedna zabluda na nivou pravnika praktičara koji primljenjuju ZKP da nakon što se podigne optužnica više nije moguće preispitivati pitanje postojanja osnovane sumnje. Naprotiv, svi organi su dužni da tokom čitavog postupka preispituju postojanje osnovane sumnje. Jedan od razloga zašto se uvodi posebno ročište na osnovu člana 54 jeste upravo da bi se preispitalo da li zaista postoji osnovana sumnja da je izvršno krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti.

Kao što je neko dobro primijetio, na naredbu o sprovođenju istrage nije moguće podnijeti nijedno pravno sredstvo. Takođe, dosadašnja rješenja ukazuju da ni protiv optužnice okrivljeni nije bio u prilici da podnese odgovarajuće pravno sredstvo. Kad

znamo da sama istraga koju vodi tužilaštvo ne mora biti podobna za materijalnu pravosnažnost, odnosno odluke koje se donose, i da je moguće preotvaranje slučajeve, onda smo došli u poziciju da postoji potreba da se dodatno zaštite prava okrivljenoga i upravo je to urađeno kroz predloženo rješenje ročišta. Na ročištu okrivljeni i njegov branilac imaju priliku da ukažu da im nije omogućen uvid u spise predmeta iako za to nijesu predviđeni zakonom propisani uslovi. Na tom ročištu odbrana takođe ima prvo da kaže da je predlagala određene dokaze, ali da tužilaštvo nije prihvatilo izvođenje tog dokaza, što je pravo tužilaštva kako je to urađeno konceptom tužilačke istrage. Ovo je prilika, dakle, da odbrana iznese i te činjenice. Konačno, može da ukaže na eventualne zloupotrebe tokom istrage, čim se poboljšava proces, na pravni položaj okrivljenoga i daju mu se prava na jednakost oružja, a jednakost oružja je zapravo jedan od atributa pravičnosti postupka u značenju koje ovom terminu daje praksa Evropskoga suda.

Takođe je postavljeno pitanje kako je moguće da se izvrši pretres bez prisustva svjedoka. Dakle, rješenje koje nije ni u čemu novo, jer ono postoji kao takvo i u Zakonu o krivičnom postupku '70-tih godina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i u praksi se ne postavlja kao posebno pitanje. Zna se kad postoji situacija opasnosti od odlaganja. U toj situaciji moguće je izvršiti pretres i na ovaj način.

Takođe je postavljeno pitanje zašto je moguće odrediti pritvor u nekim situacijama i bez saslušanja osumnjičenog. Iz prostog razloga jer je određivanje pritvora u nekim situacijama uslov za raspisivanje potjernice. Da bi došli u poziciju da se vodi postupak efikasno protiv osumnjičenoga, kasnije okrivljenoga, potrebno nam je ovo rješenje. Dakle, da je nekada moguće odrediti pritvor i u ovim situacijama.

Kada su u pitanju nove mjere tajnog nadzora, simulovani pravni poslovi, pružanje simulovanih usluga, zamislimo hipotetskih situacija da neko trguje oružjem. Znamo da je oružje stvar ograničena u pravnom prometu, postoje neke stvari koje su potpuno van provnoga prometa, u takvoj situaciji je opravdano u mjerama tajnog nadzora doći u poziciju da se utvrdi da se neko time bavi. Pri tome organ koji sprovodi ovu mjeru ne smije doći u poziciju da podstrekava učinioca krivičnog djela. Šta je podstrekavanje to organi koji primljenjuju krivično pravo moraju da znaju. To je jedan od načina izvršenja odnosno učinjenja krivičnoga djela. Ovu situaciju treba razlikovati od takozvanih agenta provokatora o čemu postoji veoma bogata praksa Evropskog suda za ljudska prava i to je nešto sasvim drugo u odnosu na primjenu ove dvije mjere tajnoga nadzora.

Takođe je pomenuto pitanje zašto su rokovi zadržavanja od strane policije, odnosno od strane tužilaštva prošireni sa 12 na 24 odnosno 72 sata. Radi se o tome da ponekad kreiranjem pravnih rješenja unutar našeg pravnog poretka dođemo u situaciju da smo preambiciozno zamislili neke stvari koje u praksi se ne primljenjuju i onda dođemo u poziciju da se pomene raskorak između stvarnog i normativnog. Da bismo izbjegli takav raskorak između stvarnog i normativnog, vratili smo se na rješenja od 24 časa i 72 časa, a i to je rješenje potpuno saglasno praksi Evropskog suda za ljudska prava i evropskom konvencijskom pravu. Dakle, ne ulazimo ni u kakvu koliziju sa međunarodnim pravnim standardima u toj oblasti.

Kada su u pitanju kontrole mjera tajnog nadzora potpuno se slažem sa poslanicima koji su na to ukazivali. Predstoji nam jedna ozbiljna analiza primjena mjera tajnog nadzora koja je već od strane ovog visokog doma pokrenuta kao pitanje. Ja se pridružujem tom zahtjevu, da se uradi jedna ozbiljna analiza. Takođe treba znati da

poslanici imaju pravo da u okviru razmatranja rada tužilaštva zahtijevaju i ovaj aspekt rada tužilaštva, naravno na način koji neće dovesti u pitanje niti privatnost lica prema kojim se primljenjuju mjere, niti efikasno vođenje postupaka u situaciji kada su još uvijek otvorena neka pravna pitanja. Hvala vam.

PREDSJEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, ministre Pažin. Ovim smo okončali raspravu o Predlogu zakona o izmjena i dopunama Zakonika o krivičnom postupku. Naravno, o ovom aktu izjasnićemo se naknadno.

Zahvaljujemo se za učešće u raspravi.

Sada prema utvrđenom dnevnom redu trebalo bi preći na četvrtu i petu tačku, odnosno dva izvještaja. To su **Izvještaj o radu Fonda za zaštitu ostvriavanja manjinskih prava za 2012.godinu i Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Fonda za zaštitu ostvarivanja manjinskih prava za 2013.godinu.**

Međutim, dužan sam da Skupštini pročitam obavještenje, pismo koje je upućeno iz Fonda za manjine:

„Poštovani gospodine predsjedniče Skuštine Crne Gore,

Danas 10.06.2015.godine, poslije devet sati telefonskim putem smo obaviješteni da je za danas u 12 do 13 sati predviđeno da na plenarnoj sjednici Skupštine Crne Gore branimo Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju i raspodjeli sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2012. i 2013.godinu.

S obzirom da meni i mojoj službi za odbranu dva godišnja izvještaja o radu Fonda nije omogućeno da se valjano pripremimo, a da nedovoljno pripremljeni ne želimo da

prisustvujemo veoma važnom poslu, prinuđeni smo da vam se obratimo ovim zahtjevom da ovu tačku dnevnog reda odložite za bilo koji dan u toku naredne sedmice ili neki drugi termin po vašem izboru.

U nadi da ćete imati razumijevanja i izaći nam u susret, sređno vas pozdravljamo.“

Dakle, ovo je pismo koje je upućeno iz Fonda za manjinska prava i pitam poslanike da li smatraju ovo valjanim razlozima ili možemo da nađemo neki drugi metod. U stvari, postoje dva načina. Jedan je da uvažimo ove razloge, a drugi je da obavimo pretres bez prisustva predlagača.

Izvolite, kolega Damjanoviću.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče Mustafiću.

Poštovana Skupštino, poštovani građani, ministre sa saradnikom,

Ovo smatram veoma važnom temom, dozvolite i ako izađem iz onog okvira za proceduralnu reakciju, a veoma je bitno da pojasnim ovdje neke stvari i da izađemo iz ovog, najblaže rečeno, galimatijasa vezano za ovu raspravu.

Na sjednici Kolegijuma smo dobili obavještenje o potrebi da se po skraćenom postupku razmatra Predlog izmjene i dopune Zakona o manjinskim pravima. Ja sam na sjednici Kolegijuma tražio da ukoliko se razmatra taj predlog koji je posvećen reformi Fonda za manjine i 90% zakona se odnosi na to, bilo bi neprimjereno da tu raspravu obavimo, a da prije toga ne obavimo raspravu o materijalima koji „kupe paučinu“ u skupštinskim fijokama. U Izvještaju Fonda za manjine za 2012.godinu koji je odavno u

proceduri za 2013. godinu o Izvještaju Fonda za manjine za proteklu godinu. To su dva izvještaja, za 2012. odnosno 2013. godinu, koji su u julu prošle godine raspravljeni na Odboru za ljudska prava. Napominjem da u ovom trenutku još uvijek nemamo izvještaj Fonda za 2014. godinu, a na pola smo 2015. godine i da smo zadnji put imali priliku da se s ovim stvarima bavimo prije dvije i po godine.

Druga stvar veoma bitna. U međuvremenu 2011.godine u decembru formirana je radna grupa od strane Odbora za ljudska prava i slobode ove Skupštine koja je trebala da dostavi izvještaj Radne grupe za razmatranje modela organizacije, funkcionisanje i načina podjele sredstava. Održala je dvije sjednice 2012.godine, u julu 2014.godine, nakon dvije godine, dostavila Izvještaj o radu te radne grupe i taj izvještaj o radu Radne grupe nema blage veze i dodirne tačke sa predlogom koji je Vlada utvrdila i podnijela ovdje Skupštini oko izmjena zakona. To je druga stvar.

Treća stvar. U ovoj Skupštini takođe stoji u proceduri Izvještaj o radu i zaštiti manjinskih prava i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2013. godinu, koji je negdje od prošle godine u proceduri. Imamo izvještaj.

PREDSJEDAVALA SU: SULJO MUSTAFIĆ:

Kolega Damjanoviću,

Ne sumnjam u vašu fotografsku preciznost. Imamo konkretnu tačku i dilemu šta da uradimo.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Dilema je sledeća potpredsjedniče. Mi ne možemo dok ne raspravimo Izvještaj o radu Fonda za manjine za 2012. i 2013. godinu, a pitaćemo direktora Fonda šta je sa 2014. godinom i dok ne raspravimo ova dva izvještaja za 2013. i 2014. godinu o razvoju manjinskih prava doći do rasprave o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima. Prema tome, što se mene tiče, bespredmetno je raspravljati bez direktora Fonda za manjine o Izvještaju Fonda za manjine. Ovdje možemo početi raspravu o ova dva izvještaja o ostvarivanju manjinskih prava koja dijelom sadrže i priču oko Fonda za manjine, pa ćemo je ovdje otvoriti, ali molio bih vas kao potpredsjednika da omogućite da se najkasnije početkom naredne nedelje, dakle utorak obavi rasprava o Fondu za manjine kako bismo imali raspravu o ta četiri izvještaja kao podlogu za raspravu o izmjenama zakona koji opet kažem, blage veze nema sa tim izvještajima i sa radom ove komisije koja je dvije godine radila a dvije godine taj izvještaj stoji u fiokama. Toliko.

PREDSJEDAVALAČI SULJO MUSTAFIĆ:

Shvatio sam da ste na strani toga da uvažimo zahtjev da se odloži.

U redu, zahvaljujem za razumijevanje. Slažem se, kolege, ali kolege koje su juče bile na Kolegijumu znaju da smo mi taj zaključak donijeli juče negdje oko 11h i mislim da je neprimjereno da se tek 24h nakon toga obavještava institucija čiji treba da bude predstavnik ovdje.

Pošto su upravo ministar Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava, i Leona Đokaj, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, pristuni u sali, možemo preći na 6. i na 7. tačku dnevnog reda, a to su takođe dva izvještaja. **Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2013.godini i**

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014.godini. Objedinjena rasprava.

Izjavitelj odbora je doktor Halil Duković.

Otvaram pretres i pitam ministra Numanovića da li želi dopunsko obrazloženje. izvolite.

SUAD NUMANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče, uvaženi poslanici, poštovani građani,

Kao što je rečeno i u uvodnim napomenama i potpredsjednika i poslanika Damjanovića, i mi smo juče obaviješteni da treba da diskutujemo o Izveštaju i ovo je naša obaveza da diskutujemo o Izveštaju za 2013. i 2014.godinu koji smo vama dostavili. Svakako znate da naša obaveza nije da mi diskutujemo o radu Fonda za manjine nego je to nadležnost tog fonda, odnosno rukovodeće strukture tog fonda. Dozvolit ćete mi, s obzirom da je objedinjena diskusija, da iz Izveštaja za 2013.godinu koji ste dobili na razmatranje, koji smo kroz odbore prošli i na kojim je usvojen taj izvještaj, da samo ponovim dvije stvari koje su karakterisale tu 2013.godinu.

Dakle, tokom 2013.godine održane su elektorske skupštine i konstituisani su albanski, bošnjački, hrvatski, muslimanski, romski i srpski nacionalni savjet. Ono što je karakteristika bila 2013.godine jeste svakako predsjedavanje Crne Gore dekadom uključivanja Roma za period 2005 - 2015. i da smo kao rezultat tog predsjedavanja dobili dalje smjernice, ne samo mi nego i druge države, u pravcu kako i na koji način riješišti ovo veoma bitno pitanje, a to je romska integracija u svako pa i crnogorsko društvo.

Što se tiče Izveštaja za 2014.godinu mi smo, s obzirom da smo konstituisali taj savjet, tokom 2013.godine intenzivirali rad sa savjetima. Prosto, željeli smo da taj cilj postizanja što boljih rezultata u integrisanju manjinskih naroda u crnogorsko društvo i realizaciji prava manjinskih naroda Ustavom koje su zagarantovane sprovedemo dobrim dijelom i u djelo. Takođe, tokom 2014.godine smo potpisali memorandume. Ističem

samo neke, to je memorandum koje je uradilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava zajedno sa savjetima i sa Univerzitetom Crne Gore, kao i sa Upravom za kadrove i Unijom poslodavaca Crne Gore, sve u cilju njihove brže i kvalitetnije integracije u naše društvo.

Ministarstvo je tokom 2014.godine zajedno sa Upravom za kadrove uradilo istraživanje o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave iz kojeg se vidi da imamo jednu tendenciju porasta broja zaposlenih pripadnika manjinskih naroda u ovim institucijama. Dakle, tendencija rasta postoji, ali svakako ne možemo biti ni zadovoljni sa time, jer moramo taj trend svakako i ubrzati i pokušati da on bude i brži i da bude intenzivniji. Kad govorimo o manjinskim narodima da istaknem da njihovi pripadnici, kao što svi znamo, imaju pravo na školovanje na svom jeziku i na odgovarajuću zastupljenost svog jezika u opštem i stručnom obrazovanju. Posebno ističem nastavu na albanskom jeziku gdje se ona organizuje kako na primarnom i sekundnom, tako se organizuje već duži niz godina i u okviru Univerziteta Crne Gore. U Podgorici funkcioniše studijski program za obrazovanje učiteljica, odnosno učitelja na albanskom jeziku.

U okviru takozvanog otvorenog kurikulumu škole mogu da u postojeći program uključe do 20% od ciljeva na osnovu interesovanja lokalnih zajednica. To je velika mogućnost da svi nastavnici, a prema tome i svi manjinski narodi ubace ono što je u njihovom interesu poštujući pedagoške principe i načela demokratskog i građanskog društva. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je tokom aprila pripremlilo treći Izvještaj o sprovođenju Evropske povelje o regionalnim manjinskim jezicima i preciziram da su u Crnoj Gori, za koju se preuzimaju obaveze iz trećeg dijela Povelje, manjinski jezici albanski i romski. Nadalje, Centar za očuvanje kulture manjina je ustanova koju je osnovala Vlada sa ciljem unapređenja manjinskih prava u oblasti kulture i afirmacije multikulturalizma kao jedne od temeljnih vrijednosti savremene Crne Gore. Pomenute ciljeve Centra ostvaruje, razvija kroz naučnoistraživačku djelatnost proučavajući kulturu manjinskih naroda, njenu osobenost, vrijednost i značaj, zatim stvarajući dokumentarnu bazu iz svih oblasti života, kulture i umjetnosti vezane za manjine Crne Gore.

Ovaj visoki dom, Skupština Crne Gore, je osnovala Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Sredstva Fonda obezbjeđuju se iz budžeta Crne Gore i iz drugih izvora u skladu sa zakonom. Napominjem da za ovu namjenu iz budžeta Crne Gore opredjeljuje se najmanje 0,15% od ukupnih budžetskih sredstava umanjenih za budžet državnih fondova i kapitalni budžet. Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je u 2014.godini dva puta raspisao konkurs za raspodjelu sredstava po projektima. Samo da kažem da je tokom 2014.godine raspodijeljeno ukupno 743.230 eura, a to se iz tabelarnog prikza, odnosno Izvještaja jasno vidi kome i gdje su otišli ti novci.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika između ostalog je na bliži način definisana ustavna garancija manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinicama lokalne smouprave u kojima čine značajan dio stanovništva.

Što se tiče one najmarginalizovanije grupe, a to su Romi i Egipćani u Crnoj Gori, mi smo uradili novu strategiju koja je definisala najznačajniju oblast i njene primjene, to je prije svega rješavanje pravnog statusa ove populacije, njihovo obrazovanje, zapošljavanje, prava iz radnog odnosa, zdravlje i zdravstvena zaštita, socijalna i dječija zaštita, nasilje nad ženama i nasilje u porodici, kulturni i jezički indetitet, informisanje, stanovanje i učešće u javnom i političkom životu. U svim oblastima danas imamo, kao što znamo, mjerljive rezultate kada je ova populacija u pitanju.

Zajedno sa romskim obrazovnim fondom i Zavodom za školstvo smo obezbijedili sredstva za stipendiranje svih romskih srednjoškolaca i studenata. Ministarstvo, kao što znate, unazad čitav niz godina obezbjeđuje besplatne udžbenike i školski pribor romskoj djeci nižih razreda osnovnih škola. Ono što jeste dobro, osim osnovaca koji sve više završavaju, a sve manje napuštaju...

PREDSJEDAVALJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Privodite kraju, ministre, jer ste prekoračili vrijeme.

SUAD NUMANOVIĆ:

Zahvaljujem, evo samo da istaknem činjenicu da imamo, što je pozitivno, 17 studenata romske i egipćanske populacije, da smo zajedno sa Zavodom za školstvo odradili prvi romski bukvar, a u pripremi je i nacrt provog romsko - crnogorskog rječnika. Kao što znamo, s obzirom da je otvoreno poglavlje 23, da je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava uradilo akcioni plan i kroz pregovaračka poglavlja 23 i 19 ima čitav set obaveza kroz akcione planove koje ispunjavamo u predviđenim rokovima.

PREDSJEDAVALJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Pitam izvjestioce odbora žele li riječ?

Dobro.

Prelazimo na diskusije. U ime kluba Demokratske partije socijalista čućemo poslanika Dukovića, a neka se pripremi poslanik Bojović. Izvolite.

HALIL DUKOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Dame i gospodo poslanici, uvaženi ministre Numanoviću, gospodine Đokaj,

Što se tiče zaštite manjinskih prava jasno je da je proces unapređenja ljudskih prava napredovao uprkos jednoj teškoj ekonomskoj situaciji koja je bila u vremenu u kom se rade izvještaji, 2013-2014.godina, ali i opredjeljenje Vlade Crne Gore da stalno radi na razvoju prava manjina i ovog puta pokazalo se kao istinski. Takođe, znamo da ona svoj angažman u tom pravcu nastavlja i dalje, jer je to dugotrajan posao koji se mora i dalje razvijati i to na zadovoljstvo, prije svega, svih manjina ali i vjerujem i cijele Crne Gore.

U ovim izvještajima dat je i prikaz zaštite i unapređenja manjinskih prava po oblastima kakve su: antidiskriminacija, obrazovanje, kultura, informisanje, upotreba jezika i pisma, učešće u javnom i političkom životu, kao i razvojna i ekonomska politika. Što se tiče ova dva izvještaja koja danas razmatramo a koje je sačinilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava možemo slobodno reći da ono daje jednu realnu sliku stanja ljudskih prava među manjinskim narodima. Ne kažem da smo svi zadovoljni sa onim što sve piše u Izvještaju, ali moramo napomenuti da je to jedna realna slika stanja manjinskih prava u Crnoj Gori, a to je ujedno i dokaz vama iz ministarstva da ste ovom problemu prišli sa dovoljnom dozom ozbiljnosti i dali jednu realnu sliku stanja ljudskih prava manjinskih naroda u Crnoj Gori.

Što se tiče oblasti koje pokriva Ministarstvo za ljudska i manjinska prava ukratko ću se osvrnuti na nacionalne savjete ističući njihov značaj i za politiku manjina ali i za ukupne političke odnose u Crnoj Gori. Prvo, dobro je što je ispoštovano sve ono finansiranje nacionalnih savjeta, ali je pitanje da li je to i najbitnije, jer važnije je pitanje da li su nacionalni savjeti preuzeli onu ulogu koja im pripada, a to je da budu nosioci u razvoju manjina, učestovanju i razvoju njihovog kulturnog i nacionalnog identiteta. Jedan dio odgovornosti za rješavanje ovog pitanja savjeti moraju preuzeti, a Ministarstvo ih u tome mora stalno upozoravati. Jedino tako može biti olakšan posao i Ministarstvu, a i manjine će sigurno biti više zadovoljne jer će u rješavanju svojih pitanja i sama učestvovati.

Neću govoriti o tome šta su i koliko nacionalni savjeti uradili ili šta rade, ali treba istaći da oni moraju razvoj manjina voditi ka ukupnom razvoju građanske Crne Gore i ka integrisanju sa svim građanima u Crnoj Gori, jer je samo taj razvoj pravi put, a nikako da se manjine zatvore u samo svoje Nacionalne potrebe. Na to treba stalno skretati pažnju, jer su potrebe manjina velike pa je ponekad treško i odrediti prioritete, ali moramo najznačajnije mjesto dati onim osobinama koje nas spajaju, a ne na žalost onima koje nas razdvajaju. Tu se ogleda i značaj Nacionalnih savjeta, jer oni moraju biti generatori takvih ideja i takve politike koja sigurno može dovijeti dobro svima nama u ovoj državi.

Što se tiče učešća u javnom životu i politička participacija sigurno je nezaobilazna jedna tema, učešće pripadnika manjinskih naroda u javnim službama, organima

državne vlasti i lokalne uprave. Mi smo skoro imali taj Izvještaj, nijesmo zadovoljni, vjerujem da će to u budućnosti biti bolje, ali moramo konstantno raditi na unapređenju tih prava. Pravo svakog je na posao, pravo i manjina jeste na posao, svi traže svoju egzistenciju u dobijanju posla, ali činjenice koje smo dobili iz Izvještaja za 2015.godinu starno upozoravaju sve nas. Vjerujem da ćemo Izvještajem koj je najavljen u trećem kvartalu 2015.godine o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i u lokalnim parlamentima dočarati ukupnu sliku Crne Gore i možda odrediti pravce prioriteta djelovanja u tom pravcu.

Što se tiče obrazovanja, složio bih se sa vama da imamo jedan dobar okvir toga, posebno što se tiče jedinog jezika koji se razlikuje od slovenskih jezika, albanskog jezika, imamo obrazovanje na svim nivoima, imamo i fakultet. Sa tom činjenicom da treba upozoriti da taj fakultet koji je ispunio svoju ulogu sada ne proizvodi kadarove koji će nam završavati na birou. Naravno, treba pozdraviti ugovor koji imate sa albanskom stranom o studiranju naših studenata u državi Albaniji. Vjerujem da im to olakšava posao, ali vjerujem da studenti pripadnici manjinskih naroda prevashodno treba da studiraju u Crnoj Gori. Zbog toga pozdravljam i memorandum koji ste potpisali sa Univerzitetom, mislim da stoji u Izvještaju iz 2014.godine, i sa nacionalnim savjetima, i da će to omogućiti bolju prohodnost pripadnika manjinskih naroda posebno u onim deficitarnim oblastima u sredinama iz kojih oni dolaze.

Na kraju, samo bih kazao da ovo jeste realan prikaz stanja Nacionalnih manjina, da stanje još uvijek napreduje i da treba da napreduje. Vjerujem da će i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava istrajati na tom poslu, a naravno mi ćemo ova dva Izvještaja podržati. Zahvaljujem i izvinjavam se na prekoračenju.

PREDSJEDAVALJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem, poslaniče Dukoviću.

Bilo je to uvodno izlaganje u ime kluba Demokratske partije socijalista.

U ime kluba Demokratskog fronta govoriće Vladislav Bojović. Izvolite.

VLADISLAV BOJOVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Mi danas raspravljamo o Izvještaju o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Raspravljamo o ovom izvještaju u situaciji kada na stotine pripadnika manjinskih naroda traži azil i odlazi iz ove države. Zašto je to tako? Zbog toga što je politika zaštite prava manjinskih naroda u ovoj državi od strane ove vlasti u potpunosti prilagođena i podređena projektu privatne države i konceptu zloupotrebe državnih resursa u partijske svrhe. Naravno, mislim na zloupotrebu državnih resursa koje sprovode partije na vlasti. Mi imamo situaciju da je pod izgovorom zaštite prava manjina sproveden arsenal metoda koji su svim akterima afere "Snimak" veoma dobro poznati, zloupotrebe državnih resursa.

Istina, u ovoj oblasti možemo da konstatujemo da je Demokratska partija socijalista prepustila kontrolu i nad ukupnim procesima i nad trošenjem sredstava svojim partijama satelitima, partijama privescima DPS-a. Ustav, kao što vidimo, i vi ste to naveli u ovom Izvještaju taksativno nabraja koja su to posebna prava i slobode manjinskih naroda, ali zato Ustavom nije definisano ko su nacionalne manjine u Crnoj Gori. To ova vlast uporno izbjegava da učini. Dva su ključna razloga. Prvi, da bi se nastavila zloupotreba prava i drugi je razlog da bi se srpski narod gurao u status nacionalne manjine u Crnoj Gori. Zbog toga ova vlast ne želi da izmjenama Ustava jasno propiše i definiše ko su nacionalne manjine u Crnoj Gori.

Najdiskriminisanija kategorija stanovništva u ovoj državi nisu pripadnici određenih nacionalnih manjina kako ih to doživljava gospodin Numanović, najdiskriminisanija kategorija su pripadnici onog korpusa stanovništva koji pripadaju protivnicima ove vlasti. Uvjedljiva većina u tom korpusu građana jesu Srbi. U Izvještaju ste naveli koja je nacionalna struktura zaposlenih u organima državne uprave. Pa se kaže, Crnogorci 82,1%, Srbi, bez obzira što učestvuju u ukupnom stanovništvu sa 30%, 7,2%. Dakle, Crnogorci 82% - Srbi 7,2% učešće zaposlenosti u državnim organima.

Između dva popisa od 2003. do 2011. u Pljevljima, mom gradu, desilo se da imamo 6.000 stanovnika manje. Od toga 4.800 je manje Srba. Mislim da to dovoljno govori o tome kakva se brutalna diskriminacija ... i protivnicima ove vlasti sprovodi.

Pitam ministra, vjerovatno mu je poznato, da li je u Fondu za manjine vođeno računa o ravnomjernoj zastupljenosti pripadnika svih nacionalnih zajednica prilikom zapošljavanja i da li je tačno da u ovoj instituciji, koja bi najprije trebalo da vodi brigu o poštovanju ove ravnopravnosti, nije zaposlen nijedan Srbin? To da nam odgovori.

Na kraju, vrlo kratko. Zbog čega, gospodine Numanoviću, niste reagovali na najnoviji slučaj kada je više od 50 Albanaca istaklo više zastava Albanije na vrhu Rumije, pored same Crkve Svete Trojice? Poznato je da je sknavljenje Crkve Svete Trojice na Rumiji bilo i prošle godine kada je istaknuta i okačena albanska zastava na Crkvi na Rumiji. Zbog čega niste reagovali?

Međutim, vidimo da se sa druge strane ekspresno kažnjavaju porodice u Kolašinu zbog toga što na svadbama ističu srpsku zastavu. Kazne idu od 700 do 1.500 evra. Odmah da vam kažem, ovo vaše oduzimanje srpskih zastava, bolje reći trobojki, kažnjavanje ljudi zbog njihovog isticanja može da vam se vrati kao bumerang. Vjerujte da srpski narod neće tolerisati i nije spreman da podnese ovakvu vrstu represije kakvu vi sprovodite na njim i ovakvu vrstu diskriminacije. Posebno me interesuje, odgovorite, zašto niste reagovali i da li će neko snositi odgovornost zbog isticanja albanskih zastava na vrhu Rumije? Hvala.

PREDSJEDAVALAČI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Ne možete proceduralno jer su uvodna izlaganja, posle uvodnih izlaganja, molim vas. Proceduralno možete, ali meni uputite.

LUIĐ ŠKRELJA:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Reagujem proceduralno jer se osjećam uvrijeđenim nakon konstatacije gospodina Bojovića. Bez obzira, ne ulazim u suštinu da li je u redu, da li je zakonski ili ne, ali bilo čija zastava nacionalne manjine ili bilo koje države stavljena pored crkve ne mora da znači da je skrnavljenje tog vjerskog objekta, jer to je za mene uvreda. Znači, možda nije prilagodljivo da tu bude, ali da kaže da se oskrnavi vjerski objekat postavljanjem jedne zastave, mislim da je jedna uvreda, trebali ste i da reagujete na to. Hvala.

PREDSJEDAVALA SU: GOSPODINE POTPREDSJEDNIČE:

Hvala Vam.

Nemate pravo, meni je upućeno, nije Vama.

Ja to nijesam prepoznao ni kroz kontekst kao uvredu, osim kao politički iskaz poslanika. Nastavljamo dalje.

Poslanik Danilović u ime kluba samostalnih poslanika, a neka se pripremi poslanik Damjanović u ime kluba SNP-a.

Izvolite.

GORAN DANILOVIĆ:

Uvaženi građani, kolegice i kolege, gospodine potpredsjedniče, gospodine ministre,

Pretpostavljate da neću o numerologiji ovih vaših izvještaja, zastarelih na našu žalost, pa i vlastitom neaktivnošću. Evo prilike da pet minuta potrošim da pokušam da pokrenem dijalog, tek toliko se može za toliko minuta. Crna Gora je građanska država, ako je građanska po Ustavu, a kaže Ustav da jeste, onda nije jednonacionalna. Trebalo bi da je svenacionalna i trebalo bi o tome da povedemo računa danas kada pričamo o

zaštiti manjinskih prava, manjinskih naroda i drugih manjih nacionalnih zajednica, jer me je malo sramota da pričam o nečemu što Ustavom nijesmo definisali. Prepustili smo ljudima da odluče sami šta će, a uglavnom sami odluče oni koji su bliže fondovima i bliže savjetima i nikad u Crnoj Gori nije bilo više fondova i savjeta za zaštitu manjina, a više diskriminacije međunacionalne ili, da budem precizan, diskriminacije države prema različitim nacionalnim zajednicama.

Gotovo je nevjerovatno, postoji međunacionalni sklad zahvaljujući, rekao bih, nacionalnim zajednicama, mudrosti krvavo ispečenoj u 90-tim godinama, ali nema nijedne nacionalne zajednice koja nema ozbiljan prigovor prema državi, a država je kupila mir time što je rekla imate fond pa će se u fondu i iz fonda sve isfinansirati. Danas sam razmišljao šta bih rekao za fond jedan Iso Mahmutović koji je '72. godine kao težak radnik iz Bijelog Polja odbio da ruši, iako je bilo državno naređenje, bilo čiju svetinju ili vlašku svetinju kako je tada govorio misleći na kapelu. Znao je Iso, koji je potom otišao u inostranstvo, da među nama pravoslavnima ima dovoljno onih koji će da ruše pa nije htio da radi taj posao. Ja danas otvoreno i vas i Vladu pozivam na dijalog dok nije kasno u Crnoj Gori. Ako hoćete da sačuvamo Crnu Goru ne počinjite svadbama, ne hapsite zastave, ovdje je problem mnogo dublji. Mislite da je herojstvo uhapsiti srpsku zastavu u Kolašinu? Nije, zbog toga je i uhapšena, zbog toga što je najmanje branjena, ali bilo je godina kad su neke druge bile najmanje branjene pa su one hapšene.

Probajte da uhapsite onu drugu ili onu treću, tamo gdje su se ljudi malo samoorganizovali i misle da su doprinijeli malo više od vas nezavisnosti Crne Gore. Spremni su ljudi i da plate da istaknu svoju zastavu. Ja vas samo pitam, hoćete li da žmurimo ili da žmurite pred činjenicom da u Crnoj Gori nijesmo spremni jedni drugima da oprostimo i jedni sa drugima da živimo, a jesmo svima drugima. Našli smo mjesta za groblje nacističko, nemam ništa protiv da se pozna svaki čovjek po svom grobu, i to u antifašističkoj kasarni u Danilovgradu, ali su mnogi grobovi i dalje tabu tema zbog toga što nijesmo odlučili ko je kad i u koje vrijeme bio izdajnik.

Gospodo, ne možemo sve da platimo, mada je u Crnoj Gori sve na prodaju. Pozivam vas da vodimo dijalog. Mi u Demosu smo to upisali u svoja programska akta, i o simbolima i o pravima da smognemo snage da kažemo ko je manjina a ko je većina.

Ako ne smijemo da izbrišemo svakoga, da ne privilegujemo onoga ko ima samo 5% više pa da u državnoj upravi ima 50% više. Nemojte da tjeramo bruku sa sobom. Rekoh da je pet minuta malo da počne dijalog, ali da ga naslutimo, da ga naglasimo, da ga zatražimo. Pozivamo predsjednika Vlade da to uradi, neka mu ne smeta srpska zastava u Kolašinu a istovremeno da mu ne smeta bošnjačka u Rožajama ili da mu ne smeta albanska u Ulcinju. Podjednako bih, a dokazao sam to u ovom parlamentu, intervenisao i da je drugačije. Dosta je bilo hapšenja zastava a da svi ti koji ističu svoje zastave imaju ozbiljan prigovor na ovu državnu zastavu.

Je li red da kažemo, gospodo, da treba da se dogovorimo oko toga da ne hapsimo jedni drugima tradiciju, da ne hapsimo jedni drugima slobodu? Je li Crna Gora došla do tog nivoa da će hapsiti i vlastite zastave iz ranijeg postojanja? Je li došla Crna Gora do toga da je važno da je fond dao nekome novac da zaštiti svoj kulturni prostor, svoju kulturnu manifestaciju, ali nije važno šta se dešava u surovom i stvarnom životu? Ne hapsite zastave ... ni one ljude koji su nacionalna manjina, a napuštaju Crnu Goru, jer im je malo da im date i samo njihovu zastavu u njihovom gradu. U ovoj Crnoj Gori hoćemo svi da budemo djeca Crne Gore, ali i majka mora da zasluži ljubav. Ne tjerajte inat u multietničkoj Crnoj Gori, ne glumite multietičnost. Imate razlog, pravo i povod da shvтите suštinski da ovdje žive različiti narodi sa različitim tradicijama i da tih treba pomiriti, ima šta i da nas pomiri. Nijesmo se mi samo u prošlosti svađali, znali smo i da se mirimo.

Uvažena gospodo iz Ministarstva, predsjedniče Vlade, da povedemo dijalog da ne trgujemo, da ne guramo u fond, da ne pravimo savjete, da se ne ljutimo što je negdje neko istakao zastavu i što mu je bliža ova od one. Da napravimo tako da svak poštuje svačiju i da poštujemo Crnu Goru u onoj mjeri u kojoj njena vlast umije da je poštuje. Ne može se drugačije naći izlaz iz nečega što je dalje i dalje i dalje balkanski lavirint u Crnoj Gori. Nemojte da varamo međunarodnu zajednicu, nemojte da mislite da su ovi izvještaji suština. Nijesu, ovo je samo povod da se zamislimo i kažemo možemo li da kupimo sve. Očigledno je da ne možemo. Nešto moramo i da odlučimo, da donesemo suštinske odluke i da Crnu Goru učinimo zaista onakvom kakva jeste ... a ne da je prilagođavamo

Ustavu, nego da Ustav prilagodimo Crnoj Gori, onoj koja je postojala i koja postoji i danas. Hvala lijepo.

PREDSJEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala poslaniku Daniloviću.

Riječ ima poslanik Damjanović u ime kluba Socijalističke narodne partije, a neka se pripremi poslanik Perić.

Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče Mustafiću.

Ministre Numanoviću, gospodine Đokaj,

Da se nadovežem na uvaženog kolegu Danilovića, to da li varamo međunarodnu zajednicu jeste bitno i možemo da o tome razmišljamo, ali hajmo da se složimo da makar ovaj Parlament ne varamo i nas kao poslanike. Ne kroz to što je ovaj Izvještaj lažan ili nije lažan već kroz jedan spin koji već dugo traje a koji se odnosi na uopšte priču o zaštiti manjinskih prava i načina kako mi tu zaštitu vidimo, odnosno ostvarujemo u Crnoj Gori. Dakle, ja sam u onom proceduralnom izlaganju samo naveo kakav je galimatijas i haos stvoren. Nisam rekao da je aktuelni Zakon o manjinskim pravima potpuno suprotan Zakonu o nevladinim organizacijama koji recimo Ministarstvo finansija smatra kao temeljnim zakonom i gdje se predstavnici manjinskih naroda, odnosno ovaj Manjinski savjet, odnosno Upravni odbor gura negdje pod sektor NVO, pa zato imamo haos i u finansiranju NVO-a, haos u finansiranju nacionalnih savjeta, haos u finansiranju od igara na sreću i to sve pada pred Upravnim sudom, a u pitanju je dva i po miliona od 2010. do 2013. vezano za Fonda za manjine. Zaista potreba da se oko toga razgovara.

U odnosu na konkretno ova dva izvještaja zamjerka prvo Vladi, a onda Odboru za ljudska prava, mada Odbor radi ono što se može. Ovaj Izvještaj za 2013. godinu je u

martu 2014.godine utvrđen od strane Vlade, a Vlada ga Parlamentu dostavila 01.decembra 2014.godine. Zašto devet mjeseci, kome je bio cilj da ovo ne ugleda svjetlost dana prošle godine? Odbor za ljudska prava je polovinom decembra blagovremeno napravio izvještaj i mi ga imamo. Ovaj Izvještaj ponovo u martu Vlada malo brže reaguje, pa ga u maju dostavlja. Nema izvještaja Odbora za ljudska prava, gospodine Dukoviću, bilo bi dobro da to izjašnjavanje oko izvještaja dobijemo. Izvještaj za 2014.godinu, nemamo ga. Odlično, hvala, super, upravo smo tu da radimo posao.

U odnosu na ovaj Izvještaj, rekao sam da on dobrim dijelom sadrži i opis Fonda za manjine. O Fondu za manjine ćemo posebno i o tome zašto je taj izvještaj komisije koji je formirao Odbor za ljudska prava i koja je imala svega dvije sjednice i dala neka rješenja, dvije godine „čučao“ u fiokama kod gospodina Kurtagića, pa je tek u maju prošle godine dostavljen, a sad smo dobili predlog izmjene i dopuna Zakona koji se tiču upravo fonda za manjine i onog izvještaja. Vidim tu i dosta loših riječi o gospodinu Bjekoviću i uopšte o radu te komisije, odnosno pojedinaca. Biće prilike da se oko toga raspravlja.

Konkretno u odnosu na izvještaj za 2013. i 2014. godinu koji je negdje abdejtovan u dijelu samo tih podataka i cifara, to je gospodin Danilović rekao, koje nas zaista manje ovdje interesuju, želim da vjerujem i procentima koji su ovdje dati i o zastupljenosti u javnom sktoru manjinskih naroda i o zastupljenosti u dijelu finansiranja. Nekoliko stvari koje budu oči, najblaže rečeno su, gospodine Numanoviću, problematične. Prva stvar je negdje definisana čak i u ovom Izvještaju od strane Odbora za ljudska prava i slobode, gdje se u jednom pasusu ovako navodi: „U okviru informisanja pripadnika manjinskih naroda putem štampanih medija najveći broj se izdaje na albanskom jeziku, a zastupljeni su srpski, hrvatski, romski i bosanski jezik.“

Je li ovo srpski jezik manjinskog naroda? Ovo je Izvještaj iz Skupštine Crne Gore, Odbora za ljudska prava. Neće moći ovo. Neće moći, gospodine Mustafiću. Je li ovdje formalno uveden srpski jezik kao manjinski? Čitam dobro. Je li na strani koja se odnosi na upotrebu jezika i pisma vašeg izvještaja, gospodine Numanoviću, za 2013. i 2014.godinu, dati su podaci o tome koliko je tokom 2013.godine, odnosno 2014.godine, ovdje govorimo o 2013.godini, građana, državljana Crne Gore tražilo da im se izdaju

podaci u ličnoj karti na opet manjinskim jezicima. Pa imamo srpski, bosanski, albanski i hrvatski. Na srpskom manjinskom jeziku 1.938. Koji je to srpski jezik u ličnoj karti u odnosu na crnogorski? Evo moja lična karta na ćirilici, evo vozačka dozvola na latinici. Koji je srpski a koji je crnogorski jezik ovdje? Oba su srpska. Ovo je srpski jezik, ćirilično pismo, latinično pismo. Ovdje u proceduri je Predlog zakona o upotrebi ćirilice. Nema volju ova većina da ga usvoji.

Pitao sam premijera Đukanovića šta će da uradi, ovdje za ovom govornicom je bio, na pravoslavnom pomirenju, da se ove podjele o kojima se govorilo, gospodine potpredsjedniče, zaustave. Očekujemo da vidimo, jer parlamentarna većina uporno odbija da Predlog zakona o ravnopravnoj upotrebi ćirilice sa latinicom, koji je u proceduri potpisan od strane nekoliko poslanika iz više klubova, da stavi na razmatranje. To je nama problem ovdje u Parlamentu, možda vama manji. Pitam vas, kako vi indentifikujete nekoga ko traži da se po vama na manjinskom srpskom, po meni na većinskom srpskom i po popisu 2011.godine, neko identifikuje u ličnoj karti. Kako vi to odvajate? Evo kažem, ponavljam, zaokružiću diskusiju. Ovo je lična karta na ćirilici na srpskom jeziku, ja je tražio i tako je dobio. Ovo je vozačka dozvola na latinici, takođe na srpskom jeziku. Ako vi vidite razliku, samo da mi to ovdje objasnite. Direktno je pitanje. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam.

Poslanik Perić ima riječ u ime kluba Pozitivne Crne Gore, a neka se pripremi poslanik Kalač.

Izvolite, gospodine Periću.

SRĐAN PERIĆ:

Zahvaljujem, uvaženi potpredsjedniče, uvaženi ministre,

U izvještajima koje smo dobili jeste zadovoljena forma uz napomenu da izvještaji za 2013. i 2014. godinu nisu ... Negdje bi trebalo i radi lakše preglednosti, ali da ne bi smo ostali samo na tom formalnom polju, ovdje imamo pitanje suštine.

Da li to što će se godišnje 700 i nešto hiljada opredijeliti određenom fondu i podijeliti određenim nacionalnim savjetima i samo postojanja Nacionalnih savjeta može u mnogome da pomogne da imamo kada je riječ o oblasti nacionalnih manjina bolje stanje. Takođe, čini mi se da u Crnoj Gori imamo još jedan problem da imamo dodatnu prenaplašenost prava nacionalnih manjina nauštrb drugih manjina. To negdje čini mi se iz izvještaja u izvještaj da nam izmiče. Treća stvar jako važna, nije iskorišteno u dovoljnoj mjeri međuresorska saradnja i već postojeća zakonska rješenja kako bi se poboljšali ovi uslovi o kojima smo govorili. S tim u vezi meni je bilo vrlo interesantno vidjeti podatak da je primjer zastupljenosti konkretno Roma prema podacima nacionalne strukture zaposlenosti u državnim organima 2011. bio jedan a 2014. dva. Znači, više nego skroman doprinos u tom dijelu i moglo je barem na simboličkoj ravni da se učini da bude makar duplo bolji taj parametar. Ono što jeste fokus rasprave, ne treba da bude samo ovo pitanje forme već pitanje suštine.

Pitanje suštine jeste kako to da mi u opštinama gdje žive manjine imamo konstantno iseljavanje stanovništva koje sada već poprma razmjere tihog egzodusa. Govorim o Bijelom Polju, Petnjici, Rožaju, Plavu, Gusinju. Ono što dodatno treba da brine, a što nije medijski istaknuto, vi imate u jednom dijelu Podgorice takođe jedan aktuelni tihi egzodus, radi se o naselju Konik. Šta činite na tom polju da makar locirate taj problem i šta ćete činiti da bi se to promijenilo? Ovdje kada se govori o zaštiti posebno indentitetskih obilježja, vrijednosti, o kulturi bilo koje manjine, ono što Ministarstvo ih iz godine u godinu ne forsira niti se osvrće na dio koji je zakonski kapacitet koji ni najmanje nije iskorišćen. Radi se o 20% sadržaja u programima nastavnih predmeta koji mogu lokalne zajednice, odnosno u školi da bude iskorišćen u promociji upravo tih sadržaja. Čini se da je Ministarstvu mnogo lakše da se bavi ovako krovno stvarima, a da ne zalazi u konkretno rješenje tih problema i da koristi zakonske institute koje već ima.

Takođe, vi nemate, recimo, ni mogućnosti u izbornim predmetima, niste dovoljno istakli tu mogućnost, u osnovnoj i u srednjoj školi. Možda izborni predmet albanski jezik recimo bi više značio na promociji kulture albanskog naroda kroz nastavni proces nego postojanje čitave serije institucije ili instituta. Čini mi se da u tom smislu postoji jedna velika lijenost, slobodan sam da kažem. Ali ono što je možda najbitnije u cijeloj ovoj priči, da zbog negativnog iskustva 90-tih godina koje je tada produkovala većinska jedinstvena Demokratska partija socijalista, da zbog tog iskustva mi danas imamo recidive koji nas zaista sputavaju da na jedan rasterećen način govorimo o svemu ovome.

Radi se dodatno o tome da su negdje prava manjina predmeti političke ucjene da niko ne može zaštititi određenu nacionalnu zajednicu osim nekog drugog političkog subjekta. To nije dobro, u konačnom nije dobro ni za demokratske procese u Crnoj Gori.

Ono čime bih završio jeste da najveća moguća diskriminacija nad nekim koja može da se izvrši jeste kulturna, ali prefiks mora da bude ekonomska diskriminacija. Ono što treba nas sve da zabrine, da je ekonomski položaj građana Crne Gore u djelovima države gdje su manjine većinsko stanovništvo u suštini najlošiji, da je ekonomija tu na najnižem stupnju i da je stepen iseljavanja odatle najveći. Znači, to su oni mehanizmi na koje država treba da obrati pažnju. Činjenica je da kroz regionalni razvoj i kroz državnu pomoć ne koristi taj instrument, činjenica je da država ne koristi instrument koji ima kroz Zkone o opštem, osnovnom i visokom obrazovnju, činjenica je da država ne koristi ni mehanizam kontrole, ako hoćete i evaluacije projekata koji se dobijaju preko Fonda za manjine. Na kraju onda dobijemo jedan izvještaj gdje imamo popisano kada je emitovana koja emisija na RTCG ili neki opšti izvodi iz zakona a iz godine u godinu dobijamo isti izvještaj koji konstatuje da možda jesmo bolji u odnosu na region, koji je vrlo opterećen dodatno ovim stvarima, što ne treba na bilo koji način da nas utješi, ali da suštinskih pomaka i dalje u značajnoj mjeri fali. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem se doktoru Periću, koji je govorio u ime kluba Pozitivne Crne Gore.

Neka govori poslanik Kalač u ime kluba Bošnjačke stranke. Izvolite. Time završavamo krug uvodnih izlaganja.

ALMER KALAČ:

Hvala Vam, potpredsjedniče Mustafiću,

Uvaženi ministre Nunoviću sa saradnikom,

Izveštaji koji su pred nama su sa tehničke strane gledano jako korektno odrađeni. Analizirajući vidimo da su dati podaci i u površinama za određene planske dokumentne, mnogi podaci procentualno dati. Čak su dati i podaci o minutaži pojedinih emisija. Da li su svi ti podaci trebali da se nalaze u ovom izvještaju ili ne je druga priča. Vi ste procijenili da treba i mi kao takve prihvatamo.

Međutim, napredak u oblasti ljudskih i manjinskih prava ne doživljavamo svi isto jer ih ne vidimo svi iz istog ugla. Vi kažete da postoji napredak, međutim, taj napredak ima svoj nivo koliko je učinjen. Ovdje najčešće kada govorimo o napretku i o tom zalaganju za prava manjinskih naroda u Crnoj Gori, govorimo o Nacionalnim savjetima, međutim ne mogu biti Nacionalni savjet jedini nosioci procesa poštovanja manjinskih prava i zalaganja za manjinska i ljudska prava.

Kako bi imali što bolji pregled potrebni su nam odgovori na sledeća pitanja,

Zašto je zastupljenost manjinskih naroda u organima državne uprave, lokalnim upravama i svim ostalim institucijama na nivou za koji i sami kažete da može biti viši?

Ako vi kažete da taj nivo može biti viši, taj nivo je jako nizak, zašto je na tom nivou. Koliko je sredstva izdvojeno za manjinsku politiku? Prema raspoloživim podacima, to je dva do tri miliona godišnje za isti period za RTCG ili neku drugu instituciju se izdvaja i tri puta više sredstava. Sad postavljam pitanje, kolika je zastupljenost manjinskih naroda u tom javnom servisu i koliko je on stvarno javni. Koliko ljudi je upošljeno u javnom servisu pripadnika manjinskih naroda, koliko ljudi radi u uređivačkoj politici tog medija?

Šta je učinjeno da se iz udžbenika uklone sadržaji koji vrijeđaju manjinske narode na ovaj ili onaj način? Zašto vama određene institucije ne dostavljaju podatke koje tražite, ako Vama kao čovjeku koji je na čelu Ministarstva za ljudska i manjinska prava određene institucije neće ili ne žele da dostave podatke šta tek onda kažu ostali, šta tek onda da kažu građani. To znači da ti podaci ili ne odslikavaju realno stanje ili nešto drugo nije u redu.

Koliko je izdvajanje za kulturu? U izvještaju imamo koliko je to izdvajanje, međutim, imamo podatak da se čak i godišnjim budžetom samo za Cetinje izdvaja mnogostruko više sredstava nego za kompletnu Crnu Goru. Nemam ja ništa protiv toga što se izdvaja za Cetinje, ali treba dati i drugima. Ovo se ne odnosi na dio koji se tiče ljudskih i manjinskih prava, već govorim o neuravnoteženosti.

Ulaganja u mjesta gdje žive manjinski narodi su minimalna, pa iz tog razloga imamo i efekte koje imamo a to su odseljavanja iz tih rubnih područja, a uglavnom ta rubna područja naseljavaju manjinski narodi. Mi nećemo licitirati sa tim ko je manjina i ko je većina u Crnoj Gori. Međutim, oni koji koriste sredstva iz Fondova za manjine i te kako su sami sebe svrstali na takve pozicije i odredili su sami sebi svoj položaj. U konačnom, mogu reći da nismo zadovoljni napretkom, jer je zasigurno mogao biti veći i da ne ponavljamo stalno, mogao je biti veći, pitanje je zašto taj napredak nije veći. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem, poslaniče Kalač.

Ministre, čuli ste diskusije predstavnika poslaničkih klubova. Da li želite da eventualno odgovorite na neka pitanja ili da možda prokomentarišete neke od konstatacija?

Izvolite.

SUAD NUMANOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Da pokušam u najkraćim crtama da odgovorim ili da prokomentarišem neka od ovih pitanja. Sležem se sa poslanikom Danilovićem, koji nije ovdje, ali prosto set ili korpus ljudskih i manjinskih prava i ovo sve što je pod antidiskriminacionim zakonima ne može se uraditi bez dijaloga i bez kompromisa, toga smo svjesni. Želim da vas podsjetim da smo ovdje u Parlametnu na plenumu imali Zakon o državnim simbolima, nacionalnim simbolima i da prosto kao kompromis predlagača, s obzirom da smo imali veliki broj amandmana, ali ne samo zbog broja amandmana nego ono što smo zaključili zbog različitog pristupa upravo onog koji je suprotan dijalogu, mi smo taj zakon povukli dajući mogućnost svim parlamentarcima i parlamentarnim klubovima da svi ozbiljno razmislimo gdje nam je to dodirna ili zajednička tačka da bi takav jedan zakon mogli da donesemo.

On bi sigurno otklonio i ove dileme koje su se ovdje postavile i oko zastave. Vi znate da ovo ministarstvo nije zaduženo za nekog kome treba nešto oduzimati, da postoje relevantni državni organi shodno Zakonu o javnom redu i miri, shodno inspekcijskim ogranima koji rade svoj dio posla, opet u skladu sa zakonom i moramo dati njima šansu da u skladu sa zakonom oni taj svoj dio posla završe.

Ovdje je bilo često pitanje zaposlenosti. Dobili smo mi, prvi put kad smo krenuli u ovu priču, da sa Upravom za kadrove napravimo jasnu strukturu zaposlenih u državnim i lokalnim samoupravama i prvo sam postavio pitanje da li je ikad Parlament inicirao takvu jednu inicijativu, negdje na početku svog mandata. Nijesam dobio pozitivan odgovor da je postajala takva neka inicijativa da se takav jedan posao radi. Na našu sreću, sa Upravom za kadrove mi radimo taj dio posla, dobijamo ove podatke koje Vlada usvaja, vama kroz izvještaj prezentujemo i rekli smo da tu postoji tendencija rasta. Rekli smo da nijesmo zadovoljni, jer brojke i statistika ne može da nam kaže da možemo sa time da smo zadovoljni, jer nas statistika upozorava da to nije baš tako. Upozoravaju one koji su donosioci odluke, starješine organa, koriste zakonsku mogućnost, da kad na konkursu postoji mogućnost da ispune dva kandidata uslove, obaveza je starješine

organa da da prednost pripadniku manjinskog naroda. Zato nam je potrebna promjena svijesti i starješine organa i društva u cjelini, da bi i takvu jednu stvar mogli da popravimo kroz statistiku i da dođemo, ne do toga da što prije popravimo statistiku na način što ćemo biti sami sa sobom zadovoljni ili će nam neko aplaudirati, nego što ćemo dobiti kvalitetne ljude i najbolje ljude i najbolje kadrove koji treba da budu tamo i da nam služe svrsi. A mi smo sigurni da u Crnoj Gori i među svim građanima Crne Gore, bili većina ili manjina, postoje ti kvalitetni ljudi i samo ih treba iskoristiti i dati im šansu, to je tendencija i ove analize i to je borba na kojoj mi moramo zajednički da istrajemo. Da li u nekim državnim organima ili na primjer Radio-televiziji postoji veći ili manji broj pripadnika manjinskog naroda? Ja bih rekao da institucionalni okvir, bez obzira što ste vi imali drugi pristup, gospodine Kalač, oko nacionalnih savjeta, tačno je zakon precizirao šta trebaju da rade nacionalni savjeti. Svaki put kada sam sa njima na sastanku, ja samo njih pitam da li vi radite ono što je vama zakon omogućio. I nažalost... odgovor, jer od 2008.godine, sada do novih izbora 2013.godine, nijedan nacionalni savjet, bez obzira što će se oni na mene naljutiti, ali prosto činjenice govore o tome, nije radio ono što je zakon njima omogućio. Pa i promjena oko udžbenika, sugestija oko nastavnih programa i svega onoga što ste vi ovdje napomenuli, pitanje zastupljenosti, pitanje upisne politike, kroz princip afirmativne akcije, dakle sve to je u nadležnosti, ali naravno sami ne mogu da urade bez svih nas i bez institucija pa i bez Ministarstva za ljudska i manjinska prava. I zato mi pokušavamo i kroz ove memorandume da prepoznamo ulogu svakoga od nas i samo sa jednim multidisciplinarnim pristupom mi možemo da dođemo do zajedničkog cilja. A da li ovdje treba da imamo ovaj princip kroz izvještaj, da li treba ovo, ja mislim da će ovi izvještaji možda i sljedeći, da će biti opterećeni sa nekim stvarima koji su, slažem se, opterećujući sa minutažom, sa sve nekim detaljima, nabranje svega onoga što smo dobili od tih institucija. Ali sam siguran da kroz dobar zakonodavni okvir, ovih dana će proći kroz plenum, novih zakona o manjinama, kroz otvaranje svih ovih institucija i kroz multidisciplinarni pristup ovom problemu, doći ćemo do onoga što svi želimo.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:
Zahvaljujem.

Pošto se ministar Numanović nije samo zadržao na odgovorima nego i komentarisao, dajemo pravo na odgovor na komentar poslanicima. Poslanik Damjanović je prvi prijavljen, ili poslanik Bojović, idemo onim nizom kako ste i govorili. Izvolite, poslaniče Bojoviću, dva minuta.

VLADISLAV BOJOVIĆ:

Prije svega da podsjetim ministra Numanovića da smo mi nedavno u ovom parlamentu imali u proceduri i pred odborima Zakon o nacionalnim simbolima. Kojim se zapravo pokušalo podmetnuti Srbima i kojim se zapravo željelo navesti Srbe da se oni samo proglase za nacionalnu manjinu.

Ministar Numanović je, podsjećamo, povukao taj Predlog zakona o nacionalnim simbolima pod izgovorom, navodnim izgovorom, da će otvoriti prostor za dijalog. Kao što vidimo on do sada nije pokrenuo dijalog, a jasno je da je on tada povukao taj zakon iz ovog parlamenta zbog toga što on nije mogao da obezbijedi većinu za prolaz.

Dakle, ja vam ukazujem i možete da odgovorite u završnoj riječi, da vi nijeste pokrenuli proces za dijalog oko definisanja tih stvari. Jer, vama zapravo odgovra status kvo, potpuno nedefinisano stanje i u Ustavu i u zakonima, kako bi mogli da nastavite da brutalno manipulišete i da brutalno diskriminišete ovaj narod. Idemo dalje.

Dakle, ja sam ukazao samo na činjenicu da ova vlast sprovodi politiku brutalne diskriminacije i dvostrukih aršina. S jedne strane imamo situaciju da se u više navrata ističu zastave države Turske u Rožajama i države Albanije u Tuzima i u Ulcinju i da niko ne snosi nikakve sankcije, a da sa druge strane, ako srpske porodice na svojoj svadbi istaknu trobojku, te trobojke se oduzimaju i plaćaju se kazne od 700 do 1.500 evra. O takvoj vrsti brutalne diskriminacije ja govorim. I ponovo vas upozoravam, Srbi neće pristati na oduzimanje trobojki i represiju ove vlasti, može vam se to vratiti kao bumerang.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Izvolite, poslaniče Damjanoviću, odgovor na komentar.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Nije se ministar ni udostojio poslaniku ovog doma da odgovori na klasična pitanja koja sam postavio, da mi kaže koja je razlika između srpskog i crnogorskog jezika odnosno lične karte moje na ćirilici i vozačke na latinici. Nemojte da se igrate, gospodine Numanoviću. Ja sam „operisan“ od nacionalizma i zaista se trudim da doživljavam Crnu Goru kao građansku državu i da radim sve ono što jesu suštinski principi jedne građanske države i jednog građanskog društva. Ali, nemojte da ni na zaobilazan način, kao što je u ovom vašem izvještaju to dato srpski jezik kojim govori dominantna većina građana u Crnoj Gori, svrstavate u manjinske jezike. To je prva stvar.

Druga stvar, u Zakonu o izboru odbornika i poslanika jasno je definisano koji manjinski narodi mogu da koriste takozvanu afirmativnu akciju. Bošnjaci, Muslimani, Albanci, Hrvati, sa raznim pragovima, nema Roma, o tome se ne govori u ovom vašem izvještaju. Zašto oni ne mogu da koriste afirmativnu akciju? Šta je sa afirmativnom akcijom u lokalnim sredinama? Ja sam se sa kolegom Mustafićem zalagao da imamo,

ali gospodin Krivokapić je brana bio u tom momentu, razgovaraćemo o tome, imamo dijalog, da se donese poseban zakon o izboru odbornika, pa da se takozvana autentična zastupljenost definiše i na lokalnom nivou. Ko od toga bježi? To su principi zaštite manjinskih naroda, a ne da se ovdje poništava jedno pismo, ćirilica, koje je pismo crnogorskog naroda i bošnjačkog i muslimanskog i srpskog i da se pravi diskriminacija u odnosu na pismo i na dominantan jezik kojim se govori ovdje.

Gospodine Mustafiću, gospodine Škrelja vi ste predstavnik albanskog naroda, hajde da ovo ne bude država licemerja. U Finskoj je manjinska švedska populacija, ta dva jezika nemaju ništa zajedničko, svi imaju obavezu da uče i švedski jezik. Pet posto je Albanaca u Crnoj Gori. Hajde da ne bude licemerja, neka naša djeca u osnovnom obrazovanju uz jedan maternji uče i albanski jezik. Mnogo je bitno da naša djeca koja uče jedan zajednički jezik koji možemo da ga zovemo srpski, crnogorski, bošnjački, muslimanski, neka bude i obaveza da uče i albanski jezik. Hrvatski, izvinjavam se. Tako se prevazilazi velika etnička distanca koja postoji u Crnoj Gori. Niko nema hrabrost da pokrene to pitanje ovdje. A ovdje pokušavamo da pod firmom brige o manjinama poturamo da, recimo, jedan jezik dominantan ovdje bude manjinski jezik.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam.

Radi preciznosti, prvo, ne postoji kodifikovani muslimanski jezik na svijetu nigdje. Dakle, to ne postoji, to je faktografska činjenica, a druga činjenica da smo usvojili posebnu afirmaciju na lokalnom nivou prošle godine, negdje u aprilu, prije nešto više od godinu i tri mjeseca, koja se tiče upravo afirmacije u nekim sredinama pod određenim uslovima.

Ne, samo sam morao jer ste se meni obratili, meni ste se obratili.

Izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Vi sami znate da naš Zakon o izboru odbornika i poslanika definiše i izbore na državnom nivou i izbore na lokalnom nivouima. Znate i sami kada smo imali probleme na Kolegijumu kod utvrđivanja rješenja, da smo za državni nivo ograničili dolje i gore, da ne objašnjavam sada taj prag za afirmativnu akciju, nema ga za lokalne sredine. Ne, ne, zašto ...

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Ima, kolega Damjanoviću, pogledajte rješenja koja smo usvojili, izmjene i dopune Zakona.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Ja znam ta rješenja. Ko je podnio listu koja je tumačena kao lista autentičnih manjina na lokalnim izborima?

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

To što nije korišteno pravo, to je druga priča, ali je donešen zakon većinom u ovom parlamentu, i to dvotrećinskom.

Hvala vam.

Naravno, ali prije toga ćemo čuti poslanika Perića, pa poslanika Kalača.
Izvolite, poslaniče Perić.

SRĐAN PERIĆ:

Evo, kratko. U teorijskoj ravni nemamo mi nekih krupnih razilaženja, ali imamo u praksi. Efikasna država je ona država kada je svaki građanin doživljava svojom. Mistifikujemo često stvari. Koncept građanske države suštinski počiva na tome da je država ugovor svih građana i koliko god bilo ko na parče tražio pravo na sebe, ako ne uloži više u državu nego što dobija od države, ta država je neodrživa. To nije koncept Crne Gore, to je koncept svake države. To je osnov. Čini mi se da nekad možda ja kao etnički Crnogorac bih imao možda neke primjedbe čim nijesam zadovoljan. Možda bih i ja imao nekad da kažem da nijesam zadovoljan komentarima koje čujem u odnosu na ono što ja smatram svojim identitetom. Ali to ne mora da znači da mora biti destruktivno na bilo koji način usmjereno prema državi.

Ono što je meni jako bitno, kada govorite o promjeni svijesti, nije nama toliko čak u ovom trenutku ni svijest toliko problem koliko praksa. Potrebna je promjena prakse. Ja sam dao primjer, koji je vrlo lako ispraviti, od 2010 do 2014.godine broj Roma u državnoj upravi je porastao sa jedan na dva. Nema primjene dominantno, nema primjene 20% sadržaja lokalnih sredina, predstavnika lokalnih sredina, kultura, tradicija, čega god, u predmetnim programima. Ono što je meni pomalo, moram reći, licemjerno kada govorimo o tome, kada predstavnik ove vlasti govori o tome da se trebaju zapošljavati najbolji, a zaista apsolutno svi znamo da se danas u Crnoj Gori dominantno, 99% sam spreman da kažem, ako ne i 100%, u državnoj upravi zapošljavaju ljudi po kadrovskom ključu. Ne sporim kvalitet ljudi koji se zaposle, ali ljudi znaju da moraju da pođu u stranku da bi se zaposlili u organ državne uprave. Mislim da je to jedan ekstremno visok problem koji je vrlo blisko vezan sa ovim problemom. Znači promjena prakse, a promjena svijesti, ja se nadam da smo naučili šta su negativna iskustva 90-tih godina.

Hvala vam.

PREDŠEDAVALJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Poslanik Kalač, vaše pravo na komentar ministarovih komentara.

ALMER KALAČ:

Smatram da su ova pitanja na koja nijeste odgovorili od krucijalnog značaja. A to su: koliko se sredstava izdvaja godišnje za manjinsku politiku zbirno za sve manjinske narode u Crnoj Gori i nijeste odgovorili na pitanje zašto vam institucije ne dostavljaju podatke. Onda dopunsko pitanje - šta ste preduzeli u tom smjeru da ti ljudi ne mogu proći nekažnjeno, ti koji nijesu na čelu te institucije, zbog takvog ponašanja. Da li su podaci toliko poražavajući, loši, pa ih ne dostavljaju ili je nešto drugo u pitanju i šta ste vi preduzeli. Nešto što ste pomenuli, a to je rad savjeta, kazali ste da od 2008.godine do 2012.godine tražili ste od savjeta da rade svoj posao. Tu se postavlja pitanje da li su oni, odnosno da nijesu radili svoj posao. Da li je to bilo u smjeru da su oni imali mogućnost da nešto odrade, a nijesu uradili, ili je u pitanju da su radili u suprotnosti sa zakonom.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam.

Prelazimo na diskusije, poslanik Škrelja je prvi prijavljeni, a nakon njega poslanik Pavlović.

Izvolite, poslaniče Škrelja.

LUIĐ ŠKRELJA:

Hvala, potpredsjedniče, uvaženi ministre sa direktorom Đokajem, želim dobrodošlicu direktoru Đokaju.

Ukoliko mi dozvoljavate, gospodine potpredsjedniče, ja sam tražio samo minut da pojasnim neke stavove sa gospodinom Damjanovićem prije.

PREDSJEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Poslanik Damjanović je uputio to meni i mi smo to pojašnjavali. Mislim da smo se razjasnili.

Izvolite diskusiju.

LUIĐ ŠKRELJA:

Hvala. Uvažavam, ja sam legalista, sve što mi se kaže slušam.

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Ideje dostojanstva slobode, jednakosti i pravde javljaju se još u grčkoj filozofiji, a prisutne su u većini svjetskih kultura i religija. Prava, kako ih danas shvatamo, postepeno su prenesena sa područja filozofije, religije na području prava i politike te su rezultat dugotrajnog procesa, raspravljanja na osnovu naučnih teorija, te prvenstveno političkih, ali i društvenih ili individualnih inicijativa. Važnu ulogu u razvoju ljudskih prava imali su brojni filozofi politički mislioci, posebno oni iz 17. i 18. vijeka, kada su po prvi put formulisani zahtjevi za građanskim i političkim pravima. Jedan od njih svakako je Tomas Softs engleski filozof 17. vijeka, koji se bavio problemom društvenog i političkog uređenja. U svom djelu izlaže teoriju društvenog ugovora, prema opisu ljudi sklapaju društveni ugovor, kako bi prirodno stanje koja shvata kao rat protiv svih, protiv sviju, prešlo u stanje civilizovanog društva, prenoseći u svoju vlast na pojedinca ili skupinu ljudi odnosno na državu. Država je rezultat društvenog ugovora, te sredstvo osiguranje mira vladavine prava, razuma i zakona kako to uspješno i sa vidljivim rezultatima i uspjesima čini i naša Vlada, tj. Vlada države Crne Gore. Iako obojica polaze od teorije društvenog ugovora, za razliku od Hobsa koji smatra da su prava suverena, apsolutna i nedjeljiva, Džon Lok kritikuje apsolutnu monarhiju. On smatra da u apsolutnoj monarhiji nema vlasti koja bi štitila građane od samovolje vladara što ga uvodi koncept diobe vlasti na zakonodavnu, izvršnu, te smatra da je narod jedini nosilac državnog suvereniteta. Zakonodavna vlast za Loka nije neograničena, već se temelji na zakonima koji bi trebali služiti narodu i biti jednaki za sve. U slučaju da nosilac zakonodavne vlasti zloupotrebljava svoju vlast, narod mu je može oduzeti, pa čak i silom. Time zapravo Lok potvrđuje pravo naroda da izražava i protestima svoje nezadovoljstvo, naravno ovdje nije riječ o našoj opoziciji. Još jedan politički mislilac izvršio je značajan uticaj na ideju Francuske revolucije, ali i na tvorce američke Deklaracije o nezavisnosti. Bio je to Monteskje, tvorac teorije podjele vlasti. Monteskje dijeli vlast na izvršnu, zakonodavnu i

sudsku, što je temelj modernih građanskih demokratija, a nalazimo je i u većini svjetskih ustava. Slično kao i Hobs i Lok i Žan Žak Ruso, francuski filozof, u svojim razmatranjima o društvenom uređenju i suverenitetu ishodište pronalazi u teoriji prirodnog stanja i društvenog ugovora.

Međutim, suprotno Hobsu, Ruso smatra da su ljudi po prirodi dobri. Ja mislim da biste trebali ovo malo da slušate. Da su ljudi po prirodi dobri, slobodni jednaki i ravnopravni, a ono što ih kvari je politika, civilizacija i kultura, vodite računa o tome.

Društveni ugovori, ujedno i uslov njegovog najznačajnijeg djela, prema Rusou bi trebao osigurati prava koji su pojedinci imali u prirodnom stanju te volju svakog pojedinca sadržanu u opštoj volji, pa tako on kao najbolji oblik vladavine ističe demokratiju, naravno sličnu našoj u Crnoj Gori.

Volter, filozof, književnik, historičar, također je dao doprinos vrijednostima i idejama Francuske revolucije. Volter je prvenstveno bio inspirisan djelima Loka ... Njutna. Bio je jedan od najstaknutijih boraca za građanska prava i slobode, zagovornik vjerske tolerancije, kao i principa odvojenosti crkve od države, strastveni kritičar aristokratije i režima zbog čega ga mnogi smatraju prethodnikom Francuske revolucije.

Mogu li samo...

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Naravno, veoma zanimljivo izlaganje, imate još pola minuta da završite.

LUID ŠKRELJA:

Dobro.

U Francuskoj, ovo mi je bitno, 1789.godine nastala je Deklaracija o pravima čovjeka i građanina, koja je izraz poznatog zahtjeva Francuske revolucije - liberte, egalite, paternite, te predstavlja političko i pravno otelotvorenje ideje ljudskih prava. Svakako najvažnije ideje sadržane u Deklaraciju jesu da se čovjek rađa i ostaje slobodan i jednak u svojim pravima. Držimo da su ove istine samorazumljive, da su svi ljudi stvoreni jednaki, da ih je njihov stvoritelj obdario određenim neotuđivim pravima, da su među njima život, sloboda i težnja sreći i da osiguranje tih prava ljudi osnivaju vlade koji dobivaju svoje pravične vlasti na temeljima saglasnosti onih koji vladaju i onih koji su izabrani.

Hvala na pažnji.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala. Veoma ... istorije i filozofije, ali nikako da stignemo do 2012. i 2013.godine.

Kolega Pavlović ima riječ, a neka se pripremi poslanik Popović. Izvolite.

KOČA PAVLOVIĆ:

Hvala, gospodine predsjedavajući, poštovane građanke i građani Crne Gore,

Ja se nadam da ste bili u programu zadnjih minuta i da ste pratili ovo, to je bila jedna dobra ilustracija kako se jedna vrlo ozbiljna tema, mi danas raspravljamo o jednom dokumentu koji se zove Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i

drugih manjinskih zajednica, jedan veoma bitan dokumenat i životno važan za jedan ogroman broj građana Crne Gore, dakle kako jedna vlast to razvodni, obesmisli i pretvori na kraju u sprdnju. Sve živo pretvori u sprdnju, to smo svjedoci, pogotovo ono što se tiče manjina. Mislim da je još tužnije, tragičnije, makar za mene, kada se to dešava, kada je kanal za razvodnjavanje i obesmišljavanje cijele ove vrlo ozbiljne priče neko ko sebe i još deklariše kao zaštitnika, predstavnika manjina u ovome domu. Ja mislim da je to zaista neprimjereno, ali što je ta politika koju moramo nekako, izgleda na ulici po svoj prilici na jesen da uklonimo iz ove Crne Gore. To je ta bolest koju mi moramo svi da uklonimo.

Dakle, poštovane građanke i građani Crne Gore, imamo još jedan detalj ovoga ovdje mozaika ovdje danas u Skupštini Crne Gore, još jedan dio toga pazla je činjenica da vidim ovdje preko puta u klupama Vlade dvojicu ljudi, ja ih pozdravljam, od kojih je jedan gospodin Đokaj. Ja mislim da je gospodin Đokaj upravo pravi svjedok i pravi kvalitetni učesnik rasprave koju nijesmo imali ovdje. Rasprave o izvještaju trošenja para Fonda. Odmah bih htio na početku da kažem da potpuno podržavam ono što je rekao kolega Damjanović, mi smo morali da prvo o tome raspravljamo. Radi se o tri godine dana u kojima Fond za manjine troši pare, potrošio je četiri-pet miliona, mi pojma nemamo kako se potrošilo. Mislim da gospodin Đokaj bi mogao kvalitetno da učestvuje u toj raspravi i da nas na pravi način uputi u stvarno stanje stvari tamo kad je Fond u pitanju. Jer, koliko ja znam, on bojkotuje Upravni odbor čiji je član. Upravo zbog toga stanja. Zašto je to tako? Pa to je prosto tako zato što je inače manjinska cijela politika jedno oruđe političke diskriminacije od samoga početka. Ja se i ne obraćam gospodinu ministru koji je ovdje, jer ga uopšte ne doživljam kao ministra koji radi svoj posao, on se ne bavi zaštitom manjinskih prava, ne bavi se zaštitom prava, ne bavi se zaštitom ljudskih prava, on je, prosto da kažem, aparačik partijski koji je zadužen da prikuplja. Ja nijesam rekao nijednu uvredljivu riječ, ja samo govorim istinu.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Molim vas, znamo što je riječ aparačik, znamo šta je ta riječ.

KOČA PAVLOVIĆ:

Partijski vojnik, je li to uvredljivo? Partijski vojnik, koji ne obilazi teren i pokušava da prikupi glasove. Rezultat njegove politike je ovo glasanje nogama, sad, trećina Rožaja, petina je Bijelog Polja itd. Ovo iseljavanje jeste ilustrativno, da kažem, ilustrativna poruka, ocjena ove politike, ove Vlade, kada je u pitanju zaštita i unapređenje prava manjina i drugih manjinskih zajednica itd. Mi nema što ovdje da raspravljamo. Ovi ljudi što su otišli na Zapad posljednjih par mjeseci, oni su najbolju raspravu o toj politici napravili. Zaista, ovdje kada je u pitanju fond manjina, mi smo morali danas da raspravljamo, jer se radi o krađi građana Crne Gore, o korupciji, razumijete, o tome smo morali danas da pričamo. I to, te isprike koje smo čuli, stvarno potpuno neubjedljivo, moram reći, neubjedljivo. Jednu stvar sam samo htio da kažem i tu takođe se slažem, što je već zabrinjavajući stepen slaganja, našaliću se, neće se ljutiti gospodin Damjanović, sa gospodinom Damjanovićem. Ja mislim zaista kada je u pitanju albanski jezik, ja sam to od 2008.godine ovdje više puta govorio, mislim da on

mora biti obavezni predmet albanski jezik, makar u osnovnoj školi do nekog razreda u svim školama na teritoriji Opštine Podgorica i drugih opština, gdje imamo značajnu zastupljenost albanskih građana. Isto kao što mislim da govorimo o dvojezičnosti. Znači, albanski i maternji, srpski i crnogorski kako ga već zovemo, morao bi da se uči, on bi morao prosto da se uči. To je zato da bi se razumjeli. Ja mislim da je možda bolje da se ponašamo u skladu sa jednim nedavnim tvitom koji sam vidio, vrlo mudrim, koji kaže: "Bolje da se ne razumijemo, čim se počnemo razumijevati odmah se posvađamo". Ova vlast stalno podgrijava podjele, ova politika, manjinska politika koju vodi ova vlast, nije ništa drugo nego rekao sam već oruđe političke diskriminacije, mehanizam za raseljavanje manjinskih naroda posebno sa sjevera. Ovdje smo danas čuli nekoliko stvari sa kojima želim da se ne složim javno. Prvo, očigledno imamo potrebu, to je potpuno jasno i to nam Ustav čak i propisuje kao obavezu, tu potrebu da jasno definišemo koji su manjinski narodi u Crnoj Gori. To je namjerno ostalo nedefinisano. Ja da odgovorim onima koji kažu da neće da licitiraju sa tim ko su manjine - ti koji ne žele da jasno definišu ko su manjine u stvari žele da produže ovu pljačku i korupciju koja se dešava u Fondu za manjine.

Druga stvar koja je rečena, manjine su sad u teškoj poziciji, u krizi je država i Vlada sad ne može da realizuje manjinsku politiku. Pa ništa vam ušavnija ta politika nije bila ni kada Crna Gora nije bila u ekonomskoj krizi.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Komentar poslanika Škrelje. Idemo redom, poslanik Škrelja, pa poslanik Kalač, pa ćete onda dobiti riječ vi.

Izvolite, poslaniče Škrelja.

LUID ŠKRELJA:

Gospodine potpredsjedniče, ja sam se javio upravo zbog toga što sam se prepoznao, a direktno na diskusiju gospodina Pavlovića, kritikujući i davajući neka svoja razmišljanja o tome kako ne pričamo, apsolutno nijesam pričao o tački dnevnog reda, kao ni vi sada, gospodine Pavloviću.

Samo da podsjetim, ja potičem iz neke patrijarhalne sredine, pogotovo u Malesiji, ovamo obično ljudi drže govore po sahranama, razumijete. Ako čita nešto ne zna ništa, ako priča tiho opet ne zna, ako galami priča dobro. Pa su ga jednom pitali šta je on rekao, a fino je pričao, a šta je rekao, ništa bogami, nego je jako pričao, visokim glasom, toboš nešto. Tako i vi pokušavate da nešto kažete, a u suštini ništa niste rekli, za razliku od mene kome očigledno je satisfakcija da neke ljude treba i naučiti istorijatu ljudskih prava, jer ne počinju ljudska prava sa nama, niti se završavaju s nama. Šta smo čuli tokom, evo da prihvatim krivicu da nijesam pričao izvještaj, šta smo čuli? O zastavama na Rumiji, o skrnavljenju vjerskih objekata, što se pojavljuje neka zastava tamo i to zastava jedne strane države, bez obzira kažem na način, da li treba ili ne treba. A ja sam svjedok tome da sam prisustvovao i da postoji. Srpska zastava skoro u svakom sakralnom objektu u Crnoj Gori, ne pada mi napamet da kažem da ta zastava može da oskrnavi taj vjerski objekat. Ja pričam o državnoj zastavi, znam što je i srpska, znam što je vjera i nema ljutnje oko toga. Tako, gospodine Pavloviću, ne treba da svaki put pokušavate za ono što vi možda radite drugačije bi vam dao ruku. Ali, vi ste poznati po

tome kao čovjek, kao poslanik koji nikada ne govori o tački dnevnog reda. A ja sam pričao o tački dnevnog reda, neću da se bavim brojkama i slovima, treba svi da ga pročitamo. Tu priču znaju svi građani Crne Gore.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Bićemo precizni u vremenu kao sa gospodinom Škreljom. Izvolite.

KOČA PAVLOVIĆ:

Poštovani građani i građanke Crne Gore,

Gospodin Škrelja je očigledno u Vikipediji, pa je svaka njegova rasprava neka od stranica sa Vikipedije skinuta i ja poštujem njegovu namjeru da tako edukuje crnogorsku javnost i ovaj parlament. Meni konkretno to što ste govorili nije bilo nepoznato, tako da nemate potrebu, ja vas oslobađam toga i nemojte zamjeriti što vas ubuduće neću slušati. Čak sam imao utisak danas da čitate istu priču, istu priču o Francuskoj revoluciji koju ste i prošli put čitali, ali nebitno je.

Da kažem ono što se ... oko zastava, ja zaista to moram da kažem. Jedna je stvar zastava druge države. To je jedna stvar, a druga je stvar potpuno zastave koje su manjine prihvatile kao svoje simbole. To su dvije potpuno različite stvari, valjda vi to znate donijeli smo zakon ovdje u Parlamentu. Donijeli smo zakon, gospodine Škrelja, ovdje u Parlamentu. To što vi ne razlikujete trobojku neku ili državnu zastavu Srbije od crkvene zastave, to je vaša stvar. Ja mislim da to možete takođe na Vikipediji da pronađete, pa malo poradite na tome. Ono što sam ja želio da kažem, gospodine Škrelja, jeste sljedeće.

Ovdje smo čuli, ja sam, nijeste Vi, nemojte lično doživljavati ovu moju reakciju, Vi ste bili samo jedan iz cijeloga šalona je ljudi iz DPS-a koji svaku ozbiljnu priču pokušava da pretvori u sprdnju, razumijete. Ova priča do te mjere tangira život, tangira dnevnu egzistenciju manjinskih naroda u Crnoj Gori, svakoga pripadnika manjinskih naroda, a vi tome pristupate isključivo kao nekoj bazi glasova. Jednostavno, sada se vidi, vama ne trebaju manjine, vama Bošnjacima na sjeveru ne trebaju samo glasovi njihovi i ako možete da pronađete model da ti glasovi nekako završe u onoj kutiji. Vas manjine ne interesuju.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Kolega, često imam potrebu poslije vašeg učešća u diskusijama i komentarima da se podsjetim malo Poslovnika i konkretno člana 106. koji kaže da su poslanici i drugi učesnici u pretresu dužni da poštuju dostojanstvo poslanika i Skupštine i da se jedni drugima obraćaju sa uvažavanjem. Moj utisak je da ste u ovoj komunikaciji sa kolegom Škreljom povrijedili ovaj član našeg Poslovnika i da je vaše obraćanje prema kolegi Škrelji bilo ispod nivoa koji definiše naš Poslovnik i koji uvažava i poštuje ovaj dom.

Možete, svakako.

KOČA PAVLOVIĆ:

Gospodine Simoviću, ja mislim da nije u redu, da ste uvredu gospodinu Škrelji nanijeli. Jer, gospodin Škrelja, koliko ja sam vidio, nije se osjetio uvrijeđenim ovim što sam ja govorio, a vi ste našli za shodno da to primijetite, što govori dvije stvari. Prva stvar je da ste vi reagovali iz političkih razloga, jer vam u političkom smislu ova moja priča i ova argumentacija nije se dopala, a druga stvar je da ste uvrijedili veoma gospodina Škrelju, koji nije niti malodoban, niti malouman da ne umije sam da reaguje u zaštitu svoje ličnosti ako se osjeća uvrijeđenim. Prema tome, ne trebate mu vi, pa makar bili i šef poslaničkog kluba.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Nije ovo za kolegu Škrelju, reagovao je prema meni u momentu dok ste pričali i na neki način zatražio je proceduralno da poslovnički reagujem i ja sam samo reagovao, kakva mi je i obaveza u skladu sa našim Poslovnikom, pozivajući se na jasan član našeg Poslovnika. Ja sam siguran da će javnost najbolja biti potvrda moje konstatacije da ste povrijedili ovaj član Poslovnika i da ste u vašoj komunikaciji današnjoj, neću da idem dalje sa kvalifikacijama, bili ispod nivoa korektnog odnosa prema svom kolegi poslaniku.

Hvala vam.

Sljedeći se javio kolega Kalač. Izvolite, kolega Kalač.

ALMER KALAČ:

Hvala vam, potpredsjedniče.

Da ne bude nedoumica, ja sam taj koji je kazao da nećemo u ovom domu licitirati ko je manjina, a ko ne, jer svako ima pravo da se svrsta tamo gdje misli da treba i oko toga nema nikakve dileme. Što se tiče pripadnika mog naroda, čije je iseljavanje intenzivirano u posljednjem periodu, tačno je to. Međutim, mi pokušavamo u vladajućoj koaliciji iznaći najkvalitetnije moguće i dugotrajno rješenje za taj problem, za razliku od nekih koji bi najvjerojatnije voljeli vidjeti manjinske narode u tim autobusima, ali sa kartom za jedan pravac. I oni koji posjećuju ovih dana nijesu pokazali, nijesu dali nikakav konkretan predlog i konkretno rješenje, već su ih pozvali upravo na nešto suprotno, a to je da ruše sve ono što su godinama stvarali, počevši od institucija pa na dalje. Mi za takav pristup nekom problemu nijesmo i to nijesu rješenja koja mi iznalazimo u ovom momentu.

Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se kolegi Kalaču.

Kolega Pavloviću, izvolite.

KOČA PAVLOVIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Kolega Kalač, ja mislim da oko te prve stvari koju ste rekli, mi se suštinski ne razlikujemo. Ja mislim da ćemo se složiti oko toga, makar iz vaše partije sam više puta čuo taj glas i tvrdnju i shvaćanje i jednu frustraciju koju i ja dijelim. Nema nikakvog osnova stvarnoga da 35% ili 45% fonda ili 50% para iz Fonda uzima ovaj Vuksanović i ta njegova ekipa. Ja ne kažem, možda ima nekih Srba koji sebe osjećaju kao manjinu u

Crnoj Gori, možda ima, to je 0,1%, shvatate. Prema tome oko toga se ne razlikujemo, samo ja ne razumijem vas kada vi kažete da nećemo da imenujemo ko su manjine. Ja mislim, da je to način da te ljude, te manipulante i moram reći kriminalce, po onome kako ja vidim, da ih uklonimo nekako da ih skinemo sa budžeta. Eto, to je ta priča. Dozvolite samo.

Što se tiče konkretnih rješenja o kojima ste vi govorili sada i prebacili nama da mi neki koji smo bili na sjeveru nedavno, pred punom salom u Rožajama govorili i razgovarali sa ljudima, ja moram da vam kažem. Mi imamo neka konkretna rješenja i mi smo pokušali, gospodine Kalač, u okviru institucija da pokrenemo jedan državni mehanizam, jer mislimo da je problem ogroman. Problem mora država da rješava. Ja sam pokrenuo inicijativu ovdje, kontrolno saslušanje da se održi na Odboru na kome smo ja i kolega Mustafić, pitajte vašega kolegu Mustafića zašto nije podržao to, falio nam je jedan glas. Pa evo, neka potpiše i imaćemo to kontrolno saslušanje.

Treća stvar, nijesmo ni na kakvo rušenje mi pozvali, mi smo samo pozvali ljude da u septembru nas podrže i da dođu na protest, koji će biti miran i demokratski, jer mislimo da je Crna Gora jednako njihova ... ne samo oni koji su bili u sali nego i onih koji su izašli.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Ministar Numanović se javio za komentar diskusije kolege Pavlovića.

Izvolite, ministre.

SUAD NUMANOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Dakle, u vašem odsustvu, zbog vaše informacije, ja sam se javio zato što je uvaženi poslanik Pavlović upotrijebio jedan, prvi put čujem taj termin, vjerujte, i na ulici vrlo rijetko, ili sam zaboravio, aparatič, koji je bio upućen meni.

Gospodine Pavloviću, uopšte me ne interesuje vaše mišljenje personalno o meni kao ministru, ali nikada sebi nijesam dozvolio ni u ovom domu, a ni uopšte u životu, da ljude karakterišem negativno, čak i kada sam imao pravo, nego sam iz negativnog uvijek u njima tražio nešto pozitivno i uvijek sam im se sa te pozitivne strane obraćao i to građani Crne Gore znaju. Naročito oni odakle ja to potičem, a odnos njihov prema meni i vama jedino mogu rezultati da pokažu i to pokazuju svih ovih godina. Dakle, da bi to ostvarili, što vi ste zacrtali u vašim glavama, to ćete morati da ubijedite prvo one koji su donosioci odluka takvih, a to su građani Crne Gore. I kao pripadnik građanske partije ljude nikada nijesam dijelio ni po kakvom osnovu, pa ni po nacionalnom. Sada se nalazim na čelu Ministarstva za ljudska i manjinska prava i u okviru zakona radim sve da politiku koja je u nadležnosti ovog ministarstva sprovodim sa svojim saradnicima i sa cjelokupnom Vladom u interesu i pripadnika manjinskih naroda, ali i svih građana Crne Gore. Ono što smo uradili u poglavlju 23, prosto nema potrebe da mi sebi hvalimo ili kudimo, to kaže taj napredak Crne Gore u poglavlju 23. Molim vas, potpredsjedniče, između ostalog u životu sam se bavio mnogim stvarima, ali kao ljekar da vam kažem, dobar dio ljekarskog posla sam radio kao preventivac u smislu suzbijanja onih pojava koje su zlo za naše društvo. To je pušenje, alkohol i droga.

Zahvaljujem.

PREDSJEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Kolega Pavloviću, izvolite.

KOČA PAVLOVIĆ:

Gospodine Numanoviću, da vam kažem, riječ aparacič, ja sam imao utisak da ste vi široko obrazovan čovjek, pa me začudilo ovo što ste vi rekli da tu riječ nikad ili vrlo rijetko ste je čuli ili je nikad niste čuli. To nije nikakva uvredljiva riječ, partijski vojnik, što bi rekli. Ja sam ponosan što sam vojnik ove moje partije, vjerujte mi. Ja ne mijenjam tablice, gospodine Numanoviću. Od kad sam u politici imam jednu tablicu i ponosan sam na nju. Nikad neću promijeniti tablice. I nikad neću ukrasti ovu državu ja, razumijete. U tome je ogromna razlika između mene i vas, ogromna razlika.

Što se tiče rezultata gospodine Numanoviću, znate li čija je ideja pravljenja Fonda - moja je. Kolega Kemal Purišić, kolega Vaso Siništaj i ja smo napravili onu prvu rezoluciju o formiranju Fonda. Znate li vi to, ne znate naravno. Onda ste došli vi i vama slični i od ovoga fonda napravili u stvari jedan kanal za krađu države Crne Gore, krađu poreskih obveznika i za korupciju i vi ste zaboravili ko je to napravio.

Prema tome, gospodine Numanoviću, ja mislim da vam činim veliku čast što pristajem sa vama uopšte da polemishem, razumijete. Što uopšte polemishem. Ja mislim da ste i te časne principe koje ste pomenuli danas iz perioda kada ste se bavili medicinom, onu zakletvu koja ide uz to, mislim da ste isto prekršili u međuvremenu, osim ovih tablica.

PREDŠJEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Vjerovatno ćete reagovati ali, ja moram takođe da vas ponovo upozorim da ste i ovaj put sa izvjesnom dozom nepoštovanja se obratili ministru Numanoviću, ovlašćenom predstavniku Vlade za ovu tačku dnevnoga reda, kada ste kazali da ste u velikoj dilemi da li uopšte da razgovarate sa ministrom Numanovićem, da mu se obraćate, tako ste kazali, sa dosta, rekao bi, asocijacija. Moj komentar u odnosu na to je da svi mi imamo svoje adrese, svoje tablice, svoje ime i svoje prezime i ovrijednosti svih tih naših tablica najbolji sud daju građani Crne Gore, najbolji sud.

Izvolite.

KOČA PAVLOVIĆ:

Gospodine Simoviću, nijesam rekao to što ste vi rekli, to je vaša interpretacija, možete preslušati. Ja znam vrlo jasno šta sam rekao.

Ja sam rekao da mislim da činim, i to ponavljam sad, nijesam uopšte promijenio stav, mislim da činim veliku čast, nijesam rekao ni uslugu ni ništa, veliku čast gospodinu Numanoviću što pristajem da polemishem sa gospodinom Numanovićem. Jer sam na samom početku ove rasprave rekao da ja gospodina Numanovića ne prepoznajem kao ministra koji radi svoj posao. U državama demokratskim ministar bi trebao da se bavi javnim interesom u sektoru i portfelju koji je dobio, a ova vlada je sastavljena sve od ljudi koji su u stvari tu zato što svi zajedno čine jedan izborni štab. Gospodin Numanović je samo jedan eklatantni primjer takvoga ministra koji u stvari cijele četiri godine potroši

samo da bi vrbovao ljude, pritiskao, a ova populacija s kojom radi, zaista je nije teško pritisnuti. Žao mi je što je tako.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Moja ocjena je da mislim da ste bili sa izvjesnim stepenom neuvažavanja prema ministru Numanoviću. Ja molim ministra da sa ovim završimo ovaj dijalog, biće prilike u nastavku.

Izvolite.

Insistirate po minut vremena još, moraću dati kolegi Pavloviću.

SUAD NUMANOVIĆ:

Evo, da vam dam priliku da i dalje komentarišete sa mnom, gospodine Pavloviću, i neću vas pustiti da ne komentarišete sa mnom. Ne samo danas, nego dok god ste vi u Parlamentu, a ja ministar u Vladi Crne Gore.

Drugo, kako ja to zastupam pripadnike manjinskog naroda, 1990. i 1991.godine, vi ste sad nešto imali asocijaciju, ko je formirao Fond, neka vam to odgovore građani Bijelog Polja. I ne samo pripadnici manjinskog naroda, nego i većinskog pravoslavnog življa koje živi u Bijelom Polju. Nećete vi vašim lekcijama i vašim floskulama ovdje zamajavati ni manjinski ni većinski narod na sjeveru, pozivajući na bojkote, na način što ćete dezavuisati ministra Numanovića. To vam neće uspjeti.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega Pavloviću, izvolite vaš minut vremena.

KOČA PAVLOVIĆ:

Hvala, gospodine predsjedavajući.

Da, da, neću i ja računam na to da ćemo imati još rasprave, ali samo do jeseni. Nijesam ja rekao nikakvu asocijaciju koja je nekakva asocijacija ko je formirao Fond, ja sam rekao precizne podatke. Ja sam bio predsjednik Odbora za ljudska prava upravo u tome sazivu skupštinskom i moje kolege iz Odbora, ova dvojica ljudi koje sam pomenuo, Kemal Purišić i Vaso Siništaj su mi pomogli, zajedno smo napravili taj akt, tu deklaraciju o formiranju. Tako da mi znamo šta smo mislili, evo možete i njih pitati. Mi znamo,, šta smo mislili i kako smo zamišljali taj fond, kao jedno vrlo moćno oružje koje treba upravo da uradi to da zaštiti a potom i da omogući unapređivanje i kulture i ostalih aspekata života manjinskih naroda. A što se tiče floskule, ja ne znam da li ste vi to prepoznali kao uvredljivo, nema veze, ništa. Gospodine Numanoviću, ja mislim, da nema nikakvog ... Je li vi to meni ...

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala vam, kolega Pavloviću, hvala vam. Nemojte, ne, ne, taj gest, po tom gestu ministar Numanović nije prepoznat, za razliku od nekih drugih, da budem precizan Hvala.

Nema potrebe, evo i ja pet sekundi da iskoristim misleći na vas i na vaše upamćene pozive u ovom domu, da se razlika u mišljenjima i u političkim pogledima razriješi na jedan drugi način, neprimjeren parlamentarizmu.

Izvolite.

KOČA PAVLOVIĆ:

Gospodine Simoviću, na što vi mislite, ja sam vas u jednom trenutku pozvao da se nešto dogovorimo, a vi ste se prepali, mislili ste da je nešto potpuno drugo.

Ali vas još jednom pozivam, nemojte da branite kolege, a sada ministra, vi da advokatišete za bilo koga, jer onda ti ljudi kojima advokatišete ispadaju nesposobni da se sami brane. Nemojte, ja znam da u ovoj polemici gospodin ministar nije ni do koljena meni.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala vam.

Zamolio bih kolegu Popovića da uzme riječ. Izvolite, kolega Popoviću.

SRĐA POPOVIĆ:

Vjerujte da sam razmišljao poslije ovako mučne priče od koje me zaboli želudac, da odustanem, ali uvažavajući ovaj visoki dom, mislim da ovaj dom ovakve komentare, ovakvo obraćanje međusobno. Ova kuća mora da trpi, sve trpi ova Crna Gora za koju ja smatram i tvdim da nebo nigdje nije tako plavo, ali mi se čini da bi neko volio da se crno nebo nadvije nad Crnom Gorom. Ko bi to želio, njemu crnilo u glavu, a mi ćemo i dalje živjet pod ovim plavim vedrim nebom gdje je najljepše na svijetu.

Ako smo čitali Ustav... Vama ništa nijesam rekao, gospodine Pavloviću, vas nijesam ometao, te gestikulacije rukama ostavite na drugo mjesto i uputite prema nekom drugom. Jeste, jeste, gospodine Pavloviću, gestikulacije rukom, nemojte slučajno da ih mene upućujete.

Nemojte prema meni, slušao sam vas i nijesam ništa komentarisao, gospodine.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Ja vas, kolega Pavloviću, molim da čujemo riječ kolege poslanika.

Izvolite, kolega Popoviću.

Molim vas da saslušamo pažljivo.

Izvolite, kolega Popoviću.

SRĐA POPOVIĆ:

Nijesam prijetio nikad u životu, ali sam se uvijek branio i treba se braniti, samo sam rekao da takve pokrete i gestikulacije rukom prema meni ne upućujete. Ništa drugo nijesam rekao.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala vam, kolega Popoviću, molim vas nastavite, a vi, kolega Pavloviću se uzdržite od komentara iz klupe.

SRĐA POPOVIĆ:

Ako smo pročitali Odluku o proglašenju Ustava Crne Gore, gdje kaže da polazeći od odlučnosti da smo kao slobodni i ravnopravni građani, pripadnici naroda i nacionalnih manjina koji žive u Crnoj Gori, Crnogorci, Srbi, Bošnjaci, Albanci, Muslimani, Hrvati i drugi privrženi demokratiji i građanskoj Crnoj Gori, ako smo ovo pročitali, ako smo ovo upamtili onda bi trebalo svi da znamo da je najveće bogatstvo Crne Gore suživot koji vlada na ovim prostorima. Ne znam ako smo svi zato, ne znam od koga braniti i od koga štiti nacionalne manjine. Gospodin Perić je fino rekao maloprije ovdje, da pripadnik pravne države i onaj ko osjeća državu da treba više pružati nego uzimati. Čini mi se da neki ne što ne pomažu nego oduzimaju i spremni su na neke načine i vaninstitucionalno da ruše Crne Goru, što im neće uspjeti.

Da se vratim malo temi. Ako ste pročitali navode u Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore, tamo stoji jedna konstatacija da Crna Gora nastavlja da obezbjeđuje poštovanje i zaštitu manjina i kulturnih prava. Multietnički odnosi u zemlji nastavljaju se da budu dobri, a finansijska sredstva se i dalje dodjeluju u cilju razvoja kulturnog identiteta i jezika u Crnoj Gori. Mislim da je to ono bogatstvo o kojem je govorio i gospodin Numanović i formiranje nacionalnih savjeta za 2013. godinu, gdje su formirani savjeti, gdje su izdvojena određena sredstva. Isto tako, mislim da zastupljenost nacionalnih manjina u državnim organima koje ona anketa iz 2014. godine pokazuje, iz godine u godinu se pokazuje veliki napredak. Ako želimo da vidimo, čini mi se da je najveći napredak u tom obrazovnom sistemu, gdje imamo nacionalnu zajednicu Albanaca, gdje imamo nastavu na svim nivoima, gdje imamo nastavu na albanskom jeziku od predškolskog, osnovnog, srednjeg, visokog obrazovanja, ako znate da je školske 2013-2014. godine bilo 75 pripadnika albanske nacionalnosti koji izučavaju učiteljski fakultet. Ne znam gdje veće demokratije, gdje većih prava u svim udžbenicima, odnosno nastavnicima dozvoljeno da imaju 20% slobodnih, odnosno otvorenih nastavnih planova i programa gdje mogu da prepoznaju otvoreni sadržaj u smislu nacionalne kulture, istorije i umjetnosti svoga naroda. Mislim da je to demokratija, da to ne može nigdje da se nađe, mislim da je to nama za primjer.

Imao sam priliku i zadovoljstvo da u ime člana Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Crne Gore razgovaram sa delegacijom Republike Kosovo, njihovim Odborom za prosvjetu i nauku, gdje su bili oduševljeni sa pravima koje imaju Albanci u Crnoj Gori. Ništa drugo ne tražimo nego da ista ta prava imaju i Crnogorci na Kosovu.

Kamo sreće da se to ostvari ne samo na Kosovu nego i u drugim stvarima. Jedina primjedba koja je bila, otvoreno sam to rekao i na tom razgovoru jeste da nijesu baš zadovoljni izborom direktora u sredinama gdje je većinsko albansko življe. Tada sam rekao i to sada tvrdim, nije problem u Ministarstvu prosvjete, veći je problem među pripadnicima albanske populacije gdje ne mogu oni sami da se dogovore gdje će i u kojoj sredini staviti i kog svog predstavnika, a ne što se tiče Ministarstva prosvjete. Zaključujem time da treba da negujemo najveće bogatstvo Crne Gore, a to je multietnički, multinacionalni sklad jer je to bogatstvo Crne Gore.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem kolegi Popoviću.

Imamo dva prijavljena komentara.

Kolega Pavlović, proceduralno. Izvolite, proceduralno.

KOČA PAVLOVIĆ:

Hvala, gospodine predsjedavajući.

U diskusiji gospodina Popovića je iznijeto nešto što je nama svima zazvučalo kao uvreda ne zato što smo se mi prepoznali nego mislim da bi mogla zazvučati kao uvreda bilo kome u ovom Parlamentu. Potpuno sam siguran tj. želim da budem siguran da gospodin Popović nije imao namjeru to baš da kaže, dakle da u ovom domu postoje neki koji hoće da ocrne, zaviju u crno Crnu Goru. Mislim da takvih nema u ovom domu. Mislim da ćemo se složiti oko toga da takve trebamo tražiti u kriminalnoj sferi, u sferi ovih interpolino ulagača, ali svakako ne u ovom domu.

Samo sam htio da se vama obratim i da zatražim da ubuduće malo povedete računa kada ste tako senzitivni prema onome što mi govorimo, prema našim riječima tipa ... onda budite senzitivni i kada neko nas optuži da hoćemo Crnu Goru u crno da zavijemo.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega, budite sigurni da bih reagovao da sam u bilo kom iskazu bilo kog poslanika uočio taj odnos kakav ga vi opisujete, kako ga vi doživljavate. Kolega Popović je samo govorio o plavom nebu iznad Crne Gore, niđe ljepšem nebu i govorio je da u glavama nekih, ni na koga direktno asocirajući, postoji ideja o crnom nebu i da je u njihovim glavama u suštini. Prema tome, kolega Pavloviću, moguće da se neko prepozna u toj izjavi kolege Popovića, ali vjerujte da ja kao predsjedavajući nijesam imao nikakvog razloga da prekidam. Molim vas da završimo sa proceduralnim reakcijama. Za dvadeset sekundi vi da završite? Izvolite.

KOČA PAVLOVIĆ:

Ne radi se da smo se samo mi prepoznali, mislim da se na ono što je pričao kolega, ako se pogrešno razumije, može da se prepozna bilo ko u ovoj sali od poslanika, a ponavljam da mislim da takvih nema u ovoj sali, što se jedne stvari tiče. Što se druge stvari tiče, ako je gospodin Popović, imao sam utisak da je u nekom trenutku mislio na ove pozive na proteste. Ti protesti će biti mirni, masovni, demokratski, u korist Crne Gore, u odbranu države Crne Gore. Ne znam šta tu ima zavijanje u crno Crne Gore. Naprotiv, mi želimo da Crnu Goru izvadimo iz ovog kala, ove kaljuge u koju ste je gurnuli.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala, kolega Pavloviću, na tim vašim idejama.

Kolega Damjanović se javio za komentar diskusije.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Imao sam dilemu isto kao gospodin Popović vezano za komentarisanje, ali me ponukalo to što je negdje gospodin Popović onako u paketu izrazio žaljenje zbog tona koji se ovdje čuje, a i ja sam bio dio tog tona jer ova rasprava traje nekih sat i po vremena. Smatram da tu ipak moramo malo nijansirati. Ne da sam se prepoznao nego ću da iskoristim priliku da u odnosu na ovaj dio koji ste pominjali, Izvještaj Evropske komisije kažem da tu ima dio koji se odnosi na probleme u radu Fonda za manjine i koji identifikuje Evropska komisija. U odnosu na ovaj dio koji se tiče prava Albanaca, možda predstavnici albanskog naroda ovdje u građanskim i nacionalnim partijama mogu malo više da kažu. Dao sam fer ponudu, evo ja ću potpisati kao poslanik, ali ne da mi rušite zakon kao što ste par puta uradili, o tome da albanski jezik u Crnoj Gori bude obavezan u osnovnom školovanju za sve učenike u Crnoj Gori. Model Švedska, Finska. Tako se ne na riječima, ne zloupotrebama, nego se na taj način smanjuje etnička distanca prema 5% Albanaca. Smatram da kada naša djeca, osim obaveznog engleskog uče i francuski, italijanski i španski, kineski, ruski, neka uče i albanski jezik, ali to meni DPS neće podržati. Da ne bih dolazio u situaciju da mi padaju zakoni zbog većine, pripremite taj predlog zakona, ministar to može da uradi u ime DPS-a i da ovdje to završimo. To je građanska Crna Gora.

U odnosu na jednu stvar koja mi je zasmetala i molio bih kolegu da ne reaguje, koja nije direktno vezana za ovu diskusiju, oko ocjena rada Fonda za manjine. Biće ta rasprava. Raspravljaćemo o novcu koji je potrošen, o procedurama, o tome da li imamo pravi Upravni odbor, dobro reprezentovan i sve. Međutim, nemojmo da dajemo sada paušalne ocjene. Ulazio sam i sa kolegama iz Fronta u polemiku prošle godine kod tih stvari. Ovdje da odvojimo ko se kako osjeća i činjenicu da Srbi i Crnogorci nijesu manjinski narod i da odvojimo rad savjeta od toga ko se kako osjeća. Ovo je monografija Srpske novine gdje imamo podatak, potpuno iznijet, šta se radilo prošle godine, 200 knjiga, jedna od tih knjiga Monografija o Zdravku Velimiroviću, jednom od najvećih crnogorskih intelektualaca dobila je nagradu na Sajmu knjiga u Podgorici. Ovdje je dokumentovano šta se radi. O tome da li je neko iskoristio zakon, formirao srpsko nacionalno vijeće koje veze nema sa statusom manjinskog naroda a nemamo većinski narod ovdje. O tom drugom prilikom.

Ovako smo mogli, gospodine Simoviću, vi to dobro znate, pa da isti ovaj zakon zloupotrijebimo tako što 44,9% ili 45% Crnogoraca koji su, takođe, manjinski narod u Crnoj Gori, ako su i ovi ostali manjinski, a nisu, da formiramo i crnogorsko vijeće. Da li bi bilo prepreka, ministre Numanoviću, da se formira shodno aktuelnom zakonu o manjinskim pravima i crnogorsko nacionalno vijeće? Nema prepreka, ali recimo da to niko nije htio da uradi.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem kolegi Damjanoviću.

Kolega Abazović.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Gospodine Popoviću, kolega, znam da ste vi akademski radnik i profesor, ali vjerovatno ću u svojoj diskusiji šire pričati o nacionalnim manjinama i o njihovom položaju, bez ikakve rezerve, ne kao pripadnik albanskog naroda nego kao građanin Crne Gore pričaću i o problemima drugih nacionalnih zajednica. Pomenuli ste dva ... u nedostatku vaših informacija, reći ću vam sljedeće, a čisto radi istinitog informisanja javnosti. Pošto ste i sami profesor, fakultet koji je otvoren na albanskom jeziku nema status fakulteta nego je to ogranak jednog drugog fakulteta, to je prvo. Evo, sada ću vam reći logiku, pa je samo potvrdite ili demantujte. Otvorio se Fakultet za učitelje na albanskom jeziku. Koliko Crnoj Gori treba učitelja na albanskom jeziku? Hajde da stavimo da ih treba 50, treba ih 100, svake godine po 15, šest, sedam godina ko će više da upiše taj fakultet? To nije trgovina sa manjinama. Zašto se ... menadžment za turizam, pa da edukujemo kadrove iz godine u godinu? Je li bilo pametnije Vladi i jeftinije da ako treba 30, 40 učitelja da budu stipendirani, da odu u Albaniju i da se edukuju i da imaju radno mjesto? Ko danas upisuje taj fakultet, neka kažu ljudi iz Ministarstva manjinskih prava. Tako da to nije istina, to je trgovina. Isto kao sa porodilištem. Super, meni je drago da u Ulcinju ima porodilište, ali ne mogu protiv zdrave logike. Nema

porodilišta bez hiruške sale. To samo u Crnoj Gori ima, ali vi hoćete tako. Nema nikakvih problema, može, ali nemojte samo da mislite da smo toliko primitivni i da ne možemo takve stvari da identifikujemo. Postoje standardi.

Oko ovih direktora škola, ni tu niste informisani tačno. Sve direktore škola postavlja Ministarstvo kako hoće. Svi su članovi DPS-a. Tačno je, nemojte. Gospodine Dukoviću, ne iznosim neistine. Ako imate neki demant možete da se javite za riječ, ali nemojte, svi su članovi DPS-a. Ako nisu na papiru, onda su vaši podržavaoci. Reći ću vam još jednu stvar. Ko god želi da se javi da polemiše, slobodno, bre, uradite to. Nemojte da dobacujete sa mjesta. Još jednu stvar. Albanski nacionalni savjet čiji sam član, žao mi je što predsjednik nije tu, naš kolega Genci Nimanbegu, samo da potvrdi, desetak puta je davao negativno mišljenje na kandidate koje je Ministarstvo kasnije postavilo. Zar u deset, petnaest slučajeva jednom nisu rekli - evo, stavićemo 14 puta kandidata koji je naš preferent, a jedan put ćemo, čisto reda radi, da ispoštujemo mišljenje Nacionalnog savjeta. Koja je svrha nacionalnog savjeta? Ne pitam vas jer niste ni član nego gospodu iz Ministarstva koja je svrha takvog nacionalnog savjeta.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega Škrelja, pravo na odgovor na komentar ima kolega Popović. Izvolite, kolega Popoviću.

SRĐA POPOVIĆ:

Samo dvije stvari. Ako me pitate iskreno kao čovjeka da li treba svake godine po 20, 30 učitelja na albanskom jeziku, sigurno ne treba. Ako pitam i vas i mene i sve nas ovdje, isto ćemo tako reći da nam ne treba svake godine 700 ekonomista i 500, 600 pravnika, to je upisna politika itd. Doslovice kaže - na nivou visokog obrazovanja, organizovan je samostalnih studijski program za obrazovanje učitelja na albanskom jeziku. Osnovne studije traju četiri godine. U školskoj 2013-2014. godini na svim

godinama ukupno ima 75 studenata, to su činjenice, samo sam iznosio argumente koji su tačni i koji su valjani.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Kolega Škrelja, nemate pravo. Ne može, kolega Škrelja. Izvinjavam se, ali nemate pravo na komentar. Kolega Škrelja, nemate pravo, molim vas da to ne činite. Pravo je imao kolega koje nije iskoristio, ne mogu ja po mojoj prozivci, nijeste se javili, vas je pomenuo, vi ste imali mogućnost koju nijeste iskoristili. Hvala vam.

Idemo dalje. Sljedeći učesnik u raspravi je kolega Labudović.

EMILO LABUDOVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Slobodno možete da se opustite, nemam namjeru nikoga da vrijeđam. Hoću samo na početku da riješim jednu dilemu. Dakle, ja sam Srbin i uopšte se ne osjećam ugroženim u Crnoj Gori, jer u ovoj državi nijesam stranac. Crna Gora je moja država. U ovoj državi moj jezik nije strani jezik. To je jezik kojim je govorio i moj prađed i čukunded, a i vaši. Moja crkva nije strana i okupatorska crkva jer je ona stvorila i održala ovu državu. Prema tome, nemam ni jedan jedini element po kome bih se u Crnoj Gori osjetio ugroženim. Ovo je moja Crna Gora. Ali, da krenemo ispočetka.

Gospodine ministre, ovo prati značajan broj građana Crne Gore. Za one koji to ne prate, tu je i određen broj novinara koji će prenijeti ovo što vam kažem. Spreman sam, evo vam javno obećavam, ovog časa ne samo da podržim ovaj vaš izvještaj već da ga branim jače i od od vas, samo pod jednim uslovom. Možete li, neću reći smijete li da se ne bi osjetili uvrijeđenim, da mi taksativno, imenom i prezimenom što se kaže, pobrojite narode, nacionalne i etničke zajednice na koje se odnosi ovaj izvještaj. Ako to uradite, gospodine ministre, ovog časa dižem obje ruke za ovaj vaš izvještaj i braniću ga od

svojih kolega nogama i rukama. Znete li šta je problem, gospodine ministre, u ovoj materiji? Ta namjerno provučena politička prevara, usudiću se da kažem i malo krupniju riječ, mada vidim da se potpredsjednik ježi, sadržana u samom Ustavu. U Ustavu u kojem smo svi definisani kao građani. A onda nema rasprave o manjinskim pravima, gospodine ministre. Ili smo državljani i građani Crne Gore svi jednaki pred bogom i pred zakonom ili smo konstitutivni do onoga kojeg ima 0,5% u Crnoj Gori, jer smo je svi stvarali, pa hajde da se onda tako i definišemo. Ne, ovdje je po srijedi svojevrsna politička alhemija i nacionalni inženjering koji se odvija po formuli: svi smo građani Crne Gore = svi smo Crnogorci i sve je u Crnoj Gori crnogorsko. Zahvaljujući toj formuli koju uporno i na svim segmentima poturate, ovdje se zbog šačice od 1% multinacionalne i multivjerske skupine osjećaju ugroženim i poniženim i 30% ovih i 40% onih i 15% trećih i 7% četvrtih i 1,7% petih.

To je problem, gospodine Numanoviću, ovog zakona i ove materije i ove situacije. Znete li šta je još problem? Što se kroz ovu priču, znate, na nacionalnu priču se vrlo lako svi pale, pokušava zatomiti i zamaskirati jedna mnogo važnija problematika i jedan mnogo važniji segment koji u Crnoj Gori ne funkcioniše nikako, a to je stanje opštih ljudskih prava. U Crnoj Gori koja se samoproglasila državom socijalne pravde je oko 30% njenog stanovništva na donjoj liniji siromaštva. Čak je pao i poslednji bastion ekonomskog blagostanja u Crnoj Gori, a to je Podgorica, jer je u njoj stepen siromaštva čak, kažu, veći nego što je na sjeveru. Oni koji su gladni, gospodine ministre, njima je potpuno svejedno jesu li Srbi, Crnogorci, Bošnjaci, Muslimani, Turci, Cigani, ne znam ko sve ne. Po podacima Međunarodne organizacije rada, 40% odraslog stanovništva u Crnoj Gori ne radi. O kojem vi stanju ljudskih prava onda možete da govorite i da govorimo, gospodine ministre? Šta je sa pravom na slobodu izbora, na kraju krajeva, ako još uvijek važi ona formula jedna krava jednako četiri plate, a jedna plata jednako četiri glasa? Šta je sa pravom na zdravu životnu sredinu? Znete, u Pljevljima se jednako truju i Srbi, Crnogorci ili Muslimani, a nije bolja situacija ni ovdje u Podgorici. Šta je sa pravom na fer i suđenje u razumnom roku? Šta je sa pravom na život? Crna Gora ovih dana i ovih mjeseci podsjeća na ulice Čikaga iz 30-ih godina prošlog vijeka. Kada zvižde meci, gospodine Numanoviću, svejedno je koje ste vjere i koje ste nacije. Šta je sa

pravom na obrazovanje i kulturno uzdizanje na maternjem jeziku, da 40% i kusur odsto jedine osvjedočene jezičke većine to ne može da ostvari? Šta je sa pravom na vjeroispovijest, kada crkvu koja je stvorila i održala ovu državu smatrate okupatorskom i progonite na svakom koraku?

Gospodine Simoviću, pod maskom bitke na poboljšanje manjinskih prava u Crnoj Gori se pokušava opravdati i amnestirati činjenica da se ne radi ništa na poboljšanju stanja opštih ljudskih prava upravo zbog onog 1% multinacionalne i multivjerske kupljevine koja je okupirala Crnu Goru.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala vam.

Kolega Sekulić je sljedeći učesnik u raspravi. Izvolite, kolega Sekuliću.

PREDRAG SEKULIĆ:

Hvala vam, gospodine potpredsjedniče.

Uvaženi gospodine ministre, gospodine Cokaj, uvažene kolege,

Moram da budem iskren da se veoma prijatno osjećam kao poslanik Demokratske partije socijalista u ovom Parlamentu, a posebno mi je prijatno kada govorimo o manjinskim pravima i slobodama. Sada ću malo šire to da objasnim, uz žaljenje što jedan dio uvaženih kolega iz opozicije očito, s jedne strane, ne poznavajući dovoljno Zakon o manjinskim pravima i slobodama, a s druge strane prenebregavajući sve ono što je ustavna norma, pokušava da ovo predstavi na drugi način.

Prva stvar, moramo da razumijemo da pitanje manjinskih prava i sloboda nije nešto što je zacementirano nego nešto što se razvija iz dana u dan i nešto što, u konačnom, ima neke svoje ... koje moramo svi zajedno poštovati. Moram da budem iskren da negdje cijenim ono što država Crna Gora radi prema manjinskim narodima. Uostalom, sa druge strane rekao bih da su manjinski narodi na pravi i najbolji način

vratili to svojoj državi Crnoj Gori. Dozvolite samo da se prisjetimo da su manjinski narodi podržali crnogorsku nezavisnost, ne zbog Demokratske partije socijalista, ne zbog bilo čega drugoga nego zbog Crne Gore i zbog toga što su bili svjesni da će u nezavisnoj Crnoj Gori na mnogo bolji način ostvarivati svoja ekonomska, politička i svaka druga prava. Rekao bih da tu nemamo nikakvu dilemu. Mislim da se moramo podsjetiti na neke stvari iz bliže istorije, iz prostog razloga što negdje u žaru i polemici parlamentarnog razmišljanja možemo da napravimo grešku. Očito je da su manjinski narodi veoma svjesni da je Demokratska partija socijalista, prije svega, rekao bih vlast u Crnoj Gori ukupno, 90-ih godina bila na njihovoj strani i da smo zahvaljujući Demokratskoj partiji socijalista, prije svega, izbjegli ono što je bilo u našem okruženju. Izbjegli smo ono što su bili međusobni sukobi, što je nosio građanski rat i što je nosilo sve ono što je bilo karakteristično za period 90-ih godina. Rekao bih da to nikada niko u ovom Parlamentu ne smije zaboraviti, a mislim da je dobro da se s vremena na vrijeme prisjetimo toga. Pri tom, uz činjenicu da je Demokratska partija socijalista vršila dominantnu vlast i da smo bili odgovorni za sve procese u to vrijeme u Crnoj Gori, ne mislim da su neke druge partije manje zaslužne.

Samo podsjećam, ako možete da optužujete Demokratsku partiju socijalista za mnoge druge stvari, ovdje mislim da treba da kažete da, oni su vršili vlast u Crnoj Gori u to vrijeme i oni su sačuvali građanski mir u Crnoj Gori. Naravno, bilo je nekoliko incidenata koje ne smijemo da zaboravimo zato što u tom ružnom vremenu bilo je ljudi koji su ružno postupali. Demokratska partija socijalista nosi zasluge zato što smo izbjegli pošast građanskog rata i sve ono što se dešavalo u našem okruženju. S druge strane, dobro je što su manjinski narodi to pamtiti i vratili na najbolji mogući način u odnosu prema Crnoj Gori ne prema Demokratskoj partiji socijalista. Vrlo sam ponosan, vjerujte mi, što mogu da kažem da za moju partiju koja je, prije svega, građanska partija dominantno glasaju i pripadnici manjinskih naroda. Čini mi se da to i jeste nešto što karakteriše svaku građansku partiju. Možete vi to govoriti o tome na ovaj ili onaj način, ali rekao bih da su manjinski narodi prepoznali u Demokratskoj partiji socijalista ne zaštitnika nego partnera kada govorimo o ostvarivanju svih onih prava koje se mogu

svrstati u domen građanskih prava, s jedne strane, ali i prava manjinskih naroda s druge strane.

Ono što me posebno brine da dio kolega u parlamentu zaboravlja da mi imamo Zakon o manjinskim pravima i građanskim slobodama. Žao mi je što onih prvih nekoliko članova stalno izbjegavaju da pročitaju. Tamo jasno piše da su manjinski narodi, predstavnici manjinskih naroda oni koji se tako osjećaju. Sada na jednoj strani imamo sukob sa predstavnicima srpskog naroda koji smatraju da oni nijesu manjine u Crnoj Gori i na taj način politički djeluju u Crnoj Gori. S druge strane, imamo predstavnike srpskog naroda koji smatraju da jesu manjine i ostvaruju svoja prava na osnovu Zakona o manjinskim pravima. To je nešto što je očito nepomirljivo i vjerujte da građani to gledaju potpuno suprotstavljeno. Sa jedne strane gledaju na to da kažu da je možda Srpsko vijeće u Crnoj Gori više napravilo za Srbe u Crnoj Gori nego što to rade neke političke partije. Ili, obrnuto, imate političke partije koje smatraju da Srpsko vijeće na neki način uzurpira ono što je ... pravo sloboda. U svakom slučaju, mislim da je dobro da svi još jedanput pročitamo ono što su ustavne odredbe s jedne strane, a s druge strane da pročitamo i ono što kaže Zakon o manjinskim pravima i slobodama. Potpredsjedniče, samo još jednu rečenicu.

Ono što treba cijeniti jeste napor samog Ministarstva i Vlade Crne Gore da ide u korak sa onim što je pitanje ostvarivanja manjinskih prava u onome što kažemo mi da je zakonodavstvo Evropske unije ili što je najbolja evropska praksa. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem kolegi Sekuliću.

Za komentar se javio kolega Bojanić. Izvolite, kolega Bojaniću.

MLADEN BOJANIĆ:

Zahvaljujem. Samo kratko. Pošto je gospodin Sekulić govorio o ulozi DPS-a devedesetih godina. Interesuje me kako računa devedesete, od 1990. do 1997. ili 1997. do 1999. ili sve to zajedno. Zbunjen sam na koji period on to misli devedesetih godina.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Pomozite kolegi Bojaniću u razumijevanju kalendara.

PREDRAG SEKULIĆ:

Gospodine Bojaniću, zahvaljujem što ste mi dozvolili da dobijem još malo vremena i da pojasnim. Govorim o devedesetim od početka višestranačja u Crnoj Gori. I tu nemam nikakve dileme. Što se tiče Demokratske partije socijalista svako pitanje koje smatrate da možemo da otvorimo u ovom parlamentu, potpuno imate našu spremnost na dijalog. Sačuvali smo građanski mir u Crnoj Gori. Sačuvali smo Crnu Goru od bombardovanja NATO-a. Sve to spada u te devedesete. Još jedno podsjećanje. Koji god datum želite da izaberete, ne možete da nađete nijednu odluku Vlade Crne Gore iz tog vremena jedinstvenog DPS-a i nijednu odluku bilo kojeg državnog organa da je bila protiv interesa manjinskih naroda u Crnoj Gori i protiv interesa građana Crne Gore. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem, kolegi Sekuliću.

Kolega Abazoviću, izvinite, nećete imati pravo zato što je, ako sam to dobro evidentirao, iz istog kluba poslanika, Kluba samostalnih poslanika kolega Bojanić se javio za komentar. Po našem Poslovniku jedan iz kluba poslanika ima pravo na komentar. Slažem se da je vaš klub specifičan, ali moramo poštovati naš Poslovnik i zamolio bih vas da uvažite moj uput u odnosu na naš Poslovnik.

Tražite proceduralnu reakciju? Proceduralno možete, a komentar ne možete. Izvolite, proceduralno.

DRITAN ABAZOVIĆ:

U cilju pojašnjenja, mislim da je važno za javnost. Samo želim da pitam jer moguće je da smo u zabludi, a dobro je da se sva pitanja pokreću, pa da ih neko i pojasni. Ko je odgovoran za deportaciju pripadnika bošnjačkog stanovništva u Crnoj Gori? Ko je odgovoran za procese koji se vode za ratne zločine u Crnoj Gori? Ko je odgovoran za bombardovanje Dubrovnika devedesetih godina u Crnoj Gori? Da li treba da pišu odluke Vlade da tražite progon negdje? Da li to poznaje politička teorija ili ćemo se pozvati na onog generala koji je rekao - očistite selo, pa kada su sve ljude pobili, on je rekao samo sam rekao da se očisti, nisam rekao da bilo koga tjerate i bilo koga ubijate. Mislim da ovakve stvari vrijeđaju zdravu logiku i da u potpunosti ne odgovaraju činjenicama. Ako vi kao predsjedavajući dozvoljavate da se sa ovakvim, čini mi se, prilično škakljivim stvarima manipuliše, onda je to sasvim jedna druga priča.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala, kolega Abazoviću.

Proceduralno nijeste reagovali. Najavili ste ispravku navoda, nijesam bio u prilici da čujem ispravku navoda u odnosu na ono što je kolega Sekulić saopštio, a saopštio je nekoliko ključnih činjenica o očuvanom građanskom miru u Crnoj Gori, o očuvanoj Crnoj Gori i o našoj zajedničkoj aktivnosti i ulozi Demokratske partije socijalista kao vodećoj političkoj snazi u odnosu na ono što je tekovina tog vremena. Pomislio sam na trenutak da nije došlo možda do greške u mom doživljaju vašeg poslaničkog kluba, a shvatio sam da tu nema promjena, nijeste imali pravo na komentar, dvojica kolega iz istog poslaničkog kluba, tako da sam s pravom reagovao.

Proceduralno? Izvolite, proceduralno.

PREDRAG SEKULIĆ:

Gospodine potpredsjedniče, pretpostavljam da sam stekao na ovaj način i pravo da reagujem na ono što je gospodin Abazović, mislim da on neće imati ništa protiv, saopštio kao svoje vrednosne stavove. Evo, proceduralno, mogu da se obraćam vama ili kolegi Abazoviću, ali sa činjenicama ... raspravljati. Kada sam rekao da sam ponosan na ulogu Demokratske partije socijalista dozvolite mi da kažem da sam ponosan na činjenicu da je Crna Gora otvorila svoja vrata za sve one nevoljnike koji su izbjegli sa područja Hrvatske, sa područja Bosne i Hercegovine tokom ratnih dešavanja i sa područja Kosova, takođe devedesetih godina. Vjerujte mi da je činjenica da smo u jednom trenutku u Crnoj Gori, svaki peti njen stanovnik je bio izbjeglica sa ratnom ... područja u bližoj i daljoj okolini Crne Gore, zaista vrijedna poštovanja. Ne mislim to zbog Demokratske partije socijalista, zbog vlasti u Crnoj Gori, ali mislim da je to nešto što je tradicija Crne Gore i što ne smijemo da zaboravimo. Žao mi je što moram ponovo da podsjećam kolege u parlamentu.

Takođe, dozvolite mi da svaki pojedinačni slučaj o kojem govorimo ovdje, dozvolite samo pošto je bilo oko pojedinačnih slučajeva, nikakvog spora nemamo oko odgovora. Vojska nije bila u nadležnosti države Crne Gore, dozvolite tada je u to vrijeme još uvijek bila živa Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija i bila je živa vojska te Jugoslavije. S druge strane, takođe državni organi koji su pravili greške, a grešaka je bilo i o tome se govorio kada sam prethodni period govorio o tome, to se procesuiralo. Niko ne bježi od odgovornosti kada je u pitanju pojedinačna odgovornost. Dozvolite, ono što je Crna Gora napravila sačuvajući građanski mir, otvoriti državu za sve izbjeglice iz ratnog okruženja, sačuvati Crnu Goru od većeg bombardovanja nego što je doživjela u vrijeme NATO-a, vjerujte da su to vrijednosti sa kojima moramo da budemo svi ponosni, bez obzira iz koje partije dolazimo. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega Sekuliću, moram i vas da upozorim da ste zloupotrijebili proceduralnu reakciju. I to obično tako biva. Kada napravim popust kolegi Pavloviću, nakon toga kolegi Abazoviću, onda možemo to očekivati i od kolega iz Kluba poslanika Demokratske partije socijalista.

Kolega Pavlović se javio za komentar diskusije kolege Sekulića.

KOČA PAVLOVIĆ:

To je bilo ljudski, čojski, to što je Crna Gora uradila kada su bile u pitanju izbjeglice sa ratom zahvaćenih područja. Ono što je problem jeste kasnije postupanje sa tim izbjeglicama. Nedavno sam bio gore u Beranama, u Rudežu, po 25 godina ljudi žive u jednoj situaciji koja gotovo da se ne može reći da je dostojna ljudskog življenja. Na samoj ivici su, shvatate?

Prema tome, imamo problem sa tim. Odlično je što smo udomili, iako to nije bilo lako, izbjeglice sa prostora bivše zajedničke države, sa onih prostora gdje je bio rat, odlično je što smo kasnije prihvatili one izbjeglice koje su došle ovdje i našle svoje utočište i nakon NATO bombardovanja. I to je odlično. Pogledajte, kolega Sekuliću, kako se vi ponašate prema njima. Pogledajte na kakve ste ih grane doveli.

Druga stvar, sačuvali građanski mir itd. Danas sam objavio na jednom od ovih društvenih medija, socijalnih medija jednu fotografiju balkona solitera, u centru Berana, i to balkona koji gledaju na centralni trg. Znate li koja je prva asocijacija kada pogledate te balkone u kakvom su stanju i uopšte ta cijela zgrada? Znate li koja je prva asocijacija? Dobrinja, ona sarajevska iz vremena bombardovanja. Onda se sjetim uvijek kada vi kažete sačuvali smo građanski mir, spasili Crnu Goru od rata. Pogledajte u kakvom je stanju ova država. Ova država se danas nalazi iza nekih država na čijim teritorijama se ratovalo, a koji su naši susjedi. Razumijete? Konačno, vezano za ovo o čemu je ... govorio. Vojska nije bila itd. Član Vrhovnog savjeta odbrane je bio Milo Đukanović, a taj Vrhovni savjet odbrane, čak po nekim stenogramima se zaključuje da je bio vrlo oštar zagovornik vojne intervencije. Druga stvar, na Dubrovniku je bila jedinica policije,

gospodine Sekuliću, koja je u nadležnosti isključivoj nadležnosti Vlade Crne Gore bila u tom trenutku.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem.

Izvolite, kolega Sekuliću.

PREDRAG SEKULIĆ:

Uvaženi gospodine Pavloviću, rekao sam da ne postoji nijedna tema za Demokratsku partiju socijalista o kojoj ne možemo da razgovaramo. Zahvalan sam vam makar zbog činjenice da ste, istina, nevoljno priznali ovo o čojskoj i junačkoj Crnoj Gori koja je otvorila svoja vrata, a vjerujte mi, vi to veoma dobro znate, da to nije bilo moguće da Demokratska partija socijalista nije vodila politiku građanske Crne Gore, otvorenih vrata za sve nevoljnike. I one iz Hrvatske, i one iz Bosne, i one sa Kosova. Samo govorim o tome da je dobro što makar dijelom priznajete zasluge Demokratske partije socijalista za sve ono što je urađeno prethodnih 25 godina. Ne sporim činjenicu da i u Podgorici možete da nađete balkone koji nijesu okrečeni, koji nisu neuredni itd. Tu činjenicu ne možemo da sporimo, ali to zavisi od domaćina tog balkona. Pretpostavljam da nakon vaše fotografije na tim društvenim medijima da će čovjek okrečiti i srediti svoj balkon. Ne mislim da to zavisi čak ni od materijalne situacije, zavisi od čovjeka čiji je stan. Znači, da tu nemamo nikakvu dilemu.

Ono što jeste moja dilema, ako se vi i ja ne slažemo kao vlast i opozicija, hajdemo da pokušamo da kažemo ono što kaže Evropska unija u Crnoj Gori. Hoće li to da bude parametar? Hoće li da bude parametar zvanična statistika? Hoće li da bude parametar činjenica da, recimo, u Bosni koju pominjete i Srbiji koju pominjete su smanjene plate i penzije, a recimo u Crnoj Gori nijesu? Je li to zvanična statistika, hoćete li da vjerujete tim stvarima? Hoćete li da vjerujete, ako ništa drugo, budite fer, pa kažite - u redu je, ti ljudi iz Bosne i ti ljudi iz Srbije dolaze da sezonski rade u Crnoj Gori

zato što se njima isplati da rade sezonski u Crnoj Gori, a našim građanima se to ne isplati.

Gospodine Pavloviću, kada iznosite ovakve paušalne ocjene o tome da je sve u Crnoj Gori loše i da smo najgori u regionu, pogledajte zvanične podatke. Ako tome ne vjerujete, onda makar vjerujte ocjenama Evropske unije. ... uz podsjećanje šta je urađeno na evropskom putu, uz podsjećanje koliko je poglavlja otvoreno i uz posjećanje na to da smo ipak u odnosu na sve u regionu lider. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala, kolegi Sekuliću.

Izvolite, kolega Gegaj.

NIKOLA GEGAJ:

Hvala, potpredsjedniče.

Uvaženi ministre Numanoviću, direktore Đokaj, dame i gospodo poslanici, poštovani građani Crne Gore,

Moram vam na početku reći da sam već skratio diskusiju, jer dosta toga što sam bio planirao da kažem već smo imali priliku da čujemo od kolege Sekulića.

Poštovanje ljudskih a naročito manjinskih prava preduslov je za demokratiju i razvoj društva u cjelini, jer bez garancije osnovnih prava i sloboda čovjeka, bez slobodnog pojedinca nema ni zdravog kolektiviteta. Ne može se govoriti niti o demokratiji niti o slobodi i pravdi ukoliko nema poštovanja razlike. Šta više, značaj pitanja poštovanja i zaštite kako individualnih tako i kolektivnih prava manjinskih naroda u direktnoj vezi je sa dugoročnim konceptom mira i stabilnosti u Evropi.

Bilo je u svim vremenima, pa i na prostorima Crne Gore onih tekovina kojima se baš ne možemo pohvaliti, ali jedno je sigurno, specifičan odnos i kvalitet međunacionalne, međuvjerske tolerancije u Crnoj Gori nam daje zapravo da, ako se na Balkanu danas traži pozitivan primjer u tom pogledu onda je Crna Gora sigurno u značajnoj prednosti u odnosu na ostale države u regionu. Jasna je opredijeljenost države Crne Gore u smjeru pružanja maksimalne zaštite prava manjinskih naroda. Srećna okolnost je kada Crna Gora uvažava ovakvu tradiciju i mi u tom pogledu i pored činjenice da na tom planu treba još dosta činiti i učiniti u značajnoj mjeri možemo biti zadovoljni. Manjinski narodi, njihova kulturna baština, vjerska i ostala nasleđa, mogu biti i jesu samo bogatstvo koje ne smijemo koristiti za dnevno-političke potrebe, već sa pažnjom tolerantnim odnosom i prije svega civilizacijskim metodama moramo stalno unapređivati. Crna Gora danas je zemlja koja srazmjerno svojoj veličini baštini vrijedno i raznovrsno kulturno i istorijsko nasleđe. Ona svjedoči o multietničkom i multireligijskom i multikulturnom bogatstvu njenog prostora na kome su se u prošlosti hirovima istorijske sudbine smjenjivale, dodirivale, sukobljavale i prožimale različite civilizacije ostavljajući nam materijalne i nematerijalne tragove svoga postojanja.

Takođe, moram naglasiti da ima dosta oblasti kada su u pitanju manjinska prava koje zahtijevaju senzibilitet i napore ne samo od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava, ne samo od strane Vlade Crne Gore, već i od strane Skupštine Crne Gore i ostalih segmenata ukupnog društva u Crnoj Gori.

I na kraju samo da kažem da Crna Gora nastavlja da obezbjeđuje poštovanje i zaštitu manjina i kulturnih prava. Međuetnički odnosi u zemlji nastavljaju da budu dobri, a finansijska sredstva se i dalje dodjeljuju u cilju razvijanja kulturnog identiteta i jezika.

Dakle, postoji volja, a evidentni su i učinci, odnosno rezultati da se prava manjinskih naroda usklađuju i podignu na najviši nivo, kako Evropa prepoznaje kroz svoje standarde. Toliko i hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvlajujem se kolegi Gegaju.

Posljednji učesnik u raspravi po ovoj tački dnevnog reda je kolega Stanić. Izvinjavam se, kolega Abazović, nakon kolege Stanića, bila je greška u prijavi, ali u redu je, razumljeli smo se. Izvolite, kolega Staniću.

NOVICA STANIĆ:

Gospodine potpredsjedniče, poštovani građani, gospodine Numanoviću,

Prije nego što budem počeo da govorim o manjinskim pravima u Crnoj Gori, imam jedno, da kažem prethodno pitanje.

Ja mislim da ste vi, gospodine Numanoviću, bili u obavezi da podnesete ostavku onog trenutka kada je u Pljevljima podignuta optužnica protiv osoba iz Centra za socijalni rad i aktivista DPS-a, koji su novcem predviđenim za socijalnu pomoć, kupovali glasove u Pljevljima.

Vi ste u to vrijeme bili resorni ministar, ako ste naredili to da se radi, dakle po komandnoj odgovornosti, vi ste morali podnijeti ostavku, iako vas već nijesu optužili. Ako nijeste naredili, nego su to oni radili mimo vaše volje i naredbe, isto tako ste trebali podnijeti ostavku. A što se tiče manjinskih prava u Crnoj Gori, ja tvrdim da je ovo privatna država, a u privatnoj državi sa izvora mutna voda teče i ogromna većina

građana pije mutnu vodu, nijesu samo Pljevljaci, nego i građani Crne Gore. Dakle, ovdje postoji prvo politička diskriminacija, i nijesam slučajno krenuo ovim redosledom, dakle politička, pa nacionalna, pa jezička, pa vjerska, pa kulturna i tako dalje. Zašto politička? Oni koji ne glasaju za DPS to su građani drugoga reda. Na nesreću narod kome kome ja pripadam, a to je Srpski narod, u ogromnoj većini ne glasa za DPS, što je manji grijeh, a daleko veći grijeh je što je na referendumu 2006.godine u 90% slučajeva glasao za zajedničku državu i to je dovoljno da budemo građani ne drugog nego trećega reda. Dakle, to vam je to nacionalna diskriminacija u čijem korijenu leži politika.

Dokaz za ovo vam je i ovo iseljavanje Bošnjaka iz Rožaja. Ja koliko znam nijesu se iseljavali dok je tamo vlast držao DPS, kad je DPS izgubio vlast krenule su kaznene mjere i šta će ljudi moraju da bježe. Dobro je kad imaju gdje. Srbi nemaju gdje, u Srbiji je još gore, Evropa ih baš mnogo i ne voli. Jezička diskriminacija. Ovo je jedini prostor na zemaljskoj kugli gdje je jedna većina diskriminisana. Zajednica koja govori srpskim jezikom je većinska u Crnoj Gori, a on je proglašen, evo danas smo čuli, i jezikom manjinskim u Crnoj Gori, ne samo jezikom u službenoj upotrebi.

Pismo, evo četvorica poslanika među kojima sam i ja, podnijeli Predlog zakona o zaštiti ćirilice. Ćirilice u Crnoj Gori ima još samo u tragovima i mi naslovili taj tekst Predlog zakona o zaštiti Ćiriličnog pisma, a znate šta nam drugarska Vlada odgovara. Da je tu suprotno Ustavu, nego treba, a oni će to uraditi, pa im je trebalo 20 godina da urade zakon o ravnopravnoj upotrebi, a ne o zaštiti ćirilice, a ja vam tvrdim da svako slovo u tom predlogu zakona, čiji sam i ja potpisnik govori o ravnopravnoj upotrebi, samo smo stavili zakon o zaštiti ćiriličnog pisma, jer je ćirilice gotovo nestalo u Crnoj Gori. Ja sam jedan od onih koji tvrdi da Srbi nijesu manjina u Crnoj Gori, ali ne da smo

manjina, mi smo robovi u Crnoj Gori. Pogledajte koliko nas ima u organima vlasti. Četiri, pet puta manje, nego što to pokazuje popis. Još napadaju Moma Vuksanovića i Srpski nacionalni savjet što se jedan od tih robova pobunio i uspio da štampa 180 naslova na ćirilichnom pismu samo u toku prošle godine. I evo, u toku prošle godine ta njihovav izdanja su dobila desetak nagrada od nagrde Branka Ćopića, Zmaja, nagrade Srpske akademije nauka, Jelene Balšić, Miodraga Ćupića, Marka Miljanova, što je impresivno. Prosto nevjerovatno šta su ti ljudi uradili.

Na drugoj strani kulturna diskriminacija, u Kolašinu se hapse srpske zastave, na Bojnoj njivi se skida ploča „Mi smo umrli da bi Srbija i Crna Gor živjele“. U Staroj Budvi se prijeti skidanjem ploče. Zašto se to radi? Sledeće godine je stogodišnjica Mojkovačke bitke, pa pošto je premijer rekao nikad više 1918. nek se ta stogodišnjica obilježi svečanim otvaranjem nove ploče na kojoj će pisati „nikad više 1916“. U Budvi isto tako, u Starom gradu skine se jedna ploča, stavi druga. Eto, to su vam prava srpskog naroda u Crnoj Gori. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Poslednji učesnik po ovoj tački dnevnog reda, kolega Abazović. Izvolite, kolega Abazoviću.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče Simoviću, poštovani ministre Numanoviću, poštovani pomoćniče gospodine Đokaj, kolegice i kolege, dame i gospodo, građani Crne Gore,

Meni je žao, na početku moram to da konstatujem, uvijek kada se na dnevnom redu pojave teme koje se tiču manjinskih naroda, pominju se neke emotivne stvari iz prošlosti, vjerovatno u cilju daljnjih podjela i izazivanja daljnjih podjela i izazivanja nekog straha od pozicije koja je tobože neprijateljski raspoložena prema manjinama a da je vlast taj zaštitnik.

Želim samo podsjetiti, iako nisam učestvovao, nikako nisam mogao zbog biologije kao dijete da učestvujem u tih 90-im, da je i Slobodan Milošević, toliko pratim politiku i trudim se da budem koliko-toliko edukovan u tom pravcu, govorio da Srbija, odnosno tadašnja Jugoslavija nije u ratu, ubjeđujući ljude u nešto što nije odgovaralo istini i pokušavši da se zloupotrebi ono što se dešavalo. Mislim da i dan-danas 2015. godine opet pokušavamo na sličan način da izvrnemo ono što je istorija i ono što su činjenice, i to je mnogo ružno, to nas neće povesti ka boljem, građanskijem društvu i neće umanjiti naše socijalne podjele koje evidentno postoje.

Što se konkretno stanja manjinskih naroda tiče, ja sam saglasan za taj čojski čin, primanje izbjeglica, ali to je negdje bila i naša dužnost. Nemojte sve da gledate na način političkog profita i nemojte da mislite da je antiratna politika, koju je možda DPS u jednom trenutku zaista zagovarao, nešto što je izvanredan domet političkog uma. To je nešto što je potpuno prirodno i kamo sreće da nije bilo tih ostrašćenih politika pa da do toga nikad nije došlo. Samo da konstatujemo da ne bi o nekim stvarima koje su toliko logične imali debatu.

Što se tiče manjina u Crnoj Gori, vjerovatno ne postoji neko sistematsko kršenje manjinskih prava, niti su ovo 90-te, niti je neka velika hajka. Ali, da razgovaramo o činjenicama, da razgovaramo o onome što jesu evidentni problemi. Prvo, u današnjoj Crnoj Gori su ugroženi svi narodi podjednako. Svojom lošom ekonomskom politikom

Crna Gora je ugrozila sve narode, ne samo manjinske, manjinske dodatno, sve narode i većinski narod ili većinske narode u Crnoj Gori je ugrozila svojim dešavanjem.

Najnovija dešavanja sa sjevera, vi ste sa sjevera, ministre, sigurno ne mogu da budu nešto čime bi se Vlada ili bilo ko mogao ponositi. A istina je da većina ljudi koji odlaze jeste bošnjačkog projekla, odnosno bošnjačkog nacionalnog identiteta i to je tragično. Zašto? Vjerovatno postoje i objašnjenja i fenomeni koji mogu to nekako da potkrijepe, ali se to dešava. Šta je sa drugim zajednicama? Recite, da li su najnerazvijenija područja ona gdje živi manjinske nacionalne zajednice.

Šta je sa zapošljenošću? Tu moram da pomenem i Srbe, iako ih ne smatram manjinskim narodom, ali moram da ih pomenem. Statistika je zvanično pokazala da 90% ljudi u javnoj upravi su Crnogorci. Šta je sa ostalim? Ostali su nesposobni totalno da mogu da obavljaju državne poslove. Je li to mjera građanske Crne Gore? Je li to mjera građanske Crne Gore? Šta je sa pravima građana Malesije da se izjasne na referendum isto kao građani Petnjice i kao građani Gusinja? Zašto to pravo ne može da se ostvari 25 godina? Zašto treba čekati nove anekse, nove dogovore, nove parlamentarne izbore, zašto to nije moglo da se uradi ranije? Zašto ne govorimo o konkretnim stvarima, o kulturi? Tačno, potpuno sam saglasan, jeste, štampaju se neke knjige, ali nema sistematske promocije kulture niti sistematske promocije jezika. Ali, dobro, ova zemlja je pošla čak korak dalje, ona je htjela sama da sebi ukine jedno pismo što je odraz primitivnih društava. Valjda treba da smo ponosni što imamo više pisama, valjda treba da smo ponosni što ima više jezika u Crnoj Gori, što ima više ljudi različitih koji imaju različite nacionalne, vjerske ili jezičke ... Je li to nešto što treba da bude promocija? Da je sreće, ne bi postojalo Ministarstvo manjinskih prava, da je sreće. Zašto? Zato što bi svi osjećali da ne postoji potreba za specijalnom institucijom koja treba dodatno da nam zaštiti građane jer su oni svi dovedeni u jedan položaj. Sama činjenica ... institucija pa i Fonda za manjine govori o tome da država i dalje pokušava da nađe neki balans, odnosno da ispromoviše manjinska prava na neki način. I kako to radi, kako to radi, na način što se problemi koji se najviše identifikuju ne rješavaju.

Znate kada će nacionalne manjine biti zadovoljne? Kada budemo imali jak ekonomski standard, tada će svi da budu zadovoljni. A do tada, uvijek ćete imati ove priče o babarogama u opoziciji i o nekim herojima unutar vlasti koji su nečiji zaštitnici i

koji pod svojim kišobranom čuvaju ovoga ili onoga zarad, zna se, sopstvenih interesa i punjenja sopstvenih džepova.

I na kraju, da nije bilo takvih pogubnih politika, vjerovatno bi danas imali jedno mnogo naprednije društvo koje bi bilo, pa da ne kažem članica Evropske unije, ali mnogo bliže Evropskoj uniji sa svim standardima. Međutim, upravo takva jedna retrogradna politika, politika sistematskih izazivanja nepotrebnih podjela po svim mogućim šavovima crnogorskog društva nas je dovela u ovu situaciju u kojoj jesmo. Zahvaljujem i izvinjavam se zbog prekoračenja.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega Abazoviću, zbog djece eventualno koja su u prenosu, ne postoje barbaroge, ne postoje barbaroge, tako kažu djeca.

Kolega Škrelja, očekivano se javio za komentar na diskusiju kolege Abazovića. Izvolite.

LUID ŠKRELJA:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Konačno želim da pred crnogorskom javnošću otklonim jednu dilemu ili teret koji gospodin Abazović nosi, jer uopšte nije mi drago kada mi to saopštava, jer dolazimo iz istog mjesta. I prošli put ste mi rekli da čak po nekom nalogu ili imam zadatak da kada vi ... repliciram. Apsolutno nije istina, ne stoji ta činjenica. Ja repliciram u domenu onoga i javljam se za diskusiju ukoliko imam mogućnosti, ipak treba razumjeti da mi nijesmo mali klub, nego smo najveći skoro na Balkanu i da vas ubijedim u to da nema nikakve pozadine ta riječ.

Mada, ja i vi bismo trebali da razgovaramo onako kako nama i priliči. Ja, recimo, kao srdačnog opozicionara, kako vas i doživljam, ja sam recimo očekivao da ćeš da prozoveš naše kolege, moje i tvoje kolege iz albanskih nacionalnih stranaka što danas raspravljamo o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori, a nema nijednoga tu, a ne da mene prozivaš za nešto što i ja i vi, iako politički se razlikujemo, ali smo politički profilisani na isti način, kao Albanci pripadamo partijama građanske proenijencije i apsolutno u tom fonu i želim da razgovaram sa vama, nikako drugačije. Molim te, ostavi te predrasude,

jer ja sa predrasudama ne razgovaram. Ja razgovaram direktno, možda i pogrešno, ali direktno kažem svakome.

I ono što ste rekli maloprije, a nisam bio u mogućnosti da razgovaramo, ne da vam odgovorim ili da vas ubijedim u nešto, nema političke trgovine oko fakulteta i porodilišta, nema političke trgovine. Nema, to je sasim ovako kako ja kažem. To su zahtjevi albanskih nacionalnih stranaka od 1997. godine od kad su potpisali minimum demokratskih principa da se sastave u Crnoj Gori. Dobro, nijesu bili 10 partija albanske nacionalnih stranaka, ali su bili dvije partije i tada su potpisali. Zahtjev je bio i porodilište, zahtjev je bio i peti mandat, zahtjev je bio nastavnički fakultet u Podgorici, bilo je priče i o Tuzima, Nikšiću. Albanski političar eminentni sa Kosova je rekao - ako mene pitate, ne u Nikšiću, Tuzima, u Ulcinju, na trg Ivana Milutinovića. Zajedno smo bili, svi smo bili sred Ulcinja. Granični prelazi i još neki drugi zahtjevi, opština Tuzi. I od svih Demokratska partija socijalista i tadašnja vlast, jer Demokratska partija socijalista još otkako postoji pluralizam mislim da nije vršila samostalno vlast, ispunili su, evo tu smo i da ispunimo i zadnji od tih zahtjeva, samostalna ili punopravna opština Tuzi, tako da nema političke trgovine nego ima želje i volje da se izađe u susret svima onima što su demokratski standardi i svima onima što je temelj građanske multietničke, multikonfesionalne Crne Gore, tako da te molim prijateljski da više ne upotrebljavaš da imam neku namjeru protiv vas, nego čista priča evo koliko godina ja i ti ... Hvala, izvinjavam se na prekoračenju.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Kolega Abazoviću, izvolite.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Gospodine Škrelja, ja takođe iznosim svoje mišljenje i uopšte nisam neprijateljski nastrojen. Ne znam zašto, mogu da razgovaram i sa vama i sa bilo kim, meni je uvijek drago kad neko posegne za komentaram. Vi to radite malo učestanije, uvijek ste dobro došli, da polemišem sa bilo kim i naročito sa vama.

Da se vratimo na ovaj dio koji nije lične nego je političke prirode, ja ću vam reći svoje mišljenje. Trgovine ima, bilo je i po svemu sudeći, na žalost, biće je i dalje. To je

moj stav. Šta ste vi uradili za Albance najbolje govori naša opština odakle obojica dolazimo. Vi ste mnogo stariji kolega, znate kakav je Ulcinj bio u turizmu prije 30 godina, prije dolaska DPS-a, znate koliko je tada imao hotela, znate koliko ima danas, znate mnogo dobro. Znate koliko je tada bio reprezentativan, koliko danas nije. Ja ne otklanjam odgovornost ni sa sebe, ni sa svojih roditelja, ni sa bilo koga. Naravno, apsolutno, ali znate u kakvom smo stanju danas a u kakvom smo bili.

Što se tiče opštine Tuzi, 10, 20, 30 puta ste ljude prevarili, slagali, i to ste uradili i nakon zadnjih parlamentarnih izbora. Dvadeset šestog maja ću početi da rješavam pitanje opštine Tuzi, rekao je gradonačelnik Podgorice Migo Stijepović prilikom jedne promocije prije lokalnih izbora, 26. maja, 25. maja su bili izbori. To je istina. Da li će se ona riješiti 2015, 2016, 2017. godine? Hoće. U međuvremenu dosta je ljudi otišlo, dosta se strukture promijenilo. Ljudi nisu odlazili sa dobrog i ovo je apsolutno istina. Ako vi mislite da ovo nije istina, onda mi imamo drugačije poglede na istinu, a ja zaista mislim da je problem sa jednim ozbiljnim dijelom Demokratske partije socijalista, što ste različitih pogleda na jednu identičnu stvar. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se.

Razumio sam da je kolega Gegaj tražio proceduralnu reakciju.

NIKOLA GEGAJ:

Da, da. Tražio sam proceduralno zbog toga što, uvaženi potpredsjedniče, svjedoci smo da danas čujemo, evo uglavnom od strane opozicionih poslanika koji govore pežorativno o Demokratskoj partiji socijalista, o partiji koja je u najtežim trenucima za Crnu Goru sačuvala mir, multietnički sklad i toleranciju, partija koja je obnovila državnost Crne Gore bez kapi krvi, za čiju državnost su plebiscitarno glasali svi manjinski narodi u njoj, partija koja će u decembru dobiti poziv u NATO i partija koja je lider. Dakle, Crna Gora čija je politička kičma Demokratska partija socijalista, lider je evropskih integracija na ovom dijelu istočne Evrope.

Samo zbog toga sam reagovao. Inače, uvaženi kolega Abazović je rekao da smo slagali, da smo prevarili građane, gradske opštine Tuzi i da neće biti opštine Tuzi. Biće,

uvaženi Abazoviću, biće opštine Tuzi, biće kako budu odlučivali građani gradske opštine Tuzi.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

U većem dijelu vaše proceduralne reakcije nijeste bili u pravu u smislu da je narušen Poslovnik, to su politički stavovi koji se iznose. Slažući se sa vama u komentaru tih političkih komentara, ali ne kroz proceduralnu reakciju, jedino u dijelu posljednjeg vašeg javljanja vezano za, rekao bih, jednu terminologiju koju je kolega Abazović iskoristio u jednoj riječi, čini mi se da je neprimjerena za ovaj dom, neću da je ponavljam, tu nalazim osnova za vaše javljanje. Samo u tom jednom akcentu opomena na jedan neprecizan i nekorektan termin koji je primijenio kolega Abazović.

Hvala.

Dakle, procedura. Moram dati proceduru.

HALIL DUKOVIĆ:

U izlaganju gospodina Abazovića je samo rečeno da DPS sprečava pravo građanima Malesije da se izjasne na referendumu. Ja bih samo da pojasnim, jer nijesu tačni navodi. Očigledno, gospodin Abazović ne poznaje stvarnu situaciju.

Ako mi dozvolite samo ...

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Ja vas molim, javili ste se za proceduralnu reakciju i na takav način...

HALIL DUKOVIĆ:

Samo radi pojašnjenja, jer navodi ne odgovaraju stvarnoj činjeničnoj situaciji koja je bila u gradskoj opštini Tuzi, to su netačni navodi koje smo ovdje čuli, da DPS sprečava referendum u gradskoj opštini Tuzi. Odgovorno tvrdim, za to postoje i pisani tragovi, da je Gradska opština Tuzi uputila zahtjev Glavnom gradu za održavanje referenduma u 2013. godini u čemu su izdvojena sredstva za referendum, urađen elaborat i sve dovedeno do situacije kada je trebalo da se održi referendum.

Referendum nije održan na insistiranje nekih drugih partija, od kojih, ovdje tvrdim da DPS, Bošnjačka stranka i Demokratska unija Albanaca, koji čine vlast u Gradskoj opštini Tuzi, nijesu bili te partije.

Zbog korektnosti prema drugim partijama i poslanicima koji nijesu ovdje neću da iznosim taj dio. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Da vam ogovorim da ste u proceduralnoj raspravi u Poslovniku u odnosu na kolegu Gegaja i dobili ste mogućnost u smislu ispravke navoda, tako sam razumio vaše reagovanje.

Da li vi želite sada proceduralno?

Proceduralno, izvolite.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala.

Znam, možda remetimo malo red, ali jedan minut imamo pravo čisto radi pojašnjenja.

Sve što sam rekao apsolutno je tačno i niko od vas nije rekao da je to netačno. Čak je i kolega Škrelja, ako se sjećate, interpretirao, uradili smo to, to i to, ostalo je da se uradi to i to će se uraditi. Ja nisam rekao da neće biti, ja sam rekao samo upotrebivši vrlo adekvatnu riječ koju neću ponoviti samo zbog potpredsjednika, vrlo adekvatnu riječ, 10, 20 puta može da se izbroji da se gugluje pa da vidimo koja je to cifra, ali se to...

Pitam gospodina Dukovića, ako hoće neka odgovori sad, ako hoće neka odgovori poslije. Zašto Skupština opštine Podgorica nije donijela odluku o referendumu na zahtjev Gradske opštine Tuzi? Mene apsolutno ne interesuje ko igra kakve igre i ko se za šta zalaže. Ja znam šta je legitimni ... taj zahtjev postoji evo 20 godina i to se ne realizuje. Vi uvijek pravdate to tehničkim nedostacima, nedostatak ovog, nedostatak elaborata. Kad je postojala politička volja za opštine Gusinje i Petnjica, sve se završilo. Kad ne postoji politička volja onda se stalno izmišljaju neke nove barijere. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se.

Sa ovim smo završili.

Kolega Labudović ima pravo na komentar.

EMILO LABUDOVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče.

Gospodine Abazoviću, htio sam samo da ukažem i izrazim neslaganje sa jednom konstatacijom koja se ovdje čula, ne samo u vašem izlaganju, a to je izvlačenje zaključka na osnovu činjenice da u državnim organima ne radi dovoljan broj Srba, da su oni nacionalno diskriminirani.

Ja prije svega to tako ne doživljavam jer to bi se dalo uzeti kao mjera za nekoga ko je nacionalna manjina a Srbi to nijesu. Ali, hoću da ukažem na jednu tehniku, na jedan postupak koji je uspio DPS-u, a nije uspio, recimo, Turcima za šest vjekova, nije uspio Austrougarima, Njemcima, Italijanima, a to je da pod pritiskom izuzetno teške socijalne situacije o kojoj je sad govorio u svom izlaganju, jedan broj pripadnika mog naroda natjeraju ne da se odreknu svog nacionalnog identiteta već da ga prikriju. I kao što su od Turaka bježali u hajduke, od Austrougara u komite, od DPS-a bježe u Crnogorce. Tako da je i to dio snalaženja kroz vjekove. Što bi rekao Njegoš: „Zlo vrijeme orla načeralo“... Ali i zla vremena su za vremena.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se.

Kolega Abazović.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Gospodine Labudoviću, u jednom dijelu se slažem sa vašom konstatacijom da te kvote i ta statistika ne bi trebala da bude nešto što je reprezent, nego ipak bi trebali da se radujemo da ljudi zaslugama, bez obzira na svoj nacionalni identitet budu zastupljeni u ovim ili onim institucijama, ali to nije slučaj. To na žalost nije slučaj. Nema ni

sistematske borbe protiv toga niti osmišljenih strategija. Meni je žao što poneki put moramo ljude da svodimo na statistiku i da ih dijelimo, a sa drugim dijelom sam potpuno saglasan sa vama da u Crnoj Gori ne postoji dovoljno slobode, pa ni slobode izjašnjavanja u tom smislu i to je takođe nešto što je tragično i pogubno, pogotovo za zemlju koja jeste otvorila dosta poglavlja i jeste zemlja kandidat za članstvo u Evropskoj uniji.

I samo još ovaj minut da iskoristim. Kada ste dali ova poređenja sa nekim zemljama okupatorima iz naše istorije, ovakvu tezu, vrlo često sada postaje sve aktuelnija. Bio sam na skupu koji se ticao eksproprijacije zemljišta gdje takođe navode da su neke druge zemlje okupatori prije stotinama godina bolje i čuvali i kultivisali i zastupali interese ljudi koji su imali određena zemljišta, određene imovine nego što je to danas slučaj, kao ni da otimanje, koje je na primjer pokušano da se izvede, nije postojalo ni za vrijeme tih okupatora. Mislim da je to dobra poruka upozorenja da ne dozvolimo da zaista unazadimo sopstvenu zemlju, nego da se ipak, 21. stoleće je, 2015. godina, pokušamo modernizovati i uspostaviti standarde koji odgovaraju vremenu a i prostoru. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Složiću se u jednom dijelu sa vama, da sam siguran da je pred nama vrijeme kada će popisi stanovništva u Crnoj Gori biti statističke akcije a ne političke akcije, jer ako bi uporedili seriju popisa unazad mogli bi ipak da izvučemo zaključak da su to bile više političke nego statističke akcije.

Zahvaljujem se.

S ovim smo završili učešće u diskusiji.

Pitam ministra Numanovića da li želi da iskoristi pravo na završnu riječ. Želi. Izvolite.

SUAD NUMANOVIĆ:

Prilikom prvog javljanja ostao sam dužan poslaniku Damjanoviću, pa da samo iskoristim da odgovorim, a čini mi se i poslaniku Kalaču na dva pitanja.

Dakle i po Evropskoj povelji i po poglavlju III - jasno je da crnogorski i srpski jezik nijesu manjinski. Da su po povelji III jedino albanski i romski jezik manjinski a da se o hrvatskom i bošnjačkom vodi poseban senzibilitet prema tim jezicima, kada su jezici u Crnoj Gori u pitanju.

Gospodin Kalač je pitao koliko para se daje za manjinsku politiku. Ovo kad bi sabrali, institucije o kojima vi govorite, to je sigurno ta neka cifra koju ste vi spominjali, dva miliona i 520 i 700. Ali ne možemo tako da računamo, da je to novac koji je upotrijebljen za građane Crne Gore, a građani Crne Gore su i pripadnici manjinskog naroda. Dakle, benefite ovoga budžeta koriste svi građani i onda je teško to izračunati ili je jednostavno izračunati po građaninu kada govorimo o tim ciframa.

Ovdje smo danas čuli dosta toga o Fondu za manjine. Fond za manjine ste, gospodo, vi formirali i vi ste napravili upravni odbor, i vi ste ti koji svake godine dobijete izvještaj i na bazi toga ste trebali da date analizu, sugestiju da bi Ministarstvo to što ste vi uradili pretočilo u zakon. Na žalost, mi to od vas nijesmo dobili evo od kad sam ja ovdje već treću godinu. Bili smo prisiljeni, prisiljeni zato što u izvještaju o napretku, za to što nas čeka na putu evropske integracija neophodna reforma Fonda za manjine, mi smo to uzeli i kroz zakon koji smo procesuirali po skraćenom postupku prema Parlamentu smo došli do te reforme Fonda s kojom ste vi upoznati ili ćete biti upoznati ovih dana.

Oko iseljavanja. Ovdje često pričamo o iseljavanju, govorimo o tim specifičnost sjevera ili opština u koje živi manjinski narod, nije to posljednjih 10, 20, 30 godina, nego višedecenijski problem tog prostora. Ali, u ovom momentu, zaista jeste, Vlada Crne Gore je uradila niz kroz strategiju predloga kako da rješava taj višedecenijski problem i pozvali Parlament i nevladin sektor i svakog onoga ko može da doprinese da kroz te politike dođemo do smanjivanja regionalnih razlika.

Kada govorimo o poštovanju ljudskih, a samim tim i manjinskih prava, činjenica je da je to u ovom momentu i za mnogo razvijenije zemlje nego što je Crna Gora ili za cijeli svijet, da je to glavni izazov i ovim problemom se danas bavimo. Ali isto tako je činjenica da ovaj izvještaj koji ste vi dobili, kao što je rekao poslanik Duković, on je realan prikaz onoga trenutnog stanja što se tiče u Crnoj Gori i tu ga nijeste komentarisali, najmanje ste komentarisali i jedan i drugi izvještaj. Ali je činjenica da je Crna Gora definitivno na

dobrom putu kroz ustavni, zakonodavni, institucionalni okvir da zaista pruži zaštitu svim pripadnicima manjinskog naroda, a na vama je, mislim na Parlament, jedno pitanje ko je većinski, ko je manjinski, da to prosto odredi, jer mi kroz ove zakone nikome ne zabranjujemo ili nikome ne omogućavamo ono što mu Ustav nije omogućio.

Prema tome, na zajedničkom smo zadatku, na zajedničkom smo putu u smislu ovoga o čemu je govorio poslanik Abazović, da ekonomski jačamo ovu državu, da vladavinu prava dovedemo do tog nivoa da ćemo doći u situaciju da mnogo manje pričamo o ovakvim ili sličnim detaljima, nego da ćemo kao građani Crne Gore biti zadovoljni. Ja često kao ministar za ljudska i manjinska prava sebe predstavljam kao ministra za ljudska prava dok sam u ovom mandatu, jer smatram da su i manjinska istovremeno i ljudska prava i prosto biću sretan kad to bude ministarstvo ljudskih prava ili u krajnjem kad ne bude potrebe da postoji ovo ministarstvo u okviru ove ili neke druge vlade. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se ministru Numanoviću i gospodinu Đokaju na učešću u raspravi.

O ovom izvještaju izjasnićemo se naknadno.

S ovim smo završili naš današnji rad.

Koleginice i kolege, nastavljamo sutra u 11 časova sa tačkom 28. sa pete sjednice, to je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu.

Hvala vam svima na saradnji.

18.06.2015. godine

PREDSJEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Prelazimo na sedmu sjednicu našeg zasijedanja i predlažem da počnemo raspravu o **Predlogu zakona o izvršenju kazni zatovora, novčane kazne i mjera bezbjednosti**. Ovlašćeni predstavnici Vlade su Zoran Pažin, ministar pravde koji je opravdano odsutan i Slavica Rabrenović, generalna direktorka Direktorata za izvršenje

krivičnih sankcija. Izvjestioci odbora su Luidž Ljubo Škrelja Zakonodavnog odbora i Snežana Jonica Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu.

Otvaram pretres i pitam gospođu Rabrenović da li želi da da dopunsko obrazloženje.

Želi. Izvolite.

SLAVICA RABRENOVIĆ:

Hvala, uvaženi potpredsjedniče.

Poštovani poslanici,

Želim samo kratko da ukažem na Predlog zakona o izvršenju kazne zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti koji je proistekao iz važećeg Zakona o izvršenju krivičnih sankcija koji je, složit ćete se, već zastario i nije bio u skladu sa međunarodnim propisima. Ovaj Predlog zakona je u skladu sa velikim brojem, skoro 50 sistemskih zakona koji su usvojeni i sa međunarodnim standardima, prvenstveno sa Evropskim zatvorskim pravilima, sa mnogim preporukama Komiteta ministara, Savjeta Evrope, kao i sa preporukama CPT Komiteta za poniženje, mučenje i nečovječno ponašanje, koji je 2008.godine posjetio Crnu Goru, našao mnoge nepravilnosti i dao preporuke da se to i popravi i da se donese novi zakon, kao i 2013.godine, u junu mjesecu su nas posjetili, sad već više zadovoljni sa mnogim pomacima koji su urađeni u sistemu izvršenja krivičnih sankcija.

Takođe, za unapređenje sistema izvršenja krivičnih sankcija su nam pomogli eksperti iz Savezne Republike Njemačke i Holandije koji su bili i članovi radne grupe na izradi predloga ovoga zakona, pored našeg predstavnika pravosudnog organa iz Crne Gore, zatim Ministarstva pravde, Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i nevladine organizacije Akcije za ljudska prava.

Kao što vam je poznato, Nacrt zakona je bio prosljeđen Evropskoj komisiji u Briselu, poslali su nam ekspertsku komisiju, ovdje su bili pet dana, zajedno sa njima smo ponovo prešli Nacrt zakona, gledali da potpuno bude usaglašen sa međunarodnim standardima da bi, nakon usvajanja, mogao biti i implementiran postojeći zakon. Znači, dobili smo pozitivno mišljenje iz Brisela. Vrlo je važno da se ovim zakonom regulišu

prava i obaveze zatvorenika, njihova ograničenja, takođe u postupanju, a da izvršenje krivičnih sankcija ima za cilj resocijalizaciju i reintegraciju osuđenih lica u društvu.

Ono što je najvažnije i ovdje ću vam, jer ste svi upoznati sa Predlogom zakona o izvršenju kazne zatvora, novčane kazne, mjera bezbjednosti, samo skrenuti pažnju na ono što je najvažnije, što su novine u ovom zakonu i što se po prvi put uvodi u Crnoj Gori, a to je da će biti formirano dvostepenost u odlučivanju, takođe formirano Upravno odjeljenje u Ministarstvu pravde i to je vrlo važno za prava osuđenih lica da mogu podnijeti pritužbe starješini organizacije, protiv njegove odluke imaju pravo žalbe Ministarstvu pravde, a protiv odluke Ministarstva pravde mogu podnijeti tužbu Upravnome sudu. Tako da je zaštita osuđenika tj. zatvorenika podignuta na nivo sudske vlasti.

Vrlo značajno je, a to je opet po preporukama Savjeta Evrope i eksperata sudija i tužilaca iz Savezne Republike Njemačke, a opet sve što govorim da bude usklađeno sa Evropskim zatvorskim pravilima, da uvodimo i otvoreno odjeljenje, jer do sada kao što znate u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija postojalo je poluotvoreno i zatvoreno odjeljenje. Sad ćemo imati i otvoreno odjeljenje, s tim da će njegova primjena biti odložena godinu dana nakon usvajanja ovog zakona. Vrlo je značajno da istaknem da su regulisani ovim Predlogom zakona i rad i radno angažovanje osuđenih lica unutar zatvora, ali i van zatvorskih prostorija. Unutar zatvora to će biti pravo i obaveza svakog zatvorenika, ali uz podstrek, jer ako bude radio imaće i određene pogodnosti koje su taksativno nabrojane ovim Predlogom zakona.

Ako rade van prostorija, i to se po prvi put uvodi u Crnoj Gori, onda će raditi kod poslodavca, taj zatvorenik će imati zaključen pisani ugovor sa poslodavcem. Mora postojati njegova saglasnost da će da radi kod tog poslodavca, a istovremeno sve što zaradi uplaćivaće se na žiro-račun Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i na njegov depozit, depozit zatvorenika. Značajno je, takođe, da uvodimo posjete, i to porodične posjete koje do sad nijesu postojale, u posebnim prostorijama. Takođe, neće više biti unošenja hrane u zatvor, nego će zatvorenici se snadbijevati iz zatvorske prodavnice, kantine, gdje će imati najosnovnije, ono što je najpotrebnije za normalne uslove života.

Takođe, značajno je da se po prvi put izvršava i kazna zatvora u prostorijama za stanovanje. To je regulisano Krivičnim zakonikom, ova odredba, ali se po prvi put sada

izvršava preko ovog zakona ovim rješenjem. Vrlo je značajno, jer će sad tu nadležnost voditi Ministarstvo pravde tj. Direkcija za uslovnu slobodu, a ... službenici vršiće nadzor nad primjenom ove mjere gdje će se upotrebljavati, opet po prvi put, elektronska narukvica. Elektronska narukvica samo za osuđena lica kojima je izrečena kazna zatvora do 6 mjeseci, ne odnosi se na pritvorena lica.

Ima tu puno novina, istakla sam ono što je najvažnije i evo još jednom ističem, mislim da će svi biti zadovoljni, a to je da više Komisija za uslovni otpust neće odlučivati po molbama za uslovni otpust i to je u skladu sa međunarodnim standardima. To prelazi u nadležnost suda koji je izrekao presudu i mislim, a to su se složili i svi koji su radili na ovom zakonu, da sud izriče presudu pa ima pravo i da je smanji na osnovu razgovora koji će obaviti sa osuđenim licem. Imamo i uvođenje sredstava prinude, imamo izvršenje dvije mjere, to je udaljenje i približavanje prostorijama za stanovanje.

Da bih skratila, evo spremna sam da odgovam na pitanja, detaljno smo regulisali i pitanje službe obezbjeđenja, prava i obaveze službenika, kao i njihovu odgovornost. Imamo upotrebu sredstava prinude, ali samo u onim slučajevima kad prijete opasnost od bjekstva, od samopovređivanja, od samoubustva ili nastupanja elementarnih nepogoda. Na kraju, ipak u odnosu na Zakon o izvršenju koji je donijet davne 1994.godine napravili smo korak naprijed, uskladili smo sa međunarodnim standardima, ispoštovali sve preporuke koje su nam date, a najvažnije je ono da se poštuju ljudsko dostojanstvo i pravo zatvorenika koji su ušli u zatvor na osnovu pravosnažne sudske odluke radi kazne, ali ne da budu kažnjavani. Zato u zatvoru će se ojačati i raditi na tome da ojača sektor za tretman, koji je najbitniji da bi se ta lica realizovala i išla u dalje korake života. Hvala.

PREDSJEDAVALAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala. Detaljno dopunsko obrazloženje, siguran sam da će biti korisno za dalji tok raspave. Još jednom, hvala Vam.

Pitam izvjestioce odbora da li žele da daju svoju riječ? Ne. Hvala vam.

Kolega Vuletić je prvi učesnik u prvom krugu diskusije. Izvolite, kolega Vuletiću.

MILORAD VULETIĆ:

Zahvaljujem, gospodine predsjedavajući.

Uvažene kolegice i kolege, poštovana gospođo Rabrenović, predstavnici Ministarstva pravde, uvaženi građani,

Tačno je da smo i mi na Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu kao matičnom odboru imali detaljnu i rekao bih kvalitetnu raspravu po ovom novom zakonoskom dokumentu, da smo sučeljavali različite stavove i mišljenja i nadam se došli do nekih optimalnih predloga koji mogu doprinijeti kroz amandmansko djelovanje još jačem utemeljenju i poboljšanju nekih zakonskih odredbi a koje bi imale značajan efekat primjenom u praksi.

Akcionim planom za poglavlje 23 predviđeno je donošenje novog zakona koji će na sveobuhvatan način regulirati izvršenje kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti. Na ovaj način, važeći Zakon o izvršenju krivičnih sankcija biće zamijenjen sa dva zakona i to već postojećim Zakonom o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu iz 2014.godine kojim se regulišu alternativne krivične sankcije i mjere i ovim Zakonom o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti.

Na izradi teksta nacрта ovog zakona, kao što smo čuli od uvodničara, učestvovali su pored eksperata iz Njemačke i kraljevine Holandije zaduženih da realizuju ... projekat, dakle podrška reformi zatvorskog sistema u Crnoj Gori gdje su oni radili u periodu od 2012.do polovine 2014.godine, da su uzeli još učešća predstavnici ZIKS-a, Advokatske komore, predstavnici nevladinog sektora. Naravno, uz koordinaciju i učešće Ministarstva pravde i Sekretarijata za zakonodavstvo. Osnovni cilj koji se želi postići donošenjem ovog zakona je svakako modernizacija sistema izvršenja kazni zatvora koje korespondiraju sa evropskim standardima i praksom u ovoj oblasti. Njegovim donošenjem želi se postići veći stepen poštovanja ljudskih prava i sloboda zatvorenika i veći stepen resocijalizacije i reintegracije zatvorenika, smanjenje stope povratništva, kao i smanjenje troškova izvršenja kazni zatvora.

Novine koje su uvedene ovim zakonom su, kao što smo čuli, značajne i objedinjene, istakao bih po meni najinteresantnije, a dio njih imali smo prilike da čujemo. Zakonom se stvaraju normativne pretpostavke za formiranje takozvanog otvorenog odjeljenja zatvora u kojem će se kazna izdržavati, za pojedine kategorije zatvorenika. Zaštita prava zatvorenika tokom izdržavanja kazne regulisana je kroz dvostепенost

odlučivanja. Dakle, po žalbi zatvorenika, odnosno po njegovoj pritužbi rješava starješina zavoda, odnosno po žalbi zatvorenika Ministarstvo pravde, na odluku starješine zavoda. Ojačani sistem posjeta, kao što smo čuli, porodične posjete u posebnim prostorijama. Prvi put u sistemu izdržavanja krivičnih sankcija je izvršenje kazne zatvora u prostorijama za stanovanje, institut uslovnog otpusta prelazi u nadležnost sudske vlasti, što je pomalo indikativno. Da li je to dobro rješenje ili ne, praksa će pokazati. Stičem lično utisak da se radi o iznuđenom rješenju na kojem je insistirala, pretpostavljam, sudska vlast. Do sada se, kao što smo čuli, uslovnim otpustom bavila komisija, mislim da je bila šestočlana, u čiji sastav su ulazili predstavnici Ministarstva pravde, MUP-a, ZIKS-a i drugih nadležnih subjekata. Zakonom se takođe po prvi put predviđa mogućnost upućivanja zatvorenika na rad van zatvora kod poslodavca čija je djelatnost pogodna za obavljanje tog rada uz pisanu saglasnost zatvorenika. Uvode se i posebne mjere predostrožnosti u slučaju postojanja opasnosti od bjekstva, napada na lica i imovinu, samoubistva i samopovređivanja kao i u drugim opravdanim slučajevima. Sve u svemu, mnogo novina u odnosu na dosadašnju praksu u ovoj pravno oblasti zbog čega predloženom zakonu treba dati šansu kako bi se njegovom primjenom u praksi mogla objektivno sagledati osnovanost i opravdanost njegovog ovakvog normiranja pojedinih pravnih instituta, pa će poslanici Demokratske partije socijalista podržati njegovo donošenje. Zahvaljujem.

PREDSJEDAVALA MILUTIN SIMOVIĆ:

Zhvaljujem se kolegi Vuletiću.

Zamolio bih sada kolegu Labudovića da uzme riječ. Izvolite.

EMILO LABUDOVIĆ:

Gospodine potpredsjedniče, poštovane kolegice i kolege, gospođo Rabrenović, Ja sam imao zadovoljstvo da neka svoja gledanja na ovaj zakon razmijenim sa vama na Odboru i da se u izvjesnoj mjeri čak i složim oko nekih stvari, što je zabrinjavajuće, pa ili je zakon dobar ili ja popuštam.

Ono što mene najmanje usmjerava ka ovakvom odnosu prema zakonu jeste to što su njime zadovoljni u Briselu i u Njemačkoj. Potpuno mi je svejedno, pravo da vam,

kažem jesu li ili nijesu. Ja bih volio da ovim rješenjima budu zadovoljni oni u Crnoj Gori na koje se ovo odnosi, ali iz mog ugla gledanja moram biti pošten i konstatovati izvestan normativni napredak u ovoj materiji. Ono čega se ja bojim, gospođo Rabrenović, kada je ovaj zakon u pitanju jeste činjenica da u Crnoj Gori nikad nijesu bili toliko problem zakoni koliko je problem bezakonje. Naravno, nemam ni na kraj pameti namjeru da se s vama sporim u onom stručnom dijelu gdje ste vi u svakom slučaju, da kažem u prednosti. Vi ste pravnik dugogodišnji i tako dalje, ali ja imam jednu prednost u odnosu na vas, a to je što ja ovu materiju poznajem iznutra. Zahvaljujući Mišu Stanišiću i Vladi Crne Gore, ja sam bio u prilici da šest mjeseci stanje u ovom sistemu posmatram iz ćelije formata 3x3. E, iz tog razloga hoću da vam ukažem na nešto što je po meni falinka cijele priče.

Prvo, činjenica je i to piše u prvoj lekciji krivičnog prava da svrha sankcije nije društvena odmazda, nego da je svrha sankcija resocijalizacija počinitelaca i pokušaj da im se kroz boravak u kazneno-popravnoj ustanovi omogući da shvate težinu svoga krivičnog djela i svog prekršaja i da na osnovu toga izvuku neke pouke i vrate se društvu kao korisni i normalni članovi. Iz tog razloga su mnoge zemlje i ukinule smrtnu kaznu, a najdužu kaznu zatvora primjerile prosječnom životnom ljudskom vijeku. Ono što ja smatram jednim od najvećih problema crnogorskog pravosuđa kada je riječ o izvršenju krivičnih sankcija, jeste prije svega nedostatak prostora. Ja sam vama to elaborirao na toj raspravi, ali samo radi javnosti da podstaknem. Ovo se naročito odnosi na problem ne toliko u zatvoru, u onom dijelu gdje se izvršava konačna presuda, koliko u pritvorskoj jedinici.

Gospodo Rabrenović, sve dok tamo u prostoru od 9m², 24 sata bez prekida, sa dvije šetnje od po 20 minuta, boravi između sedam i devet zatvorenika, ne možemo govoriti o resocijalizaciji. U ovoj su se zemlji gradili mnogi objekti, potrebni i nepotrebni, ali bog zna od kada se nije, osim što bi se reklo u neko renoviranje i šminkanje postojećih institucija, u zatvore nije uložilo evra. Ne zaboravite da samo zid dijeli kažnjenice od kažnjenika i ne zaboravite da zbog sporosti crnogorskog pravosuđa postoje lica koja po pet i više godina borave u pritvoru. Doživio sam nešto što sam mislio da neću doživjeti, a to je da ljudi jedva čekaju da odu u zatvor. Da izađu u ta poluotvorena i otvorena odelenja i da konačno udahnu malo svježega vazduha.

Druga stvar, gospodo Rabrenović, nema resocijalizacije dok u istom prostoru borave počinioci najtežih krivičnih djela, višestruki povratnici, izvršiocu najsramnijih ljudskih djela protiv ljudskog tijela, ljudi pedofili, ljudi silovatelji, sa najobičnim prekršiocima i ljudima koji su negdje opljačkali neku trafiku ili iz nehata napravili saobraćajnu nesreću i tako dalje. Ova država mora da izvrši fizičku segregaciju, koliko god to grubo zvučalo, tih lica u odnosu na ona lica koja su, kažem ili na mah ili iz nehata, ili višom silom, došli u situaciju da budu osuđeni.

Gospodo Rabrenović, podržacu ovaj zakon koliko god vam to djelovalo iznenađujuće, jer zaista moram ljudski da priznam da je unaprijeđen i to i te kako u odnosu na postojeće rješenje. Mnoge stvari su precizirane, normirane do kraja i sve je to u redu, ali se bojim da će on doživjeti sudbinu mnogih prethodnih zakona i da će one mučne scene koje su se dešavale u Spuzi i dalje nastaviti. Zahvaljujem.

PREDSJEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala, kolega Labudoviću.

Istina, vrlo rijetko ukažete na eventualnu moju subjektivnost prema kolegama iz Kluba demokratske partije socijalista, ja vjerujem da sada nećete imati nikakav razlog, ako dam pravo na repliku kolegi Stanišiću koga ste prozvali ničim izazvano. Hvala vam na razumijevanju.

Kolega Stanišiću, prvo na repliku imate. Izvolite.

OBRAD STANIŠIĆ:

Hvala vam, gospodine potpredsjedniče.

Kolega Labudoviću,

Ja se slažem sa vama da vi po malo popuštate, ali da ste toliko popustili stvarno ne mogu da shvatim i da mene osudite za nešto što ja prvi put čujem da se vama desilo i da ste bili tamo gdje ste bili. Ja samo da vam kažem. U pravu ste da nije resocijalizacija dobra, a vi ste očit primjer za to.

PREDSJEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Ovo je bila replika. Ništa uvredljivo nijesam prepoznao. Ponovio je vaše riječi. Vi se javljate proceduralno. Izvolite.

EMILO LABUDOVIĆ:

Reći ću vama da ako gospodin Stanišić ustvrdi da moja resocijalizacija nije uspjela i pored činjenice da sam tamo proveo šest mjeseci, onda to znači da ili sistem resocijalizacije nije dobar, pa gospođa Rabrenović ovdje mora da se zacrvni, ili nešto nije u redu sa mnom. Ajde da dozvolimo da ja nijesam uspio i da ja nijesam dobar.

Međutim, ja sam gospodina Stanišića uzeo onako, kao personifikaciju DPS-a, i pravo da vam kažem gospodin Stanišić se pravi naivan i danas prvi put navodno saznaje da me je pospremio, ne on lično ali njegov aparat, tamo na šest mjeseci. Na pravdi Boga. Prema tome, da se ne igramo ovdje žmurke, gospodin Stanišić je i te kako obaviješten i te kako zna, a o razlozima biće prilike kad-tad.

PREDSJEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega Labudoviću, zloupotrijebili ste proceduralnu reakciju, ne obraćajući se meni lično, ne pozivajući se ni na jedan član Poslovnika. Ja mislim da gospodin Stanišić nije ništa uvredljivo imao prema vama, svak ima pravo da se sjeća ili da se ne sjeća, prema tome, to je njegovo pravo, svako ima pravo da donosi sud o uspjehu resocijalizacije bilo koga. Prema tome, ja nijesam u replici gospodina Stanišića prepoznao bilo kakvu negativnu reakciju i zbog toga predlažem da gospodinu Stanišiću damo još minut vremena da završite ovaj vaš dijalog.

OBRAD STANIŠIĆ:

Kolega Labudoviću,

Ja se samo slažem sa onim što ste vi rekli, a vjerujte mi da danas znam da ste bili šest mjeseci tamo gdje ste bili. Ali ja samo potvrđujem vašu tezu, da je slaba resocijalizacija onih koji budu tamo pa se vrata i ja sam rekao da ste vi jedan od tih primjera, da ste vi rekli da ste tamo bili šest mjeseci, ja prvi put sad saznajem. Vjerujte mi.

PREDSJEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se.

Kolega Zoran Miljanić je sljedeći učesnik u raspravi. Izvolite.

ZORAN MILJANIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, kolegice i kolege, građani Crne Gore, poštovana gospođo Rabrenović,

Ja bih ponovio ono što sam više puta kazao u ovom domu povodom ovakvih zakona, da su zakoni dobri onoliko koliko se sprovode. I onaj prethodni zakon nije bio loš. U ovome prepoznajem određeni napredak, to je vjerovatno pod uticajem ovih, kako rekoste evropskih stručnjaka i Savjeta Evrope, međutim, kako do sada tako i sada nijesam baš siguran da će se ovaj zakon i sprovesti na valjan način.

Podsjetio bih da istražni zatvor kao izborna jedinica i ZIKS su mjesta gdje je DPS svih ovih godina ostvarivao ubjedljive pobjede na izborima. Da li se tu radi o nekoj slučajnosti ili se radi putem raznih instrumenata koje DPS ima u samome zatvoru, pa utiče na izbornu volju zatvorenika da tako ubjedljivo pobjeđujete iz izbora u izbore? Valjda bi oni koje vlast pošalje u zatvor trebali da glasaju protiv takve vlasti. Mi smo jedina država gdje vlast, odnosno DPS ubjedljivo pobjeđuje na svim izborima. To je što se tiče resocijalizacije, očigledno je u tome resocijalizacija, očigledno se radi o nejednakom tretmanu zatvorenika, znači da određeni zatvorenici, kao što je i na drugim izbornim mjestima, utiču na zatvorenike da ne glasaju po svojoj volji nego da moraju da zaokruže DPS. Tu nema druge logike osim te.

Kako biste inače objasnili, gospođo Rabrenović, posjedovanje mobilnih telefona, komuniciranje putem fejsbuka iz zatvora? Čak imamo slučaj, mislim jedinstven u Evropi, da je jedan zatvorenik koji odgovara, koji je tamo zbog računarske prevare, upravo iz zatvora napravi novo krivično djelo računarsku prevaru i ponovo mu se sudi za isto krivično djelo koje je napravio u zatvoru a za šta je tamo bio i smješten. Eto, to je ja mislim jedan raritet i kuriozitet kojega nema nigdje u Evropi osim kod nas. Vidimo one likove koji se hvale putem fejsbuka, vidimo komunikacije putem fejsbuka, putem drugih društvenih mreža, vidimo da se mobilni telefoni masovno oduzimaju, što znači da se unose. Kako bi se unosili drugačije, kako bi se sve ovo dešavalo da u zatvoru ne vlada

jedan sistem korupcije koji upravo sprovode oni koji su tamo da bi čuvali te zatvorenike i da bi se brinuli o resocijalizaciji. Sigurno ti mobilni telefoni nijesu, pa i opojna sredstva, pa vas ovom prilikom pitam imate li podatak za ova testiranja na opojne droge, koliko je zatvorenika bilo pozitivno. To ne dolazi samo od sebe, nego se unosi, a da bi se unijelo neko mora i da pomogne. E, pa u svim tim pomoćima se krije korupcija, u svim tim pomoćima se krije i kasnije ovaj uticaj na izborni proces o kojim sam ranije govorio, pa eto, čisto da nam kažete

Još ću istaći i da je izuzetno loš standard zaposlenih u zatvoru, da su plate male, da su penzije po kojima ti ljudi idu u penziju male, vrlo male penzije. Još imate, evo recimo u članu 176 do 179 gdje se bavite primanjem u radni odnos pripravnika, imate 25 ljudi koji su završili upravo fakultet da bi radili u ZIKS-u a koji više od godinu dana sjede kući i čekaju. Oni ljudi koji su nešto naučili, koji su studirali za to, valjda oni treba da poboljšaju taj rad sa ovim zatvorenicima u zatvoru jer su školovani za to, ili treba da rade neki partijski kadrovi, a da oni koji možda znaju i koji hoće sjede kući? Hvala.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se kolegi Miljaniću.

Sljedeća učesnica u raspravi je koleginja Danijela Marković. Izvolite, kolegнице.

DANIJELA MARKOVIĆ:

Uvažena gospođo Rabrenović, građani Crne Gore,

Ovaj predlog je trebao biti u skupštinkoj proceduri u 2014. godini, kada je donijet i Zakon o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu, jer upravo i Zakon o izvršenju krivičnih sankcija prestaje važiti, odnosno određene odredbe, pa zajedno u paketu trebali su biti obrađeni.

Često sam u prilici i ja, a i svi vi, da čujemo kakvi su uslovi života osuđenih lica, kako se prema njima postupa nehumano, pa čak ima sumnje u smrt zatvorenika u par slučajeva. Istakli ste u obrazloženju da je jedan od ciljeva Zakona veći stepen poštovanja ljudskih prava i sloboda zatvorenika, kao i veći stepen resocijalizacije i integracije zatvorenika. To je sad novina, modernizacija, jer zna se koja je svrha kažnjavanja, da svrha kažnjavanja više nema odmazde, već upravo ovo što ste istakli.

Novine u zakonu su vidljive i povoljne. Normativno, normalno, ako se ne bude primljenjivalo, ništa od novina. Što je meni bilo interesantno to je sudska zaštita zatvorenika u članu 12, jer zatvorenik ima pravo na pritužbu starješini Zavoda radi zaštite prava i interesa, sa visokim izdržavanjem kazne ili kazne zatvora 40 godina. Starješina Zavoda odlučuje o pritužbi i donosi rješenje u roku od 15 dana od dana prijema pritužbe na rješenje starješine Zavoda, on ima prvo žalbe Ministarstvu pravde, znači dvostепенost. Ministarstvo odlučuje u roku od osam dana, protiv odluke Ministarstva može se pokrenuti upravni postupak i to je takozvana sudska zaštita pritvorenika koja nije postojala u dosadašnjem našem zakonu, što je povoljno. Čim je kontrola sama činjenica govori da zatvorenik koristi svoja prava kao i svaki drugi čovjek.

Takođe se u članu 9 stav 2 uvodi novi tip zatvora, zatvora otvorenog tipa. Ovo je dobro rješenje, ali ... za mlađe zatvorenike koji su izvršili neka lakša krivična djela. Do sada nismo imali ovaj tip zatvora, pa su se greške pravile kada jednog mladog zatvorenika koji je tek zakoračio u neku prekretnicu svog života pošaljemo na izdržavanje kazne zatvora zatvorenog tipa sa povratnicima za teška krivična djela, pa se često moglo čuti od njegovih roditelja, od prijatelja, da gori iz zatvora dođe nego što je pošao. Praktično, usavršava zanat iz oblasti tog krivičnog djela za koje ide na izdržavanje kazne. Zato treba ozbiljno shvatiti član 29 koji se odnosi na program tretmana i reintegracije zatvorenika, razvrstavanje u kvalifikacionu grupu, u kolektiv, u radno angažovanje, porodične veze i kontakt sa ... na osnovu vrste krivičnog djela, dužine kazne, krivice i ranije osuđivanosti.

Član 55 opet donosi nešto, to je da zatvorenik tokom izdržavanja kazne zatvore ima i pravo i obavezu da radi. To je interesantno pitanje, jer ima naknadu za rad, jer ne smije mu biti nametnuti rad kao disciplinska kazna. Svrha rada je u lakšoj reintegraciji u društvo. Suprotno će poslije biti kada izađe, jer nema posla, međutim, rad sa zatvorenikom ne računa se u radni staž. Naišla sam na jedan komentar u Srbiji ljudi koji se bave resocijalizacijom, da čak razmišljaju da za taj rad ljudima koji su duže na kazni izdržavanja, da se razmišlja o uvođenju nekog staža, upravo radi njegove resocijalizacije i kasnijeg ukapanja u društvo, jer kada izađe ostaje bez ikakvih sredstava za život.

Zatvorenik može da radi van zatvora i to je novina, kod poslodavca, pa se tako daje mogućnost da zatvorenik prima naknadu za rad u visini najmanje 30% minimalne

neto zarade. Uvedena je i porodična posjeta u posebnim prostorijama bračnog i vanbračnog druga i djece i to jednom mjesečno u trajanju od tri sata. Možda je to vrijeme trebalo produžiti, s obzirom da se radi o djeci i porodici.

Odredbe člana 72 koje se odnose na otvoreni zatvor i 9 - posjete ne mogu se primijeniti zbog iznosa od 280.000 hiljada eura za izgranju tih objekata. Taj novac je trebao biti obezbijeđen iz razloga što bi riješili mnogo problema u vezi resocijalizacije zatvorenika.

Član 95 - priprema za otpuštanje, što je najvažnije, šta dalje kada zatvorenik izađe. Prilikom pripreme za otpuštanje iz zatvora zatvoreniku se daju savjeti u vezi sa njegovim ličnim, finansijskim, socijalnih pitanjima i obezbjeđuje mu se spisak organa i ustanova. Ovaj momenat je ključan za zatvorenika - šta dalje. Daje mu se spisak. Nema od spiska ništa. Kaže: "Ako mu se tom prilikom ne obezbijedi zaposlenje, kako ga resocijalizovati, integrisati u društvo, jer on opet dolazi u izazov, u dilemu da izlazi na ulicu i šta dobija od toga - opet povrat, jer čim nema novca, nema sredstava za život, on mora da ih stvori na neki način, a taj način je upravo ..."

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala vam. Sada mislim već da je krajnje vrijeme da privodite kraju. Hvala vam na razumijevanju.

Poslanik Perić, poslednji učesnik u prvom krugu diskusija.

SRĐAN PERIĆ:

Zahvaljujem.

Kak stoji u obrazloženju ovog zakona koji se odnosi na izvršenje kazni zatvora, svrha je modernizacija zakonskog okvira koji se odnosi na izvršenje krivičnih sankcija. U tom smislu nema ništa sporno i mi zaista u potpunosti pozdravljamo i dva člana koja promovišu načelo humanosti i zabrane diskriminacije. Da se apsolutno zabranjuje diskriminacija u odnosu na svakog zatvorenika i da se poštuje njegovo dostojanstvo. U konačnom to je negdje nastavak one tradicionalne rečenice „I zatvor je za ljude.“ To što je neko u zatvoru ne znači da se na bilo koji način mogu kršiti njegova prava. Ali evo, prilika je da se podsjetimo na neke podatke koji su više nego zabrinjavajući u državi u

kojoj je s početka 90-tih godina njen predsjednik, tada član DPS-a, izjavio da je Crna Gora najljepši zatvor, tako da je ta kopča sa zatvorom vrlo interesantno tada izvedena. Znači prvi problem koji je veliki to su nedopustivo dugački rokovi koji čekaju zatvorenici za izvršenje krivičnih sankcija. Nerijetko se dešava da neko bude pravosnažno osuđen i da mora da čeka po nekoliko mjeseci da bi boravio uopšte u zatvoru i pravi se prva prepreka, ako hoćete i psihološke prirode, što vi zaista znate sigurno mnogo bolje nego ja, da se sa jednim dodatnim negativnim predubjeđenjem odlazi u zatvor.

Nakon toga imamo veliki problem, evo jedan podatak gdje smo po podacima Savjeta Evrope svakako lideri u regionu, to je po broju zatvorenika u odnosu na broj stanovnika. Mi u 2013.godini smo imali 142 zatvorenika, odnosno 183 na 100.000. To je neki reper koji se uzima, skoro pa dva promila, što je prilično visok procenat i u tim okolnostima mi kuburimo sa prostorom, što je pominjao kolega Labudović, kuburimo sa prostorom gdje su smješteni ljudi. Takođe, dodatno problem koji brine je da se u 2012.godini po zatvoreniku u Crnoj Gori izdvajalo sega 15 eura, što je pri donjoj ljestvici onog što se izdvaja za zatvorenike inače. Kada sklopite sva ta tri elementa dobijate jedan mozaik gdje ste imali u dva navrata, 2005. i 2013.godine, pobune u zatvoru. Takođe, postojao je i slučaj torture koji je definitivno dobio svoj pravosnažni ishod pred Međunarodnim sudom za ljudska prava u Strazburu, gdje je one nad kojima je bila sprovedena tortura zastupala koleginica Jasavić, koji je pravosnažno pozitivno ishodovala za one nad kojima je vršena tortura. Generalno imamo jedan opšti ambijent u kome mi nećemo na samom početku realizovati ono što je cilj krivične sankcije, a to je u konačnom resocijalizacija, jer koncept kazne počiva na tome da onog trenutka kada je ona izrečena ona je prvi korak na putu resocijalizacije. Ta resocijalizacija, taj proces, može da traje nekoliko mjeseci, a može da traje i 40 godina. Nebitno je za princip. Sa te tačke gledišta mi imamo sve negativne uslove da tu resocijalizaciju otežamo. I to je onaj primjer gdje se s jedne strane imamo modernizaciju zakona, a sa druge strane imamo nešto što zaista može da se podvede pod, jeste ružan termin ali zašto ga ne upotrijebiti - kazamat.

Druga stvar koja je za nas zakonski, kao norma vrlo diskutabilna, to je ovo što ste pominjali oko hrane. Da se hrana kupuje samo u kantinama. Jasno je da se želi na taj način prevenirati da se unose nezakonite supstance, opojne droge, oružje, šta god već,

ali da bi se to spriječilo potreban je veći nadzor, jer onaj ko je unio mobilni telefon putem hrane u nekoj od kutija ili već kako god, sigurno će naći način, ako je propust tu lociran pronaći će on drugu ruku da proturi taj telefon. Sa druge strane pravimo veliki problem prije svega porodicama koje donose hranu zatvorenicima, da prosto neće moći da opsluže u materijalnom smislu da se zatvorenici dohranjuju, hajde tako da kažem, u kantini. To može biti realno veliki problem i čuo sam da postoje prilično velike rezerve kod članova porodica zatvorenika. Tu mislim da je potrebno intervenisati.

Vraćam se na početnu tezu. Znači, lijepo je što modernizujemo okvir, ali bi bilo dobro da modernizujemo i uslove boravka u zatvoru, jer bez toga ovaj zakon gubi smisao. Hvala.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se kolegi Periću.

Pitam uvaženu gospođu Rabrenović da želi da komentariše diskusije i odgovori na postavljena pitanja.

Želite. Izvolite.

SLAVICA RABRENOVIĆ:

Samo ću kratko s obzirom da ste rekli za pritvor. Tačno je, činjenica je da je 2008. godine kada nas je podsjetio TPT, naš zatvor bio prebukiran, pogotovo Istražni zatvor kao jedna od organizacionih jedinica.

Međutim, moramo da pravimo razliku da lica koja se nalaze u pritvoru, oni praktično nisu krivi, treba da se dokaže da su krivi, pa onda prezumpcija nevinosti, pa kada dobiju pravosnažnu sudsku odluku onda prelaze u drugi dio Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, zatvor za kratke kazne, organizacione jedinice ili u KP dom. Tako da ovo što pričate o resocijalizaciji, ona se ostvaruje samo za osuđena lica. Za pritvorena lica nema resocijalizacije. Kroz projekat podrške ovoj reformi zatvorskog sistema, kada su nas posjetili Njemci i učestvovali dvije godine u radu sa nama, prva njihova posjeta zatvoru je bila ovako isto što vi reagujete odakle mala zemlja, a ovoliko osuđenih lica. Bilo je tada 1345 osuđenih.

Međutim, kada smo ušli u problem i kada su se oni sami uvjerali da se samo ne radi o kriminogenoj zoni nego da se osuđuju lica za, da ne kažem beznačajna krivična

djela od šumske krađe, pa na dalje, gdje bi ljudi, pogotovo u zatvoru u Bijelom Polju odgovarali, na primjer bilo je 370 zatvorenih lica, a radilo se o kazni zatvora od 21 dan. Zato je upravo prošle godine kada smo ovdje izglasali Zakon o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu, to je bila tenzija gdje su vam alternativne sankcije, zašto ih u KZ-u imate, a ne primjenjujete ih, ali mi smo ih imali kroz Zakon o izvršenju krivičnih sankcija razrađene. Izvršenje treba, nije dovoljno samo napisati odredbu, treba je izvršiti. Zato je prošle godine usvojen zakon i sada kreću alternativne sankcije. Mogu da kažem da smo već 51 kaznu rada u javnom interesu izvršili, da postoji ogromno interesovanje da one zažive i da kreću. Ovo su koraci. Meni je drago što podržavate zakon. Mi smo krenuli da idemo naprijed. Sve što ste rekli, tačno je, dešava se u zatvoru, dešava se u svijetu mnogo toga i tortura, kod nas je jedan sad slučaj. Bila sam dva puta šef delegacije u Ženevi kada su nam rekli iz Komiteta i od predstavnika nevladinih organizacija da nemamo torture u zatvorima. Ovo sve što govorim resocijalizacija je vrlo bitna. I prošlim važećim zakonom nije bio tako dobro regulisan sam sektor tretmana. Tu moramo da imamo obučene ljude jer od njih zavisi boravak u zatvoru i od njih zavisi da sociolozi, pedagozi se detaljno bave licima koja se nalaze na izvršenju kazne zatvora i da vode računa o toj ličnosti, što je vrlo bitno.

Ovo što je rekao poslanik Labudović, isto se slažem, ulazila sam u zatvore, ne radim samo kao pravnik, da su mi papiri ispred mene, volim da pođem da obiđem zatvor i razgovoram sa njima. Isto priznajem da unazad četiri godine bio je zapušten sektor izvršenja krivičnih sankcija. Međutim, u ove četiri godine vjerujte da smo napravili ogromne napretke, a planiramo još mnogo toga. Samo nam i trebaju novčana sredstva. Sada ide i podrška kroz IPA projekte preko Svjetske evropske banke, radiće se novi zatvor u Bijelom Polju. Dovoljno je za sada. Ima još toga. Hvala.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega Perić. Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Vjerujem da neću iskoristiti sve vrijeme, ali je bitno. Nije bitno da li je lice pritvoreno ili osuđeno, proces resocijalizacije mora da počne. Ne govorimo o formalnoj

nego ukupnoj. Onog trenutka, i mislim da nije dobro što odmahujete glavom, kada neko uđe u zatvorsku ćeliju cilj društva je da ga ponovo integriše u društvo, u normalan zakonski okvir. Ako se to ne desi, zatvor može biti samo regrutni centar budućeg organizovanog kriminala. Jer, ako nije resocijalizovan, on nema kamo bez ponovo u kriminalni milje. Zato je ta komponenta, pored toga što je humana i za društvo jako važna, da se reintegriše osuđenik nakon zatvorske kazne u potpunosti u društvo. Ono što je negdje samo kao jedan primjer vrlo interesantno, imali smo 2013. godine na 100.000 stanovnika 183 zatvorenika. Od svih njih dominantno su oni koji su osuđeni za djela sitne krađe i prevladavaju oni. Sada, pazite, u tom ambijentu vi nemate ni jednog jedinog zatvorenika za korupciju na visokom nivou. To su ni statistički podacima kroz koje prolazimo. Nijedan osuđeni za korupciju na visokom nivou, ali zato smo revnosno uhapsili i osudili svakog za neki sitni prekršaj od krađe akumulatora, pa do ne znam krupnije krađe. To sam negdje i želio da potenciram u ovom dijelu. Ponavljam, resocijalizacija bila ili ne bila u zakonu od suštinskog je značaja za društvo. Hvala.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Pravo na komentar. Izvolite.

DANIJELA MARKOVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Isto bih imala osvrt na resocijalizaciju. U zakonu je jednim članom obuhvaćeno da dobija spisak kome će se obratiti. Resocijalizacija počinje i u prostorijama za izdržavanje kazne. Ne počinje onog momenta kada on izlazi. Jer, jedan podatak je zabrinjavajući. Da se ovim problemom u Crnoj Gori niko ne bavi. Stopa povrata je 35%, tako da je povrat naš najveći problem u resocijalizaciji. Svaki drugi zatvorenik je povratnik. Vama je to poznato više nego, recimo, meni, ali ja sam taj podatak čitala. U 2011. godini svaki četvrti je bio povratnik. Povećana je stopa povrata. Ako je to činjenica, to je stvarno zabrinjavajuće. Način na koji se vrši resocijalizacija uopšte nije određen. On dobija uput kojima će se sve ustanovama javiti i od toga uputa nema ništa. Jer, ako se ne obezbijedi i ako se on ne osposobi za vrijeme tog izdržavanja i ne omogući mu se kod nekog poslodavca da započne novi život, mi ništa nismo uradili jer ne bi bila ovolika stopa

povrata. Da je svaki drugi povratnik, to je za mene, pravo da vam kažem nisam to znala dok nisam čitala zakon, pa i ostale izvore da bih bila obaviještena o nečemu, kada sam to pročitala prosto sam se začudila tom podatku. To je podatak iz ustanove ZIKS-a i ustanove okruglih stolova. Prema tome, niste objasnili ovaj dio u vezi sa resocijalizacijom, kako ide kada izađe iz zatvora, čemu se nada ... obaveze države.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Prije nego što kolega Labudović uzme riječ za komentar, obavještenje jedno za sve vas prisutne i one koji nijesu prisutni. Dakle, rok za podnošenje amandmana za zakone o kojima sada raspravljamo i do kraja našeg radnog vremena je sutra do 12 časova, da budemo svi blagovremeno i pravovremeno informisani. Hvala vam.

Izvolite, kolega Labudoviću.

EMILO LABUDOVIĆ:

Zahvaljujem.

Gospođo Rabrenović, znate kako, ponekad se desi da idući korak naprijed stišemo na ono gdje smo već bili. Ova situacija na koju vi, a i ja sam o tome govorio, s pravom ukazujete, da je nedostatak sredstava jedan od ključnih problema koji sprječava unapređenje u ovoj oblasti, nekad je nadomještan činjenicom da je u KP domu u Spužu bila organizovana grupa zatvorenika, i to poveća, koji su maltene izgradili pola Podgorice, koji su imali unutar zatvora onu čuvenu radionicu gdje su radili stolovače i hiljade nekih drugih stvari. Ne vidim razlog zašto to danas ne bi bio jedan od dodatnih izvora sredstava koji bi bili u funkciji poboljšanja uslova, makar u onoj mjeri koliko dati i zadati prostori to mogu da omoguće. To prvo.

Drugo, ne rešava se ovaj problem sa hranom na način što ćete namaknuti dobar posao nekome od vaših prijatelja i kumova koji će otvoriti kantinu u zatvoru. Ne, gospođo Rabrenović. To što su porodice donosile tamo tovare i brda hrane bilo je posledica činjenice da je tamo hrana izuzetno loša. Ja znam da nema para, loša je i u bolnicama, ali umjesto da namještate, kažem, posao nekome od rođaka, bolje bilo da

to uložite u poboljšanje hrane. I nije tačno da je unošenje hrane bilo izvor unošenja ovih nedozvoljenih sredstava. Ništa tamo ne može bez kontrole da uđe i bez saglasnosti sa kontrolorima. Ali nije problem u kontrolorima, njih će uvijek biti dovoljno, i školovanih i neškolovanih, tukli, ne tukli, svejedno je, zatvor je zatvor i kad je u Švedskoj. Problem je što tamo nedostaje sociologa, psihijataru, ljudi koji treba da te ljude pripreme za ono što ih čeka napolju. Nije im dovoljno dati samo izlaznicu, njih treba uvesti ponovo u društvo kao što se malo dijete uvodi u prvi razred osnovne škole.

Prema tome, ako se to ne poboljša, ovih 35% povratnika koji samo govore o stanju beznađa u kome se nalazi naše društvo sa stanovišta ekonomskih i socijalnih prilika, pri čemu postoji maksima „bolje u zatvoru nego van zatvora, jer tamo imam hranu i imam spavanje“, to se na taj način neće riješiti. Moramo činiti nešto da rješavamo probleme, a ne da sankcionišemo posljedice. Zahvaljujem.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se kolegi Labudoviću.

Zamolio bih kolegu Husniju Šabovića da uzme riječ. Hvala.

HUSNIJA ŠABOVIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Kolege poslanici, poštovana predstavnice Ministarstva pravde Rabrenović,

Sistem izvršenja krivičnih sankcija predstavlja značajan dio sveukupnih reformskih procesa Crne Gore, jedan od esecijalnih normativnih segmenata na planu jačanja zaštite ljudskih prava. Ovaj sistem je uređen Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija, kao i podzakonskim aktima kojima se na bliži način razrađuju prava i obaveze lica koja izvršavaju krivične sankcije.

Pored navedenog, oblast krivičnih sankcija uređena je i Krivičnim zakonikom, Zakonom o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu, kao i Zakonom o postupanju prema maloletnicima u krivičnom postupku.

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija već izvjesno vrijeme ne korenspondira u punom obimu sa međunarodnim dokumentima i standardima u ovoj oblasti. Iz navedenih razloga utvrđena je potreba za novim zakonskim rješenjima koja će na

sveobuhvatniji način urediti ovu oblast, inkorporirati međunarodne standarde i omogućiti bolju i praktičniju primjenu. U izradi novih zakona kojima se uređuje sistem izvršenja krivičnih sankcija učestvovali su eksperti Njemačke, Holandije, Ministarstva pravde, sudskih vlasti, Tužilaštva i nevladinog sektora.

Predlog zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti predviđa rješenja koja će u mnogome unaprijediti sistem izvršenja krivičnih sankcija. Predmet ovog predloga zakona su kazna zatvora od 40 godina, novčana kazna i mjere bezbjednosti, kao i prava i obaveze zatvorenika. Kao modalitet kazne zatvora Predlogom zakona se uređuje i kazna zatvora koja se izvršava u prostorijama za stanovanje, a koja je po svojoj pravnoj prirodi nije posebna vrsta kazne u krivičnom sistemu Crne Gore, već način, odnosno modalitet izvršenja kazne zatvora. U organizacionom smislu zakon prepoznaje nove vrste prostorija u kojima se izvršava kazna zatvora, a to su otvorene prostorije, dok će uslovi biti bliže uređeni podzakonskim aktima.

Veliki akcenat u Predlogu zakona stavljen je na prava zatvorenika. Pravo na pritužbu zatvorenika je velika novina koja je kao konkretnu implikaciju imati formiranje upravnog odjeljenja u Ministarstvu pravde koja će biti drugostepeni organ u djelu odlučivanja po žalbi zatvorenika i to u dijelu pritužbi prekida odlaganja kazne zatvora i disciplinskog postupka. Među najbitnijim novinama su i rad zatvorenika, a naročito rad van zatvora što je potencirano od strane stranih eksperata, kao i mjere predostrožnosti koje se preduzimaju u slučaju kad postoji opasnost od bjegstva, napada na lica i imovinu, opasnosti od samoubistva, samopovređivanja, korišćenja alkohola, opojnih droga i drugih nedozvoljenih radnji.

Kada su u pitanju ovlašćenja službenika obezbjeđenja, treba istaći da su na potpuno nov način uređena njihova ovlašćenja i da su po prvi put pojedinačno razrađena sva sredstva prinude, kao i uslovi za njihovu upotrebu. Kontrola izvršenja krivičnih sankcija je, za razliku od dosadašnjeg zakonskog rješenja, u potpunosti uređena u skladu sa zakonima iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija, zdravstvene zaštite, kao i propisima kojima se uređuje sistem državne uprave. Zahvaljujem.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem.

Sa ovim smo iscrpili listu diskutanaata. Zahvaljujem se svima vama.

Pitam predstavnika Vlade da li nakon ovako detaljnog dopusnkog obrazloženja, odgovora, komentara, želi da iskoristi pravo na završnu riječ. Hvala vam.

Zahvaljujem se gospođi Rabrenović na učešću u raspravi povodom ovog predloga zakona.

Predlažem da pređemo na sljedeću tačku našeg dnevnog reda, to je **Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.**

Ovlašćeni predstavnici Vlade su dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava i Blanka Radošević Marović, generalna direktorka Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava.

Pozdravljam ministra i njegovu saradnicu.

Izvjestioci odbora su prof.dr Miodrag Vuković, Zakonodavnog odbora i Snežana Jonica Odbora za ljudska prava i slobode, usput rečeno odsutni i jedno i drugo opravdano.

Otvaram pretres i pitam predstavnika Vlade ministra Numanovića da li želi da da dopunsko obrazloženje. Želi.

Izvolite, ministre.

SUAD NUMANOVIĆ:

Poštovani poslanici, poštovani građani Crne Gore,

Kada govorimo o Zakonu o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom, želim da vas podsjetim da smo mi donijeli ovaj zakon još 2011. godine i da osnovni razlog zbog čega smo krenuli u izmjene i dopune ovoga zakona, u finalnom došli do novoga zakona, jeste slabost tog prvobitnog zakona što nije imao kaznene odredbe. Otprilike tu smo imali sugestije od nevladinog sektora osoba sa invaliditetom, da jedan zakon bez kaznenih odredbi nije dobar, pa ni ovaj zakon. Pokušali smo da kroz, što bi rekli, jedan intenzivan rad i kroz promjenu svijesti da implementiramo ovaj zakon, ali smatrali smo da je mnogo bolje ići u donošenje novog zakona s ovim kaznenim odredbama nego da istrajemo na ovom zakonu bez ovih kaznenih odredbi.

Drugi razlog jeste činjenica da je ovaj zakon bio u korpusu i u ingerenciji Ministarstva rada i socijalnog staranja i prosto svi se slažemo u jednom da zaštita lica sa invaliditetom ili diskriminacija protiv osoba sa invaliditetom jesu iz korpusa ljudskih prava i zbog toga smo uzeli mi kao Ministarstvo za ljudska i manjinska prava obavezu da budemo donosioci ovog zakona i da se bavimo ovom problematikom osoba sa invaliditetom. Naravno ovo smo sve trebali da nam bude kompatibilno i sa našim zakonodavstvom ali i sa onim međunarodnim konvencijama, naročito konvencija o Ujedinjenim nacijama o zaštiti lica sa invaliditetom čiji smo mi potpisnici i da kroz ta dokumenta, da i kroz ta dokumenta na jednom partnerskom odnosu sa licima na koje se odnosi ovaj zakon, dođemo do jednog boljeg zakona.

Prvobitna zamisao nam je bila da idemo u izmjene i dopune. Međutim, radna grupa imala je dosta predloga, prešlo se više od 50 članova postojećeg zakona i onda smo krenuli u donošenje novog zakona. To je razlog što nijesmo 2014. godinu iskoristili da donesemo izmjene i dopune ovog zakona, nego smo ove godine planirali donošenje novog zakona.

Kad smo ušli u skupštinsku proceduru, onda smo shvatili da imamo prostora za doradu ovoga zakona i posljednjih nedelju dana intenzivno smo radili upravo sa nevladinim sektorom osoba sa invaliditetom na poboljšanju ovog teksta i kao rezultat toga usvojili smo zajednički devet amandmana koji idu poboljšanju teksta, a one sugestije i primjedbe koje smo dobili od ovog nevladinog sektora smo pretočili u jedan radni zaključak na Odboru gdje ćemo kroz jednu kvalitetnu analizu drugih zakonskih odredbi prepoznati našu obavezu da kroz druge zakone ovu normu jasno preciziramo i da u nekom određenom periodu upotpunimo i ovaj zakon koji će značiti maksimalnu zaštitu bilo kakvog vida diskriminacije osoba sa invaliditetom i njihovu integraciju u crnogorskom društvu.

Dozvolite mi samo da nabrojim neke osnovne stvari koje podrazumijeva ovaj zakon. Ovim zakonom su obuhvaćeni predmet, pojam, oblici i oblasti diskriminacije. Na samom početku istaknuta su načela na kojima se zasniva ovaj zakon, to je poštovanje ljudskih prava i dostojanstva lica sa invaliditetom i podsticanje uključivanja lica sa invaliditetom u sve sfere društvenog života.

Veoma važnim smatram uvođenje novih posebnih oblika diskriminacije i koncept prekršajne zaštite. Novim zakonom biće uređeni diskriminacija po osnovu invaliditeta u oblasti pristupa objektima i površinama u javnoj upotrebi, ali i informacijama i komunikacijama. Takođe, ovdje smo predvidjeli i diskriminaciju u javnom prevozu, kao i o pristupu kvalitetnim i savremenim pomagalima.

Ono što jedan od oblika diskriminacija koji se uređuju ovim zakonom, a koji posebno ističem, jeste govor mržnje i omalovažavanja, kao i grupisanje po osnovu invaliditeta kao pojave koje su često prisutne u praksi i na koje je ukazao i sam nevladin sektor, a mi naravno inkorporirali u ovaj zakon.

Novim zakonom biće uređeni diskriminacija po osnovu invaliditeta u oblasti pristupa objektima, kao što sam rekao. Nadalje, u pružanju .. .dobra i usluga, u pristupu kvalitetnim i savremenim pomagalima, u oblasti vaspitanja i obrazovanja i stručnog osposobljavanja na svim nivoima, kao u oblasti profesionalne rehabilitacije rada i zapošljavanja.

Ovdje smo predvidjeli i naveli princip nepoštovanja principa univerzalnog dizajna, a utvrđena diskriminacija po osnovu invaliditeta u oblasti samostalnog života i života u zajednici. Naravno, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita, zaštita u oblasti kulture, sporta, rekreacija, aktivnosti u slobodnom vremenu i, kao što sam i rekao, ovaj zakon propisuje i sankcije za pričinjenu diskriminaciju, kao vid prekršajne odgovornosti za koji su zapriječene kazne u skladu sa Zakonom o prekršajima. Zahvaljujem se.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se ministru Numanoviću.

Izvolite, kolega Periću.

SRĐAN PERIĆ:

Zaista je stvar procedure.

S obzirom da je ovaj zakon prije plenuma kada je dolazio na odbore zbog određenog broja primjedbi, prije svega Udruženja mladih sa hendikepom, a oni su dobili kasno informaciju da će danas biti Zakon na raspravi, ja moram reći da sam i ja iznenađen da je danas uopšte na raspravi, jer na samom odboru je bio, čini mi se

drugačiji zaključak. Ono što je zaista molba vama kao predsjedavajućem, da omogućimo podnošenje amandmana sutra do 12 sati, da bi se ova, da kažem zbrka s vremenom mogla ispraviti, jer iz Udruženja su najavili da će ka poslanicima uputiti više amandmana. Bojim se, ako to ne bismo učinili, da bismo spriječili amandmansko djelovanje, a koliko sam razumio i Ministarstvo je otvoreno za ...

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se kolegi Periću.

Moram reći ... proceduralnu reakciju. Zbog čega?

Prvo što govorite o potrebi da produžimo rok za podnošenje amandmana, to smo već uradili i to ne ni juče ni prekjuče nego prije pola sata, tako da smo kazali da je rok za podnošenje amandmana do 12 časova za sve zakone koje danas raspravljamo, to važi i za ovaj zakon.

Drugo, govorite o radu Odbora za ljudska prava i slobode, Zakonodavni. Dakle, matični odbor je završio svoj rad, imamo izvještaj gdje je jednoglasno ovaj zakon prihvaćen od strane svih članova Odbora za ljudska prava i slobode, uz prihvatanje devet amandmana, razumio sam, koji su upravo podnešeni od jednog značajnog broja nevladinih organizacija koji s pažnjom prate ovu oblast. Tako da vjerujem da je u pitanju samo jedan mali nesporazum, a da su se stekli uslovi da mi nastavimo sa našim radom.

Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Žao mi je što nijesam čuo to prije pola sata, ali se nije odnosilo na ovaj zakon u krajnjoj crti i dobro je da smo to potcrtali. Ja sam govorio o Zakonodavnom, ne o matičnom odboru. Prisustvovao sam na dvije sjednice Zakonodavnog odbora gdje su predstavnici izašli bez informacije kada će biti raspravljano. Ja nijesam imao tu informaciju i u odnosu na nju reagujem. A drago mi je da smo potcrtali ovaj zakon i da smo raščistili ovu situaciju.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Žao mi je što nijeste čuli informaciju koju sam saopštio ovdje pred svim prisutnim poslanicima i onima koji su pratili s pažnjom rad naše današnje sjednice.

Juče smo na kolegijumu takođe dali mogućnost i najavili raspravu i o jednom i drugom zakonu. To je još jedan razlog da se vratimo onoj ideji oko zapisnika sa kolegijuma. Očigledno da imamo različita pamćenja. Hvala.

Zamolio bih kolegu Halila Dukovića da uzme učešće u raspravi. Siguran sam sa posebnim doprinosom kao član matičnog odbora, odnosno Odbora za ljudska prava i slobode koji je s pažnjom u nekoliko navrata razmatrao Predlog ovog zakona, uz maksimalni senzibilitet u odnosu na ono što je bilo očekivanje značajnog broja nevladinih organizacija koje se bave temama iz ove oblasti.

Izvolite, kolega Dukoviću.

HALIL DUKOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče.

Dame i gospodo poslanici, uvaženi ministre Numanoviću, gospođo Rakočević-Marović.

Naravno, jedan od razloga donošenja i ovog zakona jeste usaglašavanje sa evropskim zakonodavstvom i to jeste naša obaveza, to jeste naš put, to jeste naša politika. Ali, čini mi se da u ovom slučaju možda i još veća obaveza jeste što sa ovim zakonom barem koliko toliko poboljšavamo uslove života osoba sa invaliditetom. Vjerujem, a mislim da je tako, da svi svako zakonsko rješenje koje će bar malo poboljšati život lica sa invaliditetom trebamo svi podržati i svi raditi na tom putu. I naravno, svaki, jedan mali korak koji mi uradimo može biti veliki korak, posebno za osobe sa invaliditetom. Kažem, može biti veliki jer zaista ove osobe su najugroženija populacija ljudi, a sigurno nijesu tražili mnogo i nijesu tražili puno. Tražili su da mogu voditi jedan normalni život čovjeka, da mogu slobodno prići institucijama sistema, proći preko trotoara, ali evo, na žalost, nijesmo ni to u potpunosti do sada ispunili, možda i bez opravdanja za to i sasvim je ponekad razumljivo njihovu ogorčenost, njihovu ljutnju na sve nas, što je opravdano, ali moram im i zahvaliti za spremnost kada je nešto ozbiljno da se razgovara, kad je da se dogovara, onda su stvarno razumni. Prema tome im stvarno treba zahvaliti.

Vjerujem da i ovaj zakon koji smo donijeli jeste jedan dobar iskorak u poboljšanju njihovih uslova života, ali znamo da nema zakona koji može riješiti sve probleme. Znamo da neki problemi moraju sačekati izmjene nekih drugih zakona, moraju čekati neka bolja ekonomska vremena da bi se upotpunilo sa svim našim zakonodavnim propisima. Zato je možda koordinacija i razumijevanje nešto što je najbolje pri donošenju ovakvih zakonskih akata. Vjerujem da je toga bilo i u radu i u donošenju ovog zakona, vjerujem da smo mi iz Odbora za ljudska prava koliko-toliko doprinijeli toj boljoj koordinaciji u radu, ali i ono što nam je bilo jako važno i što želim da istaknem, da se čuje i glas osoba sa invaliditetom, odnosno onih koji će biti korisnici ovog zakona. Ovaj zakon je sigurno jedan plod zajedničkog djelovanja i vjerujem da dobar dio potreba koje su iznijele organizacije koje se bave licima sa invaliditetom su našle svoje mjesto u ovom zakonu. Možda ne sve, iz određenih objektivnih okolnosti, ali jeste veći dio, a nijedan zakon nije kako kažu ni Sveto pismo, pa se može mijenjati i dopunjavati, naravno kada se steknu uslovi da bi se i te norme u potpunosti implementirale. Kažem da je zakon dobar jer sada nameću obavezu svima onima da ono što je obaveza, a one su jasno navedene u zakonu moramo i ispuniti. Mi kao građani možemo učiniti da svaki zakon može biti i bolji i tamo samo svojim uvažavanjem i poštovanjem osoba sa invaliditetom. Da li je bilo potrebno u zakonu staviti da ne smijemo parkirati auta na mjesta koja su određena za parking lica sa invaliditetom? Da li smo u zakonu morali napisati da ih ne smijemo vrijeđati i omalovažavati zbog njihovog invaliditeta? Da li smo u zakonu morali napisati da svaka državna ustanova mora imati odgovarajući pristup za lica sa invaliditetom?

To je samo dio onog što govori o nama, a da se i mi moramo mijenjati i moramo mijenjati naš odnos prema licima sa invaliditetom. Sa svim ovim problemima ova lica se svakodnevno susrijeću. Ponovo kažem da mi našim činjenjem uvijek možemo doprinijeti da zakon u praksi bude i mnogo bolji nego na papiru. Sve ono što su iznijeli osobe predstavnici nevladinih organizacija, udruženja koja se bave licima sa invaliditetom, prihvaćeno je ono što se moglo prihvatiti. Ostao je jedan mali broj amandmana koje su one podnijeli, koje zbog određenih zakonskih normi sadržanih u nekim drugim rješenjima nije moglo biti prihvaćeno. Te zakonske norme koje nijesu mogle, amandmani koji nijesu mogli naći mjesta u ovom zakonu, našli su se u ovom zaključku

koji je predložen ovdje, da se pogleda i izmijeni ostali zakonodavni okvir kako bi se u što kraćem i bržem vremenu našli ponovo izmjene i dopune zakona kako bi stvarno jedna od najugroženijih grupa u Crnoj Gori našli u zakonskom rješenju da koliko koliko njihov život učinimo mnogo boljim i mnogo kvalitetnijim.

Na kraju, samo želim da se zahvalim i Ministarstvu na razumijevanju kod donošenja ovog zakona i organizacijama koje su učestvovala u radu Odbora i svima i našem predstavniku koji je bio u radnoj grupi, što su zajednički došli do jednog stvarno dobrog rješenja, rješenja koje su podržali prvo svi mi iz Odbora, a ono što je jako bitno, posebno za mene kao predsjednika toga odbora i organizacije koje se bave zaštitom lica sa invaliditetom. Zahvaljujem.

PREDSJEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala vam što ste kao predsjednik Odbora ukazali na ono što je bilo realno da izvjestilac matičnog odbora ukaže. To je da je Odbor, razmatrajući Prijedlog ovog zakona, donio upravo ovaj zaključak o kojem ste vi sada govorili koji, takođe, Skupština treba da usvoji prilikom glasanja o ovom zakonu, a to je da se obavezuje Vlada Crne Gore da uradi analizu svih propisa koji tangiraju ova pitanja kojim se u suštini bavi ovaj zakon, da u što kraćem roku pripremi izmjene zakona iz oblasti saobraćaja, zdravstvene zaštite, socijalne i dječije zaštite i, treći, čini mi se veoma važan zaključak da u svim fazama izrade navedenih propisa budu uključeni predstavnici organizacija lica sa invaliditetom i Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore. Ponavljam ovu informaciju oko ovog zaključka, pozivajući da podnosioci amandmana, eventualno sutra do 12:00 h imaju u vidu ovaj zaključak koji je usvojio matični odbor. Hvala vam.

Zamolio bih koleginicu Đurašković da sada uzme riječ. Izvolite.

LJILJANA ĐURAŠKOVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine potpredsjedniče. Kao zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode da nastavim ovu diskusiju.

Uvaženi gospodine ministre sa saradnicom, dame i gospodo, poštovani građani,

Predlogom zakona zabranjena je diskriminacija lica sa invaliditetom i grupe lica sa invaliditetom po bilo kom osnovu, kao i svaki oblik diskriminacije po osnovu

invaliditeta u javnom i privatnom sektoru. Načela ovog novog zakona su da lice sa invaliditetom ima pravo na poštovanje ljudskih prava i dostojanstvo, ostvaranje prava na donošenje sopstvenih odluka i samostalnost, puno i efektivno učešće i uključenost u sve oblasti društvenog života na ravnopravnoj osnovi, uključivanje u sve procese u kojima se odlučuje o njegovim pravima i obavezama, jednakost u ostvarivanju prava i obaveza sa drugim licima i poštovanje i uvažavanje različitosti u svim oblastima života. Diskriminacija po osnovu invaliditeta je svako pravno, fizičko, faktičko, neposredno ili posredno namjerno ili nenamjerno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postunja prema jednom licu, odnosno grupi lica sa invaliditetom u odnosu na druga lica. Diskriminacijom po osnovu invaliditeta smatra se i pozivanje, pomaganje, podsticanje i podstrekavanje, davanje instrukcija, uznemiravanje, kao i najavljena mogućnost da određeno lice ili grupa lica sa invaliditetom budu izloženi diskriminaciji. Takođe, pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju po osnovu invaliditeta ne oslabljuje odgovornosti lice koje vrši diskriminaciju.

Poštovani građani, htjeli mi to da priznamo ili ne, lica sa invaliditetom u svom svakodnevnom životu izložena su diskriminacijom u pristupu objektima i površinama u javnoj upotrebi, diskriminacijom u pristupu informacijama i komunikacijama, nemogućnosti pristupa u javnom prevozu i nedostatak taktilnih staza u gradovima i nastanjenim mjestima, diskriminacijom u oblasti pružanja javnih i privatnih dobara i usluga, diskriminacijom u postupcima pred organima, ograničavanju lične pokretljivosti, uskraćivanjem ili ograničavanjem dostupnosti kvalitetnih i savremenih pomagala, ograničavanjem prava na samostalan život i život u zajednici, ograničenjem slobode mišljenja, izražavanja kojima se omogućava da izrazi sopstveno mišljenje i stav u sredstvima javnog informisanja, u formi koja je pristupačna tim licima, diskriminacijom u oblasti privatnosti, diskriminacijom u oblasti porodičnih odnosa, diskriminacijom u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja, diskriminacijom u oblasti profesionalne rehabilitacije rada i zapošljavanja, diskriminacijom u oblasti zdravstvene zaštite, diskriminacijom u oblasti socijalne i dječije zaštite i adekvatnog životnog standarda, diskriminacijom u oblasti političkog i javnog života, diskriminacijom u oblasti kulture, diskriminacijom u oblasti sporta, rekreacije, aktivnosti u slobodno vrijeme.

Novina u ovom zakonu je, što pozdravljamo, uvođenje kaznenih odredbi i to novčane kazne od 10.000 do 20.000 evra za pravna lica i 150 evra do 2000 evra za prekršaj koji uradi fizičko lice u odnosu na lice sa invaliditetom. Crna Gora je usvojila strategiju i akcioni plan za integraciju osoba sa invaliditetom 2014. na 2015. godinu, kao i strategiju inkluzivnog obrazovanja. Osnovan je Savjet za brigu o licima. Vlada je 2014. godine izdvojila 400.000 evra za izgradnju rampi za pristup javnim ustanovama uključujući i pristup zdravstvenim objektima, školama i univerzitetima. Nijedna od 13 zgrada koje su označene kao prioritetni objekti do sada nije adaptirana.

Koji su razlozi za donošenje zakona po skraćenom postupku? Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 19, to je socijalna zaštita i zapošljavanje i akcionim planom za pregovaračko poglavlje 23, to je pravosuđe i temeljna prava predviđeno je donošenja zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom do kraja drugog kvartala, odnosno do kraja juna mjeseca.

Poštovani građani, nadamo se da ovaj zakon neće biti mrtvo slovo na papiru i da ne bi valjalo da se ovaj zakon usvoji radi Evrope i radi svijeta već da se primijeni doslovce do kraja i u praksi i da pokažemo da mi znamo da primjenjujemo zakone, da smo mi humano društvo. Želim, gospodine ministre, da pohvalim saradnju vašeg ministarstva sa Odborom za ljudska prava i slobode, sa licima i udruženjima djece i omladine sa posebnim potrebama. Tako da smatram da je ovo bio jedan dobar potez i da tu saradnju nastavite i dalje. Hvala lijepa.

PREDSJEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala, koleginice Đurašković, na vašem doprinosu kao zamjenici predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode prilikom razmatranja ovog važnog prijedloga zakona. Hvala vam još jednom.

Kolega Abazović.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Zahvaljujem, potpredsjedniče Simoviću.

Poštovane koleginice i kolege, poštovani ministre, pomoćnice ministra,

Ja samo vrlo kratko, nadam se kraće nego što je to predviđeno vremenom, da kažem da se nadam širokom konsenzusu podrške ovom zakonu koji je u svakom slučaju, na žalost, kako je to često bilo u Crnoj Gori, zakasnio, odnosno ovakav zakon smo mogli da imamo i ranije kako bi, kao što ste čuli od kolega, olakšali život ljudima koji imaju evidentnih problema.

Samo želim jednu stvar, javnosti radi, da skrenem pažnju, da se zahvalim Udruženju lica sa hendikepom, mladih sa hendikepom, udruženjima roditelja i Ministarstvu na čitavom zajedničkom, čini mi se kumulativnom djelovanju, usvajanju amandmana koji će biti i zbog toga je i produžen rok, na šta sam zahvalan što je rečeno u mikrofon potpredsjednika Skupštine, ali samo jednu stvar, čisto slikovito. Jutros smo pričali o tome dokle smo mi stigli u evropskim integracijama.

U ovoj ustanovi, krovnoj političkoj ustanovi Skupštini Crne Gore i dalje nema pristupa za lica sa invaliditetom. Oni su učestvovali danas u radu, uz pomoć ostalih kolega i svojih kolega, ali na žalost, to je najbolja poruka, najslikovitiji primjer, sve je ostalo politika, medijsko diskutovanje, itd. to je najflagrantniji primjer da ipak krovna institucija gdje sjede ljudi izabrani od građana Crne Gore i dalje nije ispunila tu obavezu, a kamoli da sada odemo da istražujemo po dubini vezano za domove zdravlja, za lokalne samouprave i tako dalje, ministarstva ili neke organe lokalnih uprava koji zaista to nijesu ostvarili. Nadamo se svi i treba vjerovati da će naravno uz ovih 11 amandmana koje je usvojio Odbor za ljudska prava i uz amandmane koji će vjerovatno sutra do 12 pristići, da ćemo zajednički poslati jasnu poruku da makar oko ovih, rekao bih konsensualnih zakona, jer zaista bi bilo ružno, ukoliko ne bi mogli da udovoljimo svim zahtjevima udruženja, da oko ovih gdje nema previše politike, svima nam je cilj da omogućimo lakše uslove života za ta lica, zaista to maksimalno i postignemo.

Ja apelujem na sve kolege da to i uradimo i da sa maksimalnim uvažavanjem pristupimo analizi amandmana koji će stići u toku sutrašnjeg dana i zajednički sa ovim što je Predlog zakona inkorporiramo i konačno na taj način štrikiramo to zakonodavstvo vezano za lica sa invaliditetom, ali što je još važnije a naročita je poruka Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, da taj zakon ne ostane mrtvo slovo na papiru, nego da zaista zaživi u pravoj formi.

Još jedna opaska koja mi pada na pamet, to je onaj Fond za profesionalnu rehabilitaciju. Samo da kažem da je ova država od tih lica ukrala 16 miliona ili 17 miliona eura, dala ih u neke druge svrhe. Vjerujte da sa 16 ili 17 miliona eura bi se umnogome mogli poboljšati uslovi za te osobe, to je za Crnu Goru puno novca, to se nije ostvarilo. Nadam se da će ta praksa oduzimanja od onih od kojih zaista ne bi trebalo da se oduzima, prestati i da ćemo zaista drukčije djelovati kada je zaštita prava lica sa invaliditetom u pitanju, nadam se jednoj dobroj atmosferi prilikom glasanja i usvajanju tih akata. Zahvaljujem.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem kolegi Abazoviću.

Povodom vaše diskusije dobio sam informaciju upravo sada od generalnog sekretara gdje me je obavijestio, ja vas da upoznam sa time, da je prije dva dana zaključen ugovor sa izvođačem radova koji treba da obezbijedi pristup Skupštini Crne Gore svim osobama sa invaliditetom. Tako da vjerujem da radovi mogu da počnu odmah. Dogovor je da počnu 1. avgusta kad Skupština završi sa svojim redovnim radom i vjerujem da ćemo sa time riješiti jedan problem koji jeste tangirao Skupštinu i da će to biti jedan dobar primjer i za sve ostale nadležne državne institucije koje takođe treba da obezbijede pristup svim osobama sa invaliditetom.

Hvala vam.

Predlažem da nastavimo diskusije i zamolio bih kolegu Nišavića da uzme riječ.

RADOSAV NIŠAVIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Poštovani gospodine ministre sa pomoćnicom, poštovana Skupštino, poštovani građani,

Predlogom zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom se uređuje zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti lica sa invaliditetom sa drugim licima.

Mi danas diskutujemo o zabrani diskriminacija lica sa invaliditetom, i ponoviću se sa gospodinom Abazovićem, u Skupštini koja ista ne poštuje ove zakonske odredbe,

danas, a hoće da prisustvuju raspravi o ovom zakonu, lica sa invaliditetom su onemogućena jer nema pristupne rampe i do sada je Skupština Crne Gore predstavljala jedan simbol diskriminacije. Drago mi je što smo čuli informaciju potpredsjednika da će taj problem biti riješen. I ne samo to, osobe sa invaliditetom danas ne mogu da uživaju u sadržajima koji ih interesuju, ne mogu da rade posao koji vole, ne mogu da studiraju na željenim fakultetima, ne mogu da zadovolje svoja osnovna prava, pravo na zdravstvenu zaštitu, na obrazovanje, na informisanje i otežano obavljaju svoje svakodnevne druge obaveze, jer još uvijek ne mogu da pristupe mnogim objektima. Nedostatak pristupnih rampi, adekvatnijih liftova, audio-vizuelnih signalizacija, veliki je problem jer isključuje osobe sa invaliditetom, vrijeđa njihovo dostojanstvo, uskraćuje im njihovo osnovno pravo pravo slobode kretanja.

Donošenjem ovog zakona nećemo, čini mi se, riješiti ove probleme osoba sa invaliditetom, jer su norme u njemu uglavnom deklarativne i upućuju na druge zakone i teško će biti, što se tiče ovog zakona, preći sa riječi na djela. Sa druge strane, zapitajmo se da li je naša svijest kao društva na dovoljno visokom nivou u odnosu na osobe sa invaliditetom. Čini mi se da nije, jer tek slučajno primijetimo da te osobe ne mogu da uđu u prodavnicu, školu, frizerski salon, poštu. Primijetimo da se neko parkirao na mjesto određeno za osobe sa invaliditetom, da je neko zauzeo njihovo sjedište u prevozu, da dugo čekaju u ambulancama za pregled itd. Dolazimo do zaključka da često ljudi razumiju potrebe osoba sa invaliditetom u kontekstu milostinje a ne u kontekstu onoga što mi kao društvo, kao država treba da obezbijedimo da bi se osobe sa invaliditetom slobodno kretale i normalno živjele.

Najčešća diskriminacija leži u pristupačnosti, ne mislim samo na ulaz u zgrade već i u kancelarije, pristupačnost na svim javnim prostorima, izletištim, plažama, sportskim priredbama itd. Ovaj problem se rješava dugoročno pravim planiranjem, ali nije to činjeno, pa sad te probleme rješavamo od slučaja do slučaja, a za to treba novca koji, kako kažete, nedostaje. Ja ću još jednom podsjetiti i ponoviću, opet sa gospodinom Abazovićem, podsjetiću građane Crne Gore, a posebno osobe sa invaliditetom, šta Vlada radi sa novcem koji se uplaćuje u Fond za profesionalnu rehabilitaciju lica sa invaliditetom i svih ovih zadnjih godina SNP se uporno pita i traži odgovor od Vlade gdje je taj novac.

Naime, da ponovim, za nekoliko zadnjih godina u taj fond, Fond za profesionalnu rehabilitaciju uplaćeno je oko 35 miliona, a ne oko 16 miliona kao što je rekao gospodin Abazović, oko 35 miliona, a od toga je utrošeno nepuno dva miliona i zbog čega se ne bi ta sredstva, ako se već nenamjenski troše, odnosno ako su se nenamjenski trošila, utrošila u ove svrhe u gradnju pristupnih radnji.

Osvrnuću se kratko na diskriminaciju u oblasti zdravstvene zaštite, gdje kaže u članu 22 diskriminacija u oblasti zdravstvene zaštite i navodi se šta se sve svodi pod diskriminaciju, nepreduzimanje, nesprovođenje mjera zdravstvene zaštite itd. A ja ću da kažem, prije nego što bi osobe i došle u tu zonu diskriminacije u Crnoj Gori, da ni jedna zdravstvena ustanova u Crnoj Gori nije u potpunosti prilagođena potrebama osoba sa invaliditetom. Najveći broj zdravstvenih ustanova u Crnoj Gori nije pristupačan osobama sa invaliditetom, a kod ustanova zdravstva koje su djelimično prilagođene, to prilagođavanje se uglavnom odnosi na prilaze i izlaze. Ti prilazi i ulazi su uglavnom pod takvim nagibima da je vrlo teško osobama sa invaliditetom obezbijediti pristup.

Druga stvar, recimo gluvonijeme osobe, nema nijedna zdravstvena ustanova, koliko ja znam, posebnog radnika koji može gestovnim govorom da uputi te osobe na prava mjesta.

Molim vas, samo na kraju da kažem da se SNP svih ovih godina bori za prava osoba sa invaliditetom i da će, u odnosu na zaključke koji su donijeti na Odboru za ljudska prava, budno pratiti ostvarivanje tih zaključaka i usklađivanje ovog zakona sa ostalim zakonskim propisima. Hvala.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Sada bih zamolio kolegu Tuponju da uzme riječ. Izvolite, kolega.

GORAN TUPONJA:

Hvala, uvaženi potpredsjedniče.

Koleginice i kolege, poštovani građani Crne Gore,

Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. Indikativan je sami naslov ovog zakona - zabrana diskriminacije. To znači da mi živimo u društvu u kojem ta

diskriminacija postoji i mi želimo zakonom da je zabranimo. Na žalost, to je stvarnost. Lijepo bi bilo da diskriminacija uopšte ne postoji i da zapravo nema, samim tim, ni potrebe za ovakvim zakonom, jer odnos jedne države, jednog društva prema osobama sa invaliditetom jeste mjera humanosti, mjera socijalne i društvene odgovornosti svakog društva. Ako posmatramo primjere iz Evrope, vidjećemo da što je društvo razvijenije, humanije i taj odnos prema osobama sa invaliditetom je odgovorniji, bolji i humaniji.

Iz izlaganja mojih prethodnika vidim da ovdje postoji načelno raspoloženje da se ovaj zakon prihvati, da postoji potpuno razumijevanje za probleme osoba sa invaliditetom. Međutim, nije dovoljno da to ostane samo na nivou zakona, na nivou dobre volje poslanika, potrebno je taj zakon sprovesti u praksi. To su sa jedne strane finansijska sredstva koja je potrebno odvojiti, koja u ekonomskoj situaciji kakva je naša zemlja uvijek predstavlja problem, ali sa druge strane imamo i veliki problem svijesti građana koja ne ide na ruku poštovanja ovog zakona, ne ide na ruku poštovanja osoba sa invaliditetom, tako da bih ja iskoristio ovu priliku da uputim apel građanima koji, najveći dio njih neće čitati ovaj zakon, ali da imaju senzibiliteta prema osobama sa invaliditetom u onom svakodnevnom životu kad parkiraju svoja vozila na mjesta koja su namijenjena osobama sa invaliditetom, kad parkiraju svoja vozila na mjestima gdje su spuštene ivičnjaci kako bi osobe sa invaliditetom koja koriste invalidska kolica mogle da prođu, da svi u tom svakodnevnom životu imaju sluha, imaju razumijevanja i humanosti za osobe sa invaliditetom.

Naravno, Pozitivna Crna Gora će podržati ovaj zakon. Vjerujem, kako sam mogao iz vaših izlaganja da čujem, da ćete uvažiti i amandmane koje očekujemo, koji su u skupštinskoj proceduri, koje očekujemo do sutra i da će ovaj zakon zaista unaprijediti, poboljšati život osoba sa invaliditetom. Hvala.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala kolegi Tuponji i pridružujemo se vašim apelima vezano za potrebu podizanja ukupne svijesti kada je u pitanju odnos prema osobama sa invaliditetom. Hvala vam.

Sada bih zamolio kolegu Kalača da uzme riječ.

ALMER KALAČ:

Hvala vam, predsjedavajući.

Uvaženi ministre sa saradnicom, uvažena Skupštino,

Prije početka diskusije želio bih sa ovog mjesta uputiti čestitku svim pripadnicma islamske vjeroispovjesti, čestitku za mjesec Ramazan, mjesec posta, riječima: Ramazan mubarek olsun, i da poželim onima koji ispunjavaju obavezu da je u ovom mjesecu mira i tolerancije odrade što je moguće lakše.

Vama, predsjedavajući, želim uputiti sljedeće riječi: Danas ste predsjedavali u toku cijelog dana. Na početku ove sjednice smo čuli čestitke i ja se ovom prilikom zahvaljujem svima onima koji su uputili čestitke i vjerujem da su te čestitke iskrene. Međutim, bilo je i situacija da su osjećanja vjernika i blagdani upotrijebljeni radi prikupljanja određenih političkih poena. Ja smatram da takvoj praksi nije mjesto u ovom parlamentu, bez obzira o kojim blagdanima, odnosno o blagdanima koje konfesije je riječ. Nijesam se javio iz razloga što nijesam želio podgrijavati atmosferu, već da nastavimo u duhu tolerancije, onako kako inače radimo, pa zato koristim priliku da tražim od vas da vi sa vaše pozicije ubuduće ne dozvoljavate takve zloupotrebe.

A sada da se vratimo zakonu.

Danas raspravljamo o zakonu za čije usvajanje se pretpostavlja da postoji konsenzus. To znači da nam je ovaj zakon bio potreban, ali ne znači po automatizmu da je i dobar. Poći ćemo od pretpostavke da je dobar i kao takav ćemo ga analizirati i raspravljati o njemu.

U obrazloženju, kao osnovni razlozi za donošenje novog zakona o zabrani diskriminacija lica sa invaliditetom navedeni su potreba usaglašavanja zakonodavnog okvira u unutrašnjem pravnom sistemu Crne Gore, i usaglašavanje sa međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima. Prvi razlog za donošenje ovog zakona trebalo je da bude poštovanje prava lica sa invaliditetom, pa tek onda pomenuta usaglašavanja. Jer, Ustav Crne Gore garantuje jednaka prava i obaveze svim građanima i zabranjuje diskriminaciju, po bilo kom osnovu.

Usklađivanje sa zakonodavnim okvirom kako domaćim tako i međunarodnim uopšte nije sporno. Sporno je naše poštovanje lica sa invaliditetom. Svakodnevno smo svjedoci da lica sa invaliditetom nailaze na razne barijere a mi nijesmo dovoljno učinili

da te barijere uklonimo. U većini naših opština nijesmo obezbijedili nesmetan pristup licima sa invaliditetom. To je evidentno kako na prilazima u javnim ustanovama tako i u saobraćaju na pješačkim prelazima i mnogim drugim mjestima gdje je takav pristup neophodan.

Zauzimanje i korišćenje parking mjesta namijenjenih licima sa invaliditetom je još jedan pokazatelj da nemamo dovoljno senzibiliteta za ovu grupaciju. Često ih, kao društvo, doživljavamo na neki drugi, diskriminacioni način a ne kao potencijal koji sigurno može biti koristan široj društvenoj zajednici. Mogu biti korisni samo ako je njihova .... na potrebnom nivou. Da bi bili uključeni prvenstveno ih trebamo uposliti i omogućiti da u skladu sa svojim nivoom obrazovanja i strukom iskažu svoje sposobnosti i svoj potencijal.

Uvaženi ministre, vi se nalazite na čelu Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Recite nam da li je i koliko lica sa invaliditetom upošljeno u vašem ministarstvu. Ako je odgovor da nema upošljenih, zašto je tako? Ako je odgovor da ima, dajte nam te podatke.

U dijelu kaznene odredbe, čl. 28, 29 i 30, propisane su kazne za one koji ne poštuju prava lica sa invaliditetom. Propisane su visoke kazne i možda nas takve primoraju na poštovanje zakona, ali samo ukoliko primjena ne bude selektivna. Očekujemo da ćemo usvajanjem Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, te euvođenjem pomenutih kaznenih odredbi i drugim navedenim poboljšanjima i unijetim novinama, sigurno postići značajan pomak uspostavljanju novih standarda u tretiranju i odnosu društva prema ovoj ranjivoj grupi.

Ovaj zakon će imati podršku Bošnjačke stranke. Zahvaljujem.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Tačno, ali imajući u vidu da ste se meni obratili povodom čestitki koje su se danas čule u ovom domu prema vjernicima islamske vjeroispovjesti koji slave Ramazan, kazaću samo da su se danas iz ovog doma čule čestitke uvažavanja, poštovanja, dobrih želja, dobrih namjera, slažući se sa vama da se čula jedna čestitka koja je imala u svojoj poruci i određenu, rekao bih dozu ironije, politikanstva, ali sam se poslužio istom logikom kao i vi. Kao predsjedavajući nijesam htio da reagujem, smatrajući da će o tome

najbolji sud donijeti javnost Crne Gore. Niko vama nije, da kažem poslovnički nije bilo prepreka da reagujete, ali mislim da ste potpuno dobro postupili, podržavam vašu reakciju.

Toliko sam smatrao za potrebnim da vam dam odgovor jer ste uputili, razumio sam, prema meni određenu sugestiju i molbu da još to jednom prokomentarišem. Hvala vam.

Dakle, imamo još dvije diskusije povodom ove tačke dnevnog reda, to su kolega Sutović i kolega Tanasijević.

Vjerujem da ćemo biti racionalni u potrošnji vremena.

Iz dosadašnjeg toka diskusija nijesam primijetio skoro nijedno pitanje, niti evidentirao prema ministru Numanoviću, naprotiv, evidentirao sam i primijetio sam visoki stepen saglasja svih učesnika u ovoj diskusiji sa Predlogom zakona, sa podrškom amandmanima koji su već postali sastavni dio ovog zakona, podrškom u odnosu na ono što je zajednički rad bio na ovom predlogu zakona Ministarstva za ljudska i manjinska prava i matičnog odbora i iskazana spremnost da će i u narednom periodu ova oblast biti predmet zajedničke pažnje.

Imajući sve to u vidu, ja sam prosto izostavio upit prema ministru da li ima potrebe da daje odgovore i komentare na uvodne diskusije, vjerujući da će to ministar da uradi kroz završnu riječ, ako se slažete da to bude pristup u nastavku našega rada.

Hvala vam na razumijevanju.

Kolega Sutoviću, izvolite.

JASMIN SUTOVIĆ:

Zahvaljujem.

Uvaženi ministre Numanoviću sa saradnicom, uvažene kolegice i kolege, poštovani građani,

Pred nama je Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. Ovim zakonom uređuje se zabrana i zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i promocija jednakosti tih lica sa drugim licima.

Naime, u članu 68 Ustava Crne Gore, propisano je da se jamči posebna zaštita lica sa invaliditetom. Lice sa invaliditetom ima pravo na poštovanje ljudskih prava i

dostojanstvo, jednakost i ostvarivanja prava i obaveza sa drugim licima puno i efikasno učešće i uključivanje u sve oblasti društvenog života uključujući sve procese u kojima se odlučuje o njegovim pravima i obavezama.

Predloženim Predlogom zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom navedeni su i novi oblici diskriminacije po osnovu invaliditeta, kao što su pozivanje, pomaganje, podsticanje, davanje instrukcija, kao i najavljena mogućnost da određeno lice sa invaliditeom bude izloženo diskriminaciji, te da pristanak lica sa invaliditetom na diskriminaciju ne oslobađa odgovornosti lice koje vrši diskriminaciju.

Predlogom zakona zabranjuje se takođe diskriminacija po osnovu invaliditeta i govor mržnje i omalovažavanje lica sa invaliditetom. Zabranjuje se omalovažavanje, odnosno doživljavanje lica sa invaliditetom kao manje vrijednih i manje sposobnih članova društva. Zabranjuje se onemogućavanje i ograničavanje lica sa invaliditetom u oblasti obrazovanja, vaspitanja i stručnog osposobljavanja na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja.

Takođe, Predlogom zakona zabranjuje se i diskriminacija lica sa invaliditetom u oblasti zdravstvene zaštite i to otežavanja pružanja zdravstvene zaštite i rehabilitacije, neblagovremeno pružanje zdravstvene zaštite i rehabilitacije, vršenje operativnih zahvata i drugog medicinskog tretmana bez pisane saglasnosti lica sa invaliditetom i drugo.

Značajna novina u novom Predlogu zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom je, kao što je već rečeno, utvrđivanje kaznenih odredbi u Predlogu zakona, kako novčanom kaznom od 10 do 20 hiljada eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako licu sa invaliditetom ne obezbijedi natpis na Brajevom pismu u objektima javne namjene, ograniči i za teža lica sa invaliditetom izbor obrazovnog programa i upis u obrazovni program, ne zaposli lice sa invaliditetom iako ima jednake ili bolje kvalifikacije i stručne sposobnosti nego lice bez invaliditeta.

Predloženi zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom prije svega je pozitivan korak koji će doprinijeti boljem sprečavanju diskriminacije lica sa invaliditetom po bilo kom ličnom svojstvu, lošem postupanju, omalovažavanju i govoru mržnje, kao i borbi protiv nekažnjavanja shodno odredbama Ustava Crne Gore koji garantuje jednaka

prava i obaveze svim građanima bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo, zabranjuje svaku neposrednu i posrednu diskriminaciju po bilo kom osnovu.

Takođe, donošenjem ovog zakona ojačaće se sistem zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom, njihova vidljivost i pristupnost svim sferama društvenog života, a uvođenjem kaznenih odredbi kojima je predviđeno strogo sankcionisanje diskriminacionog ponašanja djelovaće se i preventivno na pojave diskriminacije. Propisanim kaznenim odredbama podstaknuće se kontinuirano prijavljivanje slučajeva diskriminacija od strane lica na kojim je izvršen akt diskriminacije, zahvaljujući novčanim kaznama kojima su obuhvaćena i prava lica i privatnom i javnom sektoru.

Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom je usklađen sa evropskim zakonodavstvom, kao i potvrđenim međunarodnim ugovorom Ujedinjenih nacija i Savjeta Evrope kojim se zabranjuje svaki oblik diskriminacije, te diskriminacija po osnovu invaliditeta. Implementacijom ovog zakona moguće je ostvarivanje prihoda za budžet Crne Gore od novčanih prekršajnih kazni putem kazni koje će se dodjeljivati osobama koje diskriminaciju vrše nad osobama sa invaliditetom.

Predlažem Skupštini da prihvati ovaj predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. Zahvaljujem za pažnju.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala i vama.

Koleginica Tanasijević je posljednja učesnica u raspravi. Izvolite.

BRANKA TANASIJEVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, poštovane kolege poslanici, poštovani građani,

Članom 8 stav 1 i članom 17 Ustava Crne Gore garantuju se jednaka prava i obaveze prema svim građanima i građankama, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo, zabranjuje se svaka neposredna ili posredna diskriminacija.

Ustavom se ne smatraju diskriminacijom propisi i uvođenje posebnih mjera koje su usmjerene na obezbjeđivanje uslova za ostvarivanje rodne i ukupne ravnopravnosti i

zaštite lica koja su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju. Takođe, članom 68 Ustava Crne Gore propisano je da se jemči posebna zaštita lica sa invaliditetom.

Ova ustavna rješenja su razrađena nizom zakona među kojima je i važeći Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. Jedan od nedostataka ovog zakona su neadekvatne sankcije, odnosno kaznene odredbe za prekršioce zakona na šta su ukazali strana i domaća stručna javnost, organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije. To je jedan od razloga za donošenje novog zakona iz ove oblasti, kao i potreba usaglašavanja nacionalnih propisa sa normama na koje ukazuju izvještaji i preporuke u postupku pristupanja Evropskoj uniji i obavezama koje su preuzete ratifikacijom konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom.

Članom 3 Predloga zakona se izražava suština i smisao novog normativnog regulisanja ove oblasti i pozicije osoba sa invaliditetom. Ovaj član se zasniva na načelima poštovanja ljudskih prava i dostojanstva, ostvarivanja prava samostalnosti na donošenje sopstvenih odluka, pravo na efektivno učešće i uključenost u sve oblasti društvenog života, uključivanje u sve procese u kojima se odlučuje o pravima i obavezama lica sa invaliditetom, jednakost u ostvarivanju prava i obaveza sa drugim licima i poštovanja i uvažavanja različitosti u svim oblastima života. Odnosno, ovim članom se obezbjeđuje pravo na dostojanstvo lica sa invaliditetom što je njihova ljudska potreba, građanska ... i normativna obaveza. To je ono što čovjeka čini čovjekom, a građanina građaninom i suštinska odrednica čovjeka kao bića svoje vrste. To ukazuje i na potpunu opravdanost korišćenja termina "osoba sa invaliditetom" u međunarodnim deklaracijama koje se odnose na ovu oblast. Lica sa invaliditetom je građanska i pravna odrednica, a osoba sa invaliditetom je širi pojam koji podrazumijeva individualnost, personalitet, lični profil, karakteristike i uvažavanje. Primijetila sam da se danas u diskusijama najčešće koristi termin osoba sa invaliditetom iako on najčešće nije u pravnim dokumentima usvojen, ali mi je jako drago, jer je to znak uvažavanja ove kategorije lica i bila bi preporuka svim poslanicima, odnosno svim građanima, da je osoba sa invaliditetom najprimjereniji termin i najviše odgovara njihovoj suštini.

Dakle, obezbjeđivanje uslova za unapređenje urođenog dostojanstva osoba sa invaliditetom je najbolji način za ostvarivanje njihovih prava i sloboda i najbolja antidiskriminaciona mjera. To je način za ostvarivanje principa ravnopravnosti i zaštitu

osoba sa invaliditetom, koje su po bilo kom osnovu u nejednakom položaju u odnosu na druga lica. U oblasti uređenja prostora i izgradnje objekata u tom smislu je potrebno otkloniti tehničke barijere i vrlo me raduje što sam čula da će one biti otklonjene u Skupštini.

Otklanjanje i drugih barijera, ne samo tehničkih, u oblasti informisanja i saobraćaja, vaspitanja i obrazovanja, zapošljavanja i rada, zdravlja socijalne zaštite, kulture, javnog i političkog djelovanja itd. Ova oblast koju sam pomenula je u članu 5 Predloga zakona.

Prema Predlogu zakona ugrožavanje dostojanstva osoba sa invaliditetom je njihovo omalovažavanje po osnovu invaliditeta, kako je precizirano članom 9. Svako omalovažavanje ovih osoba može se smatrati govorom mržnje, kojim se širi, podstiče ili pravda diskriminacija. To je nasilje prema osobi ili grupi osoba sa invaliditetom, zbog njihovog ličnog svojstva, naročito iz razloga što je neprihvatanje različitosti i netolerancija prema ovim osobama ne samo pravni nego i moralni prekršaj. Osobe sa invaliditetom nijesu manje vrijedne i oni nijesu manje sposobni članovi društva. Mjera njihovog poštovanja i uvažavanja je obezbjeđivanja prava na jednak i ravnopravan status u društvu. Oni ne traže više od ostalih, ali ih manje ugrožava i dovodi u diskriminatorski položaj, oni najbolje znaju šta im treba. I zato mislim da je jako važno da je Predlog ovog zakona u proceduri, da je bitno da je ostvarena saradnja između nadležnog Ministarstva, nadležnog odbora i nevladinog sektora, da je bitno da je usvojeno devet amandmana iz ove oblasti i da su usvojeni zaključci kojim će se prava osoba sa invaliditetom u drugim zakonskim rješenjima unaprijediti. Sve su ovo razlozi zbog čega bih preporučila da se zakon usvoji pod punim koncenzusom.

PREDSJEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Sa ovim smo iscrpili sve prijavljene diskusije, zamolio bih ministra Numanovića da da završnu riječ. Izvolite.

SUAD NUMANOVIĆ:

Zaista želim da se zahvalim svim poslanicima na ovakvom pristupu kada je ovaj zakon u pitanju.

Zakon o diskriminaciji lica sa invaliditetom, uvažena poslanica Tanasijević je objasnila čak i pojam, ovo je jedan širi pojam osoba sa invaliditetom, prosto terminologije koju mi već prihvatamo, kao što često i sami negdje brkamo neke termine. Često govorimo na primjer djeca sa posebnim potrebama, a to nijesu nikakva djeca sa posebnim potrebama, nego djeca sa smetnjama u razvoju, jer ona imaju iste potrebe kao i svi mi.

Dakle i to i još dodatni razlog što je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava preuzelo obavezu da radi na izradi ovoga zakona i da se bavi problematikom osoba sa invaliditetom, jer je to osnovno ljudsko pravo sa kojim, složićemo se, nema pogađanja. Svako ljudsko biće sa rođenjem ima pravo kao svih ostali i prosto ima potrebe kao i sva ostala lica da bude integrisano u društvo u kojem se nalazi.

Bilo je jedno pitanje, pa da iskoristim priliku. Poslanik Kalač je pitao koliko to ima osoba sa invaliditetom u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava. Mi smo malo Ministarstvo, kao što znate, i imamo i taj kadrovski i brojčano deficit, ali procentualno imamo 1 + 1. Dakle, ovih dana završili smo proceduru da dobijemo dva lica, osobe sa invaliditetom koje rade. Često dobijamo to pitanje, da li imamo i pripadnika drugih manjinskih naroda, moramo i taj kriterijum da ispunimo i tu mogu da se pohvalim da imamo u našem Ministarstvu pripadnike svih vjera i nacija. I to je negdje što smo uradili posljednjih nekoliko godina prosto za ponos, i to veoma kvalitetnog kadra, u toj grupaciji od 20-tak zaposlenih ispunili smo i taj kriterijum.

Što se tiče ovoga zakona, zaista nam je potrebno da svi radimo na implementaciji. Zakon, kao zakon može da bude bolji ili gori, ali ako ga ne implementiramo onda je on najgori, ali da bi ovakve antidiskriminacione zakone mogli da implementiramo, potrebno je promjena svijesti cjelokupnog društva. Mi radimo intenzivno edukacije za one koji su u direktnom kontaktu i koji mogu da budu i direktni izvršioci, sudstvo, tužilaštvo, lokalne samouprave, centri za socijalni rad, njihovi službenici, ali nam trebaju ostali građani i zato nam treba i vaša podrška da bi kroz promjene svijesti mogli da dođemo do lakše implementacije ovakvog zakona. Ponavljam ovo što i potpredsjednik Parlamenta gospodin Simović rekao. Mi smo u jednom intenzivnom dijalogu sa nevladinim sektorom osoba sa invaliditetom postigli kompromis, realno moguće u ovom momentu kada je ovaj zakon u pitanju, i usvojili devet

amandmana koji su postali sastavni dio teksta. Ono što su oni od nas tražili, to je ono što ćete i vi zaključiti kroz radni zaključak, da kroz kvalitetnu analizu drugih propisa iznađemo najbolje formulacije i gdje ćemo u najkraćem roku dati njima instrumente da prepoznaju svaki vid diskriminacije u oblastima za koje su zaduženi - saobraćaj, zdravstvo, telekomunikacije, i to je obaveza da zajedno sa osobama sa invaliditetom radimo na toj kvalitetnoj analizi, da zajedno sa partnerima iz Evrope to radimo, sa relevantnim državnim institucijama i da na kraju nam i vi pomognete kod te analize, da bi svi zakoni dali potporu nultoj toleranciji u borbi protiv bilo kakvog vida diskriminacije prema bilo kojoj osobi sa invaliditetom, a to je krajnji cilj svih građana Crne Gore, u to ne sumnjam. Ja vam se zahvaljujem na tome što ste već iskazali spremnost da konkonzusom usvojite ovaj zakon.

Hvala.

PREDSJEDAVALJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala na završnoj riječi.

Sa ovim smo završili pretres. O ovom Predlogu zakona izjasnićemo se naknadno.

Zahvaljujem se ministru Numanoviću i gospođi Radošević-Marović na učešću u raspravi. Sjutra je Kolegijum i nakon toga dobićete obavijest o planu daljeg rada. Hvala.

24. 06. 2015. godine

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Idemo na sedmu sjednicu: **Izveštaj o radu Fonda o zaštiti i ostvarivanju manjinskih prava za 2012. godinu i Godišnji izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Fonda za zaštiti i ostvarivanje manjinskih prava za 2013. godinu.**

Dogovoreno da radimo, tu je svjedoka dovoljno, da iscrpimo što više. Dokle izdržimo. To što su kolege potpredsjednici, odnosno kolega Radulović bira tačku kojom će predsjedavati, ja ću dalje predsjedavati. Izvolite.

Imamo prijavljene kolega Halil Duković, kolega Koča Pavlović, kolega Novica Stanić, koleginica Ljerka Dragičević, kolega Srđa Popović i ovamo je kolega Radunović i kolega Abazović.

U redu, bićete upisani, prvih pola sata. Izvolite svi, koji nisu pročitani.

Tu su predstavnici Fonda gospodin Kurtagić, direktor Fonda i Helena Zejak .

Izjavitelj Odbora je kolega Duković. A koleginica Jonica, kolega Abazović i Đukanović imali su izdvojeno mišljenje na sjednici Odbora i tražili bi riječ ako su tu. Nijesu tu.

Idemo na Izvještaj Fonda objedinjena rasprava 2012. i 2013.

Možete, samo izvolite.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Gospodine predsjedavajući,

Ja sa čuo od našeg predsjednika Kluba da je dogovoreno da ukoliko pretekne nešto od današnjih tačaka, ukoliko ne stignemo u neko normalno vrijeme da završimo, da u petak od 15 sati može da se nastavi dva ili tri sata. Prema tome, dajte nemojte, mislim na granici smo izdržljivosti svi, ovo je 19,10, važne su stvari u pitanju. U Skupštini sjedi deset, petnaest ljudi. Zaista, nema potrebe za ovim, ako imamo vremena u petak nekoliko sati.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Nećemo stići. Dijelim sa vama sudbinu, kao što vidite, tog prekovremenog rada, meni je ovo normalan rad.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Ne radi se o prekovremenom radu, radi se o koncentraciji. Radi se o tome da mi ovdje radimo nešto ne samo zbog nas nego i zbog građana Crne Gore koji treba da gledaju i slušaju, pažnja popušta svima i onom koji nas je pratio jutros od dvanaest sati ili jedan sigurno je pažnja popustila. Ako nema potrebe i ako u petak možemo da završimo, a imamo nekoliko sati nakon Premijerskog sata, na kojem mi nećemo

prisustvovati, naravno, ali nakon toga ima vremena da se završi sve ovo. Shvatio sam da je glasanje u ponedjeljak.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Mislím da nemamo vremena, da vam ne nabrajam što nas sve čeka jer radimo i u petak. Zato smo danas nastojali da što više ugrabimo. Dio glasanja će biti i u petak.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Dajte onda makar posljednju tačku da prebacite za petak. Prebacite makar posljednju tačku koja je vrlo ozbiljna, Zakon o manjinskim pravima.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

U redu. Hajde onda da završimo onda večeras. Izvinite, cilj je da smanjimo troškove, da radimo što duže zbog svih elemenata. Slažemo se, ali krećemo.

Da li želite u ime Odbora, kolega Dukoviću? Ne.

Onda direktor Kurtagić. Izvještaj za 2012. i 2013. godinu. I zvolite.

SAFET KURTAGIĆ:

Zahvaljujem, gospodine predsjedniče.

Poštovani gospodine predsjedniče Skupštine Crne Gore, poštovana gospodo potpredsjednici, poštovano radno predsjedništvo Skupštine Crne Gore, poštovane dame i gospodo poslanici Skupštine Crne Gore,

Dozvolite mi da vas, u ime Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i u svoje ime srdačno i toplo pozdravim, da vam izrazim svoje poštovanje, da vam poželim uspješan i plodonosan rad, dobro zdravlje i svaku sreću.

Dozvolite mi da onima među vama koji pripadaju islamskom civilizacijskom krugu, svim pripadnicima islama u Crnoj Gori, kao i svim drugim islamskim vjernicima ma gdje bili, čestitam tekuće ramazanske blagdane, da im poželim da ih provedu i isprate u miru, slobodi i svakom rahatluklu, da postačima post bude lagodan i od boga na najbolji način uvažén.

Poštovane dame i gospodo, poznato vam je da je Skupština Crne Gore, u svojstvu osnivača Fonda, članom 12 Odluke o osnivanju Fonda za manjine, odnosno Odlukom o osnivanju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava utvrdila obavezu Fonda da jednom godišnje podnosi Skupštini izvještaj o radu i načinu raspodjele sredstava. Predstavlja mi, s jedne strane, zadovoljstvo i čast što sam u prilici da se odazovem obavezi koju je pred Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i mene, kao njegovog predstavnika i zastupnika stavila Skupština Crne Gore, u svojstvu osnivača Fonda, da vam ponudim na razmatranje i predložim za usvajanje Izvještaj o radu, finansijskom poslovanju i načinu raspodjele sredstava Fonda za 2012. godinu.

S druge strane, osjećaj zadovoljstva pomućen je donekle osjećanjem nelagode, što Izvještaj o radu Fonda za 2012. i 2013. branim u 2015. godini. Osjećaj nelagode dodatno je pojačan činjenicom da sam bio prinuđen da se ne odazovem pozivu za odbranu izvještaja kojim je skupštinska služba uputila putem telefonske komunikacije dana 10.06.2015. godine, u 9:30 h, sa nalogom da dođem na plenarnu sjednicu Skupštine, u vremenskom terminu između 12:00 i 13:00 časova, jer su tada na dnevnom redu tačke Izvještaj o radu Fonda za 2012. i Izvještaj o radu Fonda za 2013. godinu. Smatrajući da je branjenje Izvještaja o radu Fonda veoma ozbiljan i odgovoran posao, da sam dužan da ga obavim na profesionalan i veoma odgovoran način, nijesam sebi smio priuštiti luksuz da na tu sjednicu dođen nedovoljno dobro pripremljen. Zakazivanje odbrane Godišnjeg izvještaja o radu danas za sutra, a posebno danas za danas predstavlja dovođenje branioca izvještaja u poziciju da ne može na dobar način obaviti povjereni mu zadatak.

Rukovodeći se navedenim razlozima, uputio sam predsjedniku Skupštine Crne Gore dopis u kojem je sadržan zahtjev da se tačka dnevnog reda koja se odnosi na izvještavanje o radu Fonda za 2012., kao i za 2013. godinu odlože za bilo koji dan u toku sljedeće sedmice. Negativan odgovor predsjednika Skupštine me je veoma neprijatno iznenadio i razočarao. Zahvalan sam poslaniku Aleksandru Damjanoviću koji je predložio da se dilema da li da se pristupi razmatranju Izvještaja o radu Fonda bez podnosioca tih izvještaja ili da se izađe u susret zahtjevu podnosioca da sporne tačke dnevnog reda budu odložene za neku od narednih sjednica, razriješi na način što će podnosiocu izvještaja biti omogućeno da te izvještaje brani. Dugujem zahvalnost svima

vama, dame i gospodo poslanice i poslanici, što ste taj prijedlog podržali i na taj način mi omogućili da danas pokušam da svoju zakonsku obavezu na što je moguće bolji način obavim.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam. Prošlo je pet minuta, vi ih koristite kako vi hoćete. Biće prilike u raspravi.

Prvi za raspravu je prijavljen, u ime Kluba DPS-a, kolega Duković, a onda je, u ime Fronta, kolega Pavlović. Nema komentara sada. Samo izvolite, vi ste, kolega Pavlović će moći u raspravi to da kaže. Ne biste imali što komentarisati jer je bio tehnički izvještaj. Izvolite.

HALIL DUKOVIĆ:

Nemam ništa protiv, možete slobodno.

Gospodine predsjedniče, dame i gospodo poslanici, uvaženi gospodine Kurtagiću sa saradnicima,

Na samom početku ću podsjetiti na onu glavnu i osnovnu činjenicu, da je Fond osnovan da bi pomogao manjinskim narodima u njihovoj inkorporaciji u društvu. Iz toga razloga, jedan sam od onih koji će uvijek podržati Fond. Nijesam onaj koji će podržati sve ono što je i dobro i loše, ali ću podržati Fond kao instituciju jer je i do sada svojim radom značajno doprinijela unapređenju manjinskih ljudskih prava u Crnoj Gori. Podsjetiću da je mnogo nevladinih organizacija iz reda manjinskih naroda, zahvaljujući sredstvima koja su dobili iz ovog fonda, štampali razne knjige kao najsigurniji i najdugotrajniji neki spomenik svoje kulture, da su mnoge predstave održane zahvaljujući sredstvima fonda, da su mnogi međunarodni susreti održani zahvaljujući sredstvima koja su dodijeljena iz ovog fonda.

Ako ukupno pogledamo, vjerujem da ćemo se složiti da je Fond odigrao značajnu ulogu u afirmaciji, prije svega, manjinskih naroda. Jer, jedan dobar dio nevladinih organizacija iz reda manjinskih naroda, jedini izvor prihoda je vidio u tom fondu. Zato treba podržati rad fonda. Naravno, nije sve cvetalo, bilo je grešaka, o tome su upozoravali i Revizorska institucija, upozoravala i Evropska komisija, ali dijelom smo i mi

nekim zakonskim rješenjima koja smo donosili ovdje u Skupštini donosili i tome da greške budu naročito izražene.

Podsjetiću da 0,15%, koliko se odvaja od budžeta Crne Gore, i nijesu neka sredstva da bi zadovoljili sve potrebe manjinskih naroda, ali jesu značajna sredstva posebno u jednom vremenu ekonomske krize. Sigurno je Fond kao fond bio najznačajna institucija za podjelu sredstava nevladinim sektorima. Zbog toga je i veliko interesovanje nevladinog sektora i van onog dijela manjinskog korpusa i vjerujem da su se mnoge priče, diskusije i kritike desile baš zbog toga što određene nevladine organizacije koje nijesu iz reda manjinskih naroda i ne bave se zaštitom manjinski naroda nijesu dobijali ta sredstva. Mjesta za kritiku uvijek je bilo i sigurno će i biti, ali i evidentni neki propusti koji su sigurno zabelježeni u radu toga fonda.

Naravno, neću vas samo podsjetiti da mi danas razmatramo Izvještaj za 2012. - 2013.godinu, da smo trebali da imamo izvještaj za 2014. a nemamo ga još uvijek, ali opet kažem institucija fonda je institucija koju ću sigurno uvijek podržati iz razloga što podstiče manjinski narod i što mnoge nevladine organizacije iz rada manjinskih naroda jedino utočište koje mogu finansijski da nađu, nalaze u Fondu za ostvarivanje manjinskih prava. Zbog toga fond treba da postoji. Naravno, svi imamo primjedbe na raspodjelu sredstava fonda, ali uvijek kažem da nema pravedne raspodjele bez pravedne kontrole. Onog časa kada mi utvrdimo efikasnu kontrolu u trošku sredstava koja bilo koja nevladina organizacija dobije iz fonda ili bilo koje druge institucije, tada će i raspodjela biti najpravičnija.

Naravno, mi još uvijek nemamo institut koji prati utrošak sredstava koje dobijaju nevladine organizacije. Zbog toga se često javljaju i zloupotrebe. Nema projekta koji nije dobar. Mi znamo danas kako se rade ti projekti ali ono što je suština priče, jeste zakonsko trošenje sredstava koja se dobijaju od fonda. Ja sam u nekoliko navrata iznosio iskustva koja smo stekli u hrvatskom parlamentu koji imaju isto taj Fond za dodjelu manjinskim narodima, ali koji imaju izuzetno značajnu i jaku kontrolu u trošku finansijskih sredstava. Ta kontrola ide dotle da se plijeni imovina ako nema da se naplati uzeti nepravilo potrošeni novac, krivčini postupak protiv onih koji su to uradili. Tamo se nikad ne dovodi u pitanje ko je dobio na projektu tu. Čak se desi da i ne mogu raspodijeli

sva sredstva jer nemaju dovoljno projekata. Znači, suština priče se svodi u kontroli utroška tih sredstava.

Da li i mi imamo još uvijek to ne samo što se tiče fonda? Mislim da ne, ali je pitanje i da li je fond kapacitetski osposobljen da on može vršiti kontrolu utroška tih sredstava. Mislim da još uvijek nije. Vjerujem da će izmjene zakona koje su poslije ove tačke dnevnog reda, koje se tiču baš rada Fonda za manjine doprinijeti boljem i efiksnijem radu ovog fonda. U svakom slučaju mi ćemo Izvještaj iz onih datih razloga koje sam rekao, da je to fond sa kojim se najviše obezbjeđuju nevladine organizacije manjinskih naroda, podržati. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, kolega Dukoviću.

U uvodnim izlaganjima nemamo komentar, posle možete kad počne rasprava.

Imate uvodno izlaganje u ime kluba poslanika.

KOČA PAVLOVIĆ:

Hvala, predsjedniče.

Poštovane građanke i građani Crne Gore,

Ne mislim da je slučajno što o ovako značajnoj temi raspravljamo u ovo doba, ako nas iko još gleda, jer ne znam da li imamo prenos. Imamo li prenos? Imamo.

Prosto mislim da nije slučajno ni ono odgađanje od prošle neđelje, ni ovo što je ovako završilo u ovaj kasni sat ova rasprava, jer mislim da se ovdje radi o jednom potpuno jasnom, čistom, lako vidljivom kriminalu. Mislim da je ova rasprava trebala da bude ovdje održana u nekom drugom terminu, u gledanom terminu, uz prisustvo vrhonog državnog tužioca, uz pristustvo Državne revizorske institucije i uz prisustvo Ministarstva za manjinska prava. Mislim da je to trebalo da se tako obavi. Tako sam rekao i prošli put. Mislim da je kroz ovaj fond legalizovana jedna politička korupcija kojom DPS korumpira manjinske narode. Uglavnom jedan sloj, jer od ovog nema ili gotovo nemaju nikakve koristi manjine u Crnoj Gori. To je najobičnija politička floskula koja je potpuno prazna. Zato ovako zveči kada je govori moj prethodnik. Da od ovoga imaju koristi, nemaju nikakve koristi.

Pogledajte, napravite istraživanje nije ovaj fond i nije cijela politika bila osmišljena da poveća međuetničku distancu u Crnoj Gori, da pomogne integraciji crnogorske zajednice. Vi imate danas goru situaciju nego prije četiri, pet godina. Ovo govorim kao neko ko je ideator ideje pravljenja fonda. Znači, kada smo kolega Siništaj, pomozite mi reći, Kemal Purišić, izvinjavam se stvarno, moj prijatelj Kemal Purišić i ja predlagali i predložili konačno ovaj akt koji je na kraju završio konstituisanjem ovoga fonda nismo imali u vidu uopšte da će on da se pretvori u ovo čudo, u ovu sramotu svih nas. Sada od 2012.-toj raspravljamo, to je prošli saziv Parlamenta bio, gospodine Kurtagiću, prošli saziv. Dobro nijeste došli za 10 godina.

Prema tome, poštovane građanke i građani Crne Gore, ovo je jedan od mehanizama kojima pokušava Demokratska partija socijalista da korumpira određene slojeve iz manjinskih naroda. Međutim, ogroman dio tih manjinskih naroda od toga nema nikakve koristi. Prosto, nema nikakve koristi. U tom fondu se radi na način što se prave takozvani džentlmenski sporazumi, koji su u stvari samo jedno fino ime za koruptivne dogovore, tipa, pusti ti meni one moje, a ja ću pustiti tebi one tvoje, a glasamo zajedno i za moje i za tvoje. Na taj način se milioni svake godine arče iz crnogorskog budžeta ove Crne Gore koja nema baš toliko para na bacanje, gospodine.

Dakle, da se razumijemo, poštovane građanke i građani Crne Gore, projekti koji bi trebalo da pomognu i da rade ono što je bilo zamišljeno kada je formiran fond, trebalo bi deset puta da dobiju više para. Tako će biti kad mi budemo vršili vlast, ali ovi lopovski projekti ne bi trebalo da dobiju ni centa. Ovo je najobičnija lopovska institucija. U to se pretvorio fond koji sam ja pravio, ovdje, gospodine Kurtagiću. Prema tome, ako vi očekujete da ću ja iz nekog licemjerja stati iza toga zato što se plašim da će me neko optužiti da sam neprijatelj manjina, pa zato treba da stanem iza ovakve lopovske strukture kakva je fond, a tovam govorim, gospodine Kurtagiću, zato što su to riječi jednog od ljudi iz Državne revizorske institucije. Doslovno mi je rekao, to je jedna lopovska institucija, jednoga od ljudi iz samog vrha Ministarstva koji mi je rekao to je jedna lopovska institucija, od ljudi iz tužilaštva koji mi kažu, tu ima prostora da se istraži kriminal. Sada odjednom, ovako vrlo meko, sofisticirano kažemo nekome, neko je milione uzeo ali mi nemamo nešto mehanizam da ispitamo kako su korišćene te pare. Šta je to, gospodine Dukoviću, nego najobičnija pljačka? Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Kolega Nimanbegu, mora da putuje, pa ćemo mu dati samo par minuta za učešće u raspravi. Dobiće kolega Stanić, samo da kolega Nimanbegu, jer putuje.

GENCI NIMANBEGU:

Predsjedniče, ja Vam se zahvaljujem.

Ja sam zatražio da mi se da riječ zato što bih službeno večeras putujem, pa bih želio o ovako važnoj raspravi, oko manjina uzeti učešća u raspravi. Pokušaću da ne iskoristim svojih pet minuta, ali vidjeću, možda i nadahnut i kolegom Halilom Duković i kolegom Pavlovićem da neke stvari govorimo.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Molim vas o uvodnim i izlaganjima se ne obraćajte kolegama. Znači, molim vas ne obraćajte se kolegama o uvodnim izlaganjima.

GENCI NIMANBEGU:

Da se rad fonda nazivaju kriminalom. Zašto kolega Pavloviću? Evo, ja ću vam pročitati.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

A ne možemo, moraćemo dati repliku. Prvo sam vam dao riječ, jer putujete, onda da mu dam repliku, onda nećete moći da putujete. Ni vama ni njemu. Opominjem ga u oba slučaja.

GENCI NIMANBEGU:

Ono što se treba braniti, ono se treba braniti, to što treba da se napada, treba da se napada.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Vaša rasprava nije znala što će govoriti kolega Pavlović i kolega Duković, nije mogla znati nikako. Izvolite.

GENCI NIMANBEGU:

Ovaj fond je osnovan na osnovu zakona iz 2006.godine, koji je usvojen par mjeseci prije referendumu i par mjeseci poslije referendumu je ukinuto dva člana izbornog zakona o kojim je govorilo o zakonodavstvu. Naime, tu se govorilo garantovanim mandatima, onda je to ukinuto. Ali, cijelo vrijeme Zakon o manjinskim pravima i slobodama, ali cijelo vrijeme Zakon o manjinskim pravima i slobodama je korišćen kao jedan evropski, moderni i najbolji zakon u regionu 2006.godine, pa na ovamo. Sad dolazimo do toga da smo zakon mijenjali 2011.godine, mijenjan je tada, mijenjanje tog zakona je bilo čisto partijski zato što tada jedna albanska partija, moram reći koja je Demokratska unija Albanaca nije ostvarila većinu u tom Svjetu, pa je mijenjan zakon da članstvo u nacionalnim savjetima ne bi mogli da imaju članovi poslaničkih grupa da nijesu članovi nacionalnih savjeta. Ali, ja se slažem duboko sa tim da su ovo samo mrvice za manjine u odnosu na ovaj fond, na ono što se troši iz budžeta, ono što se izdvaja za manjine su mrvice. Ja imam takvu polemiku i sa mojim kolegama, prijateljima koji zagovaraju transparentnost demokrtizaciju, koji dolazi iz nevladinog sektora i koji govore zašto se ne podržavaju u ovom fondu multi-etnički projekti? E onda ja imam odgovor. Vi imate milion, hiljadu i petsto miliona eura odakle ćete vi multietničke projekte da finansirate. To je govorio gospodin Duković, tome slično. Znači, multi-etnički projekti u Crnoj Gori, kako god shvatio oni idu u pravcu crnogorstva, jer kao preovladajuća, kao najveća nacionalna zajednica u Crnoj Gori, to vodi u zaštitu jedne nacionalne zajednice koja je najveća. Zato manjinama je bitan da ovaj fond postoji i da bude očuvan jer na žalost on je postao jedna od rijetkih i jedina institucija gdje manjine mogu uzeti novac i dobit novac za svoje projekte, ali to sam htio reći kolegama.

Recimo, u 2012.godini oni koji su konkurisali, ja nemam ispred sebe koji su odbijeni, zašto su odbijeni, ali ja ću reći. Znači, iz fonda je pomognut gospodin Hajro Ulcinaku, za nas veoma značajna kulturna ličnost. Tu sigurno nema kriminala, nema korupcije. Novac je dobio iste te godine Palok Beriša, akademik, Jovan Nikolaidis iz Ulcinja, koji govori moji Albanci naša Crna Gora, Radio-televizija Teuta, Muhamed Nika,

jedan politički ili kulturni poslanik, Pozorište na albanskom u Tuzima, Akt Klub, renomirana NVO što se tiče kulture, Ibrahim Berjashi, novinar, doktor Sindo Brenci, NVO don Gjon Buzuku, Allied Britain, Hadži Lajči i što se toga tiče, nema koga da je bio u Upravnom odboru fonda koji ovim ljudima ne bi dao novac. Oni iza sebe imaju renome. Oni iza sebe imaju rezultate. Cijela priča oko toga da fond radi loše moramo jednu drugu premisao. Mi zakonom smo dozvolili da u fond uđe jedna nacionalna zajednica koja sebe ne priznaje kao manjinsku, Srpska nacionalna zajednica i preko članstva u fondu u Upravnom odboru 60% sredstava se nakada dijelilo za Srpsku nacionalnu zajednicu. Siguran sam kada su autori pisali zakon da nijesu razmišljali o tome da bi trebali dobiti novac iz Fonda za manjine, jer manjine su valjda oni koji, kako osjećaju tako deklarišu i to je ključni razlog zašto fondu koji sigurno ima svojih problema, koji sigurno treba najozbiljnije uzeti ono što piše i Državna revizorska institucija i Evropska komisija i sam Upravni odbor, jer ovdje ja imam na primjer ono što mi je zapalo za oči 2012.godine je to da je u Skupštini bila formirana radna grupa, koja je trebala da se bavi sledećim stvarima.

Upravni odbor fonda, način raspodjele sredstava i izvještaj koji je došao nije bio adekvatan radu te radne grupe. Ja vam se još jednom zahvaljujem, ako sam izazvao replike. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vama i srećan vam put i neće biti replika.

Kolega Stanić, kolega Damjanović poslije vas, pa onda koleginic Jasavić, pa koleginic Dragičević i kolega Rešad Sijarić. To su prvi uvodničari u ime klubova. Poslije njih, Srđa Popović i Husnija Šabović, a sa opozicione strane Slaven Radunović i Dritan Abazović. Sve je transparentno. Izvolite.

NOVICA STANIĆ:

Poštovani građani Crne Gore, tužno braćo sa Kosova,

Možda bi najozbiljnije trebalo razmisliti da se Srbi isele iz Crne Gore i onda bi sve bilo riješeno, pa čak i ovaj Fond za manjine bi funkcionisao kao švajcarski sat. Samo da podsjetim, šta je urađeno sa ovim fondom. Promijenjena je zakonska regulativa i ukinuta

odredba prema koje su sredstva po onom prvom zakonu raspoređivana prema procentualnoj zastupljenosti manjina u ukupnom broju. Tako su Srbi oštećeni za nekih 300.000 evra, ali šta to znači? Ništa. Srbi su, za koje ja i dalje tvrdim i nikada neću priznati da su nacionalna manjina u Crnoj Gori, jedina manjna po zakonima Crne Gore koja ne može da koristi afirmativnu akciju i da budu po tom osnovu zastupljeni u Skupštini Crne Gore, jer po Zakonu o izboru odbornika i poslanika to nemaju pravo oni narodi kojih ima više od 15%. U državnim organima i lokalnoj samoupravi Srba ima 7,3%, to je četiri puta manje od stvarnoga broja. U Crnoj Gori je napadnuta Srpska pravoslavna crkva, srpski jezik i književnost su praktično izopšteni iz obrazovnog procesa. Ćirilčno pismo postoji još samo u tragovima u Crnoj Gori. Između dva popisa 20.000 Srba u Crnoj Gori je nestalo. To je mnogo opasnije od šverca duvana, to je mnogo opasnije od organizovanog kriminala. Šta je bilo sa njima? Ne vjerujem da se iko dobrovoljno odrekao svoga nacionalnog, vjerskog i kulturnog identiteta.

Kosovo i Metohija. Ova vlast je najveći dobrovoljni davalac tuđe krvi na svijetu. Potrčala je da prva prizna Kosovo i Metohiju ili među prvima, a to je 15% teritorije države Srbije, ali zato brani i Prevlaku i Sutorinu, i neka brani, ali je licemjerje ponašati se na jednoj strani ovako sa onima sa kojima smo do juče življeli zajedno, a na drugoj strani braniti 0,5% teritorije.

Šta je uradio Srpski nacionalni savjet? Opet ponavljam. Kada bi ovo bila građanska država i pravna država ne bi trebao ni da postoji. Pazite. Književna zadruga više od 280 naslova. Ja pozivam one koji kritikuju, da kupimo i to sve štampano ćirilicom, to su desetine hiljada knjiga. Hajde da kupimo 180 čokoladica onih životinjsko carstvo i da podijelimo djeci srpskoj po Crnoj Gori i inače živimo na „Orvelovoj farmi“ kada su naša prava u pitanju. Sajam knjiga u Podgorici, sajam knjiga u Beogradu, sajam knjiga u Herceg Novom, promocija izdanja Književne zadruge Srpskog narodnog vijeća, Zmajeva nagrada Gojku Đogu i Književnoj zadruzi, Srpske elektronske novine, srpski radio, srpske novine, srpska televizija, saradnja savjeta sa srpskim nacionalnim institucijama i organizacijama, Institut za srpski jezik, katedra za srpski jezik i književnost, Srpska akademija nauka i umjetnosti, Patrijaršija Srpske pravoslavne crkve, Matica srpska Novi Sad, Srpska književna zadruga, Srpsko prosvjetno i kulturno društvo Prosveta iz Repbulike Srpske, Asocijacija stvaralaca Republike Srpske, kancelarija ja

dijasporu i Srba u regionu, Skupštini odbor za region i dijasporu Republike Srbije, Udruženje "Morača-Rozafa" Skadar. Ko bi obilježio božićne svečanosti, Jubilej Mojškovačke bitke, Svetosavska svečanost, Sretenske svečanosti, obilježavanje NATO agresije na Saveznu Republiku Jugoslaviju, stogodišnjicu bitke na Ceru, l jubilej bitke na Novšićima, Manastir Beška dodjela nagrada i priznanja Skadar, saradnja sa srpskim udruženjima, da nije Srpskog nacionalnog savjeta. Naučni skupovi: nasilje nad srpskim jezikom, Crna Gora u Prvom svjetskom ratu, srpski jezik i ćirilica osnova srpskog identiteta, pjesništvo Momira Vojvodića, jezik i postupak.

Ponavljam. Novica Stanić je posljednji čovjek koji će da prihvati i prizna da su Srbi nacionalna manjina u Crnoj Gori, ali dokle smo god poniženi, potlačeni i povrijeđeni u Crnoj Gori. Ne podržavam napade drvljem i kamenjem na Momčila Vuksanovića i Srpski nacionalni savjet koji se ponaša po onoj biblijskoj "Zmiju gladi, ali ispd nje se vadi", jer kao što reče Marko Miljanov:"Ko i mala dobra čini on će i velika kad mogne". Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala. Koleginice Jasavić, da se pripremite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Poštovani predsjednike, poštovana Skupštino,

Zamolio bih vas, ako malo prekoračim zbog kompleksnosti teme, a jedini sam koji govori u ime najveće opozicione partije trenutno u ovom Parlamentu od ovih 11 koji egzistiraju, da obuhvatim i dam jedan širi prikaz o čemu mi danas ovdje raspravljamo i što su nam inputi za ovu raspravu. Biće interesantno, nadam se malobrojnim kolegama, u sali i vama, predsjedniče, a i građanima koji nas prate preko Javnog servisa.

Dobili smo, shodno članu 12 Odluke kojom smo osnovali ovaj Fond za manjine, izvještaje za '12-stu i '13-stu godinu u junu '15-ste ih raspravljamo, još uvijek nemamo, shodno članu 12, izvještaj za '14-stu godinu. To je prvi input koji imamo danas ovdje.

Drugi input koji imamo danas jeste da oba izvještaja za '12-stu i '13-stu nijesu prošla matični odbor, i to je trebalo reći u izvještaju. Zato i postoje, jel' tako izvjestioci koji to kažu. Eto, čisto zbog nas da se, kako ono kažu, vlasi ne sjete. Dakle, nijesu prošli

ni izvještaj za '12-stu i '13-stu godinu. Neka što ova dva izvještaja nijesu prošla, nego nije prošao ni predlog Zakona o manjinskim pravima, da i to kažem, to ću imati prilike nadam se u petak da kažem, jer je rasprava o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima, veoma povezana sa ovom raspravom i zato hvala vama, što ste uslišili moju želju i molbu na Kolegijumu, da prije nego što raspravimo taj predlog zakona, raspravimo ove izvještaje, kao i ona dva o ostvarivanju manjinskih prava koja smo već raspravili.

Što su nam još inputi? Input nam je i jedan izvještaj, i to je zamjerka vama, direktore Kurtagiću, Izvještaj o radu radne grupe za razmatranje modela o organizaciji i tako dalje, Fonda za manjine. Radne grupe koja je osnovana davne 2011.godine 15.decembra Odlukom odbora za ljudska prava i koja je imala svega dvije sjednice početka '12-ste godine. I nije sporno, Izvještaj je koncipiran, dato je vjerno sve što je rečeno tu. Sporno jer što je on nama dotavio tekst 20.maja '14-ste godine. Dvije godine i kusur nakon što je Radna grupa obavila svoj dio posla, da li u okviru svoje nadležnosti ili iskakanjem iz te nadležnosti o tome mi ovdje sudimo kroz „suđenje“ ovom izvještaju, figurativno rečeno. I dobili smo negdje na kraju svega ovoga, kao inputi i taj izvještaj koji sadrži tabelarno prikaz korišćenja sredstava ovih 0,15% od bužeta. I odmah da vam kažem, gospodine Kurtagiću, ja sam dobio kao predsjednik Odbora, vaš upit oko tumačenja zakona, vezan za onaj dio kojim se izdvaja 0,15% od tekućeg budžeta i negdje je jasno da je otprilike ono što se trenutno izdvaja to što je zakonom i određeno.

Ovdje ću da kažem da ja ne mogu da sudim o brojnim projektima. Dakle, njih više od 130 na godišnjem nivou za '13-stu ili za '12-stu godinu su dati tabelarno i nije posao, pretpostavljam nijednog od ovih poslanika da utvrdi jesu li ovih recimo 6.000 eura za NVO "Svjetlost na horizontu" opredijeljena namjenski. Naravno to radi neko drugi i u tom dijelu zaista bi polemka bila viška. Postoji Fond za manjine, postoji jasno odluka koja je donesena, postoji Odluka Upravnog suda kojim su osporavane dvije oduke iz '12-ste i '13-ste godine. Nešto slično kao što imamo kod igrara na sreću. Otprilike isti problem i isti način na koji se to pokušava sada riješiti izmjenom zakona koji će donijeti, bojim se, još goru situaciju. A i to ću reći kada bude vrijeme oko zakona.

Naravno, ni ja, kao ni gospodin Stanić, sada nemamo vremena da raspravljamo šta je sve, recimo, Srpski savjet, koji naravno ne može biri manjinski jer Srbi i Crnogorci

nijesu manjina u Crnoj Gori je radio tokom te godine. Dobio sam isto i zahvalnost od kolega iz Hrvatskog nacionalnog vijeća. Takođe, njihov Izvještaj o radu, poslat mi kao poslaniku, s kojim sam se i upoznao. Ono što ću da kažem i što jeste zaista ključni problem. Mi, predsjedniče, treba ovo da kontrolišemo Državna revizorska institucija je revidirala izvještaj, čini mi se za '11-stu ili '12-stu godinu, nakon toga ništa nije urađeno da se tada ključne zamjerke notiraju i da se izvrše izmjene zakona tada u tom momentu, da ne bi dobili probleme koji imamo u kontinuitetu od '12-ste do 14-ste godine. I sada idemo na promjenu zakona gdje ćemo definisati, i tu ću dati mali ulaz u ono što nas čeka, gdje ćemo definisati novi upravni odbor Fonda za manjine. Gle čuda! Sada su nekih 14 predstavnika manjinskih savjeta, odnosno delegiranih od strane ove Skupštine. Idemo na varijantu sedam, jel' tako, gdje će biti dva iz Vlade, dva iz Parlamenta, vjerovatno jedan iz većine i jedan iz manjine, i gdje ćemo imati predstavnika Univerziteta iako ih ovdje ima više, ne recimo i slažem se sa gospodinom Kurtagićem, ne recimo Akademiju nauka i umjetnosti, i gdje će u tom novom upravnom odboru shodno ovom zakonu koji je predložen, većina biti kod vlasti, kod god bio vlast bez ikakvih problema. Dakle, dva iz Skupštine, dva iz Vlade, jedan sa Univerziteta, jedan iz NVO jel' tako? I da ne bude tako, ponovo većina iz vlasti. Prvi problem.

Drugi problem. Komisija, predsjedniče, koja će trebati da raspodijeli sredstva ponovo se osniva izmjenama ovog zakona koji je predložen. Nešto što smo imali na početku ove priče, pa smo pobjegli iz te priče, da li to autentičnim zastupnicima da oni to rade kroz fond i sad ponovo vraćamo na isto. Bojim se da nećemo napraviti ono što je suština, a to je da imamo adekvatan nadzor kao Parlament, i u političkom i u ovom, da kažem formalnom dijelu, trošenja sredstava koja nijesu mala od 2010.godine do '13-ste dva i po miliona evra jel' tako, računajući i '14-stu godinu, to je već preko tri miliona evra. To su obimna sredstva. Možda nedovoljna za sve aktivnosti koje bi htjele da imaju manjine, odnosno manjinski savjeti, ali sasvim dovoljna za ono što Crna Gora danas može i što izdvaja za neke druge namjene.

Imajući u vidu da ovi izvještaji nijesu ni na Matičnom odboru dobili prohodnost, da ih razmatramo nakon tri godine, kada su se stvari desile, da nemamo izvještaj za '14-stu, da imamo problem sa ovim izvještajem Radne grupe, koji nam je dostavljen nakon dvije i po godine, od kada je Radna grupa završila posao, ja teško mogu i u ime Kluba

poslanika SNP-a, ja to mogu reći, dati prohodnost ovom izvještaju. Bićemo najmanje uzdržani. Međutim, isto tako želim ovdje da kažem da Predlog zakon koji je sad u proceduri, nimalo nije dobar i nije riješio ono što treba da riješi i da će imati i on teško prohodnost makar što se tiče Kluba poslanika SNP-a. Da li ćemo amandmanskim djelovanjem uspjeti to ćemo vidjeti u petak nakon plenarne rasprave ovdje, gdje ćemo naravno imati svi prostora da još više pričamo o tim izmjenama, ali ovo kako se sada finansira Fond za manjine, način na koji se finansira, predložena zakonska rješenja, koja su čak omogućila i Crnogorcima da formiraju manjinski savjet a nijesu ga iskoristili, svakako nije dobro, i svaka izmjena zakona treba to da poboljša. Ova izmjena zakona se bavi samo sa Fondom za manjine i nije obuhvatila i ovo što je možda suština o čemu sada govorim i zato ćemo, kažem teško, doći u ovom trenutku do konsenzusa s kojim bi valjda trebalo da mijenjamo zakona koji se tiču manjinskih prava.

Evo toliko i hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam, kolega Damjanoviću, prvo pomogli ste da nije dobilo podršku Odbora, ovo se moralo razmatrati negativne ocjene, ocjene za odgovornost ovog Parlamenta tj. političke kulture, to nije više stvar ni zakonskih procedura, ako bude takva odluka Parlamenta, jeste radno tijelo. Najvio sam koleginicu Jasavić, a priprema se koleginicu Dragičević.

AZRA JASAVIĆ:

Poštovani predsjedniče, poštovane kolegice, poštovane kolege, poštovani građani, poštovani gospodine Kurtagiću sa saradnicama,

Ja moram reći da sanjam o Crnoj Gori u kojoj će se projekcije ocjenjivati po kvalitetu, po suštini, a ne po imenu koji podnosi i po formi. Vrlo sam ponosna na činjenicu što sam kao Bošnjakinja iz Crne Gore, kao advokatica zastupala slučajeve mještana Beran sela, oko Vasovih voda i što sam kao Bošnjakinja iz Crne Gore odbranila dignitet Manastira Šudikovo i Đurđevi Stupovi. Vrlo sam ponosna što sam kao advokatica vodila vrlo uspješno sporove, gdje su predstavnici Socijalističke narodne partije kao najače tada opozicione partije, bili politički diskriminirani ostavljeni bez posla,

ostavljeni bez stanova i to sam uspješno završavala. Vrlo sam ponosna na činjenicu što sam u slučajevima policijske torture gdje su Albanci bili zlostavljani. Uspjela sam sasvim sigurno i bila jedini advokat, da pošaljem policajca na izdržavanje kazne zatvora koji je tog Albanca samo zato što je Albanac pretukao. Vrlo sam ponosna na činjenicu, što sam u slučaju, torture zatvorske nad Srbima i Crnogorcima u zatvoru slučaj Nikezić i Milić u Strazburu dokazala, da građanska Crna Gora ima svoju perspektivu i svoj san koji može biti ostvaren, sanjamo ga mi. Neki od nas koji vjeruju da ovaj način rada, kako smo sada krenuli, jeste autističan. Pripadam onoj kategoriji ljudi koji vjeruju da nevladine organizacije koje nijesu iz redova manjinskih naroda, mogu vrlo kvalitetno da se bave zaštitom manjinskih prava, one su to pokazale i one to potvrđuju. Nije dobro, da se na ovaj način zatvaramo, još je manje dobro da se oko ove cifre od 0,15%, na ovaj način vrtimo u jednom začaranom krugu koji za mene, vi imate potpuno drugačiju viziju Crne Gore, je neprihvatljiv.

Moram da vam kažem, da sam par dana bila u Americi, na posjetu dijaspore Crne Gore, zahvaljujem ovom prilikom Bošnjačkom savezu Crne Gore, koji me pozvao kao svog gosta, zahvaljujem na prilici da sa njima razmijenim mišljenje o položaju o aktuelnoj političkoj situaciji o položaju manjinskih naroda. Kao i o drugim pitanjima koja se odnose na iseljavanje građana Crne Gore sa sjevera Crne Gore. Ono što želim da kažem, jeste sljedeće, glavni zahtjev dijaspore, nije da se ova sredstva dijele ovako kako se dijele, nije čak ni bilo riječi o tome previše, nije to bilo ni njihovoj tapeti interesovanja, nije bilo u fokusu njihovog interesovanja, nije to bila top tema. Ono što njih najviše zanima, a njih je samo 70 hiljada u Njujorku, jeste da im se omogući glasanje putem konzularnih predstavništava. To je ono za čim oni vaze, jer to je način da mogu da utiču na političke procese i da utiču na procese koje se odnose na politiku, na zvaničnu politiku, na ekonomsku politiku i na administrativnu politiku.

Dalje, ono što želim da vam prenesem jesu pozdravi naše dijaspore i ovom Parlamentu i Crnoj Gori, ali i kritike. Kritike, zbog onog što se upravo odnosi na to da na pravi način ne uspijevamo da artikulišemo interese manjinskih naroda. Ja sam nekoliko puta kao i kolegama u Parlamentu, kao i predstavnicima dijaspore u Crnoj Gori rekla, da ne smatram Bošnjački narod nacionalnom manjinom, smatram da konstruktivnim narodom Crne Gore. Smatram ga konstruktivnim narodom Crne Gore iz razloga što je

on stvarao ovu zemlju, ne samo što je stvarao, on je učestvovao zajedno sa ostalim narodima Crne Gore u obnovi crnogorske državnosti. On je u stamu Crnu Goru, unio svoju teritoriju, svoj narod, svoju istoriju, svoj jezik, svoju kulturno-istorijsku baštinu i što je najvažnije, svoje ljude, dokaz za to jesu mi koji smo danas u Crnogorskom parlamentu, neko ko vjeruje u istinsku građansku Crnu Goru, ali ne ovakvu, kakvu je danas vidimo. Svjesni smo da taj put nije lak, svjesni smo da ovdje moramo braniti jedno i zauzimati se za jedno, a tamo gdje se napada Crna Gora moramo braniti Crnu Goru, argumentima. Ne možemo pristrasno i neobjektivno govoriti ni o istorijskim procesima ni o činjenicama ne možemo biti slijepi na ovo što se dešava. Završavam.

Ono što, vam prenosim, kompletnoj crnogorskoj javnosti, jeste zahtjev naše dijaspore da se pokuša zaustaviti iseljavanje sa sjevera Crne Gore i to kroz zakonodavnu inicijativu koju najavljujem. Biće pet zakona, koje Pozitivna Crna Gora priprema, vrlo brzo ćete biti obaviješteni o tome i želimo da na taj način omogućimo prohodnost ideja i dijaspore koju su oni dali na osnovu razgovora, koje sam obavila tamo sa njima. Na osnovu iskustava Amerike koja je morat ćete priznati bogatstvo različitosti koji ujedinjuje, a Crna Gora bi voljela da ide tim putem.

Ono što želim da na kraju kažem i završim, izvinite, predsjedniče, što prekoračujem vrijeme. Jeste, da su Crnoj Gori prije svega, potrebne javne institucije, puna vladavina prava i transparentne investicije, da bi se otvorila radna mjesta, da bi pripadnici i većinskog, crnogorskog i većinskog, srpskog i ostalih naroda u Crnoj Gori mogli da imaju koru hljeba, da od nje žive i da se na taj način prehranjuju, a ne da ovaj model od nekih 700 hiljada eura, zloupotrebavamo. Samo želim da vam kažem, u ovom vašem izvještaju stranica 34 za mene je neprihvatljiva. Izvinite molim vas predsjedniče. Zato što, vi kažete, najintenzivnija i najsadržajna komunikacija i saradnja sa manjinskim savjetima odvijala se putem prisne komunikacije sa predstavnicima manjinskih savjeta u Upravnom odboru fondu. Za mene potpuno neprihvatljiva formulacija. Sve nešto što je nedozvoljeno u poslovnoj komunikaciji, profesionalnost, odgovornost, temeljna komunikacija na osnovu argumenata i zahtjev molim vas još jedan prema vama da se kvalitetni projekti u krajnjem na valjan način prihvataju bez obzira ko ih predlaže, nemojte da se svojatamo na način koji nam šteti. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam.

Izvolite. Kolega Sijariću, da se pripremite.

LJERKA DRAGIČEVIĆ:

Zahvaljujem.

Uvaženi gospodine Kurtagiću, sa suradnicama, uvažene građanke i građani Crne Gore,

Ono što se diči Crna Gora, to su manjine i multikulturalnost, multinacionalnost, iz godine u godinu bar od kada sam ja u ovom Parlamentu, sve veći problem. Mislim da jedini krivac za to je po meni direktor Fonda. Zašto? Sve ono što se događa u Fondu, mora neko sad nije važno ko je on, ali tako je direktor, on mora da objedini sve funkcije koje su tamo, sve svoje suradnike da ima oko sebe da zna što rade. I najbitnije je kad se dijele sredstva, jer da taj fond nema pare, nego da tom fondu treba da se daje s vremena na vrijeme kao dobrotvorno nešto, vjerujte nikad ne bi ga niko ni pomenuo, ni da mu da. Ali pošto ima pare i dijeli i od toga samo manjine mogu nešto da dobiju i da svoju kulturu u stvari svoj život, onaj koji imaju ka manjine, da ga koliko toliko poboljšaju i da to se nikad ne zaboravi ta kultura njihova. Ali Fond bi trebao da ono što da i da poprati malo, da se zna kako ide, sigurno da nije popraćeno, ako mi ove godine dobijamo izvještaj za 2012.godinu, pa 2013.godinu, ja nigdje nijesam sreća da mi kažu koji je od tih izvještaja dobio ima koliko je dobio bodova, ali koji od njih sljedeće godine dobio. Ja znam neki izvještaj, vidjela sam, u 2012. su dobili pare, 2013.godine ih nema, pretpostavljam da će se javiti 14 jer onda ne moraju da podnesu ono kako su sredstva trošili. Zato gospodine direktore, ja stvarno imam na vas žao i vama mogu samo da spočitam, zbog čega nijeste organizirali da se prati svaka ona aplikacija koja je bila, kako su dobili pare, da se to isprati i zbog toga u ovom zakonu koji sigurno neću podržati, koji je sada kod nas na redu, koji se bavi samo fondom, a ne onim stvarima koji bi se morao baviti Zakonom o manjinama, jedino su mi podržali amandman gdje sam tražila da se kvartal dodaje izvješće Skupštini, kvartalno pa polugodišnje, pa godišnje, da bi se moglo nešto više znati, što se radi, da bi bilo transparentije i da bi se znalo gdje idu pare. Jer, ko je gledao malo pažljivije izvještaj, u izvještajima onim prije što smo

dobijali, evo sad opet se ponavlja u 2012.godini imaju određene NVO koje se ne pojavljuju sljedeće godine, pa onda se pojave pa sljedeće dvije godine i po meni je to da nijesu opravdali sredstva. Ali, u onim, vi imate pravila neka kako se to radi. U tim pravilima nema da i poslije dvije godine neće dobiti sredstva ako se pojave. Mislim, da smo mi kao manjine i sam fond dosta krivi, za ono što se priča da je tu netransparentan rad. Ja u svakom slučaju, fond hoću da podržim i Fond je nešto što još uvijek mora da bude kad ćemo mi biti prava građanska država, meni bi bilo drago da se to dočeka, ali ne znam kad će biti to. Prema tome fond hoću da podržim, ali bome neću da podržim rad u Fondu. Zahvaljem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, koleginice.

REŠAD SIJARIĆ:

Zahvaljujem, predsjedniče Skupštine.

Uvažene poslanice, direktore Fona za manjine sa saradnicama,

Ovaj Izvještaj o radu Fonda sačinjen, usvaja se sa nekim zakašnjenjem, ali strukturu ima iz dva dijela i to onog narativnog i finansijskog. Ja sam ovaj izvještaj dosta izčitavao i proučio, jer me inače i zanima i vidim, da je na stotine projekata makar to u izvještaju stoji, a vjerovatno i neko ko je nadležan za ocjenjivanje tih projekata, praćenje evoluciju, odnosno realizaciju projekata. Na stotine projekata je realizovano iz oblasti kulture manjinskih naroda, odnosno manjinskih nacionalnih zajednica. Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je osnovan radi podrške aktivnostima, značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, etničkog, kulturnog jezičkog i vjerskog identiteta.

Jedan sam od ljudi koji realizuje odnosno realizovao je jedan projekat iz ovoga Fonda, radi se o projektu uređenju spomen parka, vjerovatno poznat mnogo šire, ne samo na ovim prostorima i mogu da vam kažem da je uglavnom evolucija, odnosno praćenje i ocjenjivanje projekta, pa i evolucija tog projekta. Tako i nešto slična kao što to rade i kancelarije Evropske unije, jer eto imao sam sreće, da realizujem, kao menadžer,

ne ustanove na kojoj sam bio direktor i jedan projekat prekogranične saradnje. Praktično, skoro je isti način ocjenjivanja projekata i praćenja realizacije projekata. Ne ulazim da možda pojedine nevladine organizacije ili pojedinci i nijesu u pravoj mjeri trošili ta sredstva i da možda nije bilo neke zloupotrebe. Ali, ipak znam na desetine projekata koji zaista nikad ne bi vidjeli svetlost dana, da nije ovoga Fonda. Zbog toga ovaj fond ima puno svoje opravdanje. Pričam, uspješno neuspješno, realizovani ja lično najradije bih vas pozvao svi da dođete na licu mjesta i da vidite projekat jedan od tih projekata, kako se realizuje.

Najvaljene izmjene zakona o manjinskim pravima idu u tom pravcu, da se ovaj fond praktično izmjesti iz prostora, davanja podrške projektima manjinskih naroda da se praktično modernizuje, da se uzme manjinskim narodima, što mislim da nikako nije dobro jer, mnogo projekata neće dobiti onda zeleno svjetlo, ako već budu za te projekte konkurisali, znači na širem planu, ne samo manjinski narodi. Zbog toga, ovakav zakon koji se predlaže koji će biti na usvajanju, mi iz Kluba poslanika Bošnjačke stranke nećemo podržati jer je upravo, izmjene i dopune zakona su koncentrisane na Fond o manjinama. Ono što je trebalo da bude u zakonu definisano, kaznene odredbe, da taj zakon nema tako da se mnogo čitav set, prava, manjinskih naroda ne realizuje zbog toga što upravo ne obavezuje se nema kaznenih odredbi, a koncentracija je sva ovih izmjena, da se taj fond nekako izgleda uzme manjinama i i u tih nekih 800 - 900 hiljada eura na godišnjem nivou i to što mislim da nije prihvatljivo za nas. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolega Srđan Popović, prvi učesnik u raspravi, pa poslije njega kolega Radunović, da se pripremi.

Izvolite.

SRĐA POPOVIĆ:

Gospodine predsjedavajući, gospodo iz Fonda.

Evo ja ću se držati teme, i mogu odmah na početku da kažem, da nije fino priča poslije nekih 12 - 13 sati rada i koncentracije popušta itd. I mogu da kažem, da sam ovaj izvještaj, znači držat ću se teme, da sam ga pročitao, par puta i da puno stvari mi nije

jasno. Može to da se prepisuje intelegenciji. Ali, evo čitam neke 52 - 53 godine, pa valjda nešto sam naučio i nešto zapamtim, a i dosta stvari iz ovog Izvještaja mi nije jasno, iako sam želio sebi da mi bude jasno.

Prvo, moram da kažem, da je ovaj Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je formiran i osnovan 2008.godine, sa po meni, plemenita zamisao Fond za manjine je osnovan radi podrške aktivnosti na značaju za očuvanje i razvoj nacionalnih odnosno etičkih posebnosti manjinskih naroda, drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnih, etičkih, kulturnih, jezičko, vjerskog inciteta. Mislim da, o značaju ovog Fonda, da je fino govorio moj uvaženi kolega Halil Duković i o tom ne bih pričao. Nego bih se zadržao striktno na ono što sam razumio iz ovog Izvještaja.

Prvo, je deplasirano govorit o nečem što je bilo 2012.godine, tada nijesmo bili, barem ja nijesam bio poslanik u ovom Parlamentu i teško je govorit o tome, a isto tako ne prihvatamo obrazloženje gospodina direktora da nije mogao da se pripremi pripremiti da brani ovaj izvještaj, to je sigurno ono što jeste.

Deplasirano je govoriti o izvještaju za 2012. i 2013. godinu. Isto tako pada u oči svima nama da svaki izvještaj Evropske komisije za 2010., 2011. i 2013. godini nalazi primjedbe u radu ovog fonda, isto tako Revizorska institucija je našla puno zamjerki. Ono što meni i što sam negdje, čini mi se, prethodno kada smo prije negdje raspravljali o ovom fondu i na Odboru za ljudska prava sam govorio jeste da je Fond za 2011. i 2012. godinu raspolagao sa 738.950 eura, aplicirao je 395 zahtjeva, prihvaćeno je 237, odbijeno 158. Nigdje nemamo informacije zašto je neki projekat odbijen, zašto nije prihvaćen, vaše je obrazloženje iz administrativno proceduralnih razloga. Mislim da bi bilo dobro da imamo jedan prikaz ko je aplicirao, zašto nije prošao itd. Isto tako, bode mi oči finansijski iskaz. Bruto plate 45.230 eura. Možda malo, ne govorim da je to previše, možda je to bilo realno tada, ali ostale naknade 47.000. Koje su to naknade, za šta? Znači, više su ostale naknade nego plate.

Moram da priznam, bio sam rukovodilac nekih institucija skoro dvadeset godina, nijesam bio čovjek od potpisa reprezentacija i isto tako mi bode oči reprezentacija 4.720 eura. Znači, 11% od bruto plata na godišnjem nivou potrošeno je za reprezentaciju. Čini mi se da se ne može govoriti o nekom domaćinskom poslu. Isto tako službena putovanja

i upotreba sopstvenog auta nekih 18.000, mislim da isto ne govori o nekom, ponovo kažem, domaćinskom odnosu. Isto tako za 2013. godinu imamo i tu da nije prihvaćeno 114 projekata, odnosno nije realizovano i opet nemamo informacije. Čini mi se da u izvještajima fali ono što je bitno, a to je realizacija odobrenih sredstava. Imam informacije da sredstva koja su odobrena 2012. godine da nikad nijesu realizovana, da se ti, što kaže koleginica Ljerka, više ne javljaju ili će se možda javiti kasnije. Nemamo povratne informacije gdje su sredstva otišla. Neću da sumnjam da nijesu sredstva namijenjena iz pravih razloga za namjene koje treba. Mislim da državi Crnoj Gori treba, ako se jedne godine dalo, koliko to bješe, 738.000, druge 727.000 da bi država Crna Gora trebalo da ima informacije da li su ta sredstva realizovana ili nijesu.

Postavljam sebi pitanje šta znači prihvatiti ili ne prihvatiti ovo. Nisam bio sudionik ovog, podržacu i prihvaticu izvještaj, mada ne znam šta znači prihvatiti ili ne prihvatiti jer je stvarno deplasirano da mi sada odlučujemo o nečemu što je bilo 2012. godine. Ponovo se slažem sa koleginicom Ljerkom, uvijek sam to isticao i uvijek ističem, da ono čime se diči Crna Gora jeste multinacionalni, multietnički i multikonfesionalni sistem, suživot svih nas ovdje na ovim prostorima. Čini mi se da bi ova sredstva mogla racionalnije i na neki bolji način da se koriste nego što je barem moj utisak, a prihvatam da sam pogrešno pročitao ovo što piše ovdje.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Komentar, kolega Pavlović.

KOČA PAVLOVIĆ:

Hvala, predsjedavajući.

Kolega Popoviću, samo da potcrtamo neke stvari. Meni je drago kada čujem od vas ovo što ste govorili vezano za i percepciju uopšte, u stvari ulogu Fonda u realizaciji jedne politike, a i percepciju politike. Imamo probleme sa tom politikom, ona nije jasno definisana. Mi smo i večeras ovdje čuli da, recimo, multietničnost, rečeno je, vuče u pravcu crnogorstva. To crnogorstvo doživljam kao integralizam. Imamo problem u tome što ljudi različito percipiraju tj. različito čitaju isti taj zakonski sadržaj. Dakle,

njegovanje i afirmacija posebnosti čitaju često kao produbljivanje i insistiranje na različitosti, ali produbljivanje različitosti i jaza među nama. To je jedna stvar.

Druga stvar koju sam želio da kažem jeste, i to smo svi primijetili, da ovdje ne postoji politička volja da se promijeni, već treću godinu pričamo istu priču oko ovoga Fonda. Apsolutno ne postoji politička volja da se promijeni način funkcionisanja fonda i trošenja para.

Treća stvar, Fond je očigledno postao jedno akcionarsko društvo partija manjinskih naroda, kao što su nacionalni savjeti postali, tako je i fond postao. Razumijete? To moramo nekako da riješimo. To moramo da protjeramo. Onda su potpuno prirodne dvije stvari. Prvo, netransparentno funkcionisanje i finansiranje političkih aktivnosti partija iz sredstava Fonda, što je potpuno suprotno ideji Fonda. S druge strane, imamo insistiranje na jednom konceptu manjine manjinama. Ja ću, recimo, oko ovoga zakona koji je sada u proceduri da predložim amandman kojim ću predložiti da upravo predstavnici Skupštine u Upravnom odboru Fonda ne mogu biti, ne bi trebalo da budu pripadnici nacionalnih manjina i ostalih manjinskih grupa zato što mislim da su oni u konfliktu interesa kada se odlučuje o podjeli sredstava i trpe strašni pritisak da budu uz svoju manjinu, da pruže podršku svojoj manjini tj. manjinskoj partiji koja, u stvari, kontroliše taj manjinski savjet. Tako da mi prosto moramo da uradimo jednu temeljnu rekonstrukciju ovog fonda, ali očigledno ne postoji politička volja kod vas, gospodine Popoviću, tj. kod vaše partije da se ovo promijeni jer vi ovo prosto koristite i percipirate kao oružje političkog uticaja.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala. Izvolite.

SRĐA POPOVIĆ:

Ja sam Crnogorac, tako se osjećam, ali slažem se sa kolegicom Jasavić da Crna Gora ništa nije veća moja nego njena i opet kažem bogatstvo Crne Gore je naš zajednički život, mi koji smo stvorili Crnu Goru. Narod u Crnoj Gori dijelim čovjek i nečovjek, radnik i neradnik. Mislim da druge podjele nema.

Ne prihvatam ove konstatacije da je Fond formiran iz razloga da bi služio za dobijanje izbora, finansiranje i dobijanje glasova. Mislim da su to neke paušalne konstrukcije koje ne stoje ovdje nego ponovo tvrdim da je Fond, barem po mom nekom mišljenju, formiran iz plemenitih pobuda, da se iskoristi bogatstvo, kulturno bogatstvo Crne Gore, svih stanovnika Crne Gore, a mislim da politikanstvo barem ovdje ne bi trebalo da bude prisutno. I dalje tvrdim da sredstvima Fonda se moglo domaćinski postupati nego što se to radilo. Zalagaću se, ako budem u prilici, ovo koliko je još mandat, da imamo povratnu informaciju kuda ta sredstva idu, što se sa njima dešava i koji su to projekti, odnosno programi realizovani 2012., 2013. i 2014. godine, a koji nijesu. Mislim da bi neko trebao da nam podnese izvještaj o takvom radu.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Izvolite, kolega Radunoviću, a priprema se kolega Gjeloshaj.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Prvo, moram da kažem da mi je stvarno žao što se u ovo vrijeme, u ovo doba dana raspravlja o ovoj temi i pitanje je da li nas više iko i prati i koliko uopšte ima smisla da pričamo.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Još traje post, naše kolege još nijesu ni pili ni jeli. Izvolite. Nisam ni ja, pio jesam, jeo nisam. Izvolite.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Hvala.

Počeo bih od zadnje rečenice mog uvaženog kolege Popovića koji je, kao što vidim, vrlo nezadovoljan izvještajem tj. rezultatima i onim što se vidi u izvještaju vezano za način kako su trošena sredstva, to je ono gdje se slažemo i nadam se da ćemo onda jednako i da glasamo, gospodine Popoviću. To što ste ispričali vezano za potrošnju za reprezentaciju i sve, nadam se da će biti dovoljno jak argument i da glasate kako treba. Mislim da o radu Fonda dovoljno govori sama činjenica da danas raspravljamo, ako ima

još ko od gledalaca da nas prati, dragi gledaoci i građani Crne Gore, o Izvještaju za 2012. i za 2013. godinu, pričamo o Fondu, o jednoj instituciji koja je možda najviše pod paljbom kritičara kada je u pitanju trošenje novca, a evo kako oni odgovaraju na to, dostavljaju nam izvještaj sa zakašnjenjem od dvije i tri godine. Slažem se sa mnogim od svojih prethodnika koji su rekli da je jedna humana ideja stojala prilikom iniciranja osnivanja ovog fonda. Slažem se i mislim da je on i te kako potreban, zaista mislim da je potreban samo kada bi vršio svoju funkciju. On se, međutim, izrodio u nešto potpuno drugo. On se izrodio u jednu od najznačajnijih poluga za manipulaciju ovog režima i to, da budemo iskreni, za relativno male pare. Sredstva koja su uplaćivana u taj fond su varirala tokom godina, ali jedno nije variralo. To je uvijek su sredstva dijeljena osim u nekim slučajevima, svijetlim primjerima, naravno uvijek ih ima, tako da se zadovolje ljudi su mogli u određenom trenutku da budu od koristi režimu Mila Đukanovića. Da li se radi o političarima, da li se radi o kulturnim radnicima, ali to je bio jedini kriterijum. Ima svijetlih primjera koje izdvajam iz svega ovoga.

Kada je ovaj fond u pitanju, ima jedna stvar koja mene kao Srbina najviše pogađa. To je da zbog sitne koristi koja se ogleda u nekoliko stotina hiljada evra koju predstavnici, i to nelegalni i nelegitimni, srpskog naroda koji tamo sjede dobijaju, pokriva se jedna istina da su Srbi oštećeni u Crnoj Gori za desetine i stotine miliona evra koje ne dobijaju zato što su diskriminisani na razne načine. Onda neke od mojih kolega koji su i danas diskutovali, koji sa mnom dijele stav da Srbi nisu nacionalna manjina zbog jednog drveta koristi ne vide šumu problema koje ovo stvara. Šuma problema se ogleda u tome što je neko pristao da time što je osnovao Srpski manjinski savjet, a mi ga drugačije ne možemo zvati, razumijem volju da to nekako sakrijemo, ali je manjinski narod ili druga manjinska nacionalna zajednica i njihovi pripadnici u cilju očuvanja itd. mogu osnovati savjet tog manjinskog naroda. To je najveća politička šteta za srpski narod koja može da bude nanesena. Između ostalog, više sam puta o tome pričao i zbog međunarodnih kontakata koje imamo, gdje nam se stalno spočitava da je problem srpske nacionalne manjine u Crnoj Gori riješen jer on ima svoj savjet, a sredstva koja se dobijaju iz tog fonda i koja se dijele, dijele se na način što čovjek koji je osnivač pojedinih NVO-a koje tu učestvuju u raspodjeli, dodjeljuje isključivo sredstva, praktično isključivo, kažem 95% slučajeva, svojim organizacijama koje imaju zvučne nazive srpska ovo, srpska ono, ali

zaboravljamo jednu sitnicu. To je da su tim novcem finansirana izborna ciklusa u kojima je učestvovao baš gospodin koji dijeli novac i koji nije uspio da uđe u parlament u raznim koalicijama, ali je uspio da umanja broj glasova za srpske političke predstavnike tako smo ostali bez jednog ili dva poslanika u oba ciklusa na račun korišćenja tih sredstava za te namjene.

Strašno je ovo bitno i treba da se zna da ćemo mi iz Demokratskog fronta, nadam se da ćemo biti podržani od svih onih koji smatraju da Srbi nijesu nacionalna manjina, uložiti na Predlog zakona koji će biti razmatran posle ovoga, amandman kojim ćemo tražiti da se manjinski narod ili druga manjinska nacionalna zajednica i njihovi pripadnici kojih ima manje od 15% u ukupnom stanovništvu Crne Gore imaju pravo na formiranje savjeta itd. i eliminisati jednom za sva vremena mogućnost da neko Srbe u Crnoj Gori zbog 300, 200 ili 500 hiljada evra proglašava nacionalnom manjinom.

Rekao bih samo još jednu stvar. Potpuno se slažem sa kolegicom Jasavić, ni ja ne smatram Bošnjake nacionalnom manjinom, smatram ih narodom koji je ovdje autohton, nemojte se ljutiti, možda ne pod tim imenom kroz istoriju, ali u svakom slučaju to su ljudi koji su ovdje živjeli i sa nama uvijek dijelili i dobro i zlo. Međutim, ako je njihova volja i njihovih političkih predstavnika da budu prepoznati kao nacionalna manjina, u tome im neću smetati za razliku od, čuli ste nekoliko predstavnika Srba u ovom Parlamentu danas i svaki put kada se o ovome priča, još nijednog nikad nisam čuo da prihvata ulogu manjinskog naroda, a nažalost ovaj se fond koristi vrlo često i ti mediji sa srpskim predznakom, i mnoge druge institucije, da baš najžešće kritičare takvog odnosa države prema Srbima kao srpskoj manjini kritikuju i da na taj način pomažu režimu koji ih uostalom i finansira. Hvala vam.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Izvolite, kolega Damjanoviću, komentar na izlaganje kolege Radunovića, oponiranje.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Izvinjenje kolegi Gjeloshaju, oponiranje jer nije prvi put da kolega Radunović i ja po ovom pitanju nemamo iste stavove i da vodimo, hajde da kažem jednu, ipak,

kolegijalnu polemiku i dijalog, negdje zaista sa istim ciljem. Premisa jeste da srpski narod ne može biti manjina. On je temeljio ovu državu kao i crnogorski narod. To smo mi negdje i kroz Zakon o izboru odbornika i poslanika definisali sa onim pragom od 15%, o tome ko ne može da koristi tzv. afirmativnu akciju itd. Slažem se da je Zakon o manjinskim pravima koji je sada na snazi ostavio prostor da se formira i crnogorski manjinski savjet i, da budem potpuno otvoren, imao sam čak i ponude kao poslanik da se uđe u taj projekat i da se to završi za dva dana i onda bi svi imali problem. Smatram da to ne bi bilo dobro jer bi to bilo obesmišljavanje.

Međutim, ovdje se radi o tome da je neko iskoristio priliku da sa sredstvima koje ova država odobrava toliko koliko ih odobrava kroz ovih 0,15%, uradi nešto za narod kome pripada. Je li to drvo i da li postoji šuma problema? Postoji. Hajmo da razgovaramo onda, kolega Radunoviću, kako da rešavamo te probleme. Slažem se, onda će ovo biti marginalno pitanje. Negdje pokušavam i znam da i vi to pokušavate, i u to sam se uvjerio, da odvojimo neke lične simpatije ili antipatije od programskih stvari o kojima pričamo. Ovdje je Izvještaj Srpskog savjeta sa sijaset aktivnosti koje je i kolega Stanić nabrojao, kao i izvještaj Hrvatskog nacionalnog vijeća koji je meni dostavljen, takođe sa sijaset aktivnosti. Ne ulazim jer nisam ovlašćen, ali pozivam i Državnu revizorsku instituciju i sve ostale nadležne organe da dobro preispitaju i raspodjelu sredstava i način kako su se projekti realizovali i, ako što tu ima nezakonito, da mi je rođeni otac u pitanju da se procesuiru.

Da vam kažem veoma bitan podatak, predsjedniče. Danas je bilo ročište na Upravnom sudu, je li tako, gospodine Kurtagiću. Niste nas o tome informisali. Mislim da se niko od vas nije pojavio, gdje je bila dovedena u pitanje raspodjela iz 2014. oko koje ćemo mi, vjerovatno, tamo neke 2016. godine da razgovaramo. To je veliki problem. Moramo i tu činjenicu uzeti u obzir da to sve pada pred Upravnim sudom. Gospodine Radunoviću, ako se fokusiramo samo na ovo što je neko zakonsku mogućnost iskoristio da nešto učini za svoj narod, ako on smatra da je to tako, i samo se ograničimo na taj problem, bojim se da gubimo pogled na mnogo širi kontekst. Vi kažete daćete amandmane, a ja vam kažem - na sadašnji način kako je taj zakon predložen, vlast će imati većinu u Upravnom odboru. Sada imam utisak da je nema, pa ide na promjenu zakona iako bi trebalo mijenjati i praksu i ponašanje, pa možda i odgovorne ljude od

direktora do Upravnog odbora u sadašnjem Fondu, a ne promijeniti zakon da bi dobili opet nešto što će ostaviti prostor da i dalje postoji Srpski savjet. Jer, gospodine Radunoviću, imamo Predlog zakona koji ne dira u način formiranja savjeta već samo u način kako Fond za manjine dijeli sredstva. Hvala vam.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Izvolite.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Hvala vam.

Gospodine Damjanoviću, mislim da ne mislimo ni mnogo različito ni kada je ovo u pitanju nego, šta znam, nije lako ići baš protiv vjetra ponekad nego se lakše opustiti, izbjeći određene kritike koje dolaze iz reda svog naroda, jer naravno dosta ljudi je imalo neke koristi od toga što je srpski manjinski Savjet došao do nekog novca. Naravno, ta korist je neuporediva sa štetom koja je napravljena, a posebno ovo nije mjesto o tome da pričamo, ali koliko je novca potrošeno na te projekte koji su pobrojani, koliko je pobrojano projekata ili pomoći gdje je dato 100 ili 200 evra, a ovdje se priča o stotinama hiljada ili milionima evra za ovoliko godina, ali neću sad o tome da pričam. Pričam o nečem drugom, strogo o politici. Da je ovo par ekselans projekat režima, kojeg oni možda u startu nisu ni bili svjesni koliko im je koristan, ali sad dokaz je, i to Vi dobro znate gospodine, zato što su dozvolili da se poslednji savjet formira na bazi falsifikata, stoprocentnih koje je utvrdilo i državni tužilac, ali ima problem što su tužbe naglašene na imena elektora, dokazano je da su potpisi švercovani.

Žalilo se i ministarstvo čak, sve je to palo, pa je na kraju sa takvim falsifikovanim elektorima napravljena Skupština koja nije imala dovoljan broj elektora. Matematika je u pitanju i to je sud potvrdio, jer je potrebno da postoji Srpski nacionalni savjet. Ovom režimu potrebno je da postoji Srpski nacionalni savjet to znači da Srbima taj savjet ne treba. To je jedina logika koja vrijedi u ovoj državi. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Kolega Dukoviću, izvolite.

Nije bilo negativno, samo je rekao da se nada da ćete da glasate. Nije bilo ništa negativno.

Samo izvolite, ali Vas nije negativno spomenuo. Rekao je da se slaže sa vama i da se nada da ćete tako glasati.

SRĐA POPOVIĆ:

Stari su u Crnoj Gori davno rekli, "svršenom poslu mane nema" i sasvim je svejedno kako mi sad glasali za ovo, bilo je što je bilo, glavno je što je bilo 2013.godine. Dajmo mi da svi zajednički nešto uradimo, da ova plemenita zamisao fonda zaživi na dobrobit svih onih kojima je namijenjena. Sad me zadnja vaša diskusija malo podstakla na razmišljanje da vi Srbi u Crnoj Gori nemate problem sa Crnogorcima, vi imate problem jedni sa drugima. Znači, Srbi sa Srbima imaju problem u Crnoj Gori, a ne sa Crnogorcima.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Izvolite.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Javili ste zbog nečeg zbog čega sam Vas ja pomenuo, a na to nijeste odgovorili. Ja sam Vam rekao i ponadao sam se da ćete da glasate protiv Izvještaja s obzirom na broj zamjerki koje imate, a meni ne morate da pojašnjavate ja znam da ćete da glasate za. Prema tome, nema nikakve potrebe. Ovo ostalo što ste rekli, sa kim mi imamo probleme pa i u porodici ima problema, znate. Svako ko je uspio posle ovoliko pritisaka i ovoliko čuda što se dešavalo u Crnoj Gori da ostane Srbin, meni je brat. To da znate.

Ja se ponekad i sa rođenim bratom svađam oko nečega oko čega se ne slažemo, to nije sporno. Mislim da je veći problem mnogima od naše braće od stričeva kod Crnogoraca što je naše prisustvo i dalje brojno i snažno i podsjeća možda na neke stvari iz njihove tradicije i istorije koje su bolne za njih, s obzirom na neke vratolomije koje su napravili zadnjih desetak godina. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolega Gjeloshaj. Kolega Abazovića nema, ne mogu ga prozivati.

Izvolite.

NIK GJELOSHAJ:

Gospodine predsjedniče, koleginice i kolege,

Fond za manjine je bila ustavna kategorija prilikom donošenja novog Ustava, koje je bilo definisano da bude fond koji će da kroz finansiranje projekata unaprijedi status manjina. Tadašnji naš predstavnik Albanske alternative u Skupštini zajedno sa predstavnikom Bošnjačke stranke gospodinom Prušićem i tadašnjim predsjednikom Odbora za ljudska prava, gospodinom Pavlovićem su predložili zakon kojim je ovaj fond počeo raditi, ali tada kada je predložen bila je ideja da bude velika suprotnost od onoga što je danas.

Odmah na početku ću reći da neću podržati ovaj Izvještaj jer se ne slažem sa načinom na koji se sredstva dijele, ne slažem se sa pravilnicima koji možemo reći da su pravilnici između navodnika, jer to su neki više dzeltmenski dogovori unutar tog Upravnog odbora kako da dijele novac procentualano na osnovu zastpljenosti nacionalnih manjina, a najviše od ovoga imaju koristi pojedini nacionalni savjeti. Zbog toga mislim da se ovaj fond pretvorio u njenu suprotnost, jer ne afirmiše ono što je trebalo da bude unapređenje statusa nacionalnih manjina u Crnoj Gori, nego se koriste za razne projekte koji nikako manjinama ne pomažu, niti imamo određene projekte koji se finansiraju iz fonda, a koji sam ja imao prilike i da vidim kao neka televizija koja vrijeđa jednu nacionalnu manjinu nazivajući ih raznim pogrdnim imenima, razne emisije gdje se nacionalna manjina kojoj ja pripadam predstavlja u negativnom kontekstu. Onda se sam pitam koja je bila svrha da se novcem koji je za manjine finansiraju projekti koji će te manjine predstaviti u što negativnijem svjetlu a ne ono što je bio smisao ostvarivanja, odnosno realizacije tih sredstava.

Činjenice su sljedeće, najugroženijim manjinama se daje najmanje sredstava, što je neprihvatljivo. Romima do 10%, mom narodu, odnosno Albancima kao nacionalnoj manjini, kao jezičkoj, kulturnoj i istorijskoj manjini do nekih 15%, a gospodin Vuksanović dobija više od 30%. Namjerno potenciram prezime jer svi predstavnici Srba u Crnoj Gori

ne priznaju da su nacionalna manjina, niti smatraju da su nacionalna manjina, to je neko moje lično mišljenje koje možda nije važno, da ih u tome i podržavam. Gospodinu Vuksanoviću se daju ova sredstva koja su namijenjena manjinama da bi se napravila negativna kampanja u većini slučajeva prema manjinama, što je za mene neprihvatljivo i kao što sam rekao neću poržati Izvještaje fonda.

Takođe, pošto je bilo već priče unaprijed onoga što slijedi o predloženim izmjenama zakona koji se neće danas nego izgleda u petak raspravljati, izbleda da ću biti jedini od nacionalnih partija koji ću podržati te izmjene iz ovih razloga da bi se pokušao uvesti red, jer ovako nije u redu i mislim da se pretvorila ta suprotnost od onoga za šta fond postoji. Zbog toga mislim da treba naći ovaj model u ovu komunikaciju ovih dana dok bude rasprava da se nađe model, većina, da bi se intervenisalo, jer ovakvo stanje koje je u fondu je neprihvatljivo za manjine, a prihvatljivo za pojedince koji su se predstavili kao manjina i time ta sredstva koja su namijenjena za manjine se ne koriste nego idu u neku drugu svrhu.

Pošto sam pomenuo zakon, gospodin Damjanović je rekao da DPS nema većinu, pa želi da promijeni fond. Ja ne mislim tako, da je zbog toga. Moj stav je da u fondu većinu ima gospodin Vuksanović, a ne neko drugi, je on koristi najveći dio ovih sredstava i zbog toga treba podržati i manjine i one koji žele da mijenjaju ovaj status. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Naziv fonda je za zaštitu i ostvarenje manjinskih prava.

Svrha davanja sredstva nije podsticanje takvih produkcija nego sprečavanje tekvih produkcija. Mi imamo da fond to podstiče, finansira, finansira jezik mržnje u Crnoj Gori, što znači da je finansiranje razloga svog osnivanja, a mi smo ih osnovali, što znači može da ih ukinemo.

Izvolite, kolega Pavloviću, pa kolega Damjanović.

KOČA PAVLOVIĆ:

Vrlo kratko, vezano za ovo što je kolega Gjelošhaj govorio. Dakle, mislim da ste pronašli pravi izraz, ja sam vjerovatno pretjerao na početku u mom inicijalnom učešću u

današnjoj raspravi. Zaista sam negdje doživljavao cijelu tu ideju, zajedno sa kolegama koje ste spomenuli, kao nešto što smo mi uradili zajedno, doprinijeli i tako dalje, u najboljoj namjeri i mislim da ste vi pronašli pravu formulaciju koliko god da vam to nije maternji jezik. Dakle, on se pretvorio u svoju suprotnost i upravo ono što ste pomenuli, ja sam u razgovoru sa ljudima iz različitih nacionalnih grupa koji su životno zainteresovani, profesionalno zainteresovani i zainteresovani, da kažem benevolentno zainteresovani za to da fond funkcioniše, manje više svi se slažu u toj ocjeni i to se slažu čak i u problemu. Mislim imamo problem u suštini, po mom mišljenju, u samoj pozadini imamo problem sa jednom politikom koja nije definisana, tj. fondu je nametnuta jedna politika koja je u suprotnosti sa onim što je bila inicijalna mislija fonda. Tu politiku konstituišu ovi akcionari, politički akcionari, znači majinske partije koje su stavile pod kontrolu taj fond. Tamo se prave ti dželtmenski sporazumi gdje se uvijek pravi trgovina dvojice preko leđa trećega. To je uvijek tako, od samoga početka je bilo tako, s tim što moram reći da su se leđa ipak mijenjala, ali uvijek su preko nekih trećih leđa dvojica pravila dogovor.

Strašno je interesantno i to moram da primijetim i mislim da je to prava ilustracija ove cijele priče, svi smo krajnje nezadovoljni činjenicom da, čak i kolege iz Demokratske partije socijalista da imamo tu zloupotrebu te nedorečene Ustavne i druge zakonske definice i zloupotrebu sredstava fonda od strane ovih ljudi, tobošnje manjine koju najveći broj političkih predstavnika Srba ne prihvata da su manjina, tamo neko je to prihvatio, on zloupotrebljava ta sredstva fonda. Evo čujemo i Vi, mislim da ste na njih mislili, da ima tomo i nekih medija kojima nije nesvojstven i jezik mržnje i tako dalje, a neće, kao da neko snažno neće da se to ugasi. Prema tome, radi se prosto o tome da to jeste jedan kocept režimski i to je potpuno jano. Režim želi da zadrži status kada je fond u pitanju.

Upravo zbog toga, gospodine Gjeloshaj, ja sam se javio u stvari da Vam kažem i Vama i crnogorskoj javnosti, mi ćemo još pokušati da radimo, amandmanski da intervenišemo na ovaj predloženi Zakon o manjinama, ali smo veoma blizu da odlučimo da ga podržimo. Mi smo veoma blizu da odlučimo da ga podržimo. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Zbog uvaženog poslanika koji mjeri svaku riječ koju izreče ovdje u ovom domu kratka polemika, odnosno dijalog na ovu temu.

Sažemo se, nadam se da ste i vi zadovoljni načinom na koji sam ja kritikovao ne samo suštinski ova dva Izvještaja koji su ovdje danas u Skupštini već i komplentan rad i sve ono što je dovelo do ovih činjenica koje danas imamo i Upravni sud i poništavanje odluka Fonda. Jedan rad koji je veoma loše kontrolisan od strane i Upravnog odbora Fonda a koji je bira ovaj Parlament, a mi smo osnivači Fonda za ostvarivanje manjinskih prava, Upravni odbor bira direktora i imamo sve to što imamo. Međutim, kolega Gjeloshaj, jednu stvar tu moramo da odvojimo, institucije postoje koje su zadužne da provjere finansijsku ispravnost i poslovanje Fonda. Ja ih pozivam, kao što je DRI već jedanput revidirala njihov Izvještaj, da detaljno provjere način na koji se dijele sredstva i način na koji se kontroliše upotreba sredstva. To je jedna strana medalje.

Druga strana medalje jeste da li mi sada ovo što je loše, evidentno loše, u Fondu koji mora da postoji želimo da promijenimo promjenom ponašanja, promjenom odgovornih u tom fondu ili ćemo da idemo na promjene zakona koji po meni neće riješiti problem. Rekao sam zašto. Način na koji je predloženo kako da se bira sedam članova Upravnog odbora ne ostavlja dilemu da će biti to kontrolisano od strane vladajuće partije i način na koji se formira komisija bez ikakvih referenci, dakle, sedam koji se jave od 500 000 birača u ovoj državi takođe ne ostavlja dilemu da će i to biti zloupotrijebljeno. Evo ponuda, i to želim ovdje da ponovim i prati neko ovo zasijedanje, neka čuje. Ja Aleksandar Damjanović prije nekoliko danas ovdje sam javno iznio tezu da zbog specifičnosti albanske manjine, albanske jezičke manjine prije svega, koja je na nivou svega 5%, poput Švedske i Finske koje nemaju nikakve dodirne tačke u jezičkom smislu, sva djeca u Crnoj Gori u osnovnoj školi moraju da imaju i obavezan albanski jezik. Otčutili mediji sutra dan, niko to da pominje. To je licemjerstvo možda i većinskih naroda ovdje. Gospodine Gjeloshaj, ja ću podržati i tražiti od Kluba poslanika SNP-a da glasamo za takav predloženi zakon.

Hajde onda Vi i ja da podnesemo samo jedan jedini amandman, nećemo, kolega Pavloviću, mi mnogo. Član 2 da ga citiram zbog javnosti:

"Manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednice u smislu ovog zakona je svaka grupa državljana Crne Gore, brojčano manja od ostalog preovlađujućeg stanovništva."

Dakle, manjine su i Crnogorci i Srbi i svi ostali u ovoj državi, shodno članu 2.

Hajde da Vi i ja, kolega Gjeloshaj, promijenimo član 2, da mi tu jasno i glasno napišemo da Srbi i Crnogoci u ovoj državi nisu manjinski narod i nikakav onda nije problem da podržimo i ove izmjene zakonske.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Samo što imate problem sa Ustavom, jer to je neustavno.

Kolega Gjeloshaj.

NIK GJELOSHAJ:

Bili su problematični kriterijumi koji nijesu bili kriterijumi kada se sredstava fonda podijele na one koji su konkurisali ovdje nego su podijeljeni procentualno po pojedinim nacionalnim savjetima koliko će ko da finansira i što je meni, ne mogu prihvatiti prvo kako su neki predstavnici manjinskih naroda glasali da finansiraju jedan projekat medijski koji evo i gospodin Krivokapić je negdje zabilježio da imaju više govora mržnje prema tim manjinama koji glasaju da dobije ta sredstva, to su neke za mene nelogičnosti koje me navode na to da treba da se izvrše izmjene. Za izmjene trebaju 2/3 u ovom Parlamentu, ja imam jedan glas šta god se uradilo mislim da će biti bolje, naravno da ću amandmanski djelovati i na ovaj Prijedlog. Na način da se pokuša, ako bude prihvatljivo, da se definiše ko može da konkuriše za ta sredstva, da će to biti nevladine organizacije, pojedinci, institucije koje uglavnom čine nacionalne manjine i da pokušamo, mislim i nisam protiv toga da definišemo procentualno i u ovom zakonu do kojeg može da se uključi da bi mogao da dobije sredstva ovog fonda.

Što se tiče prijedloga da se albanski jezik uči u svim školama u Crnoj Gori, to je ideja, prijedlog koji sam i prije čuo, što ne bi bila loša ideja, ali uvijek treba početi od onoga gdje bi bilo realno da se u školama gdje su većina Albanci, pa ako se pokažu dobri rezultati da se dalje nastavi. U ostalim djelovima moj prijedlog i ideja je bila da kao izborni predmet bude istorija i kultura Albanaca, kako bi pokušali neke ankete koje su se

dešavale u toj nekoj nacionalnoj distanci pokušati smanjinti kako bi mogli da i osatlina objasnimo tradiciju, kulturi, istoriju jer mislim da ta distanca je velika i na njoj treba poraditi. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Slažem se sa Vašim predlogom. Kolega Damjanović je mogao naučiti albanski dok je bio u Ulcinju. Kolega Dukoviću, izvolite.

HALIL DUKOVIĆ:

Pokušaću da budem precizniji što se tiče predloženog i ono što smo čuli ovdje.

Prvo, istina je da je jedno vrijeme raspodjela Fonda bila na osnovu procentualne zastupljenosti manjinskih naroda u Crnoj Gori, ali nije tome bio Fond, kriva je bila Skpština jer smo mi takvu odluku donijeli i Fond je morao da realizuje onu odluku koju smo mi donijeli. Nakon toga smo izmijenili to, ali opet nijesmo bili srećni sa rješenjima koje smo mi donijeli. Znači, Fond je samo radio ono što smo mi ovdje u Skupštini donijeli.

Takođe, ono što smo čuli tokom ovih diskusije ovdje jeste da biti pripadnik manjine ne znači biti utkan u temelj ove Crne Gore. Ja mislim da je to apsolutno pogrešno, jer manjinski narodi u Crnoj Gori su i tekako utkani u temelje Crne Gore i nikad manjine u Crnoj Gori nijesu bili protiv Crne Gore i to je ono najveće bogatstvo koje je Crna Gora imala i ima i Fond je osnovan kao podrška jjednoj manjinskog grupi, brojčano manjoj populaciji u Crnoj Gori. Jer, normalno je, ako ste brojčano manji da ste i ugroženiji.

Podsjetiću vas na Ustav Crne GGore koji kaže da je Crna Gora građanska država. Nositelac suvereniteta je građanin. Znači, svaki od nas bez obzira mislili da pripada većini ili manjini ima osnovno pravo, građansko pravo. Ukoliko ste brojčano manji, pored ovog, znači kao još neko dopusnko pravo možete da koristite manjinsko pravo. Niko vas ne trjera da koristite manjinsko pravo. Ako smatrate da ste većina koristite građansko pravo, pravo svakog gražanina koje ovaj Ustav garantuje. Ali, Ustav pozitivnom diskriminacijom garantuje ako ste brojčano manji posebna sredstva koja će vas pomoći da dostignete još jedan stepen razvoja u ovom društvu. Na tome se načelu

zasnivaju manjinska prava i Fond je osnovan da potpomogne razvoju tih prava preko projekata i lažem se, preko onih projekata koji će ići ka našem višem zajedništvu. Zajedništvo i bolje razumijevanje ide jedino ako se bolje poznamo i bolje razumijemo ili bolje spoznamo i istoriju i kulturu i sve ono što posjeduje svaki narod u Crnoj Gori i slažem se sa svima da mi treba više da učimo i o kulturi i o istoriji i o jeziku svih nas u Crnoj Gori. Na žalost, mi smo svi malo starija generacija ovdje, čast izuzetcima pa smo više učili istoriju nekih drugih nego svoju sopstvenu istoriju. Ja danas, recimo poznajem istoriju nekih drugih naroda nego istoriju svog naroda. Ali, na žalost, to su neke činjenice koje mi ne možemo danas ispraviti, što ne znači da ne možemo raditi na njihovom poboljšanju, ali nemojmo Fond da optužujemo za nešto što Fond nije kriv.

Najveće kritike što je Fond doživio jeste što se tamo osnovao i Srpski nacionalni savjet. Da li je Fond mogao spriječiti formiranje Srpskog nacionalnog savjeta? Nije, niti može, niti smije to da radi. Znači to su činjenice koje mi trebamo da znamo i da uvažavamo i da ne spočitavamo jednoj stvarnoj lijepoj ideji. Ja kažem Fond za manjine je stvarno jedna lijepa ideja i koja je pomogla velikom broju pripadnika manjinskih naroda, posebno nevladinom sektoru koji dolazi iz reda manjinskih naroda, koji su jedini izvor prihoda vidjeli u tome fondu.

Da li je bilo zloupotreba? Jeste i ima ih svugdje, ne samo u Fondu, nemate danas organizacije gdje toga nemate. Nemojmo da imputiramo Fondu ono za što nije niti odgovoran, niti je mogao uticati na to.

Što se tiče predloženih novih izmjena, ja kažem mnogo su bolje nego sadašnje rješenje. Da li će riješiti sve probleme? Ja opet kažem - neće riješiti sve probleme. A da li će biti korak naprijed? Da. Taj korak naprijed da podržimo svi. Nije ni jedan zakon sveto pismo, možemo ga opet mijenjati sve do onog momenta kad stvarno Fond bude onakakav kakav želimo svi da bude. Zajvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Imate pravo iako on nije tu.

NOVICA STANIĆ:

Jedini problem u Crnoj Gori su Srbi. Treba ih ukinuti, zabraniti, protjerati, istjerati. Uostalom DPS na Kongresu je usvojio program o kome treba dvije crkve ujediniti, jednu istorijsku i drugu nevladinu organizaciju i to proglasiti crnogorskom pravoslavnom crkvom, pa vjerovatno je budućnost, od srpskog i od crnogorskog naroda da se napravi jedan i eto vam rješenja. A ja pitam - Srbi koji su u temeljima Crne Gore, koji su temeljili Crnu Goru, na žalost su i u temeljima ostali, danas ih u realnom životu Crne Gore u organima vlasti ima oko 7%

Ja pitam gospodina Gjelošaja - Da li je moguće da pjesnik, književnik, glumac, režiser, Srbin u Crnoj Gori danas se negdje dokaže i iskaže? Će li pjesnik da objavi svoju knjigu. Znate li Će književnici, pjesnici održavaju svoje večeri? U crkvenim objektima. Država ih je protjerala. Gdje će da štampaju svoje knjige? Na žalost, crkva ne snima filmove, ne režira pozorišne predstave. Gdje će ti glumci da igraju.

Ja pitam gospodina Gjelošaja - Da li bi bilo moguće da Albanija postane prvak svijeta u fudbalu i da to centralnoj informativnoj emisiji javnog servisa Crne Gore koji plaćaju i Srbi, robovi u Crnoj Gori, ne bude saopštena takva vijest. Ne bi. Ali, kad Srbija postane prvak svijeta u omladinskoj konkurenciji do 20 godina, to se ne saopštava, jer to nije interes vlasti. To je žalosna sudbina Crne Gore. Nismo manjina ali jesmo robovi.

Zakonom o izboru odbornika i poslanika ne možemo da koristimo afirmativnu akciju, evo sad unesite i ovo da ne mogu da formiraju nacionalne savjete i onda da čergamo negdje.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

I ja mislim da je to bila vijest za Javni servis, samo da vam kažem, u Mondijalu je Srbija bila vijest za Javni servis, jer to je regionalni uspjeh između ostalog. Nije bilo, nepojmivo ali eto. I ako nešto znači i ja mislim da je to trebalo biti kao vijest.. Da budemo vrlo otvoreni, tako da je to bila vijest za sve nas i koji se ne osjećamo Srbi. Ne, kažem slažem se kolega Staniću, možemo biti i sa istim kriterijumima o različitim političkim stavovima.

Koleginica Dragičević, vi Ćete još riječ pa da svodimo. Dobro, imaćemo Zakon, posebnu raspravu o zakonu.

Ja se nadam da jesmo završili. Želite li riječ za kraj.

SAFET KURTAGIĆ:

Da objasnim razloge zbog kojih je izvještaj kasnio, jer je to osnovna primjedba svemu ovome, leži u činjenici da je izvještaj o radu za 2011. godinu razmatram tek u mjesecu novembru 2013. godine, da je u novembru iste godine istekao mandat dotadašnjem direktoru Fonda, da je iz tog razloga bio raspisan konkurs za izbor direktora Fonda, da sam smatramo da je pravo i obaveze novoizabranog direktora Fonda da sačini izvještaj o radu i način raspodjele sredstava Fonda. Da ne bi bilo u redu da novoimenovani direktor Fonda podnosi i brani izvještaj o radu i načinu raspodjele sredstava Fonda koji je sastavio njegov prethodnik.

Kako su predstavnicima nacionalnih savjeta, manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Upravnom odboru Fonda bili istekli mandati, a kako novoizabranim predstavnicima manjinskih savjeta u Upravnom odboru Fonda, nijesu bili verifikovani mandati, a imajući u vidu izričite zahtjeve pojedinih manjinskih savjeta da ih u radu Upravnog odbora Fonda, posebno u odlučivanju o izboru direktora Fonda i raspodjeli sredstava Fonda mogu zastupati isključivo novoizabrani predstavnici, nikako oni kojima mandati nijesu obnovljeni, bili smo prinuđeni da raspisivanje konkursa za izbor direktora, kao i konkursa za raspodjelu sredstava Fonda pomjerimo za kraći vremenski period, do verifikacije mandata novim članovima Upravnog odbora, iz reda manjinskih savjeta. U vrijeme sastavljanja ovog izvještaja u Fondu je bila prisutna ekipa Državne revizorske institucije, a u isto vrijeme sa radom je počela i radna grupa Ministarstva za ljudska i manjinska prava koja je imala zadatak da razmotri model organizacije, funkcionisanja i način raspodjele sredstava Fonda, odnosno za izradu akata o radu Fonda, smatrajući da su njihovi izvještaji trebali da budu sastavni djelovi ovog izvještaja, dodatno smo prolongirali njegov završetak, njegovo dostavljanje u skupštinske klupe.

Navedeni razlozi opredijelili su direktora Fonda u prethodnom i tekućem mandatu da sastavljanju izvještaja o radu i načinu raspodjele sredstava Fonda pristupi sa popriličnim zakašnjenjem.

Inače, izvještaj sam predao Skupštini 2014. u maju mjesecu, to znači godinu i mjesec dana od danas. Bio bih presrećan kada biste moje razloge za zakašnjenje izvještaja za 2012. godinu uvažili, ali sam svjestan i da nemam pravo da se ljutim na one među vama koji ih ne uvaže. Vjerujem, međutim, da će se i oni složiti da krivica za činjenicu da se Izvještaj o radu Fonda za 2012. godinu razmatra u 2015. nije samo na mojoj adresi.

I još nešto, kad sam došao na čelo Fonda 2009. godine, došao sam u novembru mjesecu, negdje 18. novembra pri kraju, vršilac dužnosti direktora Fonda bio je pomoćnik ministra za ljudska i manjinska prava Sabahudin Delić, i kad je od mene traženo da napravim izvještaj o radu Fonda ja sam ga zamolio da on to uradi jer je bio 11 mjeseci tu, a ja samo mjesec dana. Međutim, tada su mi iz Ministarstva rekli da ne bi bilo u redu, pa teško da bi bilo i moguće da godišnji izvještaj na plenarnoj sjednici Skupštine Crne Gore brani prethodni a ne aktuelni direktor Fonda. Ne bi bilo u redu da stavovi i konstatacije iz izvještaja njegovog prethodnika sa kojima nije saglasan, budu obavezujući za novog direktora. Ne bi bilo u redu da novoimenovani direktor nema pravo da se negativno odredi prema sadržini izvještaja koji je sačinio njegov prethodnih, odnosno prema sadržini njegovih pojedinih djelova ili stavova sadržanih u njemu. Ne bi bilo u redu da aktuelni direktor brani izvještaj sa čijim tekstom u manjoj mjeri nije saglasan, odnosno da brani stavove sadržane u njemu koji mu nijesu prihvatljivi. I najzad, posebno ne bi bilo u redu da novoizabrani direktor brani stavove i izvještaje sa kojima je saglasan, a da napada stavove sa kojima nije saglasan, tj. da izvještaj malo brani malo napada.

Iz tog razloga uvažavate ovaj izvještaj za 2012. godinu je kasnio. Mislim da su razlozi opravdani, a vi ocijenite kako hoćete i kako mislite.

Nekoliko odgovora, mislim da mi je to obaveza i dužnost, za to sam i mislio da treba da se spremim za ovu sjednicu da mogu da dam odgovor na svako pitanje, na svaku konstataciju ovdje i za to vas molim da mi date prostora i vremena da odgovorim na mnoge od ovih. Čini mi se da je to svrha ovog branjenja izvještaja, ako to nije onda tražim da me ova skupština, odnosno njen odbor, sasluša jer imam mnogo što da kažem na ova današnja izlaganja. Veoma sam neprijatno iznenađen, zgranut nekim izlaganjima kao što je bilo izlaganje gospodina Koče Pavlovića.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Samo malo, polako.

Vi ste imali 10 minuta danas u raspravi i mogućnost da se javite više puta u toku rasprave.

SAFET KURTAGIĆ:

Ja sam pokušao da se javim, gospodine predsjedniče, vi mi niste uvažili to.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Da li je neko vidio ovdje da sam ja uskratio.

SAFET KURTAGIĆ:

Ja sam vas zamolio da mi date riječ odmah poslije gospodina Pavlovića, vi ste rekli da ne može, da ćete mi dati riječ kasnije.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kasnije, ali se niste javili.

Svih 10 minuta ste potrošili da riječ nijeste rekli o izvještaj, da ni jednu riječ niste rekli o izvještaju, sadržini izvještaja, jednu jedinu riječ.

Molim vas, sad ja govorim, sad ja govorim. Znači, da jednu riječ nijeste rekli o sadržini izvještaja, što mislim da će ostati u ovom parlamentu onako za pamćenje, a slažem se oko sljedeće stvari. Imajući u vidu da je sad 21 sat, da su kolege otišle kojim bi trebalo da se osvrćete, ne bi bilo fer da imamo vaš osvrt na njih a da oni nijesu tu, u završnom izlaganju koje ste inače potrošili, možete uraditi, upravo mislim da to treba da se uradi, da se Odbor ponovo sazove, da čujete na Odboru, ionako nijesu zaključci predloženi sa Odbora, da čujete direktora Fonda na Odbori i da predložite zaključke. Mislim da je to bolji način.

SAFET KURTAGIĆ:

Molim vas, dajte mi prostora barem pola sata da se obratim ili ovom plenumu što bi mi bilo najdraže ili Odboru gdje bih imao kontrolno saslušanje. Jer, zaista ove ovakve kvalifikacije niti su istinite, niti su na bilo kakva realnost.

I drugo, nijesam ja kriv što je Zakon takav kakav jeste, što su pravilnici takvi kakvi jesu. Gospodo poslanici i vi, među njima barem 15, učestvovalo je u kreiranju tih pravilnika.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Direktore Kurtagiću,

Rekao sam što je jedino sada moguće, a to je da se sazove ponovo predlog zaključaka prije nego što budemo glasali o izvještaju, to je i vaše i naše koristi u ovom trenutku. Nije korektno da kolege nijesu tu a da dobijete komentare i sve ostalo.

SAFET KURTAGIĆ:

Veoma mi je žao što ne mogu javnosti Crne Gore da se obratim, jer je Fond okaljan na nevjerovatno ružan način.

Druga stvar, pozivam vas sve, vaše klubove poslaničke pozivam da dođete u Fond da se na licu mjesta uvjerite o radu Fonda, kako on radi, kako funkcioniše i da vam kažem da ste veoma malo informisani i veoma loše informisani o radu Fonda. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vama.

Evo prilike da se Odbor sazove i pripremi zaključke oko izvještaja. Ne mora to biti ove sedmice, tako da ne mora biti ove sedmice, imaćemo zakone o kojima ćemo glasati iduće sedmice, dosta još i one tamo, tako da možemo odložiti i o izvještajima glasanja da vi do tada obavite i ovaj dio dodatnog zaključivanja.

Možete, izvolite.

ALEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Hvala vam.

Izvinjenje svim kolegama poslanicima i predlagaču, vama naravno, što evo intervenišem proceduralno, gdje je planirano da nakon Premijerskog sata i određene pauze, zbog kolega koji treba da dođu na sjednicu, nastavimo raspravu i obavimo glasanje oko nekih tačaka sa ove sedme sjednice gdje su, između ostalog, i ova dva izvještaja i ovaj zakon koji ide na kraju. I to je ok. Dogovorićemo se, naravno. Vi ćete tu vjerovatno imati zadnju riječ oko dinamike rasprave i glasanja i o ovim izvještajima, uz sasvim korektnu sugestiju da, uvažavajući molbu gospodina Kurtagića, eventualno Odbor za ljudska prava napravi jednu vrstu sjednice, odnosno rasprave, sa predlozima zaključaka, zbog tona rasprave koji se ovdje čuo. Pokazalo se svrsishodnim to što smo raspravljali prvo o izvještajima i o onom drugom izvještaju da bi došli polako do predloga zakona.

Ono na što želim da vam ukažem, da se ne bih u petak javljao, neće biti zgodno da proceduralno reagujem, jeste što je danas ili juče Odbor za antikorupciju dostavio, povodom tačke Izbor i imenovanje Predlog za izbor članova Savjeta Agencije za antikorupciju i želim samo da vam ukažem da je norma u Zakonu sljedeća: da pošto je Zakon propisao da najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona mora da se izabere taj savjet, podsjetiću da je Zakon stupio na snagu 27. decembra, tako da je petak posljednji rok da se Skupština izjasni pod tačkom - Izbor i imenovanje o ovom predlogu Odbora za antikorupciju, kako ne bi mi na početku rada ove agencije i primjene ovog zakona počeli da kršimo zakon. Samo da imate u vidu. Ovo reagujem sada da se ne bih u petak javljao tokom Premijerskog sata. Hvala vam.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala na pomoći.

U redu, završavamo današnji rad. Sjutra imamo pauzu, jer smo računali ne možemo skupiti poslanike za dalju raspravu, a završićemo u petak glasanja. U petak nastavljamo u 15 časova, poslije Premijerskog sata. Naravno, Premijerski sat je u 12, rad po utvrđenom dogovoru sa kolegijuma.

Hvala vam.

26.06.2015. godine

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Poštovane kolegice i kolege, nastavljamo prema dogovorenom dnevnom redu. U sedmoj smo sjednici i na 8. tački dnevnog reda - **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama**. Ovlašćeni predstavnici Vlade su dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava i Leon Đokaj, generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Sjednici prisustvuje i Mersudin Gredić, sekretar Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Mi ih pozdravljamo. Izvjestioci odbora su Maida Bešlić, Zakonodavnog i mr Dritan Abazović, Odbora za ljudska prava i slobode.

Otvaram pretres. Pitam predstavnika Vlade da li želi dati dopunsko obrazloženje? Želite. Izvolite, ministre.

SUAD NUMANOVIĆ:

Uvaženi potpredsjedniče Mustafiću, poštovani poslanici, poštovani građani Crne Gore,

Kao što ste rekli, danas je pred nama Zakon o manjinskim pravima i slobodama. Da vas podsjetim da je ovaj prvobitni zakon donesen još 2006. godine, sa ciljem da uredi oblast manjinskih prava i sloboda. Ovim izmjenama i dopunama Zakona željeli smo, prije svega, da stvorimo jedan pravni osnov za formiranje Centra za zaštitu i očuvanje kulture manjina. Tu smo predvidjeli novi član kojim je propisano da Vlada Crne Gore može osnivati posebnu instituciju u svrhu realizacije i distribucije kulturnih programa, organizaciju naučnih i stručnih skupova, podrške istraživačkim projektima, razvoju i saradnji sa drugim institucijama u zemlji i inostranstvu i ostvarivanje drugih ciljeva od javnog interesa u oblasti kulture manjinskih naroda.

Isto tako želim da vas podsjetim da je ovaj visoki dom, shodno Zakonu o manjinskim pravima i slobodama, radio na aktivnostima značajnim za očuvanje ... manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica, u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta i u tom pravcu da je osnovao Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u ovim i drugim oblastima. Posebno želim da istaknem, sa ovim

izmjenama, novim Predlogom izmjena i dopuna ovog Zakona, a što govori o kvalitetu važećeg zakona, ne zadire se u sam naziv i djelatnost Fonda. Shodno tome, pravo učešća na konkursu za raspodjelu sredstava Fonda imaće pravna i fizička lica koja su to prava imala i do sada.

Osnovni razlog za donošenja ovog zakona usmjeren je ka intervenciji u dijelu institucionalne podrške u ostvarivanju manjinskih prava i sloboda, transparentnosti i efikasnosti procedura kojima se vrši raspodjela sredstava, poboljšava narativno i finansijsko izvještavanje, kao i monitoring i evaluacija podržanih projekata od strane Fonda. Sredstva iz Fonda se raspoređuju na osnovu javnog konkursa, na osnovu doprinosa koji projekat daje međukulturnoj saradnji i smanjenju etničke distance, promociju duha tolerancije i interkulturalnog dijaloga i međusobnog poštovanja i razumijevanja, očuvanja i razvoja nacionalnog, kulturnog, vjerskog, jezičkog i etničkog identiteta svakog manjinskog naroda ili manjinske nacionalne zajednice, kao i stručnih i tehničkih kapaciteta podnosioca projekta.

Ono što smo željeli sa ovim izmjenama jeste, i tu smo se fokusirali na sprječavanju objektivno mogućeg konflikta interesa kod reforme Fonda i uvođenje dvostepenosti kod odlučivanja o projektima koji se finansiraju iz sredstava, kao i razdvajanje upravljačke od ... funkcije u samom Fondu. Takav pristup je zasnovan bio i na određenim manjkavostima koje su uočene od strane državnih institucija koje vrše kontrolu utroška budžetskih sredstava. Tu, prije svega, mislim na Državnu revizorsku instituciju, ali i preporuka Evropske komisije, svakako nadležnog Komiteta Ujedinjenih nacija i drugih subjekata.

Dozvolite da samo citiram šta je bilo u izvještaju Državne revizorske institucije: "Revizijom je utvrđeno da je Fond u 2013. godini finansirao projekte nacionalnih savjeta, osim Muslimanskog savjeta čiji su predstavnici ujedno i članovi Upravnog odbora Fonda. Takođe, utvrđeno je da je Fond finansirao i određeni broj projekata čiji su osnivači ili odgovorna lica za realizaciju projekata, članovi Upravnog odbora Fonda. U cilju izbjegavanja konflikta interesa i mogućih zloupotreba, treba ograničiti pravo članovima Upravnog odbora Fonda da konkurišu za finansiranje svojih projekata jer isti, shodno Odluci o osnivanju i Statutu Fonda, donosi odluku o raspodjeli sredstava". Kraj citata Državne revizorske institucije.

U Izvještaju o napretku iz 2014. godine stoji da Fond za manjine nastavlja da djeluje sa značajnim nedostacima, naročito u pogledu dodjele sredstava i valjanog sprovođenja i upravljanja projektima u cjelini. U Izvještaju Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava Ujedinjenih nacija se kaže da ohrabruju državu Crnu Goru da uspostavi efikasan mehanizam nadzora za Fond za manjine, da nadgleda implementaciju aktivnosti i dodjelu sredstava.

Imajući sve ovo u vidu, da Upravni odbor Fonda usvaja programe i planove rada Fonda, predloženo je da Skupština kao osnivač ima dva predstavnika, da jednog predstavnika ima Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, da jedan predstavnik bude sa Univerziteta Crne Gore, jedan predstavnik Savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, jedan nezavisni ekspert koji se bavi ljudskim i manjinskim pravima i, kao sedmi predstavnik, jedan predstavnik organa državne uprave nadležnog za medije.

Ono što predstavlja novinu jeste i to da se Predlogom ovog zakona radi vrednovanja projekata prispjelih na javni konkurs za raspodjelu sredstava za finansiranje projekta ovaj visoki dom, dakle Skupština bira komisiju za vrednovanje. Komisija na osnovu propisanih kriterijuma vrednuje prispjele projekte i sačinjava rang listu koju sa izvještajem o vrednovanju i kompletnom dokumentacijom dostavlja direktoru Fonda. Na ovu odluku može se podnijeti žalba Upravnom odboru Fonda. Ovim predlogom obezbijedena je dvostепенost u donošenju odluka, pa tako Upravni odbor odlučuje u drugom stepenu o žalbama na odluke o finansiranju projekta. Članovi Upravnog odbora i Komisije za vrednovanje bira i razrješava Skupština. Članovi Upravnog odbora Fonda se biraju na period od četiri godine, a za člana Komisije i Upravnog odbora, kao što vidite iz ovog zakona, ne može biti imenovan predstavnik nevladinih organizacija ili drugog pravnog lica ili fizičko lice koje posredno ili neposredno učestvuje na konkursu za raspodjelu sredstava Fonda.

Takođe smo željeli ovim zakonom da potcrtamo jačanje kapaciteta Fonda, gdje je predviđeno da direktor Fonda zaposlenim u službi Fonda obezbjeđuje redovno stručno usavršavanje za monitoring i evaluacija projekta, kao i da vrši istraživanje javnog mnjenja o rezultatima rada Fonda. I da kažem ono što svi znamo, da se Fond finansira iz budžeta u skladu sa Zakonom o budžetu i dalje će se Fondu za manjine opredjeljivati

najmanje 0,15% od ukupnih budžetskih sredstava umanjenih za budžet državnih fondova i kapitalni budžet. Na kraju, samo da podsjetim da aktuelni sastav Upravnog odbora do sada brojao je 15 članova, dakle osam predstavnika Skupštine, u prvom tom osnivanju kod Fonda da su bili i poslanici članovi Upravnog odbora, a sedam članova je bilo, dakle šest predstavnika nacionalnih savjeta manjinskih naroda i jedan predstavnik Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Zahvaljujem na pažnji.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam, ministre. Bilo je ovo uvodno izlaganje ministra Numanovića.

Pitam izvjestioce odbora da li žele riječ? Ne žele. Prelazimo na raspravu po poslaničkim klubovima. Uvodne riječi u ime Kluba Demokratske partije socijalista čućemo Halila Dukovića. Izvolite, kolega Dukoviću, imate riječ.

HALIL DUKOVIĆ:

Zahvaljujem gospodine potpredsjedniče.

Dame i gospodo poslanici, uvaženi ministre sa saradnicima,

Razlog izmjena Zakona o manjinskim pravima i slobodama, vjerovatno svima dobro poznat jeste najviše Fond za zaštitu manjinskih prava. Razlog zbog čega se mijenja jeste da su uočeni značajni nedostaci u radu ovog fonda, te nedostatke su stalno isticali i članovi Evropske komisije, a isto tako i sveukupna crnogorska javnost. Predložene izmjene koje su danas pred nama jesu razlog da se značajno unaprijedi rad ovog fonda, institucije koja je jako bitna za manjinski narod u Crnoj Gori.

Postavlja se pitanje zašto se ovoliko dugo čekalo da se sve ovo uradi. Razlog je jednostavan. Više puta se pokušavalo da se uradi. Međutim, nije se moglo doći do pravog rješenja, ako i postoji ono pravo rješenje, ali vjerujem da je i problematika jako osjetljiva s obzirom da se više manjinskih naroda, nevladinog sektora koji se bave zaštitom manjinskih prava, maltene sva sredstva za svoj rad su ostvarivali preko ovog fonda. Što se tiče novina koje su predložene ovim izmjenama, ukratko ću napomenuti samo dvije. To je novi način izbora Upravnog odbora Fonda i naravno Komisije za vrednovanje projekata. Sama činjenica, a vi ste, gospodine ministre, naveli u svom uvodnom izlaganju sastav ovog fonda, koji se sve biraju,

upućuje na to da će u Upravnom odboru Fonda biti jedan mnogo kvalitetniji rad u narednom periodu, a takođe izbor komisije za vrednovanje dovesti da se vrednuju oni pravi projekti koji stvarno zavređuju podršku ovog fonda i projekti koji će biti u cilju očuvanja kulture manjina i manjinskih naroda. Ako se zapitamo da li će i ove promjene riješiti sve probleme sa kojima se Fond za manjine suočava, normalno da neće, ali hoće riješiti jedan dobar dio problema. Ono što je najbitnije, treba povratiti povjerenje u rad ovog fonda i profesionalni rad u ovom fondu podići na veći nivo. Vjerujem da će to vratiti samo po sebi povjerenje u ovaj rad fonda i smanjiti mogućnost žalbi, a znamo da je veliki broj žalbi na rad ovog fonda. Ono što vjerujem svi najviše očekujemo, a to je veća podrška javnosti u radu Fonda za manjine.

Da li će uticati na raspodjelu sredstava? Hoće, ali neće uticati na visinu sredstava koja će se raspoređivati, ali sigurno hoće uticati na kvalitet onih projekata koji će dobiti sredstva. Vjerujem da će Komisija za vrednovanje imati u vidu da najbolji projekti dobiju najviše sredstava. Vjerujem da će oni projekti koji stvarno zavređuju kvalitet i pažnju i koji su u onom pravcu koji ispunjava jedan projekat da bi mogao biti ovdje vrednovan uraditi ono da dobiju više sredstava i da budu više podržani od strane ovog fonda.

Takođe, ono što je značajno jeste da će se uvesti bolja kontrola utroška sredstava. Ovim predlogom izmjena zakona je ostavljeno da zaposleni u Fondu za manjine vrše redovnu godišnju edukaciju sa ciljem evaluacije, odnosno praćenja utroška sredstava koja su određeni aplikanti dobili na ovom konkursu. Takođe, vjerujem da će pravična raspodjela biti ono ključno što će nas voditi u samo poimanje ovog zakona i podrške ovog zakona, a ne ono kako često mi znamo ko je sastavni dio i koji je manjinski savjet tamo prijavljen ili nije prijavljen. Vjerujem da je ovaj fond za manjine, rekao sam i juče u izlaganju, nema potrebe da ulazi u neku raspravu koja se ne tiče fonda već da gledamo suštinu zakona i zakonskih rješenja kako bi unaprijedili ovaj rad. Ono što sam u početku iznio kao jednu sugestiju jeste da izbor kandidata za članove Upravnog odbora i Komisije za vrednovanje vrši Odbor za ljudska prava i slobode. Skupštinskim Poslovníkom te odluke vrši Odbor za izbor i imenovanja, ali nemamo ništa protiv da u cilju kvaliteta to radi i Odbor za ljudska prava i slobode, mada mi je nešto bilo normalnije da to uradi ipak odbor koji je opredijeljen za to, a to je Odbor za izbor i

imenovanja. Ako je rješenje da to uradi Odbor za ljudska prava i slobode, vjerujem da ćemo i to uraditi na jedan kvalitetan način. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam poslaniče Dukoviću.

Riječ ima Milutin Đukanović, u ime Kluba Demokratskog fronta, a neka se pripremi poslanik Gošović, u ime Kluba samostalnih poslanika. Izvolite, poslaniče Đukanoviću.

MILUTIN ĐUKANOVIĆ:

Gospodine predsjedavajući, uvažena gospodo iz Ministarstva za manjinska prava, poštovane kolege, dame i gospodo, građani Crne Gore,

Mi danas pred sobom razmatramo Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Svi bi rekli da je to u redu, da s tim treba da se bavi parlament i, na kraju krajeva, to bi moglo tako i da se protumači. Međutim, od predstavnika vladajućih koalicija, pogotovo DPS-a i SDP-a, uporno slušamo priču da je Crna Gora isključivo građanska država, da su u Crnoj Gori svi građani ravnopravni, da nema podvajanja po nacionalnoj osnovi. Međutim, prilikom pisanja Ustava jasno su uvedeni određeni članovi koji se bave zaštitom manjina. Takođe, razvili su se razni modeli zaštite manjinskih naroda počev od ovog zakona, a pogotovo to je pretočeno u Zakon o izboru odbornika i poslanika. Zbog čega aktuelna vlast neće da prizna realnost i da definiše koje su to nacionalne manjine u Crnoj Gori? Kada bi neko posmatrao nacionalnu strukturu u ukupnoj populaciji lako dolazi do zaključka da u Crnoj Gori ne postoji nijedan narod koji u ukupnoj populaciji prelazi 50%. Znači li to da manjinska prava mogu da koriste svi narodi? Da li je dovoljno da neko formira savjet i da krene da koristi manjinska prava? Aktuelna vlast svjesno manipuliše nacionalnim manjinama na način što prvo Crnu Goru proglašava kao građansku državu, a onda da bi izašla u susret nacionalnim manjinama uvode norme koje u suštini mogu u određenom aspektu da derogiraju Crnu Goru kao građansku državu.

Postavljamo, gospodine ministre, jedno elementarno pitanje, ako ste mogli ili ako smo mogli svi zajedno da u Zakonu o izboru odbornika i poslanika uvedemo normu

afirmativne akcije za manjinske narode i jasno definišemo da to pravo mogu da koriste narodi kojih je u ukupnoj populaciji manje od 15%, zbog čega ne postoji u ovom zakonu norma koja će jasno da definiše ko ima pravo da koristi manjinska prava, odnosno koji su to narodi na koje se ovaj zakon odnosi?

Zbog toga su poslanici Demokratskog fronta gospodin Slaven Radunović, Predrag Bulatović i ja podnijeli amandman i, u zavisnosti od toga da li će biti prihvaćen amandman, mi ćemo se izjasniti o ovom zakonu. Amandman govori o prostoj činjenici ono što smo usvojili u Zakonu o izboru odbornika i poslanika, da pravo afirmativne akcije imaju narodi kojih u populaciji ima manje od 15%, da se to uvede i u ovaj zakon da se zna da narodi kojih u populaciji ima manje od 15% mogu da koriste odredbe iz ovog zakona, da ti narodi imaju pravo da formiraju nacionalne savjete i da iz tog razloga imaju određene benefite. Jer, možemo doći do paradoksa da Srbi kojih je u populaciji preko 30% ili Crnogorci kojih ima 40% i nešto počnu da koriste prava po osnovu ovog zakona. Gospodine ministre, interesuje nas kako bi mogli da spriječite ako se u Crnoj Gori formira crnogorski manjinski savjet, kako ćete to da spriječite. Zar ne bi onda došli do neviđenog apsurdna? Ali, vlast je svjesna da mora da manipuliše i to je jedan od načina njihove manipulacije prema manjinskim narodima u Crnoj Gori. Da ne govorim o suštini.

Mi svi znamo da u Crnoj Gori uopšte, što se tiče određenih oblasti društva kao što su zapošljavanje, školovanje i ostalo, mi znamo da narodi nijesu jednako zastupljeni počev od lokalnih organa, da ne govorim na nivou države, a ja kao Srbin moram pogotovo da izrazim protest o nevjerovatnoj diskriminaciji srpskog naroda u Crnoj Gori koji je u državnim organima zastupljen na nivou određenih promila. Gospodine ministre, da ponovim, ukoliko budemo imali odobrenje ili vašu saglasnost za naš amandman, da ponovim radi građana još jednom, da pravo da koristi manjinska prava po ovom zakonu imaju narodi kojih u populaciji ima manje od 15%, mi ćemo podržati ovaj zakon, ukoliko ne smatraćemo da je to još jedna jeftina manipulacija vladajuće koalicije i Vlade Crne Gore. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam poslaniče Đukanoviću.

Sada ćemo čuti poslanika Gošovića u ime Kluba samostalnih poslanika, a neka se pripremi poslanica Marković. Izvolite poslaniče Gošoviću.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Zahvaljujem potpredsjedniče.

Koleginice i kolege, gospodine ministre Numanoviću sa saradnicima, poštovani građani,

Osnovni Zakon o manjinskim pravima i slobodama Skupština Republike Crne Gore, u odsustvu opozicije, donijela je na sjednici održanoj 10. maja 2006. godine. Referendum o državno pravnom statusu Crne Gore, kao što je poznato, održan je 11 dana kasnije, 21. maja 2006. godine. Vrijeme donošenja ovog zakona ukazuje i na cilj njegovog donošenja, posebno kada su u pitanju odredbe člana 23 i 24 tog zakona kojim je po tada važećem Ustavu bilo predviđeno da će se izbornim zakonodavstvom, primjenom principa afirmativne akcije obezbijediti dodatni broj zagwarantovanih mandata za predstavnike manjina. Već na sjednici održanoj 11. jula 2006. godine Ustavni sud Republike Crne Gore na predlog Narodne stranke donio je odluku da odredbe člana 23 i 24 Zakona o manjinskim pravima i slobodama nijesu saglasne sa Ustavom Republike Crne Gore i iste su prestale da važe 4. avgusta te godine, kada je odluka Ustavnog suda i objavljena u Službenom listu Republike Crne Gore. Bile su to norme za jednokratnu upotrebu sa ciljem da se na manipulatorski način pridobiju glasovi manjina za referendumsko da o državno pravnom statusu Crne Gore.

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama kojeg danas razmatramo nije dobio većinu matičnog Odbora za ljudska prava i slobode koji je predložio Skupštini da ga ne usvoji. Takođe, u ovom Parlamentu predstavnici pojedinih manjinskih naroda, konkretno Bošnjačke stranke i HGI-a iznijeli su stav i razloge zbog kojih neće podržati Predlog ovog zakona. Zakon o manjinskim pravima i slobodama treba da obezbijedi zaštitu posebnih manjinskih prava i sloboda. Bilo bi krajnje neprimjereno da ova Skupština, eventualno, donese Zakon o manjinskim pravima i slobodama kojeg ne bi podržali pojedini predstavnici manjinskih naroda u ovom Parlamentu. Zato je, gospodine ministre, neophodno da se traži dalje usaglašavanje kako to i obavezuje član 29 Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

Kada je u pitanju sadržaj Predloga zakona kojeg danas razmatramo, ukazaću na činjenicu da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda u inicijativi za donošenje ovog zakona Vladi dostavio u mjesecu maju 2013. godine inicijativu i ukazao da je neophodno preispitati odredbe člana 33 zakona koje se odnose na sastav i broj članova savjeta po funkciji, što nije urađeno. Predlogom ovog zakona u suštini se uređuju pitanja statusa Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, njegova nadležnost, organizacija, način rada odlučivanja, finansiranje, kontrola rada i druga pitanja od značaja za rad fonda. Ta pitanja su do sada bila uređena odlukom o osnivanju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava koje je donijela ova Skupština. Skupština je, dakle, osnivač Fonda. Slabosti u radu Fonda o kojima je bilo riječi u ovom Parlamentu, po prirodi stvari odraz su i nevršenja funkcije nadzora nad radom Fonda od strane Skupštine koja je njegov osnivač. Riječ je o pitanjima koja je svakako trebalo urediti zakonom. Međutim, pojedina od tih pitanja nijesu uređena na potpun način i nema mogućnosti njihove neposredne primjene. Jedna od posebno značajnih novina jeste i pitanje sastava Upravnog odbora Fonda. Predlaže se da Upravni odbor Fonda čine dva predstavnika Skupštine Crne Gore, jedan predstavnik organa državne uprave nadležnog za ljudska i manjinska prava, jedan predstavnik organa državne uprave nadležnog za medije, jedan predstavnik Univerziteta Crne Gore, jedan predstavnik Savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i jedan nezavisni ekspert koji se bavi manjinskim pravima. Više je nego jasno da će primjena ovakve odredbe omogućiti da većinu Upravnog odbora ovog fonda čine predstavnici vlasti. Aktuelni sastav Upravnog odbora čine osam predstavnika Skupštine, šest predstavnika, šest nacionalnih savjeta manjinskih naroda i jedan predstavnik Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Sada se problem vrednovanja projekata, dodjele sredstava i kontrole korišćenja sredstava rješava na način što se ide u potpuno drugu krajnost i marginalizuje učešće predstavnika savjeta u Upravnom odboru Fonda, što svakako ne bi smjelo da predstavlja cilj Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Ono što je, takođe, posebno problematično jeste i činjenica da se zakonom ne razrađuju kriterijumi na osnovu kojih će biti izabran jedan predstavnik savjeta manjinskih naroda, to pitanje ne može biti predmet uređenja podzakonskim aktom kojeg će donijeti Ministarstvo, već se ti kriterijumi moraju utvrditi zakonom. Isti je slučaj kada je u pitanju vrednovanje projekata

prema kriterijumima koji opredjeljuju dodjelu sredstava za podršku aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Članom 36i utvrđeno je šest kriterijuma koji treba da opredijele dodjelu sredstava. Međutim, način vrednovanja projekata prema tim kriterijumima zakonom nije utvrđen. Mjerljivi i objektivni kriterijumi po kojima će se moći jasno utvrditi kvalitet projekata prilikom donošenja odluke o raspodjeli sredstava moraju sadržati i to svoje vrednosno određenje, odnosno broj bodova koji se mogu dodijeliti po svakom od tih kriterijuma. Predlogom zakona predviđeno je da će se način vrednovanja projekata prema tim kriterijumima urediti propisom koji će donijeti Ministarstvo. Opet Ministarstvo. Upravo suprotno, gospodine ministre. Način vrednovanja projekata, odnosno broj bodova koje nosi svaki od ovih kriterijuma trebalo je utvrditi ovim zakonom, a ne propisom Ministarstva. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem poslaniče.

Čućemo poslanicu Marković, u ime Kluba SNP-a, a neka se pripremi poslanica Jasavić.

DANIJELA MARKOVIĆ:

Gospodine potpredsjedniče, ministre sa saradnicima, građani,

Zakon o manjinskim pravima i slobodama donesen je 2006. godine prije donošenja Ustava Crne Gore, pa je pretrpio izmjene 2006. i 2007. i 2011. godine, ali ni osnovnim zakonom ni izmjenama ni dopunama, kao ni Ustavom nije definisano ko su manjine u Crnoj Gori. U preambuli Ustava Crne Gore koja bi po raznim tumačenjima trebalo da bude sastavni dio Ustava stoji - odlučni smo kao slobodni i ravnopravni građani, pripadnici naroda i narodnosti nacionalnih manjina koji žive u Crnoj Gori, Crnogorci, Srbi, Bošnjaci, Albanci, Muslimani, Hrvati i dr. privrženi demokratskoj i građanskoj Crnoj Gori. U Ustavu u članu 1, stavu 2 Crna Gora je definisana kao građanska država. Znači, suprotno preambuli gdje su nabrojani konstitutivni narodi Crne Gore. U Zakonu o manjinskim pravima i slobodama u članu 2 stoji definicija: "Manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednice u smislu ovog zakona je svaka grupa

državljana Crne Gore brojčano manja od ostalog preovlađavajućeg stanovništva koje ima zajedničke etničke, vjerske i jezičke karakteristike različite od ostalog stanovništva, istorijski je vezana za Crnu Goru i motivisana je sa željom za iskazivanjem i očuvanjem nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta". Nema definicije opet nacionalnih manjina.

U članu 25 povezivanje svih članova koji govore o manjinama, manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednice imaju pravo na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave. Opet član 79, stav 1 i član 10 Ustava Crne Gore, takođe stoji da manjinski narodi i manjinske nacionalne zajednice imaju pravo srazmjerne zastupljenosti u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave. Sve je to lijepo tako normativno dato da je to u praksi.

Prema informacijama iz vašeg ministarstva, nacionalna struktura zaposlenih u 2015. godini je informacija, u državnim organima i državnim organima uprave u Crnoj Gori je praktično diskriminatorska u odnosu na sve ovo što smo rekli, jer 82,11% su Crnogorci zaposleni dok samo 7,30% Srbi, 1,32% Albanci, 4,84% Bošnjaci, 2,19% Muslimani, 0,40% Hrvati, 0,03% Romi, ostalih 0,35%. Smatram da je ovo porazno za jednu državu koja sebe smatra demokratskom jer je osnovno ljudsko pravo upravo pravo na rad. Po ovom izvještaju, pravo na rad u državnim organima nemaju ni Srbi, ni Muslimani, ni Bošnjaci, ni Albanci već je to ekskluzivno pravo samo jednog naroda. Morate da povedete računa jer to stoji u vašim izvještajima i za 2012. i za 2013. godinu, u vašim informacijama. Šta ste vi preduzeli da ovo poboljšate? Nisam vidjela ništa za ove tri, četiri godine. Procenat bilo kojeg od ovih nabrojanih naroda Srba, Albanaca, Muslimana, Bošnjaka, Roma nije povećan. Da bi čovjek pripadnik bilo kog naroda mogao da se osjeća slobodnim građaninom i da slobodno izražava svoju nacionalnost, etničnost, kulturalnost, kao i slobodu političke svijesti i pripadnosti, nije dovoljno postaviti zakonodavni i institucionalni okvir već voditi brigu o stvarnom učešću svih naroda u institucijama sistema, a što je najvažnije, rešavati evidentne probleme u oblasti zapošljavanja manjina i uopšte bilo kojeg naroda. Trebalo je donijeti novi zakon, vi ste te sugestije imali na svim javnim raspravama koje ste organizovali u pet gradova. Jer, izmjene i dopune samo se odnose na Fond kao da je za manjinski narod i uopšte za sve narode najznačajniji fond bio, kao da smo sve drugo riješili.

Zašto je potrebno donijeti novi zakon? Upravo zbog činjenice da se izmjene odnose na član 36a koji je dobio još 21 član. Praktično smo pola zakona promijenili, a dali smo mu svojstvo izmjena i dopuna, u stvari više od pola, nisam baš računala. Dolazi do politizacije u Upravnom odboru, način što u njemu više ima postavljenih činovnika nego što ima manjinskih naroda. Primjer ću navesti, recimo, jedan iz uprave nadležne za medije, pa zatim jedan nezavisni ekspert tumačio je šta je ekspert za ljudska i manjinska prava, izbor člana novog upravnog odbora je direktna politizacija i učešćem dva predstavnika Skupštine, samo jedan predstavnik Savjeta manjinskih naroda, nacionalnih zajednica. Hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Riječ ima poslanica Jasavić, u ime Kluba Pozitivne Crne Gore, a neka se pripremi poslanik Nimanbegu.

AZRA JASAVIĆ:

Poštovani potpredsjedniče, poštovane kolege, poštovani gospodine Numanoviću sa saradnicima, poštovani građani,

Ovo je jedan od zakona koji negdje na pravi način predočava realno stanje i sliku kompletnog crnogorskog društva. Zašto? Zato što je njegova primjena, u stvari, pokazala da su, kada je u pitanju funkcionisanje Fonda za manjine, ključni problemi koji se odnose na administrativne kapacitete. Te probleme imamo i u državi. Drugi problem koji se pokazao u radu Fonda za manjine jeste problem koji se odnosio na kvalitet projekata koji su prolazili. Te probleme, takođe, imamo u državi sa stanovišta, prije svega, investicija i strateških investicionih partnera. Ono što je definitivno jasno, jasno je da stvari kako su do sada bile postavljene u Fondu za manjine nijesu dobre i neophodno je da se mijenjaju. Da li je ovo pravi način kako ste vi postavili, to je otvoreno pitanje o kome ćemo danas razgovarati. Ovdje ima dobrih stvari, ali ima još nedefinisanih stvari koje se moraju definisati.

Želim samo kratko da ukažem zašto su neophodne promjene. Zato što u Izvještaju o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2013. godinu na

34. stranici sam pročitala ključnu rečenicu koja negdje odslikava mentalitet rada Fonda za manjine, ali odslikava i mentalitet kompletne Crne Gore sa aktuelnom političkom elitom koji mora da se mijenja. Ta rečenica glasi najintenzivnija i ... komunikacija i saradnja sa manjinskim savjetima odvijala se putem prisne komunikacije sa predstavnicima manjinskih savjeta u Upravnom odboru Fonda. Riječ prisna je neprimjerena za poslovnu komunikaciju. Ova riječ prisna veoma često košta i procese na državnom nivou u političkom establišmentu kada donose mnogo važne odluke oko strateških investicija ove zemlje, kao što riječ prisna na 34. stranici ukazuje, u stvari, najbolje kako su raspoređivana ova sredstva. Riječ prisna u našem mentalitetu mora biti zamijenjena sa riječima profesionalno, temeljno i odgovorno. U poslovnim komunikacijama možemo biti sve samo ne smijemo biti prisni, jer to odmah rađa zonu subjektivnosti, a ne objektivnosti. Ovoj zemlji su potrebni kvalitetni kadrovi. Fond ih nema. Nemamo ih ni mi. Trebamo poboljšati Fond. Nema ih zemlja u onoj mjeri u kojoj je potrebno. Ovoj zemlji su potrebni kvalitetni projekti i objektivizacija kriterijuma za odabir samih projekata. Ovoj zemlji su potrebne transparentne procedure za investicije kao što su potrebne transparentne procedure za samo apliciranje za sredstva za Fond za manjine. Nama jeste evidentno da imamo multietničko društvo, ali nama treba interkulturalno društvo. Nama treba društvo međusobnog prožimanja, a ne samo autističkog zatvaranja kroz jedne minimalne izdatke koje država daje za ovaj fond za manjine. Onda se tu uhvatimo kao da se radi o nekim milionskim sredstvima. Čak i da se radi o milionskim sredstvima ovako se ne mogu dijeliti.

Ono što je jasno, jasno je da je vaš koncept bio istrajan u dijelu kada vi hoćete da napravite sledeću strukturu. Idete na to da imenujete Komisiju za vrednovanje. To je dobar put. Dobar put je to što komisija vrednuje projekte i predlaže direktoru, koliko sam razumjela, vi ćete me popraviti ukoliko griješim, on ima čak i pravo da vrati ukoliko nije saglasan, da ne bih sada objašnjavala tu proceduru, to piše sve u zakonu, to je dobar put. Dobro je to što imate i dvostepeno sada. Ukoliko direktor donese odluku, pa je neko nezadovoljan, zainteresovani imaju pravo žalbe Upravnom odboru. Ono što nije dobro i što moramo svi zajedno poraditi na tome da se popravi jeste kako ovaj sastav Upravnog odbora učiniti drugačijim. Ono što nije dobro, nije dobro što se zapravo ne zna kako će biti biran predsjednik Savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih

zajednica ili ja to nijesam dovoljno dobro pročitala ovdje, nema kriterijuma. Ovdje bi trebalo dodati na koji način se on bira, u koje vrijeme.

Ono što je dalje dobro, dobro je to što ste prepoznali da se veoma često javljaju slična lica ili povezana lica ... Državna revizorska institucija, institucija za projekte, pa ste u članu 36 naveli da na javnom konkursu za raspodjelu sredstava ne mogu učestvovati nevladine organizacije i druga pravna lica koja su u toku kalendarske godine finansirala dva projekta ili jedan projekat u iznosu od 5% od ukupnih sredstava. Zašto je ovo važno? Zato što se oko ovog mora povesti debata, oko ovog se mora razgovarati, oko ovog se mora pričati, oko ovoga se mora naći rješenje bolje od onog koje imamo sada u postojećem zakonu i u fakticitetu koje je vrlo loše. Da li je ovo optimalni model, to je znak pitanja. Koliko se on može popraviti amandmanima i to ćemo vidjeti. U svakom slučaju, treba razgovarati i otvoriti ovo vrlo važno pitanje kako na kvalitetniji način ove stvari postaviti. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem poslanici Jasavić.

Prije nego što dam riječ kolegi Nimanbeguu, samo da obavijestim poslanike da je rok za amandmane u vezi sa ovom tačkom dnevnog reda i sa ovim zakonom do kraja današnje rasprave jer ćemo se danas, najvjerovatnije, izjašnjavati o ovom zakonu.

Poslanik Nimanbegu ima riječ, u ime Kluba albanskih partija, HGI-a i Liberalne partije. Izvolite, poslaniče Nimanbegu.

GENCI NIMANBEGU:

Hvala potpredsjedniče Mustafiću.

Poštovane kolegice poslanice, poštovane kolege poslanici, poštovani ministre i saradnici,

Moram se u toku rasprave oko izmjena Zakona o manjinskim pravima i slobodama jasno deklarirati da neću podržati ovakav zakon ako ne bude pretrpio određene amandmanske izmjene. Jer, na žalost, ovaj zakon o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama bavi se samo jednom perifernom granom kojom bi trebalo, Fondom za manjine. Umjesto da je problematika zakona ono što je

osnovno i što je ključno, vjerovatno doprinijelo da bude toliko rasprave oko toga, oko tih minimalnih sredstava, rekao bih mrvica, iskoristiću ono što su rekle i kolege, da se pomognu manjine u Crnoj Gori, trebalo je da odredimo ko su nacionalne manjine u Crnoj Gori. Po meni je trebao gospodin Krivokapić biti tu pošto ispred DPS-a imamo ministra zaduženog za ovu oblast i vjerovatno šef kluba.

U 2006. godini imali smo jednu priču usvajanja Zakona o manjinskim pravima i slobodama i možda je bila prilika da vidimo šta je trebalo izmijeniti u tom zakonu. U trenutku donošenja tog zakona govorilo se da je dobar zakon, ima pozitivnih elemenata, zbilja ne želim ulaziti u tu analizu, ali u Crnoj Gori nema volje da se odredimo ko su nacionalne manjine. I dan danas svaki put imam problem kako ću sastaviti amandman, a da poštujem Ustav jer mi imamo manjinski narod, odnosno manjinska nacionalna zajednica. Jedna kvalifikacija veoma velika i duga. Crna Gora jeste građanska država i manjine su dio građanskog društva.

Biti pripadnik nacionalne manjine ne znači apropo negirati građansko društvo. Izmjenama zakona, imam utisak, želi se to učiniti da se izoliraju nacionalne manjine, u smislu da se predstave da su ti nacionalni savjeti toliko loše radili ili Fond je toliko radio da ne zaslužuju da upravljaju Fondom. Pitam vas ko bi trebao znati najbolje kako podijeliti novac jednoj nacionalnoj zajednici ako ne predstavnici te nacionalne zajednice ili tih nacionalnih zajednica? Vi ste dali predlog koji je, po meni, neprihvatljiv. Šta je još neprihvatljivo? Želio bih, ministre, da mi odgovorite najiskrenije ili najtačnije šta je navelo vas kao predlagača, jer sam bio član radne grupe koja je trebala raditi na ovom zakonu i ništa sa te radne grupe nije uključeno, u jednoj radnoj grupi gdje je bio kolega Duković, kolega Abazović koji su radili samo oko Fonda, izvinite gospodin Husnija Šabović, iz iste partije, izvinite. Želim da mi pojasnite određene predloge. Odnose se na član 36c, 36dž, baš je dž dobar naziv i 36k. Oni idu u sledećem pravcu. Recimo, da za direktora Fonda ne može lice koji je član političke partije, Savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i nevladine organizacije koja se bavi djelatnošću u smjeru čuvanja i razvoja ljudskih i manjinskih prava itd. Koji Fond u Crnoj Gori postoji da je zabranjeno da direktor Fonda bude član političke partije? Da nije to Fond za razvoj? Naš kolega je pošao u Fond za razvoj. Kolega, predsjednik moje stranke je predsjednik Upravnog odbora Morskog dobra. Zašto idemo toliko ekstremno u neku građanizaciju? Da vidimo

koji su razlozi. Sigurno želim reći sljedeće, da se ne ostavi utisak da mi kao poslanici, ja kao predstavnik albanske nacionalne zajednice nisam svjestan nedostataka koji su bili u dosadašnjem radu i Fonda za manjine koji sigurno nije dobro radio jer da je bolje radio ne bi bilo ovoliko, ali sam siguran da interesi onih koji iniciraju ovo prvenstveno su zasnovani možda iz motivacije da multietničkim projektima pokrivaju svoje projekte. Rekao sam im - imate milijardu i po eura za multietničke projekte. Ovih 800.000 eura koje se dijele nacionalnim manjinama treba da ide nacionalnim manjinama, ne da bi se izolirale nego da bi razvile ono što je do sada propušteno. Za mene je zabrinjavajuće da od trenutka kada smo mi usvojili ovaj zakon do sada opada broj Albanaca u Crnoj Gori. Broj ne opada zato što je to divan ...

Takođe, što je bitno, nije bitna forma Upravnog odbora Fonda za manjine. Način odlučivanja i ljudi koji će odlučivati, mora da ostane da same nacionalne manjine imaju veće učešće u odlučivanju koji će projekti biti u interesu zajednice. Takođe, moramo se osvrnuti, druga izmjena koja se predviđa ovim zakonom je mogućnost da jedna institucija ... nastavi rad. Po meni, možete slobodno brisati jer uticaj te institucije je minimalan, pa ako želimo možemo uštedjeti sredstava na taj način. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem poslaniku Nimanbeguu.

Poslanik Sijarić ima riječ i time ćemo završiti krug uvodnih izlaganja, dakle sa izlaganjem poslanika Sijarića, u ime Bošnjačke stranke. Izvolite.

REŠAD SIJARIĆ:

Hvala uvaženi potpredsjedniče.

Poslanici i poslanice, ministre sa saradnicima, poštovani građani,

Izmjene i dopune Zakona o manjinskim pravima i slobodama izazvale su ogromno reagovanje nacionalnih savjeta, ali i Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Ovim prijedlogom izmjena marginalizuju se savjeti manjinskih zajednica kao i nadležnosti Fonda. Naime, predloženim izmjenama Upravni odbor Fonda bi činili predstavnici institucija koji nemaju nikakvih dodirnih tačaka sa manjinskim pravima i slobodama. Izmjene i dopune predloženog zakona su rađene oko dvije godine sa ciljem

"reformne" Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Važeći Zakon o manjinskim pravima i slobodama ima hijerarhijski istu pravnu snagu kao i ostali zakonodavni akti, nije zakon više pravne snage te ne može derogirati odredbe posebnih zakona kojima se uređuju prava i obaveze građana Crne Gore u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. Ovim prijedlogom zakona uvodi se novo poglavlje koje se odnosi na Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Fond je nacionalna institucija manjinskih naroda i predložene izmjene idu u pravcu da se Fond uzme iz ruku manjina i da se građanizuje.

Predlagač izmjena i dopuna Zakona je članom 36b predvidio da Upravni odbor Fonda čine dva predstavnika Skupštine Crne Gore, jedan predstavnik organa državne uprave nadležnog za ljudska i manjinska prava, jedan predstavnik organa državne uprave nadležan za medije, jedan predstavnik Univerziteta Crne Gore, jedan predstavnik Savjeta manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica i jedan nezavisni ekspert koji se bavi ljudskim i manjinskim pravima. Smatram da nikakvi eksperti ne mogu bolje spoznati problematiku manjina kao što to spoznaju sami predstavnici manjina.

Na nedavno održanom okruglom stolu pod nazivom "Zakon o manjinskim pravima i slobodama", zatražio sam od predsjednika svih nacionalnih savjeta, odnosno legitimnih predstavnika manjinskih naroda da predlože koji bi to mogao biti adekvatan sastav Upravnog odbora Fonda. Stav svih šest predsjednika manjinskih savjeta je bio da sastav Upravnog odbora nije trebalo mijenjati, ali zbog direktive, ukoliko je i bila, Evropske unije predsjednici manjinskih savjeta su predlagaču zakona predložili čak četiri varijante sastava Upravnog odbora. Na žalost, nijedna od ovih varijanti nije prihvaćena od strane predlagača zakona. Takođe, neprihvatljivo je i rješenje u Prijedlogu zakona kojim će prispjele prijedloge projekata ocjenjivati komisija od sedam članova, kao i način izbora komisije. Jedan od potencijalnih problema u Prijedlogu zakona je širog krug korisnika ovog fonda. Prema predloženim rješenjima, pravo korisnika sredstava imaju nevladine organizacije i druga pravna i fizička lica, pa je moguće da sredstva Fonda budu usmjerena javnim ustanovama, opštinama, privrednim društvima, a da sami savjeti manjinskih naroda, nevladine organizacije i pojedinci iz manjinskih naroda koji se bave zaštitom kulture manjinskih naroda budu isključeni iz ovog postupka. Ovakvo rješenje

otvara prostor za razne zloupotrebe i u potpunosti se ugrožava suština osnivanja Fonda. Umjesto da pregovarač obrati pažnju na nedostatak poglavlja kaznene odredbe u postojećem zakonu, taj isti predlagač donosi izmjene oko organizacione strukture Upravnog odbora Fonda. Baš zbog nedostatka poglavlja kaznene odredbe postojeći Zakon o manjinskim pravima i slobodama uglavnom se ne primjenjuje i ne poštuje. Ovakva upravljačka struktura u Fondu u potpunosti je u suprotnosti sa interesima manjinskih naroda i nacionalnih zajednica u Crnoj Gori. Vlada nas nije u potpunosti ubijedila da su predložene izmjene zakona određene preporukama, odnosno direktivom Evropske unije.

Takođe je neprihvatljivo rješenje člana 36c u kojem se predviđa da za člana Upravnog odbora može biti izabrano lice koje ima pet godina iskustva u oblasti manjinskih prava. Smatram da Upravni odbor treba da bira Komisiju za ocjenjivanje projekata, a ne Skupština kako je definisano članom 36 Prijedloga zakona. Zakon treba unaprijediti u potpunosti u svim oblastima, kao i jasno definisati ulogu savjeta i naći kvalitetna rješenja za druge manjkavosti ovog zakona. Takođe, ovaj model nije u saglasju sa dokumentima o manjinskim pravima koja sugerišu participaciju manjina na svim nivoima. Odbor za ljudska prava je odbio Prijedlog zakona jer predstavnici manjina u Odboru nijesu glasali za predložene izmjene i dopune Zakona. Iz svega navedenog, poslanici Bošnjačke stranke neće glasati za predložene izmjene i dopune Zakona, a ukoliko se u ovom domu izglasa, tražićemo od države da ga vrati Skupštini na ponovno razmatranje. Očekujem da i poslanici koji ne pripadaju manjinskim narodima ne podrže ovaj prijedlog zakona iz razloga što ga legitimni predstavnici manjinskih naroda ne podržavaju. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem poslaniku Sijariću.

Ovim smo završili krug uvodnih izlaganja.

Pitam ministra Numanovića želi li da odgovori na pitanja koja su postavljena ili da, eventualno, prokomentariše neku od konstatacija koje je čuo? Izvolite, pokušajte da budete racionalni, naravno ukoliko je to moguće.

SUAD NUMANOVIĆ:

Ovdje je bilo otvoreno dosta pitanja. Prvo, mi imamo jedan zakon iz 2006. godine i cijenili smo da je dobar zakon kada je ova oblast u pitanju. Drugo, mi smo od konstituisanja i usvajanja ovog zakona, a naročito konstituisanja Fonda gdje su i poslanici bili članovi Upravnog odbora, dakle bilo je osam poslanika i bili su članovi Upravnog odbora, od samog starta smo imali primjedbe da rad tog fonda nije u saglasnosti onoga što mi hoćemo, da bude transparentan, jasan, da imaju dobre projekte.

Ono što je najbitnije, poslanica Azra Jasavić je govorila da nacionalni savjeti u skladu sa zakonom kroz projekte realizuju ono što će značiti zaštitu jezičkog, kulturnog, vjerskog i svakog drugog identiteta, ali istovremeno da se da šansa i ono što se zove ..., jer smo mi građanska država i prosto moramo objediniti te projekte. Ne bih se složio ovdje sa pojedincima koji negdje sebi daju ekskluzivno pravo da oni negdje najbolje znaju, a da nema drugih ljudi koji tu oblast kojom se bavi, pa i zaštitom ljudskih i manjinskih prava ne poznaju i nijesu kompetentni. Tako da tu samo malo budemo oprezni.

Kada govorimo o procentima, ovdje smo dobili i amandman i često pričamo na tu temu, pa pokušavamo da napravimo komparaciju sa Zakonom o izboru odbornika i poslanika na koju se pozivate. Garant su zajemčenog prava, govorim o tom autentičnoj zastupljenosti, predstavnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave kojima one čine značajan dio stanovništva shodno principu afirmativne akcije. Ona predstavljaju izuzetak u odnosu na primjenu izbornog cenzusa kako bi se izbjegla situacija da zbog realne nemogućnosti dosezanja neophodnog broja dobijenih glasova određenim cenzusom, pravo na autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave je bilo derogirano. Nasuprot ovom prvom afirmativnom, koje ste vi usvojili u karakteru ovih rješenja, ovo o čemu govorite sada i o procentima koji predlažete da ide u pravcu ograničenja uslovom garantovanih prava, određivanje cenzusa koji je barijera njegovom ostvarenju, uvodite cenzus kako ne bi neko ostvario pravo, a ne da bi to pravo ostvario kao u slučaju Zakona o izboru odbornika i poslanika. Ustavom je jasno predviđeno kada i koja se prava mogu ograničiti. S toga je samim tim sam predlog

protivustavan. Često smo govorili na tu temu ko je većinski, ko je manjinski narod. Prvo, ne možemo to odrediti ovim zakonom nego definitivno to moramo Ustavom. Ovo je dom koji treba da razmišlja u kom pravcu i kada da se odredi po tom pitanju. Ovdje govorimo o Fondu za manjine. Imali smo 15 članova. Sada mi predlažemo sedam da bi bila depolitizacija. Ovdje je član 36, sada da ne idem u sve detalje, ali prosto govorimo o tome da direktor ne bude član političke partije. Naravno, ako ste direktor onda dajte ostavku na članstvo u političkoj partiji, obavljajte profesionalno svoj dio posla, a kada završite taj mandat niko vam ne brani da se ponovo aktivirate i da budete član. Samim tim što bi bili direktor i što bi bili član neke partije, zar to ne govori da tu imate političkog uticaja i da to posle toga po dubini dovodi do toga da ćete doći u situaciju da na ovaj ili onaj način budete pristrasni i kod donošenja ovih rješenja.

Kada govorimo o izvještaju, na primjer, obmudsmana, u njegovom viđenju ovog zakona i ombudsman nam je dao pohvalu da je unaprijeđen u odnosu na važeći Zakon o manjinskim pravima i slobodama. Ono što smo u partnerskom odnosu radili i sa predstavnicima Evropske komisije, iščitao sam koje su sugestije bile u Izvještaju o napretku. Rekao sam šta je Komitet Ujedinjenih nacija rekao upravo za Fond, šta je to rečeno od Državne revizorske institucije. Prosto nas je to sve navelo da razmišljamo u pravcu, da tako kažem, da radimo na izmjeni i dopuni koje će poboljšati rad samog Fonda. Postavlja se pitanje Upravnog odbora ko će biti, šta će biti, da li će neko imati većinu ili manjinu. Skupština je dosad imala većinu, sa osam članova imala je većinu. Ako bi dalje analizirali ostale članove Upravnog odbora (Prekid) bila je u rukama nazovimo te većine. Dvanaest članova, od petnaest dvanaest. Vidite kada imate većinu kako napravite nešto što nije prosto dobro. Ne želimo to. Vi kao Skupština treba da donesete i da odlučite ko će biti član Upravnog odbora. Vi odlučujete o tome. Zato smo željeli da vi to donesete kao što je novina, a to je ova komisija koja treba da bude profesionalna, koja treba da zna da cijeni validnost tih projekata i da to predloži direktoru, a komisiju na osnovu jasnih kriterijuma birate upravo vi. Mi ne utičemo na izbor te komisije koja treba da donese kvalitet rada i ovoga fonda. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala vam ministre.

Imamo dosta prijavljenih komentara na odgovore koje ste vi dali i na komentare uvodnih diskusija. Prvi se za komentar javio kolega Nimanbegu, a nakon njega kolega Gošović. Izvolite kolega Nimanbegu.

GENCI NIMANBEGU:

Hvala potpredsjedniče Simoviću.

Želim ući u debatu i ponoviti neke stavove. Mi imamo situaciju, gospodine ministre, da neko ko ne smatra sebe manjinom crpio je preko 2,2 miliona od pet miliona eura koje je Fond raspodijelio do kraja 2014. godine, Srpski nacionalni savjet. Oni ne smatraju sebe manjinom, a uzimaju sredstva. To je ono što smo mi trebali vidjeti u zakonu, prvo da definišemo ko bi bio nadležan za ova sredstva, u stvari za manjinska prava. Mi imamo situaciju kada nismo dobro definisali nacionalne simbole. Imamo situaciju da se možda neki pojedinci i kažnjavaju za upotrebu svojih nacionalnih simbola. Hajmo to riješimo. Niko nije protiv transparentnosti, odgovornosti oko trošenja sredstava. Ako DRI nešto kaže, treba to uzeti za ozbiljno, ali ne da je to razlog da se izmješta odlučivanje koje je trebalo biti bliže nacionalnim savjetima ili bliže nacionalnim zajednicama, nešto što je građansko i, kao što ste vi i sami rekli, multietničko. Ima dosta novca u budžetu za multietičnost. Neka se multietičnost propagira u Radio Televiziji Crne Gore, a ne da su emisije za Albance premještene sa udarnih termina u neke termine u subotu, u dva, tri popodne kada ih niko ne gleda. Neka se to radi. Što se tiče ekskluziviteta, ne tvrdim da imam ekskluzivitet ... zajednica ovdje, ali mi je dao Ustav, Izborni zakon. Mi predstavljamo u ovom domu, mi smo autentični predstavnici Albanaca, i Bošnjaci, i Hrvati, ovi drugi nisu. To nam je dao Ustav. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega, dobićete još malo vremena, ali molim da privodite kraju. Imamo dosta prijavljenih komentara i još diskusija, a imamo ograničeno vrijeme za raspravu, čeka nas glasanje. Prema tome, ova molba važi i za vas i za sve ostale.

GENCI NIMANBEGU:

Moram urgirati da je meni najčudnije da depolitizacija nekog fonda kreće od Fonda za manjine. Mislim da je tema interesantna i za diskusiju. Tu kreće depolitizacija. Sve bi bilo super da to ne bi bila politička lica. I vi ste, gospodine Numanoviću, političko lice. Što znati to, da ćemo mi pogriješiti, da ćemo samo slušati našu partiju i donijeti odluke? Odluke se donose javno, transparentno, svjesno, na principima. Stoga, ako ne bude amandmanskih izmjena, mislim da ovaj zakon predstavlja korak unazad.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem kolega Nimanbegu.

Kolega Gošović, a neka se pripremi koleginica Jasavić.

Koleginica Marković. Izvolite.

DANIJELA MARKOVIĆ:

Uvaženi ministre, nijeste mi odgovorili ko su manjine u Crnoj Gori, a vi kao ministar valjda znate, a trebate da znate postavljeni ste na tu funkciju zato što imate znanje iz te oblasti. Nemojte nas spočitavati da moramo Ustavom, u preambuli Ustava, samo sačekajte konstitutivni narod je tu, ali ga nema u definiciji nigdje i stalno, evo 20 godina, vi izazivate 10 ustvari 11 godina konfuziju u svim narodima. Što se tiče diskriminacije nijeste ni to odgovorili. Šta ste učinili kao ministar da ne dođe do diskriminacije u zapošljavanju u državnim organima i javnim službama i lokalnim samoupravama? Nijeste odgovorili. To je evidentno u svim izvještajima, u svim medijima, ali ministarstvo koje je zaduženo za to nije ništa uradilo. Znači, sama ekskluziva jednog naroda je zapošljavanje. Tu se vrši ekonomska diskriminacija, ima i malo asimilacije, jer dolazi do smanjivanja, evo i kolega je rekao i albanskog stanovništva i srpskog i bošnjačkog, koji ovih dana, vidjeli smo iseljava iz Crne Gore. Ne od nekog zadovoljstva i već da ne znaju šta će sa sobom, pa su otišli na put. Sve su to pitanja kojima ministarstvo vaše treba da se bavi i vi kada dođete u ovu Skupštinu, trebate da dođete spremni i da odgovorite na pitanja poslanika, bar što se tiče zapošljavanja u državnim organima, što je poznato svakome.

Šta ste uradili po tom pitanju? Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Konačko kolega Gošović. Izvolite.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Gospodine ministre, imajući u vidu izlaganje kolega poslanika, predstavnika koji dolaze iz partije koji predstavljaju manjinske narode i druge manjinske nacionalne zajednice, podsjetiću javnost na odredbe člana 29 važećeg zakona manjinskim pravima i slobodama. Njima je propisano, ako poslanici izabrani shodno principu afirmativne akcije, a u skladu sa izbornim zakonodavstvom, smatraju da predloženi akt ili propis bitno zadire u interese tih manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, o tome će podnosilac predloga i ti poslanici usaglašavati stavove, pa nabrajala te slučajeve i na kraju pitanja koja se tiču očuvanja jezičkog i nacionalnog identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Dakle, pitanja koja uređuju ovaj zakon. Nećemo valjda glasati o ovom zakonu na način što ćemo ili donijeti ovaj zakon na način što ćemo prekršiti odredbe važećeg Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Ovo su pitanja oko kojih se mora povesti usaglašavanje prije glasanja o ovom zakonu, jer nas na to obavezuju odredbe člana 29 zakona. A kada sam govorio o inicijativi ombudsmana, imao sam u vidu njegovu intenciju da se odredbe člana 33 zakona koje se odnose na sastav i broj članova Savjeta po funkciji, koji se biraju po automatizmu, jer takav način izbora nije slobodan i neposredan i daje primat predstavnicima javne vlasti iz sastava političkih partija na suprot primjeni opšteg principa transparentnosti i tako dalje je trebalo promijeniti u zakonu, što nije urađeno.

I na kraju. Ono što mora biti vodilja svima nama kada je u pitanju Zakon o manjinskim pravima i slobodama jeste ideja vodilja da država predstavlja zajednicu svih građana ravnopravnih dejure i defakto, bez obzira na etničko porijeklo ili neku drugu pripadnost i obilježje, da država ne bi pripadala većini, neophodno je ...(Prekid) prirodnih prava manjina na jezik, kulturu, vjeru i tradiciju, one budu zastupljene u proces upravljanja državom, zastupljene u javnim službama, dakle realizacija svih onih pitanja koje uređuje i treba da uređuje Zakon o manjinskim pravima i slobodama, za ostvarivanje tih prava. Završavam gospodine potpredsjedniče, doprinijeće izgradnji

društva, veće jednakosti i jačanju međunacionalnog i međuetničkog povjerenja. To je sigurno pravi put kojima trebamo težiti. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem kolegi Gošoviću. Sada kolegistica Jasavić, a neka se pripremi za komentar kolega Bulatović. Izvolite.

AZRA JASAVIĆ:

Da li je Fond za manjine radio dobro? Nije u prethodnom periodu. Da li je potrebno mijenjati zakon u ovom dijelu? Da, potrebno je. Da li je trebalo oko ovog povesti širu raspravu? Da, trebalo je. Da li je ponuđeno rješenje optimalno? Ne. Da li ima dobrih predloga u ovom rješenju? Ima i ja sam ih navela, dobru namjeru čitam i prepoznajem i navela sam što je dobro i šta nije nije i šta bi trebalo poboljšati. Krajnji cilj ovih promjena, ovog zakona mora da bude objektiviziranje kriterijuma prilikom dodjele projekata, transparentnost procedura koje nijesu transparentne na način kako to očekuje Pozitivna Crna Gora, bolja kontrola novca koji se troši i sve u cilju kvalitetnijih projekata koji se odobravaju u cilju ne konstatovanja da smo mi multietničko društvo, već u cilju postizanja krajnjeg dometa građanskog društva, to jeste da Crna Gora postane interkulturalno društvo, gdje se međusobno istinski poznajemo i uvažavamo, a ne zatvaramo u sopstvene krugove misleći da smo najbolji, ne videći šta je dobro kod svih koji nas okružuju i nedozvoljavajući drugima da vide šta je dobro kod nas. Način na koji je radio fond sad je zatvoren, nije dobar i mora da se mijenja, da li sa ovakvim zakonom, na ovakav način, ovakvom brzinom, mislim da ne. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se kolegistici Jasavić. Kolega Bulatović, pa kolega Sijarić nakon njega. Izvolite.

PREDRAG BULATOVIĆ:

Gospodine potpredsjedniče, dame i gospodo, predstavnici Vlade,

Demokratski front je amandmanom koji je podnio, koji se utvrđuje procentualni iznos ko ima pravo da se smatra manjinom i u ovom zakonu, ustvari ukazuje još jedan put na jednu sistemsku grešku koja je svjesno napravljena u Crnoj Gori, svjesno zahvaljujući DPS-u, prije svega i njegovim satelitima i onima koji ga podržavaju, a to je da u građanskoj Crnoj Gori gdje se navodno garantuju prava manjinskim narodina i manjinskim nacionalnim zajednicama napravi jedna konfuzija. I u toj konfuziji da se pokušava na svaki način zloupotrebjavati svaki glas. Mi smo mukotrpno u radnoj grupi za izradu izbornog zakonodavstva uveli cenzus za mene nejasan zašto 15%, u primjeni afirmativne akcije jer je to suviše visoko, ali smo uveli cenzus koji se, pokazalo je ustavan, jer se niko nije prijavio kod Ustavnog suda, gdje je definisano jedno od najznačajnijih prava korišćenje povlašćenih mandata za ulazak u Parlament. Znate, teorijski posmatrano i praktično ovdje sedam do deset poslanika može da bude po sniženoj cijeni mandata što bitno utiče na konstituisanje Vlade koja će funkcionisati. Definisano, kao ustavno, jer niko nije imao petlju da kažem da to pokrene kod Ustavnog suda, a kada je već i izbornim zakonom to definisano ko ima pravo da koristi tu afirmativnu akciju, onda je član 2 ovoga zakona trebao da bude napadnut i da se definiše šta su manjine i ko ima pravo da koristi za mene, ipak minorna sredstva za manjinske narode i nacionalne zajednice koje su manjinske, minorna sredstva. Za neke ja sam čuo u raspravi da su to velika sredstva, ja mislim da su to minorna sredstva, ne rješavaju se problemi ni Albanaca, ni Hrvata, ni Bošnjaka na taj način. Ovo nije Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Ovo je zakon koji treba da damo Zakon o fondu za manjine, pa ako Demokratska partija socijalista i Vlada obezbjeđuje političku većinu kroz takozvani Upravni odbor i sve ono što jeste. Završavam time.

S ovim modelom se zaokružava jedan proces kako DPS će da obezbijedi većinu u Ustavnom sudu u Tužilačkom savjetu, Sudskom savjetu i u Upravnom odboru za manjine. Ja vas molim da povučete i ovaj zakon i zatvorimo pitanje manjinskih prava od centralnog pitanja, ko su manjine u Crnoj Gori, da bi im obezbijedili prava koje im pripadaju? Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala. I kolega Sijarić, poslednji komentar.

REŠAD SIJARIĆ:

Slažem se sa kolegom Bulatovićem. Tačno ovo je Zakon o Fondu. Izmjene i dopune Zakona o manjinskim pravima su izmjene, a ustvari je novi Zakon o fondu koji je inkorporiran u ovaj zakon. To je činjenica.

Sledeće, šta je? U uvodnom izlaganju rekao sam, da ipak bolje spoznaju probleme i kulturu, i tradiciju predstavnici manjinskih naroda nego neki drugi po kompetentnosti. Malo da se ispravim.

Trebao sam da kažem autentični predstavnici. Ono što jesu i Albanci, i Bošnjaci, i autentični Hrvati i tako dalje, jer ipak mi smo dobili glasove i danas smo ovdje na biračkim mjestima tamo gdje glasaju naši predstavnici, odnosno gdje glasa naš narod, tako u tom dijelu znači da se razjasnimo. Ovo su prijedlozi zakona koji, ako mi autentični predstavnici ne prihvatimo i mislimo da nema smisla i da većina ne treba nikad to da podrži. Toliko.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem.

Prelazimo na drugi krug diskusija. Uz jednu informaciju imamo devet prijavljenih diskusija, a imamo nepun sat vremena na raspolaganju, tako bih sve učesnike, mislim da nema potrebe da produžavamo, ima samo potrebe da se pridržavamo propisanog vremena i siguran sam da ćemo to svi zajedno ispoštovati. Zamolio bih kolegu Gegaja da uzme riječ.

NIKOLA GEGAJ:

Hvala potpredsjedniče, poštovani ministre sa saradnicima, dame i gospodo poslanici i poštovani građani Crne Gore,

Poštovanje ljudskih, a naročito manjinskih prava preduslov je za demokratiju i razvoj društva u cjelini, jer bez garancije osnovnih prava i sloboda čovjeka bez slobodnog pojedinca nema ni zdravog kolektiviteta. Ne može se govoriti niti o

demokratiji, niti o pravdi i slobodi ukoliko nema poštovanja razlike. Šta više značaj pitanja i poštovanja zaštite kako individualno, tako i kolektivnih prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u direktnoj je vezi sa dugoročnim konceptom mira i stabilnosti u Evropi. Crna Gora kao višenacionalna, multietnička i multikulturna zajednica je realnost koja se mora poštovati i uvažavati. Naše pluralno društvo najveći je imperativ državi da stalno izgrađuje normativna i institucionalna rješenja koja će jačati ravnopravnost i jednakost svih građana, a manjinskim narodima i drugim manjinskim zajednicama treba dosledno obezbijediti manjinska prava u skladu sa međunarodnim standardima. Pored normativnih i institucionalnih pretpostavki neophodno je permanentno izgrađivanje demokratske građanske svijesti i pravno političke kulture o razlikama i raznolikosti, odnosno o multikulturalizmu kao vrijednosti od opšteg interesa. Afirmacija multikulturalizma teži ravnopravnom koegzistiranju različitih kultura, odnosno etno-kulturnoj pravdi. Stoga državna politika u odnosu na manjinske kulture primljenjuje pravedna uravnotežena i demokratska rješenja. Načelno moglo bi se reći da je za demokratiju karakterističan metod prilagođavanja, odnosno akomodacije.

Multikulturalizam u Crnoj Gori se gradi na demokratskim osnovama, kao prostor međuljudske tolerancije uzajamnog razumijevanja i međusobnog poštovanja na zajedničkim interesima na političkim, ekonomskim i društvenim reformskim zadacima na onome što nas zbližava u demokratskom dijalogu uz apsolutno respektovanje razlika nacionalnih i kulturnih osobenosti, specifičnosti koje se ne mogu zaobići niti nadilaziti. S tim u vezi jedno od bitnih polazišta državne politike Crne Gore po multikulturalizmu jeste odgovornost većine za manjinu koja pored političke ima i civilizacijsku dimenziju. Crna Gora u oblasti unapređenja zaštite prava manjina je najviše napredovala u regionu. Biti najbolji u regionu nije idealno. Mnogo je toga pred nama i ne smijemo se upustiti zato što imamo unutar etnički sklad i što smo u teškim vremenima sačuvali mir. Crna Gora je koncept razumijevanja gradila dugo, još od Berlinskog kongresa kada je ono bilo nametnuto da bi to kasnije zaživjelo u narodu. Danas, isto kao juče manjinski narodi i nacionalne zajednice podržavaju strateške interese savremene Crne Gore. Takođe je značajno naglasiti da Crna Gora ima dobar zakonodavni okvir kada je riječ zaštita i unapređenje ljudskih prava i sloboda, a manjinski narodi u institucionalnom smislu imaju

veoma kvalitetnu zaštitu svojih prava. Dakle, jasna je opredijeljenost države Crne Gore u smjeru pružanja maksimalne zaštite prava manjinskih naroda.

Izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima postavljeni su osnovni pravci reforme ono što smo čuli od strane ministra i kolege poslanika reforme Fonda za manjine i dolazi do jednog, ipak ja mislim koraka naprijed, jer dolazi do sprečavanja konflikta interesa i razdvajanja upravljačke od poslovne funkcije u fondu.

Kada je riječ, takođe je jedna veoma značajna oblast u izmjenama i dopunama zakona je i integracija Roma u naše društvo, inače na žalost najviše su bili izloženi negativnim vidovima diskriminacije i da je integracija Roma često značila i asimilaciju. Država Crna Gora je da i Romi budu ravnopravni građani Crne Gore kao svi ostali građani. Ohrabruje činjenica da što više Roma u naše društvo pohađaju osnovnu školu, dalje nastavljaju u srednjim školama i na studijama i mislim da i u ovoj oblasti oko, što se tiče integracija Roma i reforme Fonda za manjine napravljen je jedan veliki iskorak i da će od mene ovaj zakon imati podršku, a očekujem i od ostalih poslanika u Skupštini Crne Gore. Toliko i hvala vam.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala. Na kraju, zamolio bih kolegu Pavlovića. Izvolite.

KOČA PAVLOVIĆ:

Hvala gospodine predsjedavajući.

Poštovani građani Crne Gore, mi danas raspravljamo o izmjenama i dopunama ovoga zakona čijim uglavnom izmjenama se tangira funkcionisanje Fonda za manjine.

Nedavno, kada smo raspravljali ja sam rekao da se radi o Izvještaju Fonda za 2012. i 13. i tako dalje i tako dalje vrlo jasno sam ukazao na to na moju percepciju toga šta je fond u ovome trenutku i rekao sam da se radi, po mom mišljenju, o jednom prostoru kriminala i rekao sam da tu ima mjesta, to jest da je pozvan i vrhovni državni tužilac i da bi državna revizorska institucija morala da se uključi kao svjedok u to, da pomogne državnom tužiocu da se to raščisti, jer se radi prosto o jednom kriminalu koji, kao što sam vrlo jasno rekao od koga, kao što sam vrlo jasno rekao, nemaju nikakve koristi manjine u Crnoj Gori.

Naravno, moram da se ogradim u okviru onoga što je finansirano iz tih sredstava realizovan je jedan broj vrlo vrijednih projekata, ali to samo po sebi nema veze sa ukupnim funkcionisanjem fonda koje je stvarno nedopustivo.

Želim povodom ovoga zakona, neću govoriti o samome fondu, nego ću govoriti ustvari o jednoj drugoj stvari. Evo danas. Takođe, je bilo vrlo vidljivo da postoje dvije potpuno različite percepcije krajnje, da kažem, udaljene percepcije jedne iste retorike i jedne iste priče. Svi se busamo u prsa, svi smo za unapređivanje, da kažem prava manjina, njihovih posebnosti, zaštitu i tako dalje. Međutim, kada se stvari svedu sa toga retoričkoga osnovnog u jedan malo dublji nivo, vidimo da imamo dvije potpuno različite percepcije. Imamo jednu građansku percepciju po mom mišljenju i jednu koja je antigrđanska. Kakva bi politika trebala i kakva jeste kada je u pitanju Fond za manjine i uopšte, kakvu politiku treba voditi kada su u pitanju posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica u Crnoj Gori.

Dakle, da li se u suštini onim što se zove zaštita i unapređenje posebnosti manjinskih naroda kulturnih i drugih, da li se ustvari tu misli da treba potencirati, insistirati na tim posebnostima i različitostima, etničkim, vjerskim, jezičkim, kako bi se povećala distanca i razlika između nas u Crnoj Gori, koji pripadamo različitim etničkim grupama. Ja mislim da je to pogrešno, a mislim da je upravo ovaj trenutni ,aktuelni koncept politički koji se dešava i koji se implementira, između ostaloga i kroz Fond za manjine, upravo takav. Postoji jedna percepcija i to ste danas bili u prilici da se čujete, takođe zagovornike te percepcije i postoji jasan politički interes, da se ustvari poveća međuetnička distanca u Crnoj Gori.

Postoji jasan politički interes određenih političkih subjekata da potpuno izoluju onu manjinu koju oni doživljavaju kao svoje vlasništvo i oni se predstavljaju kao jedini autentični zastupnici interesa te manjine, a sve to pročitano sa strane od nekoga ko bi bio objektivni posmatrač, lako bi se moglo pročitati, kao ustvari polaganje prava toga političkog subjekta na glasove svih glasača iz te manjine. Nema tu nikakve posebne priče. Radi se prosto o jednoj politici izolacije koja treba da poveća međuetničku distancu u Crnoj Gori i to svako istraživanje koje se bavi time ukazuje na stalno povećanje međuetničke distance u Crnoj Gori. Znači stalno fond nešto unapređuje, ova vlast stalno nešto unapređuje, stalno se unapređuju, da kažem ta prava, njeguju se

posebnosti, ali se oni očigledno njeguju na jedan potpuno pogrešan način, koji proizvodi to povećanje međuetničke distance. Mi mislimo da ta politika koja na kraju dovodi manjine u izolovanu poziciju, u poziciju posjedovanja od strane neke političke elite, koja potencira tu politiku, mi mislimo da u odnosu na to treba da se dešava nešto potpuno obrnuto. Da se njeguju i unapređuju posebnosti, kao dio zajedničkoga, etničkoga, kulturnoga i vjerskoga nasleđa Crne Gore. To je politika za koju se mi zalažemo i ta politika se zove politika državnog integralizma. Mi nijesmo za federalizaciju Crne Gore. Mi nijesmo za to da se ide u pravcu formiranja drugoga vijeća. Sjećate se svi i to je bilo ovdje kao ideja počela da cirkuliše. Drugoga vijeća u ovoj Skupštini u kome bi bile etničke zajednice predstavljene.

Da vas podsjetim sve i to je ovdje funkcionisalo u jednom trenutku kao politička ideja i to je upravo ishodište političko ove politike koja se sprovodi prema manjinama, a koja još jednom, ponavljam, povećava međuetničku distancu nepovjerenje između nas u Crnoj Gori. Ja sam zbog toga, poštovane građanke i građani Crne Gore, intervenišući jednim amandmanom na jedan član koji je ključni član ovoga zakona upravo želeći da pokažem taj drugačiji pristup intervenisao, reklo bi se gotovo, da kažem banalno, ali u suštini u pozadini toga jeste ova ideja ovoga državnoga integralizma. Mi ne mislimo da se smije nastaviti sa politikom po kojoj su prava manjina i raspodjela para koje su usmjerene manjinama treba isključivo da rade manjine same. Mi ne mislimo da politiku prema manjinama treba da vode isključivo predstavnici manjina. Mi mislimo da ova država i mi, kao većina, ja sam pripadnik većinskog naroda, ako ga ima uopšte u Crnoj Gori, ja mislim da bi mi trebali da učestvujemo intenzivno, potpuno ravnopravno u implementaciji te politike. I upravo zato sam intervenisao amandmanom gdje sam predložio da predstavnici Skupštine Crne Gore u Upravnom odboru fonda treba po pravilu ne mora obavezno, ali bi trebalo da budu, ustvari ne osobe koje dolaze iz reda manjinskih naroda. Zašto? Zato što mislim da ljudi koji dolaze, znači ti predstavnici u fondu iz reda naroda...

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Ja vas stvarno molim, pretjerali ste, ja vas molim da završite. Hvala vam biće prilike. Hvala vam.

KOČA PAVLOVIĆ:

Samo još jednu rečenicu. Kolege su predložile, kao što je rekao kolega Bulatović, ovaj amandman kojim se konačno definiše ko su manjine u Crnoj Gori, to jeste predlaže se da se definiše ko su manjine, znači 15% je gornji prag. Ja predlažem, ustvari da konačno prenesemo politiku manjina, da je izvučemo iz toga zabrana u koji je ona stavljena i da kažemo svi treba da učestvujemo u tome, jer manjinski predstavnici u Upravnom odboru fonda su u konfliktu interesa kada se odlučuje o nevladinim organizacijama koje su osnovane često od strane njihovih rođaka. Ukoliko se prihvati to Demokratski front je vrlo raspoložen da podrži ovaj zakonski tekst. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala. Konačno. Hvala vam.

Zamolio bih sada uvaženog koleginicu Dragičević, da uzme riječ, a neka se pripremi kolega Danilović.

LJERKA DRAGIČEVIĆ:

Zahvaljujem gospodine predsjedavajući, uvažena Skupštino, uvaženi gospodine ministre sa suradnicima, uvažene građanke i građani Crne Gore,

Jedno od bitnih i među prvim načelima Hrvatske građanske inicijative je ulazak u Evropsku uniju, a to mislim da je i ostalih partija. S obzirom da smo mi za to da se uđe u Evropsku uniju, mi sigurno nećemo praviti ništa protiv Evropske unije, međutim Evropska unija mora tačno da zna što je Crna Gora i kako je sazdana Crna Gora. Ja znam da bi neki voljeli da nas sabiju u obore, ali nikada nijesmo bili, ni jedna manjina nije bila u nikakvom oboru i nije bila jednostavno isključena iz društva, bar do sada nije bila. I još moram da kažem da su manjine mnogo, mnogo starije od DPS-a.

Moram se složiti ovdje sa diskusijama uvaženog kolege Gošovića, uvažene koleginice Marković i uvaženog kolege Bulatovića. Potpuno sam saglasna sa tim diskusijama. Ja sam danas, slušajući sve ovo, došla do jednog lošeg zaključka, a to je da je velika segregacija jedne od tri vlasti Crne Gore prema Skupštini. Skupština je osnivač fonda, a fond se smatra da treba neko drugi da uređuje, a ne Skupština. Znete

kako? Ministarstvo pravi anketu o manjinskoj zastupljenosti u državnim organima, međutim kada je fond u pitanju tu ne treba da budu manjine i stvarno kako je rekao uvaženi kolega Bulatović, ovo nije Zakon o manjinskim pravima, ovo je Zakon o fondu, s tim što ne mogu da prihvatim, ako nešto u fondu nije valjalo u Crnoj Gori ima toliko načina da se to procesuiraj, pa ako ništa drugo nek vozač odgovara, ako ne može niko drugi. Ali, neka se procesuiraj i neka se nađe krivac.

Ja moram još da kažem da ova građanska država, mislim da se ovdje brkaju pojmovi, isto kao što se brkaju pojmovi kada je u pitanju država socijalne pravde i socijalna država, tako je ovo građanska država. Nije Crna Gora manje građanska država, ako su tu manjine, to sigurni budite. Mi možemo samo poboljšati ovo sve skupa, da to bude stvarno onako kako se doživljava. Hoće li doći dan kada ćemo biti svi jednaki - hoće, ali molim vas, dok ne dođe taj dan mi imamo svoja prava, dao nam je Ustav i sada treba neko ono što je Ustav dao, to treba neko da skida, mislim da nije u redu. Onaj ko dobro ne radi procesuiraj brate i to je najvažnije.

Mi smo ovdje govorili o manjinama koje treba da budu zastupljene, kako je rekao uvaženi kolega Bulatović u Zakonu o izboru odbornika i poslanika, koji se računa isto jedan od ustavnih zakona. Manjine zastupljene, a sada treba da nas izmjestite iz nekog fonda i imam veliku primjedbu gospodine ministre na vaše ministarstvo. Mnogo mi je žao da niste još dodali neki podčlan, pa da jednom već imamo u nekom zakonu sva trideset i dva slova crnogorske azbuke. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala vam. Je li ovo greška za prijavu za komentar kolege Pavlovića? Ne. Hvala vam na doprinosu da budemo efikasniji. Izvolite kolega Pavloviću.

KOČA PAVLOVIĆ:

Hvala gospodine predsjedavajući.

Ja sam već pomenuo da sam dao amandman kojim se sugeriše da bi predstavnici, recimo Skupštine u onom projektovanom sastavu Upravnog odbora Fonda ne bi trebali da budu iz reda manjinskih naroda. Zašto sam to uradio? Zato sam se javio u komentar na vašu diskusiju.

Moj amandman jeste ustvari svojevrsna reakcija na ... kojim se u stvari, da kažem, ova dosadašnja politika u kojoj su manjinske partije koje kontrolišu manjinske savjete i fond preuzimale još robusniju kontrolu, tako sam makar ja pročitao vaš amandman. Ja sam upravo želio da oponiram tome stavu i da sugerišem da bi trebalo to da se uzme iz ruku manjinskih partija, upravljanje i savjetom i fondom, kako bi fond funkcionisao bolje. Ja nijesam siguran, ne mogu ničim da dokažem da će fond sigurno funkcionisati bolje, ali jedno je, čini mi se sigurno, teško je da funkcioniše gore, a ova dosadašnja praksa je bila upravo ta praksa koja je bila posledica kontrole koju su manjinske partije ostvarivale i ostvaruju nad manjinskim savjetima i fondovima. Znači, taj koncept u kome je, to treba prepustiti potpuno manjinama. Svaki predstavnik dobro bi bilo da bude iz reda, a vi predlažete da mora da bude iz reda manjinskih naroda, to je jedan koncept koji porađa ono što se ovdje, pominjano je kao džentlmenski sporazum koji je ustvari samo drugo ime za korupciju. A to je, ono što sam ja već u prethodnoj diskusiji i prethodnih dana kada smo govorili pominjao dakle, pušti ti one moje projekte, a ja ću puštiti tvoje i uvijek se ta trgovina završi preko leđa trećega. Sada vidimo, čini mi se, da je lako prepoznatljivo koja od etničkih grupa je trenutno ta preko čijih leđa se to prelama. Ali ta etnička grupa u prethodnoj varijanti nije bila preko njihovih leđa nije se prelamao, nego preko nečije druge, a oni su bili partner u prelamanju. Dakle, prosto to je jedan koncept koji je očigledno loš i moja je ideja da ustvari većinski narodi pošto nijesu, da kažem u konfliktu interesa uzmu veće učešće u upravljanju fondom. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala. Odgovor kolegice Dragičević. Izvolite.

LJERKA DRAGIČEVIĆ:

Zahvaljujem gospodine potpredsjedniče.

Mislim da se ovdje nešto dobro pobrkalo. Sumnjam da je i jedna partija manjina želi tako da napravi neku korupciju. Na koncu konca, zar nema Crna Gora zakone? Ja sam rekla, ako do sada nije dobro radio fond, zašto se nije procesuiralo? Pa neka odgovara ako niko drugi onda vozač. Nije to strašno. Prema tome nemojte molim vas da sugerišete da manjine prave korupciju, a ako pravi neko iz manjine ime i prezime ti si i

odgovaraj. Mislim stvarno ne mogu sve manjine da metnem u taj koš da je to korupcija, a vjerujte od rođenja kada ste manjina drugačije bi vi pričali da ste bili u mojoj koži u to doba komunizma, ili ovih drugih manjina. A politička manjina? Ja ne govorim o političkoj, ja govorim o mojoj manjini, a na žalost ima i ovoga što ste vi rekli i tu sam pripadala, jer nijesam bila ni u jednoj drugoj partiji, ali izborila sam se da uvijek budem na vrlo jakom rukovodećem mjestu, ali samo svojim znanjem. Bilo je ljudi koji su to poštovali i znali su to da cijene. Nemojmo sada kompletno društvo u jedan vagan. Mislim da nije red. Ja potpuno prihvatam to da ima grešaka i tamo, i tamo ,i tamo i tamo, ali dajte molim vas imamo tužilaštvo, procesuirajmo i dođimo na ono što je najbolje. Hvala lijepo.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala. Kolega Nimanbegu. Ne možete. Zakasnili ste. Ovo su već bili komentari na diskusiju kolegice Dragičević, tako da ste vi zakasnili sa vašom prijavom. Hvala vam na razumijevanju. Kolega Danilović. Izvolite.

GORAN DANILOVIĆ:

Uvaženi građani, gospodine potpredsjedniče, kolegice i kolege, gospodine ministre,

Diskutovao sam na sličnu temu kada su bili izvještaji oni davno prevaziđeni, samo ću podsjetiti javnost, a i vas. Od kako smo u Crnoj Gori uspostavili savjete ovo govorim svima koji se osjećaju pripadnikom ove ili one manjinske, nacionalne zajednice ili kako Ustav kaže manjinskog naroda. Kako smo uspostavili manjinske savjete i izglasali zakonsku mogućnost fonda svakog naroda koji ima manjinski savjet je manje, samo je više onoga naroda koji nema manjinski savjet. Hoćete li da vam ponovim, uvažene kolege, koji se zdušno zalažete za to da treba postaviti stanje ovako kako je ovdje. Ustvari treba da se odlučimo, gospodine ministre, zašta smo. Jesmo li za federaciju neravnopravnih naroda i narodnosti, što je fakat na žalost današnje Crne Gore, zahvaljujući Vladi kojoj pripadate, ili smo za zajednicu ravnopravnih građana. Ovo dvoje se međusobno isključuje. Znam da je vrlo lijepo danas gospodinu Đukanoviću kad shvati da je njegov projekat manjinskih savjeta samo prepoznavanja i crpljenja novca preko fonda potpuno uspio. Ponoviću vam, ipak da se zapamti. Od kako ste to uradili svakog

naroda koji ima manjinski savjet je manje samo je jednog naroda više. Ne možete više uraditi za građansku Crnu Goru i za bilo koju manjinsku, nacionalnu zajednicu ili manjinski narod, izuzev na način da povedete računa da prilikom zapošljavanja makar u državnoj upravi se makar orijentaciono i približno vodi računa o procentima. Možete li zamisliti s kakvom sramotom bi trebalo posmatrati zajednicu u kojoj mi navodno jedni druge uvažavamo, jedni druge poštujemo, jedni drugima priznajemo prava, a onda onih kojih ima 45% u državnoj upravi ima 85%? Hoću li da budem do kraja precizan i da ovo izvedem. Na žalost ne radi se o 85% Crnogoraca, nego 85% SDP - DPS Crnogoraca. Nemojte da mislite da je to samo privilegija onih koji su nacionalno podobni, moraju biti partijski podobni. Molim vas da ovo imate u vidu.

U ime demosa peti put na ovu temu pozivamo javno predsjednika Vlade da otvorimo dijalog, da razgovaramo o suštini problema, da ne guramo stvari pod tepih, a što ne može da stane pod tepih u fond u savjete za manjine, pod okriljem ove Skupštine. Govorio sam to kao poslanik u ovom domu tolerisan je organizovani kriminal. Doslovice stojim iza svake riječi. U manjinskim savjetima, način na koji su se skupljali potpisi, način na koji su se dijelila sredstva, način na koji se štitila kultura navodno manjinskih naroda i manjinskih nacionalnih zajednica je bio kriminalan, a da je tako govori podatak da je Srba u Crnoj Gori, od kako imamo Srpski manjinski savjet 30.000 manje. Koliko se savjeta oglasilo i kojim povodom na neku životnu temu? Imam pravo kao poslanik Demosa, jer gledamo na svakoga jednako da pitam šta je radio Savjet bošnjački nedavno ili muslimanski, imam pravo da govorim u ime tih ljudi, kada su hiljade ljudi sa sjevera izašli iz Crne Gore. Mi se ovdje otimamo oko dva miliona, pokušavajući da u ta dva miliona stavimo dvije hiljade vlastitih snova, ne pristajemo na tako nešto. Nećemo podržati ovaj zakon, jer što se grbo rodi vrijeme ne ispravi. Moramo da sjednemo i da povedemo računa o ustavnim rješenjima, ovo nije tačno da je Predlog izmjena Zakona o manjinskih pravima, ovo je o pravima manjinskih nacionalnih zajednica i manjinskih naroda. Manjinska prava su nešto drugo ministre, vi to znate odlično. Međutim, ni to ne želimo da napišemo, ne želite čak ni da kažete ko su manjine. Ja vas pozivam javno, očigledno iz vizure nekoga iz Vlade, i ja sam manjina, jer sam pripadnik srpskog nacionalnog bića, tako se osjećam, ali vi to nećete nikad uraditi. Znao zašto? Zbog toga što bi onda tek ušli u nevjerovatnu situaciju, da manjina zajedno po onome tamo članu 2

ima više od većine, pa bismo morali primijeniti ustavno pravilo da je ovo država manjina i većine.

Molimo vas još jedan put, zbog toga što nam je stalo do interesa građana Crne Gore, bez obzira kojoj naciji pripadaju, da povedete računa o onome što morate, o zapošljavanju, jer je ekonomska ravnopravnost uslov svake ekonomske ravnopravnosti, ne kršite Ustav.

Ne pokušavajte da nam supstituišete nedostatak prava o ovim što ste ponudili oko fondova. Ova priča nas ne zanima, tražimo suštinsku ravnopravnost, ne tražimo federalnu Crnu Goru, nego tražimo Crnu Goru u kojoj će narod živjeti zajedno, a ne jedni pored drugih i jedni sa drugima u fondu, pa koliko ima neka ima.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala. Dva komentara, kolege Nimanbegu, a i kolege Stanišića na diskusiju kolege Danilovića. Izvolite kolega Nimanbegu.

GENCI NIMANBEGU:

Potpredsjedniče Simoviću, hvala vam. Ja imam ispravku na gospodina Danilovića, nemam repliku ili komentar. Ispravku iz razloga kada smo imali ove sedmice raspravu oko Sporazuma sa Kosovom policijskom, čuo sam komentare da ljudi koji gledaju medije kažu vidite ljudi su gladni, a oni raspravljaju o zastavama i o nečemu što ne donosi hljeb, što ne donosi ono životno i zato na gospodina Danilovića želim ispravku samo u dijelu pošto je govorio uopšteno oko manjinskih savjeta svih ili oko manjinskih partija gospodin Pavlović. Želim ispred onoga član čiji sam u albanske partije nemaju kontrolu nad Fondom za manjine, ni pojedinačno ni skupno, u našem savjetu nema elemenata za nikakve argumente da je bilo falsifikovanja dokumenata, potpisa, ono esencijalno možda što ste htjeli prenijeti u ovoj priči je ono što treba istaći.

Zloupotrebom Zakona o manjinskim narodima, a to je zloupotreba koji je jedan savjet napravio, vjerovatno je posledica toga da danas se mijenja zakon i da je i Evropska unija ili bar Evropska komisija se zalaže za to, a mi nemamo način da to odbranimo. Oko Nacionalnog savjeta ideja Fonda za manjine sasvim je dobra, treba je

analizirati, ali vjerovatno zloupotrebom, da li je ta zloupotreba politička, meni je jasno da jeste. Jedna zajednica koja ne osjeća sebe za manjinu se predstavlja kao takva, ustvari se i ne predstavlja, a koristi ono što pripada manjini, to je zloupotreba.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala. Vaše pravo na odgovor.

GORAN DANILOVIĆ:

Gospodine Nimanbegu, razumijem dobronamjerno vaše reakcije koristiti ovo malo vremena za dodatnim pojašnjenjem. Mislim da javnosti je bilo vrlo precizno jasno na koga sam i mislio, a govorio sam o onome što je zajednička briga za svaki savjet. Ponavljam.

Svake nacionalne zajednice koja je po mogućnosti otvorenoj od strane Vlade i parlamentarne većine, napravila savjet manjine je manje, izuzev one koju preferira gospodin Đukanović. Trebalo bi to da zabrine i vas i mene, bez obzira da li smo ljudi koji su, prije svega, nacionalno odgovorni, ili smo neko kome je to manje važno. Suštinski ovdje se razgolićuje do kraja sa ovim podatkom namjera onoga ko je ustanovio na ovakav način i savjete i fond. Nema ničega što je veći i značajniji zadatak za Vladu, ako hoće Crnu Goru zadovoljnih građana različitih nacionalnosti, od toga da prilikom zapošljavanja u javnoj upravi, bez ikakve sramote, nego sa ustavnom obavezom se povede računa o onima koji se zapošljavaju, kao što ve sramota da u Crnoj Gori, recimo imamo da radi samo 80% iz jedne nacionalne zajednice podjednako bi bila sramota da je ta nacionalna zajednica na 10%. Ne znam šta je gore. Mogao bih da navedem bolna poređenja. Nas kao poslanike, ja želim ovdje da branim i vaše pravo, treba najiskrenije da zaboli, morate se zapitati šta to znači? Šta znači kad u državnoj upravi primite pripadnike u tom procentu nacionalne zajednice, da li vi to šaljete poruku da su ostali nepismeni, nebitni, nepametni, da postoji super nacija u Crnoj Gori, nacija koja je podređena političkim opredjeljenjem, a da smo mi svi ostali manje bitni. Ne možemo govoriti o državi jednakih šansi dok se makar ne približe procenti. Ne tražim da bude u srpskom kraju srpsko pravo, ali ni tako očigledna diskriminacija svih drugih izuzev onih koji su nacionalno i moralno politički podobni. To je užasavajuće.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega Stanišiću, izvolite.

OBRAD STANIŠIĆ:

Hvala potpredsjedniče.

Uvaženi kolega Daniloviću,

Mislim da ste u startu zamijenili. Prvo ste rekli da u državnim organima rade nacionalni Crnogorci i DPS i SDP Crnogorci. Samo ste zaboravili jednu veoma bitnu činjenicu za ove dvije partije, posebno za partiju kojoj ja pripadam. Da je Demokratska partija socijalista građanska partija i da ona u svojim redovima ima pripadnike svih nacionalnosti i nacionalnih manjina i nacionalnih grupa u svojim redovima i Crnogorce, i Srbe, i Muslimane, i Bošnjake, i Albance, i Hrvate, i sve ostale koji žive na prostorima Crne Gore. Prema tome, sasvim je logično da u državnim organima ima predstavnika svih njih, ne samo nacionalnih Crnogoraca. Veliki boj Srba, ali kolega Daniloviću, morate se složiti, ja sam to jednom rekao, ne znam da li ste vi ovdje bili, da nema poslanika u Crnogorskom parlamentu koji u svojoj užoj i široj porodici nema nekoga zaposlenog u državnim organima, a ovdje smo predstavnici političke volje građana Crne Gore.

Kolega Daniloviću,

To što je Srba manje na popisu 2011.godine, bilo u odnosu na 2003.godnu nemojte tražiti problem u DPS-u i vladajućim partijama, tražite problem u vašim dojučerašnjim kolegama i u nekim vašim poslanicima koji su tada bili poslanici a više nijesu i u redovima Demokratskog fronta u kome vi više nijeste. Nemojte tražiti razlog zato u nekome drugome, nego morate u svojim redovima da vidite gdje su greške.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala vam. Kolega Daniloviću. Izvolite.

GORAN DANILOVIĆ:

Gospodine Stanišiću, očigledno je da nijeste ni polemicali nego ste imali pripremljenu tezu, iznijeli ste je, meni to i ne smeta. Pomenuo popis nijesam. Upravo me

čudi da vi kao partija u kojoj ima pripadnika svih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, na takav način birate kada je u pitanju državna uprava da je 85% Crnogoraca. Kako to uspijevate? Kako uspijevate kada je ravnopravno svih drugih? Ja pitam ove koje vas glasaju jesu li svjesni šta rade? Da li oni primjećuju kako vi birate, ja nijesam pominjao popis, gospodine Stanišiću, jednom riječju, a reći ću vam zašto. Trideset hiljada, nijesam procenite nikakve pominjao, gospodine Stanišiću, a samo ću vam reći jednu stvar. Evo ne mora biti 30%, nemojte da mnogo jadikujete neka ih bude 20% za početak. Znaete koliko ovaj vaš početak traje 10 godina. Deset godina u upravi glavnog grada ni jedan jedini čovjek koji se nacionalno izjašnjava kao Srbin. Pa je li to sramota za glavni grad jedne evropske države? Je li mislite da tako može da se ide naprijed. Ja znam da su Romi najugroženija nacionalna zajednica u Crnoj Gori, ali s obzirom na procenat može se govoriti o zastrašujućoj nacionalnoj ugroženosti i Srba i Bošnjaka. Možete da se ljutite na žalost Crna Gora je nacionalistički projektovana iz vaše priče. Ja bih volio da je ona negdje više nacionalna pa bi to značilo i građanska, ona to nije i nije problem samo u tome što je nacionalno isključiva postojeća Vlada, ni to nije dovoljno, očigledno, nego postoji još jedan filter o kojemu sam govorio, to je onaj partijski. Treba vi da se zamislite. Ipak, hiljadu puta ponovljeno, ostaće u ušima i međunarodnih predstavnika, ne može biti normalno da u državi u kojoj jedne nacionalne zajednice najviše ima 45% u državnoj upravi te nacionalne zajednice bude 85%. Ja da je toliko Srba u Crnoj Gori, ja bih se stidio, jer bi to značilo da sam sve druge diskriminisao i to je vrlo precizno. Nikada se za to neću zalagati.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala vam. Imaćete priliku. Kolega Mustafić se prijavio za diskusiju. Izvolite.

SULJO MUSTAFIĆ:

Zahvaljujem.

Kolega Daniloviću,

Ja znam za vašu preciznost, obično kada govorite i zato me čudi da ste manjinske savjete kvalifikovali na isti način, da je riječ o falsifikatorima, potpisima, da je riječ o nekome ko radi o protiv interesa svoga naroda i tako dalje. Nijesam to očekivao

od vas. Ja sam u dva mandata završio kao poslanik član Bošnjačkog manjinskog savjeta, u drugom mandatu kao poslanik u prethodnom izabran na elektorskoj skupštini, gdje nije bilo ni falsifikata ni falsifikovanj. Ako tako nešto znate ja vas molim da to procesuirate i ja vas molim da takve kvalifikacije ne izričete kada pominjete Bošnjački savjet, s jedne strane. S druge strane ja zaista vas pozivam da vi vaše interne stvari u srpskom nacionalnom biću raspravite tamo gdje je to mjesto ,među vama. Nemojte molim vas da projektujete probleme koje imate u svom biću i sa svojim savjetom, projektujete u drugim savjetima. Ako neko hoće da kaže za sebe da je manjina, mi smo manjinski narod u Crnoj Gori, a shvatam da ste vi manjinski narod kao i mi takođe, jer smo brojčano manji narod u odnosu na Crnogorce. Imate gospodina Vuksanovića i ljude koji su u tom savjetu, koji tvrde da su oni predstavnici takođe i da imaju pravo da uzimaju sredstva ili imaju samo, jer su samo manjine kad budu imali sredstva ja to ne znam, ali u svakom slučaju, ja vas molim da to raspravite na toj adresi sa tim ljudima i da ostavite Bošnjački savjet i predstavnike Bošnjaka kada su u pitanju ove rasprave.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega Daniloviću. Izvolite.

GORAN DANILOVIĆ:

Kolega Mustafiću,

Ja zaista ne mogu podesiti svoju frekvenciju tako da me čuju samo Srbi u Crnoj Gori, niti to želim. Pristajem da Crna Gora bude vaša od Ulcinja do Gusinja ili do Pljevalja, zato što ste vlast na državnom nivou, a onda isključivo možete vi o svima i o svojim, a meni samo o svojim, pa da se ja ne miješam u vaše stvari, kako da se ne miješam u vaše stvari, kad finansiram i vaše i naše stvari. Znate li vi da se ovi nacionalni manjinski savjeti finansiraju od strane nas koji mislimo da su ti manjinski nacionalni savjeti potpuno nepotrebni, jer mislite da ja prezirem svoj novac. Mislite da treba da ćutim zbog toga, samo što se radi o dogovorenoj korupciji onih koji su se zaštitili plaštom da pripadaju ovom ili onom manjinskom nacionalnom savjetu. Istu sam ovu priču ja sa istim građanskim i nacionalnim kvalifikativima koje imam danas u ovom Parlamentu potkrepljivao činjenicama i govorio o kakvim se projektima radi. Ko je kome glasao koji

projekat, na koji način se srađivalo do juče u Fondu za manjine? Šta se radilo, kako se dijelio novac? Ovdje se malo iskritikuje, kaže se pa neka Srbi odluče jesu li manjine ili nijesu, ali na kraju kada se podijele pare svakome kaže aferim, evo da ispoštujem i dio vašeg jezika.

Gospodine Mustafiću, budite sigurni i do danas i od danas, bez ikakvog licemjernog i skrivenog i bez potrebe da se udvaram govoriću vrlo jasno i vrlo otvoreno o svemu što mi se ne dopada bez obzira, da li pripada ovoj ili onoj nacionalnoj zajednici. Ne mislim da sam manje vrijedan i da ne treba da se bavim ni bošnjaštvom ni muslimanstvom, nego samo da se bavim srpstvom. Ja, ako se budem bavio samo srpstvom, to će biti otprilike vaša preporuka da se zatvorim nekim zidom ili ovom mrežom, a ja to ne želim, ja upravo hoću da se svi bavimo svim i da Crna Gora pripada podjednako svakome. Ja ne tražim samo pravo za Srbe u državnoj upravi prilikom zapošljavanja nego i za vaše Bošnjake i mislim da je to suština ravnopravnosti. Suština je da budemo ekonomski ravnopravni da živimo kao ljudi i da ne budemo diskvalifikovani odmah na startu prilikom zapošljavanja dvostruko.

Prvo, očigledno politički, a potom malo pride začinski i nacionalno.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Nastavljamo da diskutujemo. Sada bih zamolio kolegu Mustafića da uzme riječ. Izvolite kolega Mustafiću.

SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam uvaženi potpredsjedniče, neću se naravno baviti mogućnošću da komentarišem gospodina Danilovića. Jedino što ću reći, ja mislim da gospodin Danilović i ja govorimo istim jezikom, samo ga zovemo različitim imenima. Vi vašim maternjim, a ja mojim maternjim imenom, tako da mislim da tu nemamo nikakve dileme i naravno da brinemo jednako o novcu svih građana. Ja sam govorio ako imate probleme unutar vašeg savjeta, onda to tamo rješavajte i nemojte druge optuživati za malverzacije ili za bilo šta, falsifikate i ostalo, tamo gdje ih nema. Samo to nemojte da radite, a naravno da se svi bavimo svime.

Sada riječ, dvije o zakonu.

Kolege koje su već govorile u ime moje stranke kazale su, mi nećemo prihvatiti ovaj zakon, nećemo glasati za njega u ovakvoj formi u ovakvom obliku, dali smo određene amandmane. Ukoliko ti amandmani budu imali prihodnost kod predlagača moguće je da ćemo preispitati svoju odluku koja je sada ovakva kavka jeste i tu nemam nikakvu dilemu oko toga i dalje ne bih više govorio.

Ovo je Zakon o fondu za manjine. Ovo nije zakon o ljudskim manjinskim pravima, ovo nisu izmjene i dopune Zakona o manjinskim pravima. Potpuno je jasno čime se bavite.

Gospodine Numanoviću, dva miliona i četristo trideset devet hiljada eura košta sva manjinska politika u Crnoj Gori. Koliki je to procenat budžeta ne znam, vaše ministarstvo nepunih devesto hiljada, ...Fond oko milion i oko trista hiljada manjinski savjeti. Da li je to dovoljno gospodine Numanoviću i koliko je to dovoljno da bi se riješili problemi najmanje 30%, a možda 50% i više posto, ako prihvatimo da dio Srba smatra da i oni takođe koriste manjinska sredstva i tako dalje. Ja mislim da to nije dovoljno. To nije dovoljno i zato nemamo progresivnih, bitnih pomaka, osim u ovom deklarativnom i u dogmativnom smislu. Mi u suštinskom smislu nemamo pomaka ni kada je u pitanju zaštita kulture i tradicija manjina, ni kada je u pitanju politika u medijima, u medijskom prostoru prije svega u javnom servisu, podsjetiću vas koliko je ovaj Parlament izdvaja za javni servis, vi to dobro znate. Koliko je tamo emisija napravljeno, koliko se tamo daje i da li ima programa za manjinske narode? Da li ima programa na manjinskim jezicima, samo na jednome. Koje su ostale manjine tamo zastupljene?

Da ne govorimo o politici zapošljavanja, sami ste podatke iznijeli, neke od podataka, neke ili neko vam krije pa ne dostavlja ili ne znam koji je razlog zašto ih nema, ali situacija u zastupljenosti je katastrofalna, gospodine Numanoviću. Katastrofalna, čak i u onim segmentima koje imamo, koje smo vidjeli.

Govorili ste o tome da li je neko autentičan, da li je neko kompetentan ili nije. Mi smo samo govorili o tome da su autentični samo oni koji su izmjereni na izborima i pokrenuli svoju autentičnost. Oni su legitimni predstavnici manjina. Niko pravo ne uzima nikome da iz drugih partija predstavlja sebe kao pripadnika manjinskog naroda, ali svoj legitimitet i svoju autentičnost ima samo kada se izmjere na izborima. Ne može

drugačije, to nam Ustav garantuje, član 79 to dobro znate i mislim da tu nemaju dilema ni vi ni ove kolege koje su govorile o tome.

Poručio bih nekim kolegama koji su već govorile da nama ne treba tutora, nama ne treba vaspitač, nama ne treba supervizor, imamo dovoljno kompetentnih kadrova, stručnih da brinemo o sebi, bilo da je riječ o fondu, bilo da je riječ o drugim institucijama. I te kako možemo da brinemo o tome. Ja ne znam odakle vam rješenje da direktor fonda ne može biti član političke partije, koji to fond u Crnoj Gori ima, a da nije član neke političke partije direktor i šta to znači, šta to priječi, ako je neko član određene političke partije? Odakle vam to rješenje? Koje je to uporedno iskustvo? Gdje ste to našli? Ja bih zaista volio da date malo više argumenata u ovoj vašoj priči. Je li Evropska komisija pozdravila ovo vaše rješenje? Moguće je da jeste. Možda se nijesu ni udubljivali, možda ste ih i informisali drugačije nego što mi to vidimo. Ja vas molim da se osvrnete i oslušate šta kažu predstavnici, autentičnim predstavnicima manjine u ovom Parlamentu i ja vas molim da razmislite o amandmanima koje smo podnijeli, jer u protivnom ako smatrate da treba Zakon o manjinskim pravima da bude uslovljen bez zakona manjinskim predstavnikom u ovom Parlamentu, onda bujrum, nije problem, ali svaka odluka koju donesete, naravno može da izazove neke druge konsekvence. Sada ne bih govorio o konsekvencijama, ali naravno postoje institucije koje se time bave.

Dakle, ja ne želim da ponavljam teze koje smo čuli od naših kolega, od naših kolega prethodnika, ali ovakva takozvana građanizacija fonda od manjinskih predstavnika vam neće proći. Sigurni budite neće vam proći, prosto, jer mi ne prepoznajemo da će takav fond biti ... i raditi za unapređenje položaja manjina u Crnoj Gori. Je li bilo korupcije? Moguće da je bilo, ako je bilo neka ispituju državni organi, od DRI preko Tužilaštva neka se bave tom korupcijom i neka vide ko je, kako i na koji način dijelio novac, je li prekršio zakon i naravno neka odgovara shodno zakonima ove države. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala kolega Mustafiću.

Prije nego što dam kolegi Abazoviću pravo na komentar, zamolio bih sve vas da se uzdržimo maksimalno od komentara, jer smo već prekoračili dogovoreno vrijeme za

rad po ovoj tački dnevnog reda, tako ako kolega Abazović insistira, izvolite, ali ubuduće molim da se uzdržimo od komentara.

Izvolite, kolega.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala, kolega Simoviću.

Da uštedim vrijeme. Ne bih želio da otvorim širu debatu, mada ovaj zakon apsolutno to zaslužuje, sa potpredsjednikom Mustafićem.

Želim samo neke stvari kolega Mustafiću da Vas pitam da mi razjasnite. Vi ste sad iznijeli nekoliko teza koje ja potpisujem, koje su u potpunosti tačne, i oko malog broja sredstava koje se odvajaju za manjine, i oko katastrofalne zastupljenosti. To ste sami iznijeli kao tezu i oko drugih rješenja koja nijesu u skladu sa Vladom. Samo je jedno pitanje svih pitanja, da li Vi želite da optužite nekog drugog za težak položaj manjina u Crnoj Gori, a ne Vladu Crne Gore, koju sami podržavate zajedno sa drugim predstavnicima nacionalnih manjina, autentičnim ako hoćete tako, i ako ja ne mislim da treba da idemo u bilo koju nacionalnu stranku da bi dobili taj pečat, ali evo i autentično. Koja politika vam se ne sviđa? Čija politika vam se ne sviđa? Jesu li ovo konkretni, egzaktni podaci koje ja potpisujem? Je li se mi pokušavamo, kako god hoćete autentični, neautentični, poštteni, nepoštteni zalažemo za poboljšanje statusa, ne samo manjina nego svih građana Crne Gore? Kome ovo adresirate i zbog čega? To me brine, samo je ovo predmet moje intervencije.

Ja u ovome, gospodine Mustafiću, i ako mislim da imate vrlo iskrenu namjeru da iznađemo najbolje rješenje, zaista to mislim, ja u ovome ipak prepoznajem politikantstvo. Znao zašto? Zato što partije nacionalnih manjina sve u Crnoj Gori kad dođu izbori izlaze sa opozicionom retorikom, izlaze sa opozicionom retorikom, nezadovoljni odnosom Vlade Crne Gore prema njima koja traje u kontinuitetu 25 godina, a nakon toga se legitimišu mnogo gore stvari i po manjine i po većine u odnosu na nešto što je konkretno riječ ... ,a što ću iznijeti u svojoj diskusiji. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Kolega Mustafiću, izvolite.

SULJO MUSTAFIĆ:

Ja sam svoju konstataciju direktno adresirao i direktno govorio o zakonu. Nijesam se bavio paušalnim ocjenama i smatram da je upravo ulazak tih partija u vlast u cilju toga da se popravi stanje koje je naslijeđeno, koje je trajalo godinama, možda i decenijama ranije. Naravno, način izlaganja je možda takav da ja tako saopštavam drugačije možda nego što bi neko drugi saopštio. Naravno, to sam adresirao prema Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i prema Vladi, kad su neke druge stvari u pitanju prema bilo kome ko se nalazi u ovoj Vladi gdje i mi, naravno, participiramo i učestvujemo, ali sigurno neću prema vama. Dakle, neću prema vama iz više razloga. Prvo, ne znam kojoj partiji pripadate, trenutno je ne bih znao zaista i da vas svrstam, jer vi zaspete u jednoj osvanete u drugoj partiji. Tako da, zaista ne mogu da lociram to.

Drugo, vi ste i tu partiju sa kojom ste došli u ovaj Parlamet iznevjerili u međuvremenu pa ste došli i formirali neku drugu i tako dalje. Vi imate problem sa partijskim opredjeljenjem, sa identitetom, sa mnogo čime i zaista ne bih polemisao sa vama u tom dijelu, jer ne bi ukusno, Ramazan je, ipak, ja uvažavam naš ovaj blagi mjesec pa da se čuvamo teških riječi. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala Vam.

Kolega Abazoviću, molim Vas, možemo li nastaviti? Hvala Vam.

Kolega Nišavić.

Izvolite.

RADOSAV NIŠAVIĆ:

Hvala, gospodine potpredsjedniče.

Poštovani gospodine ministre sa saradnicima, poštovana Skupštino, poštovani građani,

Razlog za donošenje izmjena i dopuna Zakona o manjinskim pravima i slobodama vidim, prije svega, iz obaveze prema Akcionom planu za poslove 19

socijalna zaštita i zapošljavanje i pregovaračko poglavlje 23 pravosuđe, temeljna prava, ali ne nikako unapređenjem zakonskog okvira manjinskih prava i sloboda. Ako se vratimo ustavnom osnovu za donošenje ovog zakona, a šta su i prethodni diskutanti istakli, Ustavom se nigdje ne definiše ko su većinski narodi ili narod, a ko su onda i manjinski narodi i druge manjinske zajednice.

Članom 2 osnovnog zakona data je definicija ko su manjine, ali koje je preovlađujuće stanovništvo ne zna se. Po tome proizilazi da se ovaj zakon odnosi na sve konstitutivne narode. Izmjene ovog zakona idu u pravcu osnaživanja fonda za ostvarivanje i zaštitu manjinskih prava gdje sada fond ima svojstvo pravnog lica, dodaju se izmjene člana 36 još 21 novi član kojima se definiše konstituisanje prava i oaveza Fonda za manjine, a u stvari prebacuju se prava na Fond za manjine, a manjinski savjeti se marginalizuju i uzima im se uticaj u fondu.

Kako drugačije razumjeti član 36b gdje se kaže da Upravni odbor organa upravljanja fondom, čini sastav od sedam članova, samo je jedan predstavnik Savjeta manjinskih naroda. Dakle, o sredstvima kojima se finansira fond, a to je oko 0,15% od ukupnih budžetskih sredstava državnih fondova i kapitalnog budžeta, a to je oko jedan milion eura, odlučuju svi više nego njihovi korisnici. Pravo učešća za raspodjelu sredstva se proširuje, a pravo učešća na javnom konkursu imaju nevladine organizacija i druga pravna i fizička lica čije su aktivnosti usmjerene na očuvanje i razvoj ljudskih i manjinskih prava. O raspodjeli sredstva i ... na konkursu radi komisija koju na osnovu javnog konkursa odabira Skupština Crne Gore, opet bez uticaja manjinskih savjeta.

Dakle, sve više se politizuje i udaljava od samih onih za koje je ovaj zakon i za koju svrhu je on namijenjen. Manjkavost osnovnog zakona i Predloga izmjena i dopuna je što se njime ne definišu kaznene odredbe. Sve norme su date apstraktno i na principu može, treba, ima pravo, a ko se ogriješi o zakon, ko ima pravo, kakve su posledice, šta reguliše poštovanje zakonitosti. Moralne norme? Zar je to zaštita od nepoštovanja zakona? Dakle, cijeli zakon je napravljen da se ne može garantovati primjena.

Jedno je zakon i jedno njegova primjena, a drugo je realnost. Realnost je permanentno kršenje ljudskih prava, posebno Srba koji nijesu manjina u Crnoj Gori i koji ništa manje nijesu zaslužni za državu Crnu Goru i njen kulturno-istorijski kontinuitet od drugih naroda. Realnost je i zabrana isticanja identitetskih simbola, realnost je kršenje

Ustavom garantovanog prava upotrebe srpskog jezika, realnost je utiranje ćirilice i ako je po Ustavu ravnopravno pismo, realnost je asimilacija Srba i drugih naroda, realnost je da zadnjih 15-tak godina na javnom servisu skoro i da nema emisija o kulturnim i drugim sadržajima koji održavaju srpski identitet, realnost je da kalendar na javnom servisu ne poznaje druge datume osim onih iz stare Crne Gore, kao da istorija ne postoji sjeverno od Bioča, a da ne govorimo o brojnim primjerima falcifikovanja istorije neutemeljene u realnoj nauci. Realnost je i da u oblasti zapošljavanja gdje ste i vi dali, odnosno ombudsman dao tabelu krši se Ustavom zagarantovano pravo srazmjerne zastupljenosti u javnim službama. Na tabeli vidimo samo da je 11 puta više zaposleno Crnogoraca od Srba ili 13 puta više Crnogoraca od Bošnjaka.

Na kraju, gospodine ...(Prekid)... poštovani građani, realnost je da moramo uvažavati naše različitosti da bi živjeli u ovoj državi jedni sa drugima, a ne jedni pored drugih. Pošto je SNP-e građanska partija želimo da se donese zakon o poštovanju ljudskih prava, ne samo manjinskih već i svih naroda u Cnoj Gori.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zamolio bih Husniju Šabovića...

Izvolite, kolega Šaboviću.

HUSNIJA ŠABOVIĆ:

Gospodine potpredsjedniče, poštovane kolege poslanici, gospodine ministre sa svojim saradnicima,

Mislím da sa punim pravom građani Crne Gore, ovaj Parlament, stručna i laička javnost, mediji, nevladin sektor očekuju odgovore na mnogo pitanja koja su bila predmet važećeg zakona od 1996.godine do danas. Da je bilo problema, bilo je i oni su konstatovani ovdje u ovom Parlamentu na odborima i svugdje, da je bilo pitanja postavljenih da Fond za manjinske narode funkcioniše na netransparentan način, da postoji konflikt interesa, da je pretrpan organima i visokim sredstvima, nepodijeljenim sredstvima administrativnog dijela fonda i onoga što pripada projektima i tako dalje. Koliki je to iznos koji pripada manjinskim narodima, da li dovoljno tih 0,15% i tako dalje?

Moja je ocjena da su ti problemi bili evidentni i da su očekivanja građana da će predlog novog zakona dati odgovor, ako ne 100% riješiti ali sam siguran da će na neki način unaprijediti ono što jesu bili problemi. Takođe, dužan sam da naglasim neka pitanja, često se kaže 0,15% iz budžeta Crne Gore još kad se odbije kapitalni i tako dalje, to je ono što pripada manjinskim narodima za kulturu i razvoj. Mislim da to nije baš tako, da ukupan budžet države Crne Gore pripada adekvatno meni kao predstavniku i kao članu manjinskog naroda tako i mojim kolega koji ne pripadaju manjinskim narodima.

Takođe, polemika je bila i danas i drugih dana i postavlja se jedno pitanje koje kod mene izaziva interesovanje i jadan ... pravi odgovor. To je pitanje autentične zastupljenosti. To pitanje posebno me dotaklo na Odboru za ljudska prava kada sam čuo da je predstavnik misije Ujedinjenih nacija, gospodin Drobnič, kaže, sazvao predstavnike manjinskih naroda i obavio komunikaciju vezanu za Predlog ovog zakona. Ja sam se tada osjetio ugroženim, zapostavljenim. Zašto ja nijesam pozvan, ko sam to ja? Nesporno je da sam ja svjestan da rođenjem nasljeđujemo neke ljudske atribute i da kroz život imamo pravo da biramo svoje puteve. Takođe, naglašavam da sam svjestan da znam ko sam i šta sam i da nikada nijesam imao potrebu da pripadnost naciji, vjeri dokazujem kroz neki okriv, a posebno ne nacionalni i vjerski i da mi niko po tom osnovu nema pravo oduzimati moju pripadnost koju ja izgrađujem. Mislim da kroz ovakav vid pripadnosti Demokratskoj partiji socijalista ja imam puno pravo i dobre uslove da njegujem i unapređujem nacionalni, vjerski i kulturni identitet.

Nadam se da će ovaj zakon unaprijediti status i položaj manjinskih naroda i kroz ova sredstva koja su opredijeljena i vjerujem da to nije dovoljno, ali ipak mislim da će otkloniti. Ja sam participirao Upravnom odboru Fonda za manjinske narode od samog početka i znam da su sredstva bila dosta netransparentno dijeljena. Dijeljena su po principu procentualno ... stanovnika, odnosno građana ili nacija u državi Crnoj Gori, bilo je i drugih problema, ali ipak mislim da će ovaj zakon dati odgovor na mnoga pitanja, a čudi me da smo to javno izražavali pred ukupnim javnim mnjenjem države Crne Gore, a danas se ponašamo i dajemo odgovor i postavljamo pitanje, zašto ovaj zakon i zašto ove izmjene.

Mislim da ovaj zakon neće 100% riješiti probleme raspodjele, odnosno Zakon o manjinskim narodima, ali sam siguran da će makar za neki stepen poboljšati ukupno stanje vezano u slobodama i pravima manjinskih naroda i u raspodjeli sredstava Fonda za mnjinske narode.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se kolegi Šaboviću.

Komentar kolege Mustafića. Ponavljam još jednom moju molbu da se uzdržimo od komentara. Čeka nas glasanje o brojnim zakonima. Izvolite, kolega Mustafiću.

SULJO MUSTAFIĆ:

Ne bi bilo komentara kada se diskutant ne bi osvrtao na dobar dio moje diskusije. Budžet države Crne Gore pripada jednako svim građanima Crne Gore, gospodine Šaboviću, a ovdje se radi o manjinskim pravima posebnih, pitanje vjerske pripadnosti, jezičke kulturne, medijske i tako dalje. O tome sam govorio o toj vrsti budžeta i vi bi to trebali znati ili vam to nije mnogo važno. Razumijem da vam nije važno, jer da vam je važno bili bi ste u manjinskom Savjetu, odnosno ako ste se prijavili došli bi na sjednicu Savjeta. Međutim, nešto Vas tamo nema. Očigledno da gospodin Drobnič, nije predstavnik misije Ujedinjenih nacija, gospodine Šaboviću, nego Evropske komisije, što je bitno drugačija istanca, nije prepoznao u vama predstavnika manjinskog naroda, da ... oko ovih pitanja. Vjerovatno smatra da te kriterijume koji su potrebni, bitni, koji su kod nas i Ustavom definisani vi ne ispunjavate. Dakle, vjerovatno je to odgovor na vaše dileme, ali morao sam da reagujem oko ovog dijela koji se odnosi na budžet.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se.

Pravo na odgovor, kolega Šabović, vjerujem u duhu ramazanskih dana da privodimo ovaj dijalog.

HUSNIJA ŠABOVIĆ:

Kolega Mustafiću, mislite da je moj komentar bio vezan za Vas u diskusiju, naprotiv i prije Vas se to čulo od mnogo predstavnika ovdje, ali sve što sam rekao ponovo bih potvrdio i slažem se da budžet pripada svima nama, ali budžet pripada svima nama i u zdravstvu, i u obrazovanju, i u kulturi, i u istoriji, i u svemu ovome. Onda moramo to cijeniti. Nije to samo pitanje.

Drugo, kolega Mustafiću, Vi se zalažete za važeći zakon, odnosno izrazili ste negodovanje na predložene izmjene i dopune. Ja sam kritički bio od prvoga dana iz razloga što sam bio svjedok svega toga što se radilo i kako su se dijelila ta sredstva. Nisam siguran da smo ovim sredstvima koja smo raspodjeljivali manjinskim narodima u smislu jačanja identiteta napravili neki progres. Ja sam se zalagao, kolega Mustafiću, od prvog dana da je bolje bilo da ova sredstva iskoristimo na napravimo jedan objekat u Podgorici pod jednim krovom svih manjinskih institucija pa da sa jednim administrativnim aparatom rješavamo.

Ne može me demantovati niko da ova sredstva nisu korišćenja u svrhu finansiranja i političkih partija i portala i možda zloupotreba u lične svrhe, da toga nije ne bi smo mijenjali ovaj zakon. Mogu da potvrdim da najmanje od ovoga zakona ili ništa od ovog zakona nije imala Demokratska partija socijalista. Naprotiv, samo je podržavala naša htjenja i naše napore, ali mislim da neke korisiti nismo imali. Autentična zastupljenost ...(Prekid) izvinjavam se, gospodine potpredsjedniče, rekli ste napravio sam lapsus, u Ujedinjenim nacijama, mislim da ste to malo bukvalno prihvatili ...(Upadica) Može da se desi da sam pogriješio, mislio sam na Evropsku uniju, na gospodina Drobniča. To je greška, lapsus, izvinjavam se.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Dešavaju se. Hvala vam.

Nastavljamo sa diskusijama.

Kolega Abazović je sledeći učesnik u raspravi.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Potpredsjedniče Simoviću, poštovane kolegice i kolege, poštovani ministre sa saradnicima, poštovani građani Crne Gore,

Na početku dozvolite samo da se osvrnem na zadnji komentar potpredsjednika Mustafića i da kažem, dobro je da on ne zna iz koje sam ja partije, on pamti samo one koje su ga pištoljem napadale i 90. i 2012. Njih zna dobro i žao mi je, ipak je vrijeme Ramazana. Ja nisam imao ni loše mišljenje, nemam ni sada, ali žao mi je što moram da kažem ono što sam prečutao u prvom komentaru, a to je da mi je žao da su nacionalne manjine postale zadnja linija odbrane ove vlasti koja ih je dovela na ovaj položaj. Da nije tako vjerovatno bi i Crna Gora bila drugačija, sve je to legitimno. Da se vratim na zakon.

Bio sam član radne grupe koja je pripremala izmjene i tačno je, potpuno je u pravu kolega Bulatović kada kaže da se ovo najviše odnosi, odnosno odnosi se samo na organizaciju Fonda za manjine i tri modela koja su tada bila ponuđena su sva bolja nego što je postojeće rješenje koje trenutno imamo i koje je kritikovano od strane Evropske komisije u više izvještaja. I da kolegama koji su rekli da postoje opcije da se procesuiraju. Procesuirali su, odluke fonda iz 2012. godine su pale. Procesuirali su ih sudovi. Toga svi moramo da budemo svjesni. Odluke iz 2014. su takođe na sudu sa jako velikom vjerovatnoćom da će doživjeti sudbinu odluka iz 2013.godine. Zbog toga rješenje koje je dalo ministarstvo i koje je posledica rada Radne grupe u svakom slučaju nije idealno, jer idealnog rješenja nema, ali jeste bolje i kvalitetnije nego ono što je sada slučaj.

Ono što nećemo mi da prihvatio jeste sledeće, nacionalni savjeti. Nije problem nacionalnih savjeta u fondu, problem nacionalnih savjeta je što su oni zakonom, odnosno sredstvima koja se odvajaju za nacionalni savjete dovedeni u položaj koji je više ikebana i uljepšavanje opšte multikulturalne atmosfere, multikulturalne scene u Crnoj Gori, nego li što oni imaju svoju funkciju. To odgovorno tvrdim kao član Nacionalnog savjeta.

Što se fonda tiče, jeste, znate kako su zarobile partije, možda legitimno možda nelegitimno nacionalne savjete, na način što imaju infrastrukturu, elektorsku skupštinu su zarobili. Ljudi koji bi trebali, a nacionalni savjeti valjda treba da budu nadpartijska tijela, valjda tamo treba da se nađu ljudi koji su nekako zaslužni za razvoj svojih nacionalnih zajednica, treba da se na taj način nađu u nacionalnim savjetima, da na taj način daju dorpinos. Ako hoćemo da budemo pravedni i principijalni onda tako moramo da budemo do kraja. Ne možemo evropsku praksu da tretiramo u mnogim poljima, a

onda kada se to tiče nekog našeg ličnog interesa ili ovdje u konkretnom slučaju partijskog interesa da takvu praksu zanemarimo. Ne može neko da konkuriše za sredstva i da sjedi u fondu i da ta sredstva dodjeljuje samom sebi. To nije praksa, to nije logično.

Da li je to nepravedno? Mislim da je druga stvar nepravedna. Mislim da su sredstva koja se odvajaju nepravedna, nepravedno mala. Mislim da Fond za manjine, on može da doprinese, ali definitivno ne može da promijeni klimu koja postoji u Crnoj Gori, a koja je prilično podijeljena. Nju generiše malo viša politika. Ne može da se generiše kroz 200 000 eura ili kroz milion eura koje će fond da raspodijeli. Mislim da ministarstvo, u ovom slučaju, je ponudilo jedno rješenje koje je kokrektno, ali da sva pitanja koja su potencirala i od drugih kolega i iz opozicije i iz vlasti, pretežno iz opozicije, a koja se tiču stanja manjinskih zajednica u Crnoj Gori, stanja ljudi koji se osjećaju kao nacionalne manjine u Crnoj Gori je mnogo loša, je katastrofalna. Tačno, oni dijele sudbinu većinskog stanovništva ali u svakom slučaju ima mjesta zaista puno da se unaprijedi njihov život.

Nećemo to riješiti kroz fond, ne treba to doživljavati sad kao veliku tragediju ukoliko dođe do ovih izmjena. Loša je poruka da manjinske nacionalne partije nijesu podržale ovaj predlog Vlade, ipak mislim da se tu moralo raditi na malo većem kompromisu, ali evo to je odluka Vlade, vi ste partneri pa vjerovatno i najbolje znate zašto ste to i uradili. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem. ... inače ovih dana dosledan u svojoj uzdržanosti, osim kad su komentari u pitanju. Izvolite, kolega Mustafiću.

SULJO MUSTAFIĆ:

Molim vas da umirite kolege, da možemo voditi dijalog u parlamentu.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Samo ću zamoliti kolege da čujemo komentar kolege Mustafića. Izvolite.

SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala vam.

Kolega Abazoviću, biću i dalje vrlo suzdržan, jer rekao sam blagi su dani i neću vam reći ništa što ne priliči ovom mjesecu, a što bi i te kako stajalo kao politička kvalifikacija.

Dakle, mene niko nikada pištoljem nije niđe tjerao, da me je tjerao ja bih mu legitimno odgovorio na isti način. To nije sporno. Ako mislite na verbalni delikt i na to što je mene neko verbalno napao ta je završio na sudu i tamo gdje mu je mjesto. Toliko o tome.

Prosto ne želim da polemišem sa Vama i zaiste ne znam gdje da adresiram Vaš politički habitus. U jednoj partiji zaspate u drugoj osvanete. Na krilima jedne dođete u ovaj Parlament, posle izlazite iz te partije, napustite, iznevjerite i tako dalje. Ipak bi trebali da vodite računa kad izgovarate nešto. Vi ste mlad čovjek, znam, ali ste mnogo partija promijenili. Vjerovatno ćete još, tek ste započeli. To Vam dobro ide. Dakle, nemojte molim Vas mene prozivati, dovoditi u neki kontekst koji nije dio mog habitusa, ni porodičnog, ni bilo kakvog drugog. Ja osim ove političke partije ne pripadam ni jednoj drugoj političkoj partiji nisam ni pripadao i ne glasam nikog drugog osim svoju političku partiju. Nekada davno da, Liberalni savez, kada ova partija nije postojala, ali u ovoj partiji sam i u ovoj partiji namjeravam da ostanem. Vi vidite kako ćete. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega Abazoviću, Vaše pravo na odgovor.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Vi ste sami napravili verbalni delikt pa me prozvali da Vam kažem, da krenemo hronološki, ja sam se samo složio sa prvom Vašom diskusijom i rekao da Vi sjedite u toj Vladi sa kojom se nezadovoljni ovim konkretnim stvarima.

Vi ste pominjali partiju. Reći ću Vam sledeće, znate kako, ja sam promijenio partije i moguće da ću ih promijeniti, ono za šta ću se boriti jeste da ne promijenim svoj moralni i principijalni pravac i da ne budem morali surfer. Sada ako ćete da budem direktan kao što vi radite, da jednu stvar pričate pred izbore, žalite se, a onda potrčite u

zagrljaj DPS-a. Ja o tome pričam. Ja mogu promijeniti još 100, ja znam da moje prisustvo u parlamentu Vama smeta, smeta mnogima. Pravo da Vam kažem, ponekad smeta i meni, ali tu smo da bi nešto promijenili.

Što se tiče verbalnog delikta ja sam ga samo pomenuo, imam na to pravo, vrlo legitimno, nijesam niti želio, niti htio da Vas na bilo koji način prozovem. Vi ste sami svojim činjenjem pokazali svoj i demokratski i politički kapacitet, a i o meni i o Vama će suditi građani. Tako da sa time nemam nikakav mogući problem. Žao mi je što vi ste diskusiju usled vjerovatno nedostatka argumenata, jer ne znam šta je drugo, od Zakona za manjine skrenuli na političku partiju, ali i to je legitimo i ja sam rekao svoj odgovor. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala Vama.

Za komentar se javio kolega Nimanbegu i kolega Šabović.

Izvolite kolega Nimanbegu.

GENCI NIMANBEGU:

Hvala Vam potpredsjedniče Simoviću.

Javio sam se za komentar pošto je gospodin Abazović u svom izlaganju rekao neke stvari koje su korektne, a i neke političke ocjene koje zahtijevaju odgovor.

Nerpecizno je rekao pojedine stvari zato treba pojasniti. Gdje nije bio dovoljno precizan? Tačno je gospodine Abazoviću, da je raspodjela sredstava pred Upravnim sudom, ali znate iz kog razloga? Nisu iz razloga da su one date zbog korupcije ili zbog nepravilne raspodjele nego su pred Upravnim sudom iz razloga što u fondu su valjda procijenili da ne trebaju podržati multietničke projekte. Samo da bi javnost znala. Znači, ja kao predstavnik politike koja predstavlja jednu nacionalnu zajednicu i mišljenja sam da fond u takvim odlukama ima dobru situaciju. Da li je pravno potkovan, to je već druga priča, nismo pravnici ni Vi ni ja.

Kao drugi, zbog nacionalnih savjeta da opet ne bi bilo dvojbe ... u mandatu, dok sam ja član, dok predsjedavam a i Vi član Nacionalni savjet Albanaca konkuriše samo po jedan projekat u toku raspodjele. Znaete da je problem što se oni malo finansiraju i to

su proslave naših nacionalnih simbola i projekti obrazovanja. Znači, i ako imamo pravo još po dva projekta godišnje to je bila moja odluka da ne uzimamo sredstva koja treba da idu nacionalnim zajednicama. Konačno, ono što treba političku ocjenu i vaš stav. Gospodine Abazoviću, lako je od prijatelja napraviti neprijatelja, treba savezništvo sačuvati. Vi više puta ...(Prekid).. nacionalne manjinske partije zadnja linija odbrane DPS-a, režima, tako koristite. Uvijek sam govorio da u ovom domu ću podržati ono što smatram da je u interesu moje zajednice.

Ko je branio DPS, ako su oni toliko režimski u slučaju, pitao bih, jer kažu i vaše kolege, u slučaju Nikšića i u slučaju Podgorice. Da li smo Vi ili ja? Jer znamo šta je bilo u Podgorici pred sklapanje sporazuma opozicije oko preuzimanja vlasti.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se.

Kolega Abazoviću.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Hvala gospodine Simoviću.

Odmah ću vam odgovoriti. Što se Upravnog suda tiče, sudija je radio svoj posao našli su se u izvještajima Evropske komisije, ne bih da polemishem da li je to bio razlog, ako jeste, saglasan sam sa Vama, ali mislim da treba podržavati i projekte koji nijesu striktno nacionalnog karaktera nego koji imaju i tu multinacionalnu ili multietničku crtu. To je prvo, ali to je stvar suda.

Drugo, oko nacionalnih savjeta, obojica smo članovi, Vi ste predsjednik, znate i sami da nema dovoljno ingerencija. Mislim da je sad dobra prilika da se konkuriše sa više projekata. Činjenica da će biti samo jedan predstavnik Nacionalnih savjeta, ukoliko naravno prođe zakon, u Upravnom odboru fonda će biti i mogućnost da nacionalni savjeti sa više projekata konkurišu nego što je to do sada bio slučaj i nadam se da će kroz to moći da ostvare i više svoj značaj.

Ovo treće koje, čini mi se, željeli se da poentirate sa ovim trećim pošto ova dva prva su zaista bila benigna. Ko je pomogao vlast u Nikšiću i u Podgorici? Znae ko je pomogao vlast u Nikšiću i u Podgorici? Oni od kojih sam ja pobjegao i Ranko Krivokapić.

Oni su pomogli vlast u Podgorici i u Nikšiću. Ja je nijesam pomogao, neću je nikada pomoći, svi ćemo se testirati, ali Vi ste je pomogli gospodine Nimanbegu. Vi ste je pomogli više puta. I ako i Vi i ja dolazimo iz grada koji je potpuno ekonomski devastiran. I ako i Vi i ja imamo identične stavove o problemima grada Ulcinja i indetifikujem ih, Vi pošto ste stariji 25 godina, ja manje 10 godina od kad imam neko punoljetstvo i tako dalje. Tako da zaista nije korektno.

Treba postaviti mostove. Da, ja se trudim, ali mostove ipak moramo praviti na nekim principima. Ne možemo da igramo dvostruku igru ili smo za promjene u Crnoj Gori ili smo za kontinuitet. Nema ničeg između toga. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Kolega Husnija Šabović ima još komentar na diskusiju kolege Abazovića.

Izvolite.

HUSNIJA ŠABOVIĆ:

Hvala gospodine potpredsjedniče.

Kolega Abazoviću, da istaknem da postoji mnogo sličnosti između mene i kolege Mustafića, postoji i razlike. Osnovna razlika između mene i njega mislim političke je prirode. Vi ste saopštili kome ste se bacili u naručje, misleći na Demokratsku partiju socijalista. Ja bih sad Vas pitao, a kome ste se Vi bacili u naručje, kolega Abazoviću? Kome ste se Vi bacili u naručje? Znate li kome? Onim političkim partijama čija je ideologija 2006. optužila moj i tvoj narod da ćemo snositi istorijsku odgovornost ako iskoristimo svoje pravo da se opredijelimo u kakvoj ćemo državi da živimo. U to ste vi naručje se bacili, kolega Abazoviću.

Bez obzira na puno slučnosti između Vas i mene i poštovanja i pojedinačnog i porodičnog, ali ipak je mislim mnogo pametnije da razmislite u čije ste vi naručje se bacili. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Na kraju, kolega Abazović, da zokružimo ovu diskusiju.

Izvolite kolega.

DRITAN ABAZOVIĆ:

Nisam znao da sam bio toliko inspirativan, ali evo vrlo rado. Gospodine Šaboviću, evo uz maksimalno poštovanje i Vaših stavova, u tome i treba da se ogleda demokratski kapacitet svakog od nas. Ja poštujem sve ove koji su suprotno. Žao mi je kolega što su isključivi pa misle da su samo njihovi koncepti u pravu. Vi sada ste takođe isključivi. Tvrdeći nešto što prvo nije tačno. Nijesam pošao u ničije naručje, ali znam na šta ste mislili i hoću da vam kažem sledeće. Volio bih da izanalizirate, ne vjerujem da ćete djelovati, ali da izanalizirate ako želite iskreno da se pomirimo, ako želite stvarno da se potrudimo da ovu zemlju učinimo zemljom boljeg, višeg životnog standarda morate da shvatite da u njoj nema neprijatelja. Ima ljudi koji su se ogriješili o zakon, ima ljudi koji imaju loše političke i ideološke profile, ali nema neprijatelja. Dajte, nemojte da se krijemo 25 godina iza toga. Ovo je zemlja koja treba da pripada svima. Bilo je i biće istorijskih konflikata i problema, ali dajete da pokušamo da stvorimo pomiriteljsku ruku.

Ova Vaša diskusija ide u pravcu da mene lično, a vjerovatno i subjekat koji predstavljam, udaljite od želje za nekom pomiriteljskom ulogom i nastavku nekog kontinuiteta, kontinuiteta koji je sada slučaj. Mislim da vi imate dovoljno partija u ovom Parlamentu koje vam se svakodnevno nude, koje će vam napraviti veću štetu nego korist, ali to će biti vaše legitimne odluke. Mislim da je zdravo za demokratiju, odgovorno tvrdim da vaša partija makar jedan mandat ..(Prekid) poziciju. To je blagotvorno za Crnu Goru i blagotvorno za ovo društvo u svakom mogućem smislu i bio bi najznačajniji evropski iskorak ove zemlje koji može da napravi. Zahvaljujem i da se to i desi, koliko budem mogao da pomognem taj proces.

PREDSEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Sada bih zamolio kolegu Gjeloshaja da uzme riječ. Nakon njega kolega Bulatović.

NIK GJELOSHAJ:

Hvala gospodine potpredsjedniče.

Poštovani ministre sa saradnicima,

Danas imamo Prijedlog izmjene Zakona o manjinskim pravima, ali imamo, treba naglasiti zbog javnosti, da se ovim prijedlogom mijenjaju samo dva dijela ovog zakona. Predlažu se izmjene dijela kako će da funkcioniše fond i predlaže se da ... bude dio pravnog sistema.

Počecu od zadnjeg. Mislim da ovo niste trebali i da ću podržati amandman da se ukine, jer mislim da nije zaslužio onim što je do sada radio da bi nastavio da bude u pravnom sistemu, jedino se troše sredstva zajednička svih nas, a nema Centra za kulturu manjina.

Drugo, izgleda da ću ja biti jedini, kako ste nazvali, autentični predstavnik koji će podržati ove izmjene, jer mislim da onaj koji je bio protiv ovih finansijskih Izvještaja Fonda za manjine ovih dana, a da glasa protiv ovog zakona meni djeluje malo nelogično i zbog toga argumentima ću pokušati da objasnim zašto fond nije radio kako treba i zašto treba pokušati nešto mijenjati.

Od osnivanja Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava svaka raspodjela je bila predmet kritike od NVO, medija, ali rad fonda kritikovali su u više navrata i DRI i Evropska komisija, optužujući fond da su sredstva namijenjena afirmaciji prava i kultura manjinskih naroda u Crnoj Gori netransparentna, nezakonita i da je to posledica konflikta interesa. Takođe, direktor fonda i služba od 2008.godine pa do danas nijesu uspostavili kvalitetan sistem kontrole utroška sredstava, monitoringa i evaluacije pristiglih prijava. Pojedini projekti nezakonito dobijaju maksimalne bodove i ako je jasno da ti projekti nijesu usaglašeni sa osnovnim i zakonskim kriterijumima, a ... projekti članova Upravnog odbora ili njima bliskih ljudi, pa se tako nastavlja praksa sa kršenjem statuta i Pravilnika fonda dok tabela za bodovanje pristiglih prijava predstavlja mrtvo slovo na papiru.

Posebno zabrinjava podrška organizacijama, pojedincima, savjetima koji nisu završili prethodne projekte ili nijesu dostavili finansijske izvještaje o realizaciji projekta koje je ranije podržao Fond za manjine. Da podsjetim sve vas da aktuelni Upravni odbor ima 15 članova, a da sastav Upravnog odbora čine osam predstavnika Skupštine, među njima neću nabrajati partijsku pripadnost, ali tamo se navodi da je jedan predstavnik i albanskih partija bio, taj je bio izabran u prethodnom sazivu. Znači, trenutno političke

partije ne predstavlja, ali koliko ja znam i u prošlom sazivu nije bio predstavnik svih političkih partija, zato nema ni legitimitet predstavnika albanskih partija. Šest predstavnika nacionalnih savjeta i manjinskih naroda, jedan predstavnik Ministarstva za ljudska i manjinska prava, pa se postavlja pitanje na koji način neki projekti dobijaju potrebnu podršku i šta rade predstavnici ovog doma u tom Upravnom odboru.

Predlogom zakona o izmjenama Zakona o manjinskim pravima i slobodama koje danas razmatramo i koji je usaglašen i sa nadležnim tijelom Evropske komisije predstavlja nekoliko koraka naprijed i njime se postavljaju osnovni pravci unapređenja i rada fonda. Sprečava se objektivno mogući konflikt interesa, odnosno kako sam ih ja nazvao džentlmenski dogovori, uspostavlja se kontrola utroška sredstava, monitoring, evaluacija i mjerenje rezultata onoga što je postignuto kroz podršku ovim projektima. Tako ste naveli Prijedlogom, hoće li biti u praksi vidjećemo ako dobije potrebnu većinu. Džentlmenski dogovori predstavljaju kršenje zakona, statuta i ... fonda i ono što je najgore dodatno diskriminiše one manjinske narode prema kojima postoji najveća etnička distanca. Pa tako ne računajući tekuću godinu imamo ovu procentualno, kako sam rekao džentlmenski kako su podijelili po nacionalnim pripadnostima. Albanci su dobili 16,5%, Romi i Hrvati po 10%, Bošnjaci i Muslimani oko 34% i srpski Nacionalni savjet ili kako ga ja nazivam gospodin Vuksanović, jer Srbi ne prihvataju taj Savjet kao njihov niti prihvataju da su nacionalna manjina 30%.

Važna napomena je da se ovim novcem koji je namijenjen afirmaciji prava i kultura manjinskih naroda vrši govor mržnje, rekla je neka javna televizija i novina. Ne mogu da vjerujem prosto da neki predstavnici manjina mogu da glasaju za takve projekte kako bi se ova politika takva sprovodila, zato pozivam sve da pokušamo da ovaj zakon dobije potrebnu većinu kako bi pokušali da uredimo ovu oblast. Ponavljam, ko se ne slaže sa Izvještajem Fonda za manjine taj će podržati ovo. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se.

Poslednji učesnik u diskusiju po ovom Prijedlogu zakona je kolega Bulatović.

Izvolite, kolega.

PREDRAG BULATOVIĆ:

Zahvaljujem gospodine potpredsjedniče.

Poštovane kolege, predstavnici Vlade, pozivam vas da povučete ovaj zakon. Mi smo imali prije izvjesnog vremena sličan zakon koji se ticao upotrebe nacionalnih simbola. Tražili smo da se otvori dijalog, dijaloga nema i za ovo je potreban dijalog.

Lično mislim i većina u Demokratskom frontu da bi se pitanje pozicije manjinskih naroda, nacionalnih i etničkih grupa uredilo, potrebno je promijeniti Ustav. Potrebne su ustavne promjene i to temeljna rekonstrukcija člana 79 Ustava. Iz tog razloga vas molim da povučete ovaj zakon, ako ne ja vas optužujem da vi veoma svjesno radite na sukobljavanju u ovom trenutku. Ključno obrazloženje ovog zakona je da on sprečava konflikt interesa i govori se o tome da postoji sukob oko sredstava koja koriste nacionalne manjine i etničke gupe.

To se govori, dame i gospodo, u trenutku kada je Viši sud presudio, a novine danas objavile da je povodom izgradnje zgrade Uprave policije deset miliona dosuđeno ni iz čega jednom biznismenu koji je blizak najuticajnijim ljudima u Vladi. Deset miliona je oštećena ova država. Ćuti vrhovni državni tužilac, a nama se ovdje tri dana u Parlament stavlja koska da su predstavnici nacionalnih manjina, bez obzira ko je koliko dobio, ušli u konflikt interesa, napravili su neke nezakonitosti i stvara se utisak od strane Vlade da smo svi mi isti i predstavnici nacionalnih manjina, nacionalni savjeti. Deset miliona je neko opljačkao ovu državu, a vrhovni državni tužilac ćuti i ako je to kod njega na dnevnom redu. Ne može baš to tako da ide. Onda je potpuno razumljivo zašto se opravdano traži da se iz ovog Parlamenta određena pitanja rješavaju uz pomoć građana na demokratskim mirnim protestima i to će biti.

Mogu da se sporim oko toga, da li su Srbi nacionalna manjina. Ne, Srbi nijesu nacionalna manjina, Srbi su stvarali ovu državu, ali ne mogu da osporim knjige koje su štampane preko tog Savjeta, jer su to vrijedna djela, kao što ne mogu da osporim ni ono što je uradio Hrvatski nacionalni savjet, Bošnjački nacionalni savjet, a sve je to poštovani predstavnici Vlade, sitnina u odnosu na ovih deset miliona i pedeset puta po deset miliona. Zato mislim da treba ovaj zakon da se povuče, da se otvori dijalog, da mi vidimo ko je u Crnoj Gori manjina. Ne da bi se dijelili, jer smo sada već podijeljeni, nego zbog toga da bi ti ugroženi ili potencijalno ugrožene etničke grupe, manjinski narodi,

nacionalne manjine ostvarili svoja prava koja im pripadaju. Suština je u tome, a ne da se ovdje dijeli nekome milostinja.

Ne može Crna Gora da ide naprijed ako toga nije. Znači, 2006. godine se rodio ovaj zakon, rodio se kao kompromis između Rafeta Husovića i Mila Đukanovića. Prije toga je jedan poslanik koji je govorio da smo ... nazivali nacionalne manjine, ja sam bio vođa bloka za zajedničku državu na referendumu koji je brutalno pokraden. Imamo dokaze za to, to nije tema danas.

Pregovarao je Rafet Husović i sa Predragom Bulatovićem i ja sam sa njim razgovarao, imao je čitavu delegaciju, bilo je mnogo poslanika bivših u toj delegaciji. Tražio je šta mi nudimo da bi on podržao zajedničku državu, opredijelio se za nezavisnost i dobio zakon koji je poništen dva mjeseca ključne odredbe pošto je napravio trgovinu sa Milom Đukanovićem. Sada se traži Sandžak kao prekogranična regija. Nemojte to da radimo ljudi. Živimo u jednoj našoj državi, zajedničkoj Crnoj Gori, dogovorimo se kome koja prava treba da pripadaju. Nemojmo olako da izričemo kvalifikacije. Zato je i ovaj zakon, po mom sudu, gospodo iz Vlade, vi računate da će ovaj zakon da padne, jer su mu potrebne 2/3. Padajući ovaj zakon ne može prije novembra da dobije prohodnost. Uzmite rokove prelazne i završne odredbe, znate li kada će biti kompletiran ovaj zakon? Oktobra 2016. godine. A do oktobra 2016. godine treba da se daju mrvice određenim predstavnicima savjeta nacionalnih manjina. To je velika prevara.

Molim vas, ja pripadam političkoj grupaciji, političkoj partiji koja se bori protiv podjela, koja je za dijalog i koja je za to da živimo u suživotu, ali smo jasnog opredjeljenja da u Crnoj Gori postoje evidentne i krupne podjele. Mi ne mislimo da se podjele mogu riješiti time što će objaviti organ ove partije ili organ one partije da nema podjela, da ne postoje. Podjele se, gospodine Simoviću, vi dobro znate, učestvovali ste u prošlosti u tome, rješavaju dijalogom, korak po korak, korak po korak. Postoji, srpski jezik je većinski jezik, nije službeni jezik. Oko simbola imamo problema. Imamo problema oko jaza siromašnih i bogatih i td. Sve to traži dijalog među nama. Zato mislim da je djelotvorno i poenta je u tome, pošto nije Ustavom riješeno ko su manjine, da članom 79 Ustava, ako nije moguće, članom 2 i članom 33 ovoga zakona, riješimo, ali ne na ovom zasijedanju nego da se dogovorimo da obezbijedimo ne 2/3, nego da obezbijedimo više od 80% podrške za ovaj zakonski projekat. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Meni ste se obratili sa konstatacijom da sam učestvovao u prošlosti u podjelama, tako sam ja, u dijalogu, hvala vam, tu ste potpuno u pravu, tako i ja i partija kojoj pripadam, u dijalogu koji je uvijek bio potreban Crnoj Gori. Hvala.

Znači, imamo dva prijavljena komentara. Kolega Tarzan Milošević, kolega Mustafić i kolega Popović.

Kolega Miloševiću, izvolite.

TARZAN MILOŠEVIĆ:

Hvala, potpredsjedniče.

Poštovani kolege, gospodine ministre,

Samo vrlo kratko, gospodin Bulatović je vrlo iskusan političar. Međutim, ovoga puta u nedostatku argumenata vezano za Zakon, pokrenuo je neka druga pitanja. Prvo, svi znamo da referendum u Crnoj Gori nije pokraden, da je Crna Gora priznata država i država koja je priznata u svijetu i ona ne bi mogla na račun pokradenog referenduma dobiti taj status.

Druga stvar, kad govorite o kompromisu koji je bio između gospodina Đukanovića i Husovića, nikakav kompromis nije pravljen, nikakav sporazum nije pravljen po tom pitanju i nikad gospodin Đukanović i Husović nisu pravili sporazum ni na štetu Crne Gore ni na štetu naroda koji žive u Crnoj Gori.

Treća stvar, kad govorite o dijalogu, potpuno se slažem da dijalog treba da postoji ali ne isključivo po svaku cijenu.

Četvrta stvar, govorili ste o pokradenih 10 miliona, govorite o presudi koja je potpuno legitimna Višega suda i na osnovu te presude govorite da je neko pokrao 10 miliona. To je način na koji najbolje govorite kako poštujete institucije u Crnoj Gori. I nikad DPS ni bilo ko u državi nije dijelio mrvice manjinskim narodima, nego naprotiv je uvijek saradivao sa manjinskim narodima i tražio najbolja rješenja za sve narode u Crnoj Gori, tako je bilo i ovoga puta, a vjerovatno u nedostatku argumenata svodi se na onu priču koja je preskočena po vama u Ustavu, da bi mi morali da odredimo ko je manjinski

ko je većinski narod u Crnoj Gori i to je teza iz koje insistirate na ovom, što bi Front želio da govorimo 15%, ako imamo ispod 15% stanovništva, da oni mogu biti samo manjinski narod, a ako je preko 15% da oni nisu manjinski narodi.

Mislím da vi se niste uspjeli dovoljno, kroz institucije i kroz savjet, gdje ste imali potpuno legitimnu sliku, kroz ... poslanika, imali ste većinu da se izborite i napravite svoj savjet, to je bila najlakša priča i nikakve priče od ovoga ne bi bilo, ali imali ste ljude koji nisu dobro vodili tu priču tada, i zbog toga ste došli sad u ovu situaciju, vi to odlično znate kao i ja. Hvala.

PREDŠEDNIK MILUTIN SIMOVIĆ:

Kolega Bulatoviću, izvolite i molim vas da pokušamo maksimalno skratiti, jer produžili smo više od sat.

PREDRAG BULATOVIĆ:

Gospodine Simoviću, ja sam uredno čekao i nisam protestovao zbog toga što je bilo.

Gospodin Tarzan Milošević nije bilo ko, Tarzan Milošević je u hijerarhiji jedan od ključnih ličnosti, on saopštava uglavnom dobre vijesti, a zadužen je za realizaciju operative na terenu.

Između vas i nas je razlika, bez obzira što ste vi u vlasti a ja u opoziciji, bez obzira što god mislili upravo o ovoj računici koju ste vi računali na kraju. Vi ste uzeli neke brojeve kako će neko da dobije neku većinu. Ja govorim sistemski, suštinski. Ne ko je većinski, ko je manjinski narod, nego da stvarno određene etničke, nacionalne grupe, a prije svega mislim na Albance, prije svega na Albance jer govore drugim jezikom, treba da dobiju posebna prava koja im pripadaju po međunarodnim konvencijama. Oni su za vas brojevi koji će da vam dođu do 41, do određene većine i td., gospodine Miloševiću. I razlika između mene i vas je upravo u tome, jer je vama pristup takav.

Ja sam vrlo precizan bio, ja sam rekao da vodimo raspravu u trenutku kad je Viši sud presudio da određeni biznismen dobije 10 miliona. Nijesam rekao da je biznismen uradio ništa nezakonito, on je nezakonit posao predstavnika Vlade materijalizovao kroz sudski postupak. Ja pozivam Vrhovnog državnog tužioca da ispita kako je moguće da

neko, praktično ne učestvuje ni u kakvom poslu, dobije 10 miliona. Možete li vi, gospodine Miloševiću, to koji ste visoko pozicionirani? Ne možete vi 10 miliona da dobijete, ne možete. Tom gimnastikom ne možete, tačno se zna ko može.

Ali, poenta čitave priče jeste da se želi prikazati da su pripadnici i Bošnjaka, i Albanaca, i Hrvata, i Srba itd, ... koji rade u nekom savjetu tamo su mrvica u odnosu na ovo.

I na kraju oko referenduma, molim vas, ja vama sam bezbroj puta rekao, i ja vam kažem vi ste, gospodine Miloševiću, jedan od ključnih ljudi zašto je ostvarena nezavisnost. Ne zbog toga što ste propagirali, nego za to, kad se budu otvorile knjige, će se vidjeti koliko je Tarzan Milošević uspio da upiše u birački spisak koji je porastao za 22 hiljade, a referendum je gospodine Miloševiću odlučilo 1450 glasova, uz sve krađe i marifetluke ...

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Kolega Mustafiću, izvolite.

SULJO MUSTAFIĆ:

Hvala.

Ne bih se javio za komentar jer sa ovim dijelom diskusije .... zakona. Međutim, gospodin Bulatović je kao vrlo vješt političar, ali čudi me da mu je promakla takva nepreciznost, odnosno neistina. Ni Bošnjačka stranka, ni Rafet Hosović nikada nije pregovarao sa blokom za zajedničku državu oko podrške zajedničkoj državi. To je neistina. Vi trebate da kažete gdje je to bilo i kada je to bilo, ako je to bilo, dakle to nije tačno. A razgovarali smo i razgovaraćemo uvijek sa vama ako ste za dijalog oko ključnih pitanja kao što su manjinska prava, unapređenje i sva ostala pitanja od važnosti za Crnu Goru. Dakle, bez ikakve dileme.

Takođe, gospodine Bulatoviću, ja sam veoma ponosan na 96% podrške nezavisnosti moga naroda, 96% podrške za nezavisnu Crnu Goru, kao što sam ponosan na opredjeljenje svih drugih građana koji su podržali nezavisnost Crne Gore i drugih naroda. I, naravno, puno poštovanje i za vas i za pripadnike, dio naroda koji su se

izjasnili drugačije glasali na referendumu. Vidjeli ste drugačije sudbinu Crne Gore i tu, to je vaše legitimno pravo. Dakle, ja tu nikakve dileme nemam.

Takođe, gospodine Bulatoviću, ja sam pristalica uvijek dijaloga i sa vama i sa svim ostalim političkim subjektima, ali vjerujte ja pamtim 2009. godinu, pamtim vaše glasanje oko Rezolucije o Srebrenici, pamtim kada ste glasali protiv Rezolucije i zaista poslije tog glasanja dosta teško možemo da pričamo o nekoj tješnjoj saradnji, možemo o dijalogu, naravno oko svih vitalnih pitanja, a nekoj tješnjoj saradnji jako, jako teško, jer to su diferencije specifične. To su stvari koje u istoriji se pamte jako, jako dugo. Hvala.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Izvolite kolega Bulatoviću.

PREDRAG BULATOVIĆ:

Vi gospodine Mustafiću, pretendujete da budete političar i državnik i ovakvim stvarima kao što su Srebrenica i neki ključni događaji morate ipak da sa malo više senzibiliteta govorite. Vi meni prvo treba da budete zahvalni kao političaru za rezoluciju koju sam izdejstvovao u ovom parlamentu o građanskom miru 1990. godine. I da ništa u životu nijesam uradio nego da sam na tome radio, a priznali su mi mnogi drugi, vi niste to rekli, uz možda određene političke konsekvence.

Tačno, u Srebrenici se desio masovni zločin, ja ne ulazim u rasprave koje se vode sad u Ujedinjenim nacijama i drugim mjestima, osudio i osuđujem taj zločin. Tražili od vas da osudite u toj rezoluciji sve druge zločine koji su bili i nad srpskim i drugim narodima, vi ne prihvatili kao kompromis i onda imamo jeftine političke poene za neke koji žele na žrtvama i to masovnim, da dobiju i očuvaju vlast. Ja nisam od tih.

Da, Rafet Husović, dr Halilović i jedna ekipa je sa Predragom Bultovićem i ekipom razgovarala u Bijelom Polju. Prvo su željeli da razgovaraju šta mi nudimo kao benefite zajedničke države, šta je to nego razgovor. Pa su rekli da će da odu kod Đukanovića, nikad se više nisu javili, dobili su ovaj zakon. I dobili su danas da je Sandžak prekogranična regija. Nisu baš svi Muslimani i Bošnjaci bili za odvajanje Crne Gore od Srbije, to su gledali na jedan drugačiji način itd.

Da, taj razgovor je bio i dobro je da je bio. Ali je oko pitanja, ne, ne, bila je rasprava oko referendumu i oko toga oko čega se mi, nismo mi pričali o tome kakvo je vrijeme, nemojte molim vas, da iznosim detalje. Nije bitno to ni zbog čega, nego zbog jednog ovdje tona koji je neprimjeren za ovaj dom. Da je neko 2006. godine proglašavao Muslimane i Bošnjake remetilačkim faktorom, sitan sam ja te priče. Dosta su plašili Muslimane i Bošnjake politički s određenim ličnostima, ali odbijam na političku nezrelost i nekompetentnost za takve stavove....

PREDŠEDAVAJUĆI MULUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Imamo jedan komentar, kolega Popović i završavamo diskusije povodom ovog predloga zakona, svakako sa završnom riječju ministra Numanovića, ako bude želio.

Izvolite kolega Popoviću.

ANDRIJA POPOVIĆ:

Hvala potpredsjedniče.

Evo, ja sjedim ovdje satima i nijesam htio da se miješam u dijalog povodom izmjena i dopuna Zakona o manjinskim pravima i slobodama, htio sam da čujem predstavnike manjina. I ja sam kao predstavnik građanske partije u Klubu poslanika sa manjinskim strankama, sa albanskim strankama, Forcom i albanskom alternativom, Hrvatskom građanskom inicijativom. Moram reći da se sa njima sjajno slažem, kao i sa predstavnicima Bošnjaka, najbolje. Ali, ovdje iz jednog neutralnog ugla građansko-liberalnog ugla, ovdje je gospodin Bulatović dio toga rekao, ali se stalno proteže priča kako to da Crnogorci zauzimaju 83% radnih mjesta otprilike, a ima ih 47 - 48%, vjerujte. Ljudi u Crnoj Gori su veoma pragmatični. Viđeli su da je veoma profitabilno biti politički Crnogorac i on je do 4 sata popodne ili do 5 sati popodne, dok mu je radno vrijeme Crnogorac, a od toga momenta je ono što već jeste ne znam ni sam da li je Srbin, Albanac, Bošnjak, Musliman, Hrvat itd.

Druga stvar, ovdje kada se pare uzimaju, onda smo manjinski narodi, a kad se crpe druga prava, onda smo konstitutivni narod, može shvatiti i kako iz toga izaći. Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala kolega Popoviću.

Izvolite kolega Bulatoviću. Izvolite, konačno završavamo.

PREDRAG BULATOVIĆ:

Gospodine Popoviću, moram da vam kažem da smo mi na istom fonu političkom na ovu temu. I ja i vi se zalažemo da taj dualizam koji postoji, da su nekad manjine, a nekad konstitutivni narod, riješimo otvorenim dijalogom, jer će to biti dobro za Crnu Goru. Dakle, ja ne želim da niko ne bude većina ni niko manjina, da se otvore na osnovu međunarodnih standarda, to je jedno veoma osjetljivo i značajno pitanje uključujući i te dualizme u Crnoj Gori.

Inače, ja nijesam govorio o strukturi zaposlenih u državnim organima, ja se time nikad nijesam bavio. Vi ste rekli jednu istinu, koju ja potvrđujem. Ovdje je takav pritisak i tortura na ljude da moraju da mijenjaju svoje osnovno ljudsko pravo, nacionalno opredjeljenje da bi dobili posao. To govori o korektnosti vlasti koju vi na žalost podržavate. A znate gdje se najviše s vama slažem? To ste prije neki dan saopštili. Vi ste ovdje rekli suštinu čitave priče, dali mi argumente za koje sam maloprije rekao, su izborni liberali, Liberalni savjet, Liberalna partija SDP, vodili 2006.godine referendumski blok, rekli ste osvojili biste 12 možda i 15%, ne više da nije DPS okrenuo ćurak naopako. Ajmo sada napravimo, vi ste potpuno u pravu, da napravimo analizu toga, vi kao izvorni suverenista, vi kao suverenista, politički bitišete, ste morali nešto da uz pomoć koga, jedne partije na vlasti. A kako je ona došla do toga? Mijenjajući opredjeljenja. Znate 1992 - 2006.godina, opredjeljenje građana Rožaja nije se procentualno mnogo promijenilo, ne. Ali se sto posto okrenulo političko opredjeljenje za nezavisnu i zajedničku državu, primjera rada na Cetinju, našoj Prestonici. To je jedan fenomen koji ne želim da istražujem, ali to je fenomen koji traži dodatni dijalog oko ovog zakona i unapređenje Ustava. Crna Gora je ... međunarodno priznata, niko ne želi da mijenja državno-pravni status. Mi se nijesmo sporili oko za i protiv Crne Gore, zato je potrebno da je uredimo kako treba gospodine Popoviću i ja vjerujem, da se nas dvojica tu slažemo potpuno.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Hvala.

Izvolite. Ministar Numanović želi da iskoristi pravo na završnu riječ, s molbom da ne proizvodimo potrebu za diskusijama i komentarima samih poslanika. Očigledno je da će još biti prilike da razgovaramo o ovome zakonu.

Izvolite ministre.

SUAD NUMANOVIĆ:

Zahvaljujem zaista svim poslanicima koji su učestvovali ili koji nijesu učestvovali koji su imali dovoljno strpljenja da nas saslušaju oko ovoga zakona. Svak je diskutovao negdje iz svog ugla, iz svog razmišljanja i to je prosto legitimno pravo svakoga od nas i to u jednoj Crnoj Gori koja je svakako država svih građana bez obzira na vjeru i naciju. Daje nam za pravo da mnoga pitanja koja želimo na najbolji mogući način da uredimo, da nam za to treba i dijalog, i prostor, i vrijeme i ono što nijesmo uradili da u narednom periodu da vidimo kako i na koji način da poboljšamo. Ali, želim samo da sve vas ovdje podsjetim.

Skupština je formirala Fond za manjine. Skupština može danas da ga ukine, molim vas. Nijesmo mi ti koji se bavimo fondom i nijesmo mi ti koji predlažemo ova ili ona rješenja koja su za nekog ili protiv nekog. Vi imate pravo gospodo, kako ste formirali fond, tako i da ukinete fond. I to niko ne osporava. Danas smo samo govorili kao da je ovo Zakon o Fondu i o reformi fonda. A niko nije u cjelini govorio o ovom zakonu. Dvije godine mi pravimo analize ovoga zakona, dvije posljednje godine, zajedno sa svim relevantnim subjektima i zajedno sa onim trećim faktorom jer smo svi iskazali potrebu da Crna Gora treba da ide u Evropsku uniju. Nama treći partner su predstavnici Evropske komisije, Evropske unije. Ako hoćemo da idemo u Evropsku uniju, pa valjda je cilj da postizemo standard tih razvijenih država, a ne da mi namećemo ono što je specifično, uvažavajući specifičnost našu, moramo i da prihvatimo ono što su standardi evropskog življenja. Kao kompromis te analize, kao rezultat te analize, kao kompromis mnogih predloga koji su bili i od savjeta, kao kompromis različitih kombinacija došli smo do ovoga predloga reforme Fonda, koji kaže da će biti transparentan, koji kaže da će imati

dvostепенost i očekujemo da će sredstva naša, a sutra i sredstva zemalja Evropske unije biti transparento raspoređena, da će otići u ruke ili za one projekte koji će najbolje dati rezultat u smislu zaštite i kulturnog, i jezičkog, i nacionalnog, i vjerskog i svakog drugog identiteta, onoga ko se osjeća kao manjina. Ovdje se postavlja pitanje manjine. Znači, davati za pravo nekome da bude diskriminisan, zato što ima manje ili više procenata, to je toliko diskriminatorski i to je ono što vi Ustavom nijeste, donijeli ste ovdje Ustav, to ne dozvoljavate i to Ustav neće dozvoliti, odnosno svi mi nećemo dozvoliti prema bilo kom građaninu. Ustavno pravo je mogućnost ustavnog određenja, ko je većinski, ko je manjinski narod, ali to ne može da bude predmet ovoga zakona. Molim vas.

I zaista bih vas zamolio da shvatimo da smo mi, radeći tu analizu, došli do udarnih tački koje trebamo reformisati. To smo uradili s nadom da ono što jeste dobro u postojećem zakonu, da treba svi da damo doprinos da implementiramo taj zakon.

I vidim poslanicu Marković, izvinjavam se, moram da, jer, me je dva puta spomenula. To je bio princip sve zastupljenosti, to je proces više decenijski i mi kao Ministarstvo radimo zajedno sa Upravom za kadrove, radimo tačnu analizu, jasne, precizne podatke za sve državne organe, za sve lokalne samouprave, imamo pomaka u Crnoj Gori. Imamo pomaka u toj zastupljenosti i ja se nadam da sa poštenim pristupom svakoga od nas da ćemo taj možda višedecenijski problem u nekom narednom relativnom periodu riješiti, na kvalitetan način.

Zahvaljujem.

PREDŠEDAVAJUĆI MILUTIN SIMOVIĆ:

Zahvaljujem se gospodinu Numanoviću i njegovim saradnicima na učešću u raspravi. O ovom zakonu izjasnićemo se naknadno.

Biće prilike, kolegice Marković, ja vas molim da odustanete. Hvala vam na razumijevanju.

Dakle, sa ovim smo završili raspravu po ovom predlogu zakona.

Predlažem da napravimo pauzu od najviše pet minuta i da se vratimo kako bi glasali o zakonima koje smo planirali za večeras. Hvala vam.

-Pauza-

PREDSJEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Idemo dalje, dobro je da nema više podjele ad hominem.

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku.

Idemo na glasanje u načelu tog zakona. Izvolite, ZKP u načelu.

Hvala vam. Glasalo je 65 poslanika, 48 za, sedam protiv, 10 uzdržanih. Utvrdili smo ga u načelu.

Bila su 34 amandmana.

Idemo redom - Zakonodavni odbor osam amandmana koji su sastavni dio Predloga zakona, kolega Šaboviću hvala. Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu sedam amandmana koji su sastavni dio Predloga zakona. Kolega Rastoder jeste li vi bili ili koleginja Jonica? Koleginica Jonica se bavila ovim zakonom. Hvala kolegince Jonica. Poslanica Vuksanović, sad moram biti oprezan, poslanica Jonica dva amandmana o kojima treba glasati. Hvala vam objema, je li se tako kaže. Hvala. Poslanik Gošović četiri amandmana o kojima treba glasati. Hvala vam. Poslanica Jonica tri amandmana, od kojih su amandman 2 u izmijenjenoj formulaciji sastavni dio Predloga zakona, a o amandmanu 1 i 3 treba glasati. Hvala kolegince Jonica. Poslanik Danilović jedan amandman o kojem treba glasati. Hvala kolega Daniloviću. Poslanik Perić pet amandmana o kojima treba glasati. Poslanici Perić, Tuponja četiri amandmana od kojih je amandman 3 u izmijenjenoj formulaciji sastavni dio Predloga zakona, od amandmana 1 ste odustali, a od amandmanima 2 i 4 treba glasati. Hvala kolega Periću na pomoći. Idemo da obrazložite svoje amandmane. Poslanice Vuksanović, Jonica.....,

Koleginice Vuksanović izvolite.

DRAGINJA VUKSANOVIĆ:

Zahvaljujem.

Naš amandman glasi: U članu 60 Predloga zakona, stav 1 mijenja se i glasi: Za krivična djela za koje se goni po službenoj dužnosti, može se dati predlog zaključivanja sporazuma o priznanju krivice, odnosno osumnjičeni okrivljeni branilac mogu državnom tužiocu predložiti zaključivanje takvog sporazuma, osim za krivična djela protiv terorizma i ratnih zločina, krivična djela protiv izbornih prava, krivična djela pranja novca, krivičnim djelima sa elementima organizovanog kriminala, krivična djela zloupotrebe službenog položaja, krivična djela protivzakoniti uticaj, krivična djela primanje mita, davanje mita, krivično djelo ubistvo, krivično djelo teško ubistvo, obljuba nad maloljetnim licem, obljuba nad djetetom, obljuba zloupotrebom položaja, posredovanje u vršenju prostitucije, podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa, prikazivanje pornografskog materijala djeci, proizvodnja i posjedovanje dječje pornografije, navođenje maloljetnog lica da prisustvuje vršenju krivičnih djela protiv polne slobode.

Mi smatramo da su nabrojana krivična djela krivična djela u odnosu na koja se ne može zaključiti sporazum o priznanju krivice. To je amandman 1.

Da li ću sada amandman 2 pošto je malo.... u redu je.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Da glasamo ovo, složen je amandman jer u praksi postoje dva gledanja, da treba suziti broj tih djela i da ih treba proširiti. Shvatio sam, išao sam na američki model da može sva, a vi ste bili na neki restriktivniji model da se ograniče dogovori, stvar složena ...

Teorija, ali izvolite.

Glasamo za, protiv, i uzdržani?

Mada 80% u Americi se sporazumno rješava. Slažem se. Podržao sam vaš amandman.

Hvala vam. Glasalo je 66 poslanika, 34 za, dva protiv i 13 uzdržanih, nije dobio potrebnu većinu.

Amandman kolegice Vuksanović. Izvolite.

DRAGINJA VUKSANOVIĆ:

Hvala.

U članu 75 Predloga zakona prvi stav koji glasi: "U slučaju stava 8 u postupku u kojem je podignut zahtjev za zaštitu zakonitosti imaju pravo da učestvuju okrivljeni i njegov branilac". U situaciji ukoliko bi državni tužilac odustao od zahtjeva za zaštitu zakonitosti pa se dozvoli u postupku pred sudom da se pokrene postupak zahtjeva za zaštitu zakonitosti mi smatramo da treba omogućiti okrivljenog i branioca da prisustvuju u tom postupku u kojem je dozvoljeno podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti.

Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam.

Izvolite, glasamo drugi amandman kolegkinice Jonice i kolegkinice Vuksanović.

Hvala vam. Glasalo je 65 poslanika, 37 za, nije bilo protiv, 28 uzdržanih, amandman nije dobio potrebnu većinu.

Kolegkinice Jonica imate još dva svoja amandmana u proceduri 1 i 3. Izvolite.

SNEŽANA JONICA:

Amandman 1 se tiče mjera tajnog nadzora i moram da kažem.

Prvo da je Odbor za politički sistem većinom glasova podržao ovaj amandman i da su predstavnici partije koje su ga podržale time na određeni način i pružili pretpostavku da će u Skupštini ovaj amandman dobiti većinu. Meni je žao što je jedan broj kolega danas nije tu i što to može dovesti do toga da ovakav amandman ne dobije većinu. Ali vas zamolim za pažnju oko ovog amandmana. Dakle, predloženim zakonom je predviđeno da se mjere tajnog nadzora mogu produžavati, do sad je moglo četiri mjeseca plus tri mjeseca. Sad je od tih maksimalnih sedam mjeseci predloženo da se mjere tajnog nadzora mogu produžavati na 18 mjeseci. U međuvremenu smo s mukom došli do podataka kako su do sada primjenjivane mjere tajnog nadzora. Podatak da je u odnosu na 1.016 lica traženo a samo na 942 odobreno od strane sudije govori o tome prvo da tužiocima su šire tražili nego što je bio opseg onoga što im je bilo neophodno.

Drugo, samo 10% je bilo od zahtjeva za produženje sa četiri mjeseca na sedam mjeseci, što znači, da ne stoji obrazloženje da je potrebno produženje roka za trajanje mjera tajnog nadzora. Jer, da je to bilo sporno do sada u ostvarivanju rezultata

vjerovatno bi se u većem broju slučajeva ne samo u 10% slučajeva tražilo produženje roka trajanja mjera tajnog nadzora. Kako je to bilo samo u 10% slučajeva, kako podaci govore o tome da i ove mjere tajnog nadzora nijesu puno doprinijele ove zvanične, o nezvaničnima danas nećemo pričati da je donijeta, iako ih je bilo hiljadu, samo pravosnažna presuda protiv 19 lica u kojima su korišćene mjere tajnog nadzora i da je pokrenut krivični postupak protiv 190 lica, a protiv 500 nije nikad pokrenut postupak i da je konstatovano da nikad niko nije obaviješten da su protiv njega primijenjene mjere tajnog nadzora, navodi na razmišljanje i na ovo što je postojeće rješenje koliko dalje treba da kontrolišemo kako se primjenjuje, a nikako da dozvolimo da se ono sa sedam mjeseci produži na 18 mjeseci. Iz tih razloga predložila sam da se izbriše predlog koji su dali na produženje za 18 mjeseci, da se vratimo na staro rješenje, a obaveza svih nas treba da bude da prateći i to staro rješenje, ukoliko bude postojala većina za koju mi je žao što postoji rizik danas za nju da vidimo, na koji način se sprovodi, jer su nevjerovatne zloupotrebe svake norme u ZKP-u koja se tiče mjera tajnog nadzora, sada potpuno konstatovani dopisima i iz tužilaštva i iz pravosuđa. To je bio amandman broj 1 za koji bih prvo da se glasa, pa ćemo onda lako oko amandmana broj tri.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Da, to se može gledati sa veselije strane da imate bogatu istorijsku arhivu za budućnost.

Čuli ste amandman 1 je o dužini trajanja legalno prisluškivanje. Izvolite.

Za, protiv, uzdržani?

Hvala vam. Glasala su 62 poslanika, 33 za, jedan protiv, 28 uzdržanih. Trebalo je 41. Amandman nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 3 koleginice Jonica.

SNEŽANA JONICA:

Ovim zakonom je bilo predviđeno ovim predlogom da je pripremno ročište mogućnost, a ja predlažem da ono bude obaveza, kako bi se postupak bolje pripremao, kvalitetnije. Ali, iskreno nakon što je pao ovaj amandman o mjerama tajnog nadzora, ne vidim smisla naročitog obrazlaganja bilo čega drugog. Jer, oni podaci koje smo mi dobili

o tome kako su primjenjivani obavezivali su sve ljude u ovoj sali da dobro razmisle kako će glasati. Hvala a i one koji nijesu bili tu.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Neka se stekne rezistentnost na loše pojave dugim trajanjem.

Glasamo amandman 3 o ročištu. Izvolite.

Hvala vam kolegice i kolege. Glasalo je 56 poslanika, 30 za, jedan protiv, 25 uzdržanih. Amandman nije dobio potrebnu većinu.

Kolega Gošoviću vaša tri amandmana, odnosno četiri izvinjavam se.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Odnosi se na odredbe člana 203b Zakona o krivičnom postupku, kojima se uređuje pitanje ograničavanje prava na uvid u spise predmeta.

Amandmanom Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu, korigovan je osnovni tekst predloga ovog člana Zakona o krivičnom postupku. Tako da se što se tiče stava 1 ovog amandmana, on je identičan sa amandmanom kojeg je prihvatio ministar pravde, amandmanom Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu i koji u suštini glasi da se izuzetno licima, okrivljenom braniocu u izviđaju, u istrazi može uskratiti pravo na uvid samo u pojedine spise predmeta ne u spise predmeta u cjelini.

Međutim, zadržan je stav 2 toga člana koji sadrži veoma po meni rigidnu odredbu da okrivljeni branilac ne mogu znati razloge, niti dobiti obrazloženje za procjenu tužioca kao i sudije za istragu, da onemogućiti uvid u pojedine spise predmeta. To je u potpunoj suprotnosti sa ostalim odredbama ZKP-a koji daju određena prava okrivljenom na aktivnu ulogu u fazi izviđaja istrage. Naravno suprotnost je i sa osnovnim pravom na pravično suđenje propisano Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava. To je i u suprotnosti sa institutom sporazuma o priznavanju krivice koji u ranijoj fazi postupka, izviđaju ili istrazi dozvoljava priznavanje krivice, ali svakako nakon što bi se okrivljeni upoznao sa dokazima koji ga terete, ako se ne omogući uvid u spise predmeta to je praktično i nemoguće.

Amandmanom dva predlaže se da se poslije člana 281 doda novi član 281a koji bi se odnosio na preduzimanje dokaznih radnji u korist odbrane. Naime, u dosadašnjim rješenjima dato je formalno braniocu i osumnjičenom da mogu predlagati dokaze, ali ako tužilac ne prihvati taj predlog osumnjičeni i njegov branilac nijesu imali procesne mogućnosti da izjave pravne ... protiv takve odluke tužioca. To je od bitnog uticaja na suštinu onog koje treba obezbijediti u istražnom postupku a to je da optužnica ako bude podignuta bude osnovana valjano na pribavljeni dokaz. U suprotnom zna se kakav je ishod tako podignutih optužnica, a u svemu tome odbrana takođe treba da ima značajnu ulogu.

Amandman bi glasio: Ako osumnjičeni i njegov branilac smatraju da je potrebno preduzeti određenu dokaznu radnju, predložiće državnom tužiocu da je preduzme. Ako državni tužilac odbije predlog za preduzimanje određene dokazne radnje ili o predlogu na odluči u roku od osam dana od osam dana podnošenja predloga, osumnjičeni i njegov branilac mogu podnijeti predlog sudiji za istragu koji odluku o tome donosi u roku od osam dana. Ako sudija za istragu usvoji predlog osumnjičenog i njegovog branioca državnom tužiocu da preduzme dokaznu radnju.

Amandman 3 odnosi se na kontrolu optužnice. Za razliku od važećeg zakona, sada se uvodi ročište radi ispitivanja ocjene zakonitosti i opravdanosti optužnice. Na ročište se pozivaju tužilac, okrivljeni branilac, ali je nejasno o čemu će raspravljati okrivljeni i branilac, kada nije propisano da im se dostavi prethodno podignuta optužnica. Da bi se mogli kvalitetno pripremiti za to ročište, što u krajnjem treba i da bude svhra ovog ispitivanja da bi se pomoglo sudu u donošenju pravilne odluke. Jednostavno, treba propisati da se u ... za ročište okrivljenom i braniocu dostavlja primjerak te optužnice što se podnesenim amandmanom i čini.

Amandman 4 odnosi se na odredbe člana 300, stav 3 kojima je uređeno pitanje sporazuma o priznavanju krivice, odnosno propisano da taj sporazum mora biti zaključen u pisanom obliku i potpisan od stranaka i branioca, a može se podnijeti najkasnije na prvom ročištu za održavanje glavnog pretresa pred prvostepenim sudom. Amandmanom se predlaže, da se ove riječi, a može se podnijeti najkasnije na prvom ročištu za održavanje glavnog pretresa pred prvostepenim sudom zamijene riječima, može se podnijeti do pravosnažnog okončanja sudskog postupka. Na taj način, stvaraju

se neophodne pretpostavke da se tek nakon izvođenja dokaza, stranke mogu da sagledaju što je i realna pretpostavka cjelinu krivičnog predmeta i budu spremne za zaključenje sporazuma o priznavanju krivice. Takva rješenja postaju u zemljama agrosaksonskog prava u Sjedinjenim Američkim državama, gdje se 95% krivičnih predmeta završi Sporazum o priznanju krivice, mogućnost zaključenja sporazuma o priznavanju krivice postoji sve dok porota ne donese presudu. Opšta je ocjena da ovaj institut nije zaživio u našem krivičnom pravu, a ovo je jedan od načina da mu se pruži šansa za to.

Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala kolega na trudu i naporu.

Izvolite.

Amandman 1 kolege Gošovića.

Hvala vam. Glasalo je 59 poslanika, 25 za, nije bilo protiv, 34 uzdržana, amandman 1 nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 2 kolege Gošovića.

Hvala vam. Glasalo je 60 poslanika, 25 za, jedan protiv, 34 uzdržana, amandman nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 3 kolege Gošovića.

Hvala vam. Glasalasu 53 poslanika, 21 za, nije bilo protiv, 32 uzdržana, amandman nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 4 kolege Gošovića.

Hvala vam. Glasalo je 58 poslanika, 25 za, nije bilo protiv, 33 uzdržana, konstatujem da amandman nije dobio potrebnu većinu.

Idemo na amandman 1 kolege Danilovića.

Izvolite kolega Danilovuću.

GORAN DANILOVIĆ:

Hvala gospodine Krivokapiću, ne vjerujem da će ganuti nikoga moje obrazloženje, ali da ipak ja odradim onaj dio posla za koji sam obavezan i iz poštovanja

prema nevladinom sektoru. Prije svega kolega iz MANS-a, a vjerujem da ćete razumjeti zbog čega smatram vrlo važnim ovaj amandman, obrazlagao sam ga na matičnom odboru, nije dobio podršku, nijesam bio iznenađen. Da se unaprijed razumijemo čak i da prođe ovaj amandman, on zaista ne predstavlja dovoljan uslov da poslanička grupa Demosa u okviru grupe samostalnih poslanika podrži ovaj Predlog zakona, jer smo imali brojne primjedbe. Ali evo, da skratim priču i da završavamo posao u članu 49 Predloga zakona koji se nakon člana 271 važećeg zakona dodaje novi član 271a u stavu 1 ovog člana, 271a riječi "kada nema oštećenog ili oštećeni nepoznat" brišu se. Zašto? Ovim amandmanom mijenja se predloženi član 271a, na način koji će omogućiti kvalitetniju kontrolu postupanja državnog tužilaštva, po podnešenim krivičnim prijavama.

Naime, po predlogu izmjena i dopuna ZKP-a, podnosilac krivične prijave, ne bi mogao podnijeti pritužbu, samo ako nema oštećenog ili ako je oštećeni nepoznat, što je veoma mali broj slučajeva u praksi. Tako se potpuno obesmišljava bilo kakva građanska kontrola u postupanju Tužilaštva po krivičnim prijavama, podnešenim zbog korupcije i organizovanog kriminala. Da prevedemo na jezik koji ljudi lasno razumiju. Ako se neko od nas odluči, može biti poslanik, može biti neko iz nevladinog sektora, ko god da malo o svom novcu uradi državni posao i posao Državnog tužilaštva, pa da pritužbu. Ukoliko bude odbijena, on ne može nastaviti proces zbog toga što predstavnik države odbija iako je prethodno i zaboravio da zabrani, odnosno zaštiti državni interes da uloži žalbu. Nevjerovatno je da nam smeta inicijativa civilnog sektora, ljudi koji mogu zajedno sa bilo kim od nas raditi posao u interesu države i nije mi jasno zbog čega je takva izmjena ZKP, smatram da je potpuno logično da onaj koji pokrene proces ima pravo i da uloži pritužbu, a ne da ukoliko je država poznata, a nije iskoristila preko mehanizama koje ima, državnog tužilaštva, mogućnost da pokrene samostalno postupak. Onda ukoliko ona ne uloži žalbu onaj ko je pokrenuo cijelu inicijativu ne može nastaviti dalje. Smatram da razumijete u čemu je problem. I ne vidim ni jedan jedini razlog zbog čega bismo onemogućili onoga koji je pokrenuo inicijativu da je kroz žalbeni ...(Prekid)... da podržimo ovaj amandman, smatram da bi ovaj Zakonik bio, odnosno izmjene nešto bolje sa njim, a ponavljam nedovoljno nakon odbijanja svih ovih amandmana koje smo imali iz opozicije i nakon svega onoga što je bila naša primjedba i tokom diskusije posebno oko mjera, tajnog nadzora.

Hvala lijepo.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Mislimo da nije baš tako, ali dobro.

Glasamo. Izvolite.

Hvala vam. Glasalo je 60 poslanika, 24 za, 23 protiv, 14 uzdržanih, amandman nije dobio potrebnu većinu.

Kolega Perić, vaši amandmani. Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

...vrijeme za sve nas, odustajemo od amandmana 2, 3 i 5, a obrazložio bih kratko amandmane 1 i 4.

Radi se o amandmanima MANS-a kojima smo učinili prohodnost ka plenumu.

Amandmanom 1 u članu 16 stav 2 briše se, radi se o tome da je predlogom izmjene stava 4 u članu 83 omogućava se pretresanje stana od strane policije, bez prisustva svjedoka. To je nešto što bismo ovim amandmanom željeli da ukinemo kao mogućnost i amandmanom 4 u članu 46 Predloga zakona stav 1 briše se. Podsjećam da članom 46 je neopravdano produžen rok iz člana 267 stav 1 u kome državni tužilac može da lice liši slobode sa 72 sata na 48 sati, da je skraćen rok, takođe ovaj amandman je usmjeren ka tome, da onemogući tu namjeru.

Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Amandman 1 kolege Perića. Izvolite.

Hvala vam. Glasalo je 59 poslanika, 27 za, 15 protiv, 17 uzdržanih, amandman nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 4 kolege Perića.

Hvala vam. Glasalo je 58 poslanika, 28 za, 14 protiv, 16 uzdržanih, amandman nije dobio potrebnu većinu.

Idemo na novu grupu amandmana kolege Perića i Tuponje sada 2 i 4. Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Takođe povlačim amandman 2 koji je amandman akcije za ljudska prava, kojima smo takođe učinili prohodnost ka plenumu, stoji da se u članu 37 Predloga zakona stav 1 briše u obrazloženju i stoji da rješenje koje nudi Predlog zakona nalaže brisanje u članu 227 u stavu 4 druge rečenice. Smatramo da bi se brisanjem ovog rješenja ugrozila efikasna zaštita prava na naknadu štete za osobu koja je bila osumnjičena, odnosno okrivljena i njenog branioca kada tužilac odbije zahtjev ili prosto kada se ne odluči o njemu i nakon dva mjeseca.

Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Opravdano upozorava. Amadmane možete podnositi samo vi ne može neko drugi. Tako da amandman je vaš, a vi možete navesti ko vam je pomagao, naravno. Tako da. Samo izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Da se radi o suštinskim amandmanima o akciji za ljudska prava da sam učinio prohodnost. Cijenim da je i dobro da postoji ta kopča između Parlamenta i NVO sektora i građana i ne vidim šta je sporno. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolega Vuković kaže da možemo. U redu, pokušao sam da skratim.

Proceduralno je sve. Hvala vam.

Glasamo amandman 2.

Svakako imate pravo da navedete inicijatora i pomoć koju ste imali svakako. To je korisno da smo otvoreni za inicijativu.

Hvala vam. Glasalo je 55 poslanika, 23 za, 17 protiv, 15 uzdržanih, amandman nije dobio potrebnu većinu.

Glasamo Predlog zakona u cjelini ZKP izmjene i dopune u cjelini.

Hvala vam. Glasalo je 65 poslanika, 46 za, 19 protiv, nije bilo uzdržanih, konstatujem da je zakon prihvaćen.

Idemo na Predlog zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti.

Glasamo ga u načelu.

Hvala vam. Glasalo je 59 poslanika, 55 za, nije bilo protiv, četiri uzdržana, utvrdili smo ga u načelu.

Bilo je 22 amandmana.

Zakonodavni odbor tri amandmana koji su sastavni dio Predloga zakona, kolega Šaboviću. Hvala.

Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu, sedam amandmana koji su sastavni dio Predloga zakona, kolega Rastoder. Hvala vam.

Poslanici: Sekulić, Čatović, poslanica Čatović, izvinite, poslanica Vuksanović, poslanik Šehović, poslanik Tuponja, poslanica Jonica, jedan amandman. Koji je sastavni dio Predloga zakona, a za koji Zakonodavni odbor je ocijenio da nije pravno prihvatljiv.

Kolega Škrelja hoćete li objasniti, što nije pravno prihvatljivo?

Koleginica Jonica se javlja. Izvolite.

SNEŽANA JONICA:

Ja nijesam uspjela da vidim obrazloženje Zakonodavnog odbora, ali ono što nam je koleginica Šćepanović rekla je da su godine koje su navedene u tom amandmanu bile razlog. Ja ću podsjetiti sve kolege da se radi o preporuci Savjeta Evrope, izvjestioca Odbora za pravna pitanja, koja se bave ovom oblašću koji je bio prije 15 dana u posjeti Crnoj Gori i upravo je u tom dijelu dao sugestiju da u skladu sa preporukama Savjeta Evrope ovako formulisanim amandmanom poboljšamo Predlog zakona. Dozvolit će Zakonodavni odbor da malo u Savjetu Evrope bolje prepoznaju diskriminaciju nego u Crnoj Gori, pa da se mi malo potrudimo oko diskriminacije na sljedeću tačku oko lica sa invaliditetom, a da ovdje razumijemo da se radi o tri uslova koja neko mora da ispuni, da

bi se onda trajnije, a ne u nastavcima ta kazna odložila zbog teškog zdravstvenog stanja.

Dakle, radi se o jasno definisanom standardu SIPIT-a koji je pretočen u amandman i iz tih razloga ga je i predlagač zakona prihvatio. Zakonodavni očigledno nije bio u toku sa standardima Savjeta Evrope i nečim s čime smo se i mi saglasili, ratifikujući neke konvencije.

Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Koleginice Vuksanović. Izvolite vi.

DRAGINJA VUKSANOVIĆ:

Znači prihvati predlagač, tako da je postao sastavni dio teksta zakona i nema o čemu da se raspravi. To je to.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Predlagač ga je prihvatio. Dobro.

Ako je to činjenica, onda nije u proceduri, nego je u predlogu zakona.

Poslanica Jasavić i poslanica Šćepanović jedan amandman od kojeg su odustale.

Hvala vam koleginice Šćepanović. Poslanica Jonica, osam amandmana.

Od amandmana 1, 2, 3 i 5, 6, 7 i 8 je odustala, a o amandmanu 4 treba glasati.

Amandman 4.

SNEŽANA JONICA:

Amandmanom samo predlažemo da medicinsko osoblje koje radi u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija nad njihovim radom i njihovom zapošljavanju vrši Ministarstvo zdravlja a ne Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, kako bi obezbijedili da medicinsko osoblje bude nezavisno u odnosu na upravu Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, kako bi se nadomjestile neke stvari koje su se do sada događale zato što su

svi bili vezani za istog naredbodavca i ovdje nema svrhe pričati o amandmnima uz ovu buku.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolege treba li da da ponovim obrazloženje onima koji nijesu slušali.

Hvala. Glasamo amandman 4 kolegkinice Jonice.

Hvala vam. Glasao je 61 poslanik, 32 za, tri protiv, 26 uzdržanih, amandman nije dobio potrebnu većinu.

Imamo dva amandmana poslanika Perića i Tuponje.

Koji će od vas dvojice? Onaj koji je prisutan.

Kolega Perić.

SRĐAN PERIĆ:

Samo možete provjeriti amandman 1 da li je predlagač usvojio, prihvatio amandman 1.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kod mene ne piše da nije, ako vi kažete a i kolegkinica Šćepanović, vjerujem da ...

Kod mene piše da nije, ako vi kažete a i kolegkinica Šćepanović, vjerujem da ...

Amandman 2.

SRĐAN PERIĆ:

Amandman 2 povlačim.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Amandman 1 prihvaćen.

Amandman 2 povučen.

Idemo na glasanje Predlog zakona u cjelini. Ispravite to u ovoj evidenciji.

Znači amandman 1 kolege Perića je prihvaćen.

Predlagač? Hvala.

Može kako ne, da ne pogriješimo.
Kolega Kaluđeroviću. Izvolite.

VELIZAR KALUĐEROVIĆ:

.... vezana je za amandman koji je postao sastavni dio zakona, povodom kojeg su išli kvalifikativi negativni prema Zakonodavnom odboru, a nisu naišli na vaš komentar, odnosno na zaštitu radnog tijela koje je imalo stav u vezi sa tim.

Samo da podsjetim, to će biti razlog zbog kojeg ću ja glasati protiv zakona u cjelini iako sam u principu sa ostalim normama saglasan.

Dakle, ovo je, bez obzira na autoritet Savjeta Evrope, amandman uvaženih kolega kojim se predlaže rješenje, postalo je sastavni dio Predloga zakona da zatvorenik koji ima 50 godina života i za kojeg ljekarska komisija kaže da je teško bolestan sa pretpostavljenim smrtnim ishodom, može da se oslobodi izdržavanja zatvorske kazne. Znači jedini je uslov izvještaj ljekarske komisije i da je stariji od 50 godina. A šta ako ima 49 godina, a šta ako je tek počeo izvršenje kazne zatvora ... koji je osuđen za najtežu kaznu zbog najtežeg oblika najtežeg krivičnog djela. Ništa. U ovom društvu, potencijalno strahoviti rizici da se ovaj institut zloupotrijebi. Hvala vam.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Ajmo redom.

Čućemo sekretara. Naš nadležni sekretar u tijelu kaže da nije prihvaćen taj amandman, nije prihvaćen od strane predlagača.

Molim vas, pozovite predstavnika predlagača prije nego što se budemo izjašnjavali o ovom zakonu. Govorim o amandmanu koji je kolega Kaluđerović apostrofirao, a u mom podsjetniku je bilo da nije prihvaćen, grupe poslanika.

Koleginice Jonica, izvolite.

SNEŽANA JONICA:

Izvještaj Odbora koji je danas održan: Predstavnica predlagača prihvatila je amandman 1 poslanika Predraga Sekulića, Marije Čatović, Draginje Vuksanović, Damira

Šehovića, Gorana Tuponje i Snežane Jonice, pa isti postaje sastavni dio teksta Predloga zakona. Izvještaj odbora .....

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Dozvolitećete, kad postoji spor, predlagač mora biti tu. Sačekaćemo predlagača.

Kolege, molim vas, pozovite predstavnika predlagača. Ne, da vidimo da li je prihvaćen ili nije prihvaćen, pa ćemo dalje. Izuzetno zatvoreniku koji ima preko 50 godina života i koji boluje od teže akutne bolesti ili se njegova hronična bolest pogoršala, zbog čega prijete smrtni ishod može se odobriti na određeni vremenski period prekid izvršenja kazne zatvora uz prethodno pribavljeni nalaz i mišljenje nadležnog lješkarskog konzilijuma.

Sačekaćemo predlagača.

Završili smo raspravu po ovom pitanju. Ostalo je da čujemo predlagača je li prihvatio ili nije prihvatio da bismo bili van dileme i da ne bi neko osporio sutra čitav zakon, a bolje sačekati dva sata nego izgubiti dva mjeseca.

Idemo dalje, imamo još posla pa će doći predlagač.

Možete, samo izvolite.

RIFAT RASTODER:

Ne znam o čemu se radi. Zapisnik ste dobili, svi smo potvrdili i još čekamo predstavnika predlagač. Predstavnik predlagača koji je bio prisutan na sjednici prihvatio je. Da li će se drugi neko složiti ili ne to je drugo, ali nemojte nas sad dovoditi da mi ne znamo šta smo usvojili. Mi smo to, na sjednici predstavnik predlagača je prihvatio amandman.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Sad da vam svima pomognem.

Po ustavnoj proceduri, ja da bih nešto prihvatio moram da imam pismeno izjašnjenje predlagača, po ustavnoj proceduri. Naša praksa evropskih integracija nam je dogovorom, našim dogovorom omogućila da idemo kraćom procedurom izjašnjenja koja su nesporna. Ovdje postoji sporno izjašnjenje i, prema tome, ako nemam pismeno

izjašnjenje predlagača, a imam spornost u shvatanju, molim vas, a imam spornost u izjašnjenju učesnika, onda mogu sačekati predlagača. Ako generalni sekretar spori za mene je to spornost, meni je to spornost. Moguće, ali ono što nećemo pogriješiti to je da sačekamo predlagača, doći će. Imamo još posla, doći će.

Dozvolite, ja odgovaram ovdje da to bude sve u redu i ne želim spornost oko zakona o krivičnom postupku, sačekaćemo, o izvršenju krivičnih sankcija. Nikakav problem nije, doći će predlagač brzo i da riješimo to pitanje. Imamo još tri zakona, četiri da radimo, nije problem.

Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

Izvolite. Glasamo ga u načelu.

Dozvolite. Moramo imati proceduru koja Ustavom neće biti sporna. Uvijek kad je sporno izjašnjenje.

Idemo na drugi zakon - Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom .... Imamo vremena, imamo još četiri zakona da radimo.

Imamo molbu kolega islamske vjeroispovjesti da im damo samo 15 minuta zbog iftara da bi poslije dugih sati došli u priliku, 15 minuta pauze, a do tada će doći i predlagač da ovo riješimo. Hvala vam.

- Pauza -

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Poštovane kolege, nastavljamo o Predlogu zakona o izvršenju kazni zatvora, novčanih kazni i mjere bezbjednosti.

Nastale su nejasnoće, što ne znači da smo napravili grešku, ali da bismo izbjegli mogućnost greške imamo dvije solucije, dva slučaja kad to treba razjasniti i hvala ministru što je bio pripravan da bude tu kad usvajamo i ovaj zakon, ZKP smo usvojili tako da smo jednu obavezu završili.

Radi se o amandmanu grupe poslanika Sekulića, Ćatović, Vuksanović, Šehović, Tuponje i Jonice koji je prezentiran kao stav nadležnog tijela Savjeta Evrope, parlamentarne Skupštine Savjeta Evrope.

Ja bih vjerovao da je tijela, a pojedincima ću teže vjerovati.

Radi se o amandmanu izuzetnog o zatvoreniku koji ima preko 50 godina života i koji je obolio od teške akutne bolesti ili se njegova hronična bolest pogoršala zbog čega prijete smrtni ishod. Može se odobriti na neodređeni vremenski period prekid izvršenja kazne zatvora uz prethodno priložen nalaz i mišljenje nadležnog ljekarskog konzilijuma.

Izvolite, da li vi prihvatate ovaj amandman?

ZORAN PAŽIN:

Zahvaljujem.

Prije svega želim da izrazim zadovoljstvo visokim nivoom demokratskog kapaciteta ovog radnog tijela, čak i u ovim časovima, devet sati uveče i spremnosti predstavnika Vlade da se odazovu na poziv predstavnika građana i u ovo vrijeme i u neko drugo vrijeme.

Ovaj amandman prije svega je izraz visokog nivoa parlamentarizma u ovom visokom domu, jer je izraz zajedničkog poimanja ljudskih sloboda i prava lica lišenih slobode, parlamentarne delegacije crnogorske Skupštine u Savjetu Evrope koji su postigli konsezus oko ovoga pitanja i to ne bez pokrića u Međunarodnim pravnim standardima u ovoj oblasti, jer se oni zasnivaju na evropskim zatvorskim pravilima i na standardima CPT-a.

Imajući u vidu da je postignut tako visok nivo konsenzusa unutar naše parlamentarne delegacije, predlagač se saglasio sa ovim amandmanom i to potvrdio svojim učešćem na matičnom odboru.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala, to nam je trebalo da bi otklonili ... sastavni dio Predloga zakona.

Hvala ministru što se odazvao pozivu.

Kolega Perić.

SRĐAN PERIĆ:

Amandmanom na zakon koji smo kolega Tuponja i ja podnijeli očigledno je negdje došlo do pogrešnog razumijevanja. Taj amandman nije prihvaćen formalno na sjednici, već je bilo raspoloženje predlagača da ga prihvati i s tim u vezi prosto sam dužan da dam ovo pojašnjenje da ga stavimo u dalju proceduru da ga obrazložim i da glasamo.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Amandman 2?

SRĐAN PERIĆ:

Amandman 1, amandman 2 je povučen.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Izvolite, obrazložite jer raspoloženje nije dio koji mogu da uhvatim. Mogu prihvatanje i neprihvatanje, ali raspoloženje ne.

Izvolite.

SRĐAN PERIĆ:

Upravo iz tog razloga sam se i javio.

Dakle, u članu 178 Predloga zakona stavovi 2 i 3 brišu se. U obrazloženju koje je duže, a koje ću pročitati u jednom kraćem dijelu ovim odredbama se bez obrazloženja i opravdanih razloga omogućava zapošljavanje državnih službenika bez raspisivanja javnog oglasa. To je ono što smo mi željeli ovim amandmanom da preduprijedimo. Koliko smo razumjeli postoji intencija predlagača da prihvati ovo, ali evo obrazložio sam vam amandman u svakom slučaju.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

... pitanje prešlo u Odluku.

ZORAN PAŽIN:

Da, upravo tako, jer se radi o potrebi da se radno-pravni status službenika ... opštim principima zapošljavanja državnih službenika i namještenika i zbog toga je ovaj amandman i prihvaćen.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala ministre Pažin.

I ovo postaje sastavni dio Predloga zakona.

Prigovor.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Evo, iskoristio bih priliku i prisustvo ministra Pažina da nam ipak da jedno dodatno obrazloženje vezano za amandman koji je prihvaćen od strane predlagača. Da li je u pitanju stav izvjestioca Komiteta za pravna pitanja i ljudska prava Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope gospodina Andreasa Grossa ili je to stav baš Komiteta za pravna pitanja za ljudska prava Parlamenta Savjeta Evrope? Ipak je to bitna razlika. Je li to taj međunarodni standard ili je to stav ovog predstavnika?

Drugo, interesuje me Vaš komentar na stav Zakonodavnog odbora da ovaj amandman nije saglasan sa našim pravnim sistemom iz prostog razloga što uvodi jednu granicu starosti kao granicu za ostvarivanje ovog prava. Razumljivi su humani razlozi bolesti, potrebe liječenja, ali starosna granica od 50 godina da bude granica za ostvarivanje prava, čime to obrazlažete? Da li je to standard Savjetu Evrope ili Vam je bila dovoljna saglasnost naših predstavnika da potpišu ovaj amandman da i Vi prihvatite kao takvog? Suština je nešto drugo, suština je da li na ovaj način uvodimo neku diskriminatorSKU normu u odnosu na one koji su nešto mlađi od 50 godina, a dođu u ovakvu zdravstvenu situaciju ili ne? Da ne govorimo o eventualnim zloupotrebama, jer nešto što je standard Evrope ne mora da će zaživjeti na takav način i kod nas. Toliko.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Korisno za demokratiju, a za proceduru ne toliko.

Izvolite.

ZORAN PAŽIN:

Predsjedniče,

Jedna neobična pozicija ovog amandmana, mislim da bi predlagač amandmana bio u prilici da objasni svoje motive zašto se opredijelio za ovaj amandman, a ne Vlada koja ga je prihvatila da pojašnjava izvorni smisao i sadržaj ovoga amandmana.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Ministre,

Nadam se da se nećemo početi naglo kvariti poslije 50 godina, a još brže obolijevati, tako da možemo ići dalje.

Glasamo Predlog zakona u cjelini, izvolite.

Izvolite kolega Gošović.

Izvinjavam se, obustavljam glasanje. Polako, strpljenje.

NEVEN GOŠOVIĆ:

... da ovo nije standard Savjeta Evrope, jer ga niste potvrdili kao takvog i što je mnogo bitno.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Izvolite, evo da čujemo, to je već sastavni dio Predloga zakona.

ZORAN PAŽIN:

Vrlo rado bih ovdje održao jedan ... ako Vi mislite da je to tematski sadržaj ove sjednice. Vrlo rado bih s Vama raspravljao o svim pitanjima, pa i ovim, ali mislim da to nije u duhu procedure koju imamo pred Parlamentom, a ako se vi većinski opredijelite za takvu jednu diskusiju ja ću da ostanem ovdje da razgovaram s Vama.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Možemo li da se čujemo?

Znači, mnoge preporuke i standardi međunarodne organizacije, gdje smo članovi nijesu obavezujući, ali su upućujući. Na nama je da izgradimo dovoljno zrele demokratije

da promišljamo o tome i da primjerimo sve te preporuke našim potrebama a to znači de lege lata i de lege ferenda, da ne budem i ja preširok sada, postojećem pravnom sistemu i onome što želimo da projektujemo i ova preporuka je upućujuća i na nama je da je ocijenimo. Politički je ocijenilo toliko poslanika iz različitih klubova da to treba biti mjera i za nas, a na nama je da obezbijedimo praćenje, pa ako bude zloupotreba da mijenjamo normu, tako da to je ono što nema konačnosti u svemu tome zato i mijenjamo zakone.

Koleginice Jonica nema potrebe.

Povreda Poslovnika, koleginica Jonica.

SNEŽANA JONICA:

Čitavu proceduru sproveli nekako ne baš po Poslovniku, pa ću ja iskoristiti pravo iako ga je predlagač prihvatio, iako smo sve to sad provjeravli da kao jedan od potpisnika amandmana povučem potpis na ovaj amandman, pa ćemo ovu priču tako završiti, jer mi ne pada na pamet da se bavim praćenjem primjene i oće li neko to da zloupotrijebi, naročito ako smo danas došli do te faze da na takav način razmišljamo o tim standardima. Apsolutno najmanje je moja obaveza da se brinem oćemo li ispoštovati standarde CPT-a i da razmišljam o tomehoće li se desiti da neki ljekar nekome specifičnome napiše neki ljekarski nalaz zbog koga svi koji smo potpisali ovaj amandman može glava da zaboli, ja neću da mene glava boli zbog toga.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolege, imamo problem.

Jedan od predlagača je povukao potpis.

Nijesmo ga glasali nego je postao sastavni dio Predloga na prihvatanje predlagača zakona, ali predlagač amandmana ga je povukao, ali ga je povukao jedan od predlagača amandmana.

Da čujem. Kolega Milić izvolite.

Izvolite kolega Miliću ako znate bolje od mene, izvolite.

SRĐAN MILIĆ:

Nijesam mislio noćas da ću se dizat oko ovoga. ... i da je amandman dobio većinu i nakon toga da se neko digne da kaže, ja povlačim moj potpis, to je nemoguće. Ja nijesam pravnik, Vi ste pravnici, izvolite, nađite gdje to stoji. Dajte molim vas.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Naći ću Vam uredbu. Kolega Milić, znači, molim Vas strpljenja. Može biti koliko hoćete sati, procedura je ista. Da je tri po ponoći ponašaćemo se na isti način. Ne postoji radno vrijeme i Ustav u dva po ponoći i u tri po podne, nego isti Ustav i u dva po ponoći i tri po podne.

Znači, predlagač zakona nađite mi odredbu može da povuče zakon do glasanja zakona.

Molim vas, slušajte me sad. Isto tako predlagač amandmana može da povuče amandman do glasanja zakona. Analogija je prosta. Vlasnik je amandmana, jer je predlagač kao što je vlasnik zakona, jer je predlagač. I logično je, bez obzira što ga je predlagač prihvatio, predlagač amandmana ga može povući do prihvatanja zakona jer je on ... od predloga i to je logika koja je vrlo jasna.

Izvolite.

Nije glasasn.

SRĐAN MILIĆ:

Mogu li da pitam samo nešto?

... od predlagača nekog amandmana ili odbijen. Zašto dolazimo u situaciju da pitamo hoće li da prihvati amandman ili neće ako imamo mogućnost da ono što nam je prihvatio povučemo do konačnog glasanja oko čitavoga zakona? Nemojte ljudi da se igramo oko ovoga .

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Ajde da idemo dalje u analogiju.

... pred glasanje predlagač kaže, povlačim zakon. Dio zakona je zakon koji je neko inkorporirao u taj zakon i to nije izvorni predlog predlagača, ali analogija ako

nećete da date manje prava poslaniku nego predlagaču zakona, onda morate ovako postupiti.

Ja vam pokušavam dati model ravnopravnosti predlagača amandmana i predlagača zakona.

Izvolite, da čujemo.

BORISLAV BANOVIĆ:

Dakle, to se slažem da se radi do, kako se protumačilo, i do usvajanja zakona da predlagač može da povuče zakon. Tako, upravo tom analogijom do usvajanja amandmana predlagač amandmana ima pravo da povuče amandman. Tako da to su procedure koje slijede i jedna poslije druge. Amandmani se usvajaju prije zakona, upravo zato i mislim da predlagač zakona može do usvajanja amandmana da ga povuče kao što se i dešava svakodnevno oko svake tačke. Kad se nešto usvoji ovdje, kad mi to izglasamo, bilo ko da je predložio amandman to postaje vlasništvo ove Skupštine. To više nije vlasništvo predlagača amandmana nego kad se on usvoji to je vlasništvo ove Skupštine i samo Skupština može kasnije da to mijenja.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

U redu, slažemo se da je to .. usvojena prihvatanjem predlagača i sastavni dio predloga zakona. U tome trenutku smo ...

Izvolite,

Koleginica Jonica, moramo naći analogiju u ovom ponašanju.

Kolega Banović je dao logiku koja je branjiva.

Hvala. Glasamo zakon u cjelini sa sastavnim dijelom svih amandmana.

Izvolite, koji su prihvaćeni, za, protiv, uzdržani.

U buduće kad predlazete amandman više promislite.

Hvala vam. Glasalo je 59 poslanika, 41 za, 18 protiv, nije bilo uzdržanih. Konstatujem da je zakon prihvaćen.

Predlog zakona o diskriminaciji lica sa invaliditetom, utvrđujemo ga u načelu. Hvala ministru.

Hvala vam, mada treba stalno da budete tu. Tako da zahvalnost nije prevelika.

Glasamo u načelu Predlog zakona o diskriminaciji lica sa invaliditetom.

Hvala vam. Glasala su 64 poslanika, svi su bili za.

Imamo 18 amandmana.

Zakonodavni odbor dva amandmana koji su sastavni dio Predloga zakona. Odbor za ljudska prava i slobode devet amandmana koji su sastavni dio predloga zakona. Poslanica Jonica sedam amandmana o kojima treba glasati.

Koleginca Jonica, izvolite Vaših sedam amandmana.

SNEŽANA JONICA:

Hvala predsjedniče.

Iako je sedam amandmana, ja ću pažnju poslanika samo skrenuti na prvi i peti amandman, jer zaista smatram značajnim naročito s aspekta činjenice da i ja ću sada reći da je inicijativa za ove amandmane od strane Udruženja mladih sa hendikepom čiji predstavnici su bili u radnoj grupi za izradu ovog zakona, čiji predstavnici su nam pomogli da vratimo u neku odgovarajuću formu kroz amandmane odbora Predlog zakona koji je bio daleko od onoga što se nacrtom bilo napravilo i koji su nakon toga zbog brzine razmatranja ovih zakona sa ove sjednice kasnije izašli sa ovih sedam predloga koje sam ja podnijela.

Ja ću samo ukazati na amandman 1 i amandman 5 koji bi trebalo da zaista budu prihvatljivi svima.

Amandmanom 1 se samo precizira da će se na zabrani zaštite od diskriminacije po osnovu invaliditeta primjenjivati osim ovog zakona koji je normalno *lex specialis* za tu oblast Zakon o zabrani i diskriminaciji, ali i drugi propisi koji se bave pitanjem diskriminacije lica sa invaliditetom, ali pod uslovom da se njima ne garantuje manje obim prava nego što je obezbijeđen ovim zakonom. Na ovaj način se samo precizira zbog specifičnosti nekih drugih propisa na kojima tek treba da radimo, da u slučaju da se desi diskriminacija lica sa invaliditetom zbog jednog dijela normi koji u ovoj fazi nijesmo uspjeli da upodobimo, jer postoji čitav niz zakona koji nijesu upodobljeni sa konvencijom i sa ovim propisom da se obezbijedi da lica sa invaliditetom u ovim slučajevima imaju mogućnost da na njih bude primijenjen onaj zakon koji u punom obimu štiti prava. Dakle,

to je amandman 1 i amandman 5. Dakle, sve ove ostale neću obrazlagati samo zbog toga što želim da vam naglasim da se radi o dva koja su zaista specifična i jako bitna.

Amandman 5 definiše u da slučaju kada se vodi postupak, odnosno pritužbe ili tužba za zaštitu od diskriminacije u slučaju kada se radi o diskriminaciji lica sa invaliditetom teret dokazivanja je na diskriminatora, a ne na diskriminisano lice. Na taj način u odnosu na sva druga diskriminisana lica, lica sa invaliditetom oslobađamo obaveze da učine osnovanim sumnju da izvrše diskriminacije, je cijeli taj obim prethodnog postupka koji bi trebali da vode njima je značajno teži nego drugima. Tako da samo u slučaju diskriminacije lica sa invaliditetom teret dokazivanja prebacujemo na ono lice koje je diskriminator i radi se takođe o standardima i mogla bih sad ja o tome, što bi rekao ministar, predavanja ali neću. Sedam je amandmana, na dva sam skrenula pažnju, jer zaista tvrdim da su utemeljeni i zaista makar donekle popravljaju sve ono što je jako loše urađeno u fazi između Nacrta i Predloga zakona i dovode do kraja nekakav obim prava ...(Prekid) sa invaliditetom koje tek treba da završavamo, jer mi u ovom zakonu i neću pominjati amandman 7 koji sam namjerno predala da bih rekla da imamo upućujuće norme na 10 zakona a da u tih 10 zakona nemamo norme na koje je upućeno, jer se tih 10 zakona ne bave diskriminacijom lica sa invaliditetom.

Dakle, idem do granice onoga što je moguće da ovim zakonom zaista uradimo da ne bude da smo fingirali propis kojim se ne ostvaruje nikakav efekat za lica sa invaliditetom, niti nikakvo usaglašavanje sa onim obimom obaveza koje je država preuzela u odnosu na Konvenciju Ujedinjenih Nacija za prava lica sa invaliditetom. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala Vam.

Uvijek teško pitanje, teret dokazivanja.

Amandman 1 kolegice Jonice. Čuli ste, insistira da on .. bude na diskriminatoru, a ne na diskriminisanoj osobi.

Izvolite.

Hvala vam, glasalo je 58 poslanika, 26 za, jedan protiv, 31 uzdržan. Amandman nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 2, kolegice Jonice, izvolite.

Ne, ne, glasamo, glasamo. Rekao sam, izvolite i glasajte.

Otvaram glasanje za amandman 2.

Hvala vam, glasalo je 59 poslanika, 26 za, tri protiv, 30 uzdržanih. Amandman nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 3 kolegice Jonica, izvolite.

Hvala vam, glasalo je 57 poslanika, 22 za, tri protiv, 32 uzdržana. Amandman 3 nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 4 kolegice Jonica, izvolite.

Hvala vam. Glasalo je 60 poslanika, 25 za, tri protiv, 32 uzdržana. Amandman 4 nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 5, teret dokazivanja, latinski izraz onus probandi.

Hvala vam. Glasao je 51 poslanik, 27 za, jedan protiv, 23 uzdržana. Konstatujem da amandman 5 nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 6, malo strpljenja, demokratija je naporan proces.

Hvala vam, glasao je 51 poslanik, 27 za, jedan protiv, 23 uzdržana. Amandman nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 7 kolegice Jonice.

Hvala vam. Glasao je 61 poslanik, 25 za, jedan protiv, 35 uzdržanih. Konstatujem da amandman nije dobio potrebnu većinu.

Imamo Predlog zaključaka ako se ne varam.

Sekretare, đe su zaključci?

Imamo Predlog zaključaka. Naš Odbor, kolega Duković je predsjednik, predložio je zaključke uz ovaj zakon.

Obavezuje se Vlada Crne Gore, to će vam se sviđet, onda idemo dalje, da ih ne čitam. Zaključke svakako možemo usvojiti.

Imate zaključke?

Stavljam na glasanje Predlog zakona u cjelini.

Hvala vam. Glasalo je 55 poslanika, 54 za, nije bilo protiv, jedan uzdržani. Zakon je usvojen u cjelini.

Stavljam na glasanje Predlog zaključaka našeg Odbora.

Glasali smo ga u cjelini, prihvaćen je, glasamo sad Predlog zaključaka.

Hvala vam, glasala su 54 poslanika, svi su bili za. Konstatujem da su zaključci tu, molim Odbor da isprati njihovo ostvarenje da bi imali punu implementaciju.

Trebalo je danas da odlučujemo o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Klub Demokratskog fronta je zatražio da ne glasamo još uvijek taj zakon da bi se obavile dodatne pripreme. Kao što znate, glasanje je ovdje stvar dogovora, da ne bismo imali slučajne većine nego pune većine.

Ako ne želi neko da doda još ponešto, završavamo današnji rad. Iduće sedmice su naše delegacije u više obaveza, radićemo ostale obaveze, neće biti plenuma.

Hvala vam.

16. 07. 2015. godine

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Idemo na sedmu sjednicu, ona je nešto manja i ići ćemo brže.

Imamo tri izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

Molim vas, možemo li da se čujemo?

Imamo tri izvještaja gdje naš Odbor kao matični nije podnio Predlog zaključaka. Znači, o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanju manjinskih prava za 2012. o finansijskom poslovanju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2013. i o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2013. godini.

Nemamo akt o kome bi se trebali izjašnjavati, ali ono što ja mogu da stavim na glasanje je, da li se prihvata izvještaj ili se ne prihvata izvještaj ako nema zaključaka.

Da li se prihvata Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2012. godinu?

Izvolite, Izvještaj za 2012. godinu, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

Hvala, glasalo je 66 poslanika, 38 za, 24 protiv, četiri uzdržana. Izvještaj je prihvaćen.

Izveštaj o radu i finansijskom poslovanju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2013. godinu. Stavljam na glasanje izvještaj, za, protiv, uzdržani.

Hvala vam, glasalo je 66 poslanika, 39 za, 20 protiv, sedam uzdržanih i ovaj Izveštaj je usvojen.

Treći Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2013. godini. Stavljam ga na glasanje.

Hvala vam, Izveštaj o razvoju i zaštiti prava je usvojen sa 39 glasova za, 24 protiv, nije bilo uzdržanih.

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini. Kolega Miloševiću, jeste da Vas ne vidim ali Vas čujem. Molim vas.

Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2014. godini, Odbor za ljudska prava i slobode kao matični Odbor podnio je Predlog zaključaka. Stavljam na glasanje Predlog zaključaka Odbora za ljudska prava i slobode. Možete kako ne, uvijek.

Izvolite.

ALKEKSANDAR DAMJANOVIĆ:

Govorim u ovom Izveštaju o kojem je bila diskusija već ovdje u Plenumu. Dakle, ovo je jedini Izveštaj, od ova tri je li tako, koji ima zaključke Odbora, da je u zaključcima odbora kojim se kao prihvata ovaj Izveštaj notirano i sa ministrom Numanovićem sam imao polemiku oko toga, da je definisano u samom Izveštaju da je srpski jezik manjinski jezik u državi. Samo da upozorim što ćemo glasati. Glasanjem za ovaj Izveštaj Odbora kojim se podržava, je li tako, Izveštaj o ostvarivanju manjinskih prava za 2014. godinu. Hvala vam.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Čuli smo kolegu, glasamo Izveštaj.

Izvolite, za, protiv, uzdržani, odnosno zaključke kojim se Izveštaj prihvata. Glasamo zaključke našeg Odbora.

Hvala vam, glasalo je 71 poslanik, 31 za, 34 protiv, nije bilo uzdržanih. Usvojeni su zaključci a tim i Izvještaj.

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Odlučuje se 2/3 većinom glasova.

Izvolite, stavljam na glasanje Predlog, ustavna kategorija manjinskih prava, ostvarenih manjinskih prava.

Izvolite, za, protiv, uzdržani, 2/3 većina je 54 u ovom Parlamentu.

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

Možemo li glasati?

Glasamo u načelu Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Potrebna je dvotrećinska većina, to znači 54. Izvolite.

Hvala vam. Glasalo je 67 poslanika, 55 za, četiri protiv, osam uzdržanih. Utvrdili smo ga u načelu.

Molim vas, kolege, ja ne znam je li to od vrućine ili je, računao sam da je manje priče kad ste umorniji, ali očigledno da nije.

Podnijeta su 24 amandmana, i to: Zakonodavni odbor šest, koji su sastavni dio Predloga zakona.

Poslanica Dragičević 13 amandmana, od kojih je amandman 6 u izmijenjenoj formulaciji sastavni dio predloga zakona, a o amandmanima 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12 i 13 treba glasati. Znači sve osim 6. Hvala kolegice Dragičević.

Izvolite, kolega Radunović proceduralno.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

S obzirom da je za usvajanje ovog zakona potrebna dvotrećinska većina i da nema potrebe da trošimo vrijeme, ukoliko ne prođe amandman koji smo predložili nas trojica, imamo saglasnost kolega iz još nekih poslaničkih klubova, nema dvije trećine, i mislim da je onda suludo da gubimo vrijeme, a samo tražim da prvo obrazložimo mi amandman, a vi ako hoćete nakon toga slobodno obrazložite sve ostale amandmane.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolega Radunoviću, ovdje procedura ne ide po vašim internim dogovorima, nego po Poslovniku i Ustavu. Hvala.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Samo sam želio da skratite malo, s obzirom da je 39 stepeni i pet uveče, ali kako hoćete.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Nema skraćivanja demokratije u ovom parlamentu.

Idemo redom. Kolega Sijarić tri amandmana o kojima treba glasati. Hvala kolega Sijariću.

Poslanici Radunović, Bulatović, Đukanović, jedan amandman o kojem treba glasati.

Poslanici Koča Pavlović jedan amandman o kojem treba glasati. Hvala vam kolega Pavloviću.

Idemo na amandmane koji su u proceduri. 12 koleginice Dragičević. Izvolite.

LJERKA DRAGIČEVIĆ:

Zahvaljujem, gospodine predsjedniče,

Amandman 1.

Član 8a briše se. 8a se odnosi na centar za kulturu manjina. Dosta je manjinama bilo kruha i gara, 70% sredstava koji su iz budžeta predviđeni za centar neka se vrate u budžet, a 30% tih sredstava neka se opredijeli svake godine drugom nacionalnom savjetu, te taj savjet je dužan da jednom, eventualno dva puta godišnje organizira manifestaciju i susrete kultura svih manjinskih naroda Crne Gore.

Znači, predlažem da se briše "Centar za kulturu", jer je nepotrebno i Fond i Centar.

Od amandmana 2 sam odustala jer Bošnjaci imaju amandman 2 bolji od moga.

Amandman 3. Član 36e mijenja se i glasi: "Za člana upravnog odbora Fonda može biti izabrano lice koje ima najmanje dvije godine radnog iskustva iz oblasti ljudskih

prava i sloboda ili u pripremi realizacije i projekat u oblasti ljudskih prava i sloboda. Za člana upravnog odbora fonda ne može biti izabrano lice koje je član NVO čija je djelatnost, odnosno aktivnost usmjerena na očuvanje i razvoj ljudskih i manjinskih prava, nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica".

Obrazloženje: Svaki član manjinskog naroda na žalost od rođenja ima iskustva u manjinama i u ljudskim pravima, takođe te svi oni imaju iskustvo mnogo veće nego što se tražilo, za to i tražim da se smanji.

Amandman 4. U članu 36č, alineja 3 mijenja se i glasi: "Agencija za medije". Do sad je bilo da treba da bude Ministarstvo kulture.

Amandman 5. U članu 36dž, u stavu 2 iza riječi "četiri godine", meće se "." i ostalo se briše. U stavu 3 "pet godina", zamjenjuju se riječima "tri godine". Stav 4 briše se.

Amandman 7. U članu 36i, u stavu 3 alineja 6 briše se. Svi oni koji apliciraju za novac, odnosno podnose projekte ne treba da budu doktori tih nauka, nego to rade ljudi u nevladinom sektoru.

Amandman 8. U članu 36j, stav 2 mijenja se i glasi: "Komisija za vrjednovanje ima devet članova". U stavu 3 iza riječi "godine", meće se "." i ostali tekst se briše.

Amandman 9. U članu 36 stav 2 mijenja se i glasi: "Članovi komisije čine tri člana iz redova nacionalnog savjeta, jedan član stručnjak za etnologiju, jedan član stručnjak za jezik i lingvistiku, jedan član stručnjak za muzikologiju, jedan član stručnjak za informatiku i medije, jedan član stručnjak za arhitekturu i građevinarstvo".

Amandman 10. U članu 36n, u stavu 1 riječi "donosi", zamjenjuje se riječima "predlaže", a umjesto tačke, meće se zarez i dodaje tekst "koja se donosi na upravnom odboru".

Obrazloženje: Sigurnije je mnogo kad direktor predlaže a ne donosi odluke, već odluku donosi kompletan upravni odbor.

Amandman 11. U članu 42e, poslije riječi "stav 8", meće se "," i dodaju riječi: "član 36b i član 36j" i nastavlja se tekst kako slijedi.

Obrazloženje: Svi podzakonski akti moraju se donijeti u isto vrijeme.

Amandman 12. Član 42č briše se.

Amandman 13. Član 11 mijenja se i glasi: "Ovaj zakon smatraće se valjanim za objavljivanje u Službenom listu Crne Gore, tek po izradi svih podzakonskih akata i može biti objavljen u Službenom listu Crne Gore tek tada, a stupa na snagu osmog dana od objavljivanja".

Obrazloženje: Ne može se zakon sprovesti spolovično nego ili sve ili ništa. Bez podzakonskih akata ovaj zakon nije zakon za primjenu. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam.

Glasamo vaš amandman 1. Izvolite, potrebno je dvije trećine.

Hvala. Glasao je 51 poslanik, a potrebno je 54 poslanika da bi bila dvotrećinska većina.

Kvoruma ima, ali nema ni kvoruma na ovaj dio glasanja. Amandman nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 2 ste odustali.

Amandman 3.

Izvolite, otvaram glasanje.

Skupština ima kvorum ali nema većinu.

Hvala kolega Bulatoviću na pomoći.

Hvala vam. Glasala su 54 poslanika, 27 za, dva protiv, 25 uzdržanih. Amandman 3 nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 4 kolegkinice Dragičević.

Hvala vam. Glasao je 57 poslanik, 31 za, jedan protiv, 25 uzdržanih. Amandman nije dobio potrebnu većinu.

Amandman 5.

Kolegkinice Dragičević, da se izjašnjavamo o svim amandmanima. Pa mislim da, a možete li nam pomoći da ne glasamo sve.

Kolegkinice, morate reći u mikrofonski da odustajete od glasanja ostalih amandmana.

LJERKA DRAGIČEVIĆ:

Gospodine predsjedniče Skupštine,

Ako je moguće o svim ovim ostalim amandmanima da se glasa odjednom, i onako se neće usvojiti.

Ja se zahvaljujem svima ovima koji su podržali moj amandman i koji razumiju problematiku manjina, dok je samo Ministarstvo ne razumije. Ali, o tom po tom.

Ja isto tako mogu sad reći da zakon podržati neću. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam.

Mogu li da smatram da ste odustali od glasanja o ovim amandmanima? Hvala vam.

Koleginica je pomogla iz tehničkih razloga da ne glasamo o ostalim, očigledno je bilo da nismo ni blizu dvotrećinske većine ni za jedan amandman.

Idemo na amandmane kolege Sijarića. Izvolite, imate tri amandmana.

REŠAD SIJARIĆ:

Zahvaljujem predsjedavajući.

Amandman broj 1 - član 36b mijenja se i glasi: Upravni odbor je organ upravljanja fondom. Upravni odbor čine: tri predstavnika manjinskih naroda koje bira Skupština Crne Gore, na prijedlog političkih subjekata predstavnika manjinskih naroda, jedan predstavnik organa uprave nadležan za ljudska i manjinska prava, jedan predstavnik medijskog sektora koji se bavi proučavanjem prava i kulture manjinskih naroda u Crnoj Gori, jedan predstavnik Univerziteta Crne Gore koji je ekspert za ljudska i manjinska prava i tri predstavnika Savjeta manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Članovi upravnog odbora Fonda biraju se na vrijeme od četiri godine. Članove upravnog odbora fonda bira i razrješava Skupština.

Obrazloženje: Fond je nacionalna institucija manjinskih naroda i predložene izmjene idu u pravcu da se fond prosto rečeno uzme iz ruku manjina, tj. građanizuje. Predložena upravljačka struktura u fondu u potpunosti je u suprotnosti sa interesima manjinskih naroda i nacionalnih zajednica u Crnoj Gori.

Amandman br. 2.

U članu 36i, stav 3 mijenja se i glasi: Sredstva iz stava 2 alineje 2 ovoga člana, raspodjeljuju se putem javnog konkursa na osnovu sljedećih kriterijuma. Prvo, doprinosa koji projekat daje očuvanju i razvoju nacionalnog, kulturnog, vjerskog, jezičkog i etičkog identiteta, kompatibilnosti projekata sa strateškim dokumentima Vlade, transparentnosti i mogućnosti kontrole realizacije projekata i kredibiliteta podnosioca projekata.

Obrazloženje: Smatramo da se i ovim članom Fond za ostvarivanje manjinskih prava uzima manjinskim zajednicama i on dobija karakter građanskog fonda za finansiranje projekata svih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori što odudara od suštinske namjene fonda.

I treći amandman.

U članu 36dž, stav 4 briše se.

Obrazloženje: Ova norma odnosila bi se samo na Fond za zaštitu i ostvarenje manjinskih prava, te iz tog razloga predlažemo njegovo brisanje. Zahvaljujem.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Glasamo amandman 1 koji se odnosi na strukturu upravljačkog tijela fonda. Izvolite.

Potrebno je dvije trećine, naravno, ne moram pominjati.

Hvala vam. Glasala su 58 poslanika, 23 za, 10 protiv, 25 uzdržanih. Amandman nije dobio potrebnu većinu.

Izvolite, kolega Sijariću.

REŠAD SIJARIĆ:

Nema potrebe više glasati, međutim, eto većina glasa protiv interesa manjina, ovo je Zakon o manjinskim pravima i slobodama, tako da većina je nekaka glasala tamo koja je napravljena protivu interesa manjinskih naroda.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Molim vas, kolege, bez dobacivanja.

REŠAD SIJARIĆ:

Odustajem od naredna dva amandmana.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam.

Idemo na amandmane kolege Radunovića, Bulatovića, Đukanovića.

Kolege, kolega Radunović, samo trenutak. Molim vas, opominjaću poimenično, radimo već dosta dugo, temperatura u sali je za neke nepodnošljiva, ali moramo završiti posao. Prema tome, dozvolite, lakše će biti ako ne bude zamora za sve koji učestvuju u raspravi, bićemo svi koncentrisaniji na odluku koju donosimo. Izvolite.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Hvala vam, predsjedniče.

Potpuno je uopšte zakonom, kao i izmjenama ovog zakona derogirano ono što je u stvari trebalo da bude sa Fondom za manjine i ono što je on trebao da pruži manjinskim narodima on nije pružio. On je postao jedno leglo korupcije to svi znamo i ovaj današnji pokušaj da se nešto popravi u Fondu za manjine generalno bih pozdravio, ali, naravno, pod uslovom da prije toga riješimo najvažniju stvar, a to je da riješimo ko su u Crnoj Gori manjine, između ostalog. I zbog razloga što taj skromni, reći ću skromni iznos novca treba zaista da dobiju nacionalne grupe kojih ima ispod određene kvote u Crnoj Gori, koje mogu da se smatraju realno manjima.

Reći ću da ovaj zakon ne propisuje kriterijume na osnovu kojih se jasno vidi ko su nacionalne manjine i ko može da osniva savjet, što je ostavljalo prostora za primjenu koja ne odgovara prirodi namjeni ovoga akta. Predloženim rješenjem koje smo mi predložili, a reći ću i kako ono glasi, ono glasi da za manjinske savjete mogu da osnivaju nacionalne zajednice koje učestvuju sa manje od 15% u ukupnom stanovništvu Crne Gore. Naime, isto to rješenje je primijenjeno u Zakonu o izboru odbornika i poslanika kojim se omogućilo manjinskim narodima, znači dali smo im, omogućili smo im afirmativnu akciju da lakše ostvaruju svoja prava.

Ovdje, na isti način treba da ih zaštitimo tako što će manjine da budu stvarno manjine, a ne da ovim zakonom obezbjeđujemo nešto što je politika bar do sad bila, nadam se da od sad neće, Demokratske partije socijalista, da razdvaja građane Crne Gore i da jednu nacionalnu grupaciju veliku, istorijski utemeljenu u Crnoj Gori, pričam o Srpskom narodu, gura u nacionalne manjine zbog toga što je omogućila, kroz ovako nejasan stav, da neko ko se na takav način prepoznaje, a ko nema podršku političkih predstavnika Srba, vidjećete to i ovim glasanjem, dovodi u zabludu, najblaže rečeno i međunarodnu zajednicu i što je najgore od svega same građane Crne Gore. Mi želimo da se ovim zakonom jasno riješi koje su nacionalne manjine, ko može da koristi ova prava i da onda, nakon toga, nesmetano funcioniše Fond za manjine.

Prema tome naš predlog je da sve nacionalne zajednice koje u Crnoj Gori učestvuju sa manje od 15% stanovništva u ukupnom stanovništvu, mogu da osnivaju manjinske savjete i da koriste privilegije koje tim povodom dobijaju.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Izvolite, pozovite se na Poslovnik.

GENCI NIMANBEGU:

Pozivam se na Poslovnik, to je pravo, ovo je treće čitanje zakona, čitanje kada smo, na kraju krajeva, glasali sada u načelu, sada je u pojedinostima. Ukratko ću oko pojedinosti. Apsolutno se slažem sa onim što je rekao gospodin Radunović u vezi amandmana. Govorimo o tom amandmanu. Želio bih potvrditi pojedine stvari.

Mi imamo veliki problem, gospodine Krivokapiću, u Crnoj Gori, a to je neodređivanje nacionalnih manjina. Obrazloženje Ministarstva ide da Ustavom Crne Gore u preambuli stoji da je Crna Gora građanska država u kojoj žive pripadnosti naroda i nacionalnih manjina, odnosno Crnogorci, Srbi, Bošnjaci, Albanci, Muslimani, Hrvati i dr. ne određujući koji su pripadnici naroda, a koji pripadnici nacionalnih manjina. Venecijanci su rekli drugačije. Kada su nam htjeli ukinuti onu posebnu izbornu jedinicu za Albance, pa ste zdušno svi glasali, tada ste rekli da u Ustavu, Venecijanci su to napisali, da Ustav određuje koje su nacionalne manjine. Sada je dilema da li određuje ili ne određuje, da li je vjerovati sada ovom izvještaju Vlade ili Venecijancima. Praktično

rješenje koje daje gospodin Radunović sa možda drugačijom motivacijom treba prihvatiti. Zašto treba prihvatiti? Treba prihvatiti iz razloga ako smo mogli da odredimo afirmativnu akciju u Izbornom zakonu do 15%, možemo u ovom slučaju ko može osnovati nacionalni savjet do 15% i to neće odrediti koje su nacionalne manjine.

Ima jedna stvar isto u ovom obrazloženju, to je diskutabilno, koje smo dobili ispred Odbora, govori se da bi ovo ograničenje od 15% negira se od strane Ministarstva, ograničavanje sloboda manjinskih prava zajemčene Ustavom za manjinske narode koji se osjećaju zajednice. Recite mi ko od pripadnika Srpskog nacionalnog savjeta u Crnoj Gori kaže da je manjinski narod i manjinska zajednica? Niko. Zato je potpuno logičan amandman, možda je motivacija malo drugačija, ali amandman je u ovom trenutku pogodan i zato ga treba podržati. Hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Imate pravo, vi ste predlagač amandmana. Izvolite.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Hvala vam.

Htio bih samo kada bi gospodin Nimanbegu ovako bio konstruktivan kada su i druge stvari vezane, znam da vi ovo radite zbog novca, ja to radim, naravno, zbog drugih stvari ne zbog novca, zbog podjele novca. Vlada Crne Gore je, nažalost, do sada pokazala svoj žestoki antisrpski karakter i spremni su da žrtvuju i novac i šta god treba da bi Srbe proglasili nacionalnom manjinom. Znam da naš amandman ne može da prođe. Nadam se da je danas taj dan kada ćete da promijenite odluku negdje duboko u sebi, ali mi racio ne dozvoljava da tako mislim. Jer, znam da je ovdje sve utemeljeno na građenju razlika među nama. Srbe treba gurnuti u poziciju nacionalne manjine da bi se projekat koji je na snazi već dvije decenije izgradnje nove nacije na uštrb srpske nacije sproveo do kraja. Mi ćemo naći načina da se borimo.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolega Radunoviću, nemojte da vrijeđate, nema nikakve nove nacije. Nemate pravo da vrijeđate.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Ja imam svoje mišljenje, gospodine Krivokapiću, i mi se tu razlikujemo.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Nema što da se razlikujemo, nema nove nacije u Crnoj Gori državotvorni narod.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Vi ne znate o kojoj naciji pričam. Isto tako podržaćete da su Srbi nacionalna manjina iako znate da nisu. Niste rekli? Ali ste jedan od inicijatora. Onda vas pozivam da podržite ovaj amandman. Recite mi koje sam netačnosti rekao.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Dvije netačnosti ste rekli. Molim vas, saslušajte me sada. Nisam nikad rekao da su Srbi manjinski narod u Crnoj Gori. Nađite to da sam nekad rekao, pa mi donesite.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Gospodine Krivokapiću, prvo treba da se javite, pa ću ja da dobijem riječ itd.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Druga stvar, dužan sam da prekinem ako vrijeđate neki narod ovdje.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Zašto vrijeđam neki narod? Pa, vi vrijeđate svaki dan moj narod, trebalo bi vas stalno da prekidam onda.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kako to vrijeđam vaš narod?

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Na razne načine, između ostalog moj jezik kojim govori najveći broj građana Crne Gore voljom vas ovdje nije službeni jezik u Crnoj Gori i stalno se prenebregava ta činjenica i svi se pravite ludi na tu činjenicu. To je silovanje od strane privremene većine. Sada ste vi u situaciji da sa nama glasate ponešto protiv njih.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

To što vi govorite glasao je dobar dio Demokratskog fronta.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

To je potpuno nebitno, ja se vama obraćam. Sa kolegama iz Demokratskog fronta smo o tome više puta pričali. Kolege iz Demokratskog fronta vjerovatno danas ne bi tako uradile, s obzirom da su vidjele kako ste vi zloupotrijebili njihovu dobru volju.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Mislim da za pet godina ovo nećete govoriti, siguran sam, ali izvolite, imam pravo da vjerujem. Izvolite.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Samo želim još jedanput da podvučem, da je ovo danas prilika, raspravlja se o zakonu i o tački zakona kojom možemo da riješimo i da stavimo ad akta politički problem koji imamo u Crnoj Gori, koji je generisan od strane režima. Imamo mogućnost da ga riješimo. Pozivam vas da ga riješimo danas tako što ćemo da ograničimo ono što je logično svakom čovjeku na planeti, da su manjinske zajednice zajednice kojih ima manje od 15% u ukupnom stanovništvu Crne Gore. Svi koji ne budu podržali taj predlog imaju za cilj da ponižavaju moj narod, a vi to zovite kako hoćete. Hvala vam.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vama.

Izvolite, kolega Gošoviću, imate pravo. Vi nemate pravo, kolega Nimanbegu. On je odgovorio na vaš komentar. Kolega Gošoviću, izvinite. Da čujem obrazloženje. Izvolite.

GENCI NIMANBEGU:

Gospodin Radunović je rekao da vi to radite zbog novca. Različita je motivacija jer vi želite da stvorite u Crnoj Gori ili da ne stvorite državotvorne narode i manje državotvorne narode. Moja motivacija je, ne želeći ako čujete, gospodine Krivokapiću, ono što je rekao, da ja to ne radim zbog novca, radim zbog duha zakona koji je usvojen 2006. godine pred referendum. Duh zakona je bio da se zaštiti, želim da zaštitim taj zakon, a u ovoj situaciji treba nekim amandmanom izmijeniti da bi manjine koje se tako osjećaju dobile više prava, a ne zbog novca. To kako se vi opredjeljujete, to je vaša stvar.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala vam.

Izvolite sada, kolega Gošoviću.

NEVEN GOŠOVIĆ:

Amandman se odnosi na odredbe člana 33 stav 1 Zakona o manjinskim pravima i slobodama kojim je propisano da manjinski narodi ili druga manjinska nacionalna zajednica, njihovi pripadnici u cilju očuvanja svog ukupnog nacionalnog identiteta i unapređenja svojih sloboda i prava mogu osnivati savjet tog manjinskog naroda ili druge manjinske nacionalne zajednice.

Predloženim amandmanom vrši se dopuna stava 1 ovog navedenog člana na način što se precizira da pravo na osnivanje savjeta manjinskog naroda imaju manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednice i njihovi pripadnici sa učešćem do 15% u ukupnog stanovništvu Crne Gore.

Ovim amandmanom, što je suština mog javljanja, ne definiše se ko su manjine u Crnoj Gori jer je to pitanje, istina jednom apstraktnom deficijom urađeno u članu 2 Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Riječ je o odredbi koja glasi, član 2, manjina

u smislu ovog zakona je svaka grupa državljana republike, odnosno riječ republike je brisana, brojčano manja od ostalog preovlađujućeg stanovništva koja ima zajedničke etničke, vjerske ili jezičke karakteristike različite od ostalog stanovništva. Istorijski je vezana za Crnu Goru i motivisana je željom za iskazivanjem i očuvanjem nacionalnog, etničkog, jezičkog i vjerskog identiteta. To je definicija manjina sadržana u Zakonu o manjinskim pravima i slobodama i ukoliko se željelo i imala namjera da se ovim zakonom definiše ko su manjine u Crnoj Gori, onda je trebalo amandmanski intervenisati na odredbe člana 2 Zakona o manjinskim pravima i slobodama.

Predloženim amandmanom ne definiše se ko su manjine, već se definiše ko ne može ostvarivati pravo na formiranje savjeta u smislu odredbi člana 33 stav 1 toga zakona. Dakle, ograničavaju se prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica učešćem ukupnog stanovništva Crne Gore preko 15% na osnivanje savjeta nacionalnih manjina.

Naravno, Srbi u Crnoj Gori nisu niti mogu biti manjine niti ima tog zakona koji može definisati tako nešto. Ali, ona suština, ako se željelo i imala namjera da se definiše ko su manjine u Crnoj Gori, smatralo da se to može urediti ovim zakonom, onda se to moralo urediti kroz član 2 ovoga zakona. Ovako se odredbe amandmana odnose samo na ograničavanje prava sa aspekta mogućnosti osnivanja savjeta manjinskih nacionalnih zajednica na način na koji je i kako je to predloženo. Toliko i hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Možemo li glasati.

Predstavnik predlagača amandmana i završavamo. Izvolite.

SLAVEN RADUNOVIĆ:

Naravno, ja razumijem, gospodine Gošoviću. Volio bih kad bismo mi mogli da nabrojimo jednostavno narode ili manjinske narode, ali vi dobro znate da je to zamka iza koje stoji ustavno nesaglasje i odmah bi se reklo kako to ne može po Ustavu jer to nije regulisano u Crnoj Gori.

Cilj podnosioca amandmana je bila da riješimo politički problem koji je nametnut od strane vlasti. Ako ste podržali onda rješenje da ispod 15% onih koji učestvuju u ukupnom stanovništvu mogu da koriste afirmativnu akciju, podržali ste da prihvatate da su ljudi kojih ima ispod 15% u ukupnom stanovništvu nacionalna manjina. Nema nikakvog razloga da sad nećete da pomognete da se na isti način, na posredan način riješi ovaj problem onako kako možemo u zakonu. Za Ustav i za promjenu Ustava nemamo snagu i vi to znate. Prema tome, danas na ovaj način možemo da riješimo problem. Ukoliko Srbi koriste i Crnogorci naravno, oni ne koriste, oni imaju, mogu, jedan čovjek je to probao i bio posjećen iste večeri od ljutih momaka u Nikšiću da se ne bi to slučajno ponovilo. Neću da govorim da pominjem imena jer čovjek više nije među živima.

Samo da završim, ovdje se radi samo o tome da na jedan perfidan način hoće Srbi da se proglase nacionalnom manjinom. Ja vas molim, gospodine Gošoviću, da zbog ličnih prijateljskih veza sa pojedincima ne, ne ja vas molim, ja znam o čemu pričam, ovo je, gospodine Miloševiću, vas ne boli, trebalo bi vas da boli gospodine Miloševiću, ali vas ne boli. Prema tome, pustite nama Srbima da o ovome pričamo.

Znači, ja molim svakog Srbina u ovoj sali da podrži ovaj amandman, a on kako god hoće. Eto.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Ajde da se prebrojimo.

Kolege, samo da posjetim drugu stvar, Crna Gora ima u osnovi Ustav građanske države. Nema većinskih, nego brojčano manjih naroda što je relativna kategorija, molim vas, to je promjenljiva kategorija i može se mijenjati u prostoru i vremenu, brojčano manji narodi i za to nisu navedeni koji su u tom trenutku bili brojčano manji narodi. Kada se ide na koncept brojčano manjih naroda to je fluktuacija, može biti jednih ili drugih, ali osnova je da je građanin nosioc suvereniteta. Prema tome danas je to jedan narod brojčano manji, sutra može biti drugi, i vrijeme će tu mijenjati stvari, to je sasvim sigurno.

Izvolite. Stavljam na glasanje amandman kolege Radunovića.

Daću vam riječ kad završimo glasanje, nije problem, nisam vas vidio, izvinite, govornica je visočija od vas.

Hvala. Glasao je 65 poslanik, 32 za, 30 protiv, pet uzdržanih. Amandman nije dobio potrebnu većinu.

Kolega Miloševiću, izvolite prozvani ste direktno.

TARZAN MILOŠEVIĆ:

Hvala, predsjedniče,

Samo najkraće, znači da li nekoga boli manje ili više mislim da nije to uopšte bitno, ali za mene je uvijek bilo, za mene su uvijek svi građani, bez obzira na koji se način opredjeluju, kako se zovu ili prezivaju bili isti. Ja sam to kroz svoj život i pokazao. Ali, na žalost u ovakvoj situaciji kako je Radunović govorio ovdje o Srbima, zbog čega su Srbi u ovom položaju i da li su oni ugroženi ili nisu, mislim da odgovornost pripada upravo onima koji su vodili najveću brigu o njima. Samo toliko i hvala.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala.

Ne, nemoram da vam dam riječ. Reprika je bila uvredljiva, molim vas.

Amandman poslanika Pavlovića, izvolite.

Prozvali ste ga imenom i prezimenom, nema riječ, kolega Milošević, bez ikakvog razloga. Izvolite.

Kolega Pavloviću, izvolite.

KOČA PAVLOVIĆ:

Hvala gospodine predsjedavajući.

Moj amandman se odnosio na član koji reguliše sastav upravnog odbora Fonda. Ali, nakon ove rasprave čini mi se potpuno besmislenim da se interveniše na bilo koji način ovaj zakonski tekst.

Ja ne znam da li ste vi svjesni šta je ovdje danas rečeno i šta se desilo. Vi ste imali predstavnike svih manjinskih naroda koji su na jedan ili drugi način unisono rekli da apsolutno nisu zadovoljni politikom koju DPS vodi kada su u pitanju manjinska prava.

Oni su vrlo eksplicitno, da citiram jednog od njih, rekli: "Ministarstvo i Vlada ne razumiju zaštitu manjinskih prava i sloboda" Vidite, sa druge strane pred nama je došao vladin akt u kome se eksplicitno kaže da je naš Zakon o izboru odbornika i poslanika protiv ustavan i diskriminatoran.

Razumijete li vi šta se dešava. Sjećate li se kako smo teško došli do tih odredbi dvotrećinskih, kada je u pitanju bilo upravo pronalaženje te formulacije oko 15% kao granice ispod koje svi koji učestvuju sa manje od 15% su tretirani kao nacionalne manjine, pa po tom osnovu uživali tu par ekselans najveću moguću afirmativnu akciju u domenu izbornoga prava ljudi. Ovo je korak nazad. I svi znate da mi imamo problem nelegitimnog izbornog procesa. Od danas, od ovoga akta Vladinoga mi imamo materijalni dokaz da imamo i problem jednoga nelegitimnoga, diskriminatornoga i antiustavnog izbornog zakona. I to je vaša Vlada napisala.

Ja ne znam o čemu se ovdje radi. Prosto se radi o jednom konceptu Vlade, DPS-a sa manjinama gdje su manjine, vrlo eksplicitno konstatuju da je njihova politika DPS-a prema njihovim pravima, potpuno, doživjela potpuni fijasko, ne DPS-a nego DPS-a i SDP-a, moram to reći. I moram reći da je politički licemjerno, kolege iz manjina, politički je licemjerno izjaviti tako nešto, jer vi ste ovdje, makar ste se tako deklarirali, niste, ne sjedite ovdje niti da zaštitite elektroprivredu, niti krađu u KAP-u, ništa od onih krađa, itd. niste bili spremni da štitite zajedno sa nama, nego da se borite za interese vaših naroda. I kada vi kažete ovakvu jednu konstataciju i to troje i dva predstavnika iz različitih manjinskih naroda, kažu eksplicitno da je ova vlast potpuni fijasko doživjela kada su u pitanju prava pripadnika vaših naroda, kao licemjeri i dalje sjedjeti sa njima u istoj vlasti. Razumijete? Prema tome, ovdje se radi o jednom konceptu vladanje koji je osmišljen i ovaj Upravni odbor i ovaj fond kolega Sijariću su osmišljeni kao oružje da se pokuša korumpirati politička elita tih manjinskih naroda kako bi se držali u pokornosti ti narodi i koristili njihovi glasovi.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolega Pavloviću, završavate već tri minuta.

Kolega Pavloviću, molim Vas. Njihovo pravo. Koleginica Dragičević i kolega Nimanbegu i kolega Sijarić, sve ste ih prozvali, nije komentar nego replika.

LJERKA DRAGIČEVIĆ:

Hvala, gospodine.

Ja sam prepoznala sebe, ja sam rekla da ministarstvo ne razumije manjine. Nisam spominjala ni Vladu, ni DPS, ni SDP-e, ni Demokratski front. Ja sam konkretno rekla ministarstvo. Da budem još konkretnija ministar. Prema tome, meni nemojete usta mećati ono što nisma rekla. Ja imam toliko snage da ono što mislim kažem svakome u oči. Zahvaljujem.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Tako se reaguje kad je neko prozvan. Izvolite.

KOČA PAVLOVIĆ:

Proceduralno je, gospodine Krivokapiću, proceduralno želim da reagujem zato što sam zapisao doslovno ono što je rekla moja prethodnica koja mi je replicirala. Ona je rekla "Ministarstvo i Vlada ne razumiju zaštitu manjina.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Provjerićemo stenogram.

KOČA PAVLOVIĆ:

Provjerite stenogram, molim vas. Prema tome, nisam želio da uvalim u bilo kakvu vatru kolegicu, ali ovdje je prosto danas vrlo eksplicitno rečeno da je politika vaše koalicije prema manjinama doživjela potpuni fijasko.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala Vam, čuli smo, provjerićemo stenogram. Dajte mi stenogram.

Kolega Nimanbegu, izvolite.

GENCI NIMANBEGU:

Kolega Pavloviću, ja ću se direktno Vama, nema razloga da kažete da smo politički licjemjerni u bilo čemu. Samo se podsjetite, i vi i ljudi koji sjede odmah do Vas, mojih glasanja na sve teme. Prvi moj nastup u Parlamentu obraćanje, tada je bio i premijer Đukanović ovdje, da ću podržati, tako moja partija podržava, sve što mislimo da nam je u prilogu, sve što mislimo da je dobro za demokratiju u Crnoj Gori. Kakva je demokratija u Crnoj Gori, pa mi kao manjinske partije, kao 5% ovdje mi ne možemo uticati kao većinski narodi što rade. Nemojte reći da možemo, jer imate iz vašeg kluba kad je bila rasprava ovdje o manjinskim pravima da je dala amandman koleginica Bošnjak, da mi kao manjina u našem nacionalnom simbolu stavimo znak, stavimo biljeg. Vi ste rekli da mora biti različito od nacionalne zastave, da bude drugačije.

Samo molim vas, da li se gospođo Bošnjak dali takav amandman.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Samo da Vam ja pomognem. Dobiće repliku na Vas.

GENCI NIMANBEGU:

Nek dobiju.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Dobiće, Vi nećete imati pravo odgovora. Izvolite.

GENCI NIMANBEGU:

Nek dobiju. Dali su takav amandman koji još gore ide korak u nazad u ostvarivanju nacionalnih prava. Ono što je rekla koleginica Dragičević, treba se dobro obrazložiti, a to je tako. Ministarstvo, ali bolje reći možda i ministar, ne shvata dobro manjinska prava u Crnoj Gori. To je zaključak, tačka.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Nije ni prvi ni posljednji ministar koji ne shvata svoju nadležnost. Ni prvi, ni posljednji, na žalost.

Morate kolegkinice Bošnjak, prije svega Vi imate pravo. Replika kolegkinice Bošnjak, pošto ste je prozvali, citirali.

BRANKA BOŠNJAK:

Prvo, kolega, potpuno ste pogrešno citirali amandman koji sam ja podnijela. Ja sam amandmanom samo rekla da se zastave drugih država ne mogu koristiti kao zastave u našoj državi, odnosno da budu zastave. To znači da možete da modifikujete i da napravite.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolega Nimanbegu, molim Vas, budite barem dzentlmen.

BRANKA BOŠNJAK:

Vama smeta recimo kad se pojavi zastava, Vama smeta kad se pojavi Srbije, onda vam smeta, kad se pojavi zastava Albanije, Vama ne smeta. Tačno je, vrlo je tačno. To je razlog. Zbog toga je išao amandman da zastave drugih država ne mogu se koristiti u ovoj državi kao zastave manjina, odnosno zastave manjinskih partija, konkretno. To bi značilo u maloj Crnoj Gori da imamo raznih zastava, raznih država, mogli bi u pojedinim regionima da imamo zastupljenije zastave drugih država nego naše države. Tražila sam da se obavezno zastava naše države sa tom zastavom ističe na javnim mjestima, odnosno na javnim institucijama. Vi odlično znate da je to tako a ne kako ste Vi rekli i pominjali nekakve ambleme i ne znam šta.

Smatram da je licemjerno što su moje kolege i rekli, smatram da licemjerno sjedite u Vladi i da glasate samo za ono što odgovara vama kao manjinama i sjedite u Vladi a glasačka ste mašinerija za mnoge druge stvari koje su protiv interesa većine u Crnoj Gori i dobra Crnogoraca u ovoj državi, javnog dobra.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Izvolite, obratite se meni.

KOČA PAVLOVIĆ:

Gospodine Krivokapiću, iznenađen sam tumačenjem po kome ste Vi prepoznali da date ove kaznene replike na moje izlaganje. Da podsjetim sve, rekao sam da tvrditi da Vlada je ovakva, tj. da potpuno nema nikakvog sluha za manjinsku politiku, a predstavljati te manjine u toj Vladi mislim, rekao sam da je to političko licemjerje i po tumačenju koje ste vi proizveli ovdje, konstatovali, svi ovdje u Parlamentu koji pripadaju manjinama bi imali pravo na kaznenu repliku protiv mene. Molim Vas, nemojte tako da tumačite Poslovnik. Ja na gospodina konkretno Nimanbegua, sam imao najmanje razloga da mislim, jer kao što ste čuli, gospodin Nimanbegu je podržao amandman gospodina Radulovića i ne vidim razloga zašto ste dali konkretno gospodinu Nimanbegu. Zašto niste dali bilo kome, gospodinu Gjelošaju, nemojte tako.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Vidite li vi razloga zašto je on to tražio?

KOČA PAVLOVIĆ:

To je tumačenje koje je diskriminatorno prema meni, što nije prvi put od Vas.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Vi ste po Poslovniku, pročitacu, obavezni da govorite o amandmanu, a ne o kolegama, raspravi u pojedinostima. U pretresu o pojedinostima, o Predlogu zakona s tim što se izlaganje mora odnositi na konkretna rješenja odredbe Predloga zakona i amandmana. Vi to niste govorili nego ste govorili o kolegama i zato sam im dao repliku. Rasprava u pojedinostima i zato sam im dao repliku. Isto kao što sam dao kolegici Bošnjak pravo na repliku kad je pomenuta po istom principu.

Kolega Sijarić još ima pravo na repliku i završavamo.

REŠAD SIJARIĆ:

Direktno ste se obratili meni.

PREŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Kolega Sijariću, obratite se meni.

REŠAD SIJARIĆ:

Savjet kolega, da li ćemo mi biti u koaliciji ili ne, to mi procjenjujemo na osnovu naših političkih interesa i širih interesa i što moramo uvijek da se slažemo i ne moramo uvijek da se slažemo mi u koaliciji. Procjenjujemo, onda kad budemo procijenili da ta koalicija stvarno ne funkcioniše mi ćemo vjerovatno neki drugi pravac tražiti. Ništa nije idealno ovdje, bez daljnjeg. Znači, kolege nijesu podržale zakon, ali nikada nijesu rekli da u Fondu za manjine vlada korupcija, da je tamo kriminal. Molim vas pozovite tužilaštvo, sudstvo i tako dalje pa neka uđu institucije tamo i neka vide je li tamo mjesto korupcije i tako dalje i to upravo da manjinski narodi neku korupciju i ima tužilaštvo da dođe tamo. Vi jednostavno ružnu sliku šaljete o tom.

PREDŠEDNIK RANKO KRIVOKAPIĆ:

Hvala Vam.

Svi hoćete privilegiju građanske države, a onda se brzo vratimo tamo gdje su predrasude glavna politička argumentacija.

Stavljam na glasanje predlog amandmana kolege Pavlovića. Izvolite, za, protiv i uzdržani.

Hvala vam.

Glasalo je 59 poslanika, 27 za, 30 protiv i dva uzdržana. Amandman nije dobio potrebnu većinu.

Glasamo Predlog zakona u cjelini, potrebno je 2/3. Izvolite, 54 je traženi broj glasova.

Hvala vam.

Glasao je 61 poslanik, 30 za, 20 protiv i 11 uzdržanih. Zakon nije dobio potrebnu većinu u prvom glasanju. Poslije tri mjeseca je moguće drugo glasanje.

Ovim smo iscrpili i dnevni red sedme sjednice. Nastavljamo u utorak sa devetom sjednicom, u srijedu je premijerski sat i poslanička pitanja. Hvala vam.

